تورکیه جمهوریتی
معارف وكالتی نشریاتندن
عدد : ٦٣

عثمانلی مؤلفلری

عثمانلیلرك ظهورندن زمانمزه قدر كلن و مسلكلرنده اثر یازان
تورك مشایخ ، علما ، شعرا وادبا، مورخین، اطبا ، ریاضیون
وجوغرافیونك مختصر ترجمهٔ حاللریله اثرلرینه دائر
معلومات كافیه‌یی حاویدر .

اوچنجی جلد

محرری
بروسه‌لی محمد طاهر

تألیف وترجمه انجمننجه قبول ایدلمشدر .

استانبول — مطبعهٔ عامره
١٣٤٢ هجریه

مورخين عثمانيه فصلى

بسم الله الرحمن الرحيم

قال رسول الله صلى الله عليه و سلم

۱ — اذكروا محاسن موتاكم وكفوا عن مساويهم

« صدق رسول الله »

۲ — انزلوا الناس منازلهم

« صدق رسول الله »

۳ — من ورخ مؤمناً فكانما احياه

« صدق رسول الله »

تعلم الانساب قرّب رحم مجهولة قد وصلت بعرفان النسب « حضرت عمر »

من علم التاريخ زاد عقله « امام شافعى »

عليكم بمطالعة التواريخ فانها تلقح عقلاً جديداً « ابو حيان »

تواريخ اولدى دهرك ترجمانى — وقايع بيلديرر بوقدر زبانى

كهى بسط مقال ايلر سيردن — سوز آچار غزوهٔ خيرالبشردن

خبر ويرير كهى نام آوراندن — حكايات سلاطين جهاندن

كهى ايضاح سر دولت ايلر — بيان حال ملك وملت ايلر

نو وكهنه حوادث اول آخر — اولور تاريخدن معلوم وظاهر

تواريخ اولديغيچون فن عالى — آكا رغبت ايدر طبع اعالى

بو فنك صاحبى كامل نظردر — بو فندن غافل اولان بى خبردر

وقايع يازماسه اهل معارف — كيم اولوردى سلف حالنه واقف

« نعيا »

— آ —

آکهی منصور چلبی

زمرهٔ قضاة ومورخیندن طبیعت شعریه‌یه مالك برذات اولوب (واردار یکیجه) سندندر. (۹۸۵) تاریخنده استانبولده وفات ایتدی. ۹۷٤ تاریخنده مؤلف (سکتوار) سفرینی مبین برتاریخچه‌سی واردر برده کیجی اصطلاحاتی اوزره احوال واهوال بحریه‌یی مشعراوزون بر منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. پیاله پاشا طرفندن بر مدت دونتمایه آلنمشدی. اصطلاحات بحریه‌یه وقوفی بورادن نشأت ایدییور.
ابیاتندن:

آییرمه بن غباری ره کوی یاردن
چوقدر بزم شکایتمز روزکاردن

آلی حسین افندی

مورخین وادبادن وشاعر مشهور «نفعی» تلامیذندن اولوب ادرنه‌لیدر.
[۱۰۵۸] تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی. درکاه عالی متفرقه‌لرندن ایدی.
آثاری:
(دیوان)، (منشأت)، (عقودالجواهر)، (ریاض التراجم)، (شهادتنامه)، (عقودالعقول)، (ریاض الرحمه) ایله خلقت آدمدن زمانه قدر (تاریخ عمومی) درکه جمله‌سی غیرمطبوعدر. «حضرت موسی» ایله «فرعون» ك ماجراسندن باحث (مفتاح الرحمه) اسمیله سکز باب، برخاتمه اوزره مرتب براثری داها واردر. (عقودالجواهر) حروف هجا اوزره مرتب امثال عربیه شرحی اولوب یکرمی سکز عقددر. (عقودالعقول) «خوبی» نك امثال عربیه‌یه دائر اولان (فرائدالخرائد)ندن انتخاب ایدیلن ضروب امثالك شرح وترجمه‌سیدر. (ریاض الرحمه) طرز قدیم کتابت اوزره ارکان خمسهٔ اسلامیه‌دن باحث براثر نفیسدر.
ابیاتندن:

نه بیلسون چکدیکم پیمانهٔ خون جکر ذوقن
الندن هرکه دهرك ساغر زهر ستم چکمز
کهی نار جلالك شعله‌سی احجاردن ظاهر
کهی نور جمالك پرتوی اشجاردن پیدا
نار غم ، نور صفا هپ برچراغك پرتوی
چشم عرفان ایله باقسه‌ك آره‌ده بیگانه یوق

بوذاتك بعض آثارده «آطنه‌لی» وبعض آثارده دخی «ادرنه‌لی» اولدیغی کورولمکده‌در. تذکرهٔ صفائی ایله «بادی» افندی مرحومك «ادرنه» تاریخنده «ادرنه‌لی» اولمق اوزره مقیددر. بوتردد «آطنه» املای قدیمنك «ادنه» اولدیغندن ایلری کلیور. برده ابن حاجبك (کافیه) سنی توسیعاً عربی العباره براثر نحویسی واردر .

آغا زاده عرفی محمود آغا

تاریخشناس وارباب دانشدن برذات اولوب «ادرنه» بوستانجی باشیسی «سوخته حاجی علی آغا»نك مخدومیدر. پدرینك مسلکنه سالك اوله‌رق بوستانجی اوجاغنك کتخداسی اولمشدی. بعده تقاعد اولدی. استانبول یولنده «ناظر چشمه‌سی» قبرستاننده بوچوق تپه‌یه کیدن یول بوینده پدری یاننده مدفون ایسه‌ده [١٢٩٣] استیلاسنده مزاری ضایع اولمشدر . تاریخ وفاتی [١١٨٦] دن صوکرادر . ظهور عثمانیاندن زمانه قدر (مفهوم التواریخ) اسمنده خط دستیله محرر ایکی جلد تاریخی زمانمز اصحاب معارفندن دیاربکرلی «علی امیری» افندیده‌در «٤١٢» بیتی جامع (محبتنامهٔ عرفی) اسمنده برمنظومه‌سی وخط دستیله محرر دیوانی واردر . شاعر جوری نامنه مطبوع ایکی کوچوك جلد تاریخك ده بوذاتك اثری اولدیغی ازجمله برنجی جزئك اون بشنجی صحیفه‌سندن آکلاشیلمقده‌در .

برده (ادرنه) تاریخی یازمشدرکه طریقهٔ کلشنی اولدیغی آکلاشیلیور .

منظوم نصیحتنامه‌سی مطلعندن :

دیلر ایسه‌ك اکر فوز وسلامت ‌ ‌ ‌ بو بندمله عمل ایله تمامت
مرادك منزل آلمق ایسه تحقیق ‌ ‌ ‌ خدنك آسا کرکدر استقامت

دیوانندەکی توحید باریسندن :

احدسین شبهه یوق دیرزیروبالا	صمدسین غیری یوقدرسنسین الا
قدیم وقادر وحی وابدسین	دخی هم لم یلدسین پادشاها
ولم یولدسین ای خلاق عالم	بودر اخلاصم ای ربم تعالی

آگاه پاشا « حافظ ابراهیم آگاه پاشا »

استانبولده قصیدەجی زاده دینیلن عائلەدن وارباب دانشدن تاریخشناس برذات اولوب مکتب حربیەدن نشأتندن صوکره حیات عسکریەسنك قسم اعظمنی عربستانده کچیرمش و ۱۳۳٤ سنەسنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایلەمشدر .

یوکسەك قالدیرم جوارنده تجدیداً بنا ایتدیکی (صاری موسی) مسجدی حظیرەسنده مدفوندر . آثارندن (عقدالجمیل فی متشابەالتنزیل) اسمندەکی اثردینیسی (۱۳۱۱) ده (مکهٔ مکرمه) ده طبع ایدلدیکی کبی (وقایع تاریخیه) نامنده و (تقویم التواریخ) طرزندەکی اثر تاریخیسیده استانبولده طبع اولونمشدر . آثار غیر مطبوعەسی جملەسندن برده (یمن) تاریخی بولوندیغی موثوقاً مرویدر .

ا

ادریس بتلیسی

فضلا و مورخین عثمانیەدن جامع الکمالات برذات اولوب ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (شیخ حسام الدین علی بتلیسی) حضرتلرینك مخدوملریدر. تحصیلنی پدر عالیلریله زمانی افاضلندن اکمالدن صکره کراراً اولنان دعواته اجابةً برمدت (ایران)ده حکمران اولان (اوزون حسن) اخلافنك خدمت دیوانیەلرنده بولوندی بعده ظهورایدن دولت (صفویه) نك بدایتلرنده خاندان (آل عثمان) خدمتنی بالترجیح استانبوله کلەرك سلطان (بایزید ثانی) نك انعام و التفات قدردانیلرینه مظهر اولدیغی کبی سلطان مشارالیهك ارادەلریله (هشت بهشت) نامیله معروف فارسی العباره تاریخ عثمانی‌یی تألیف ایلەیوب تقدیم و مظهر تقدیر وتکریم اولدی. وتبدل سلطنتدن صوکره خلیفهٔ اهل ایمان (یاوز سلطان سلیم) خان حضرتلری طرفندن‌ده فوق العاده تقدیر وتوقیره نائل اولوب کردستان

وحوالیسنك فتوحاتی اثناسنده رأی و قلمندن استفاده اولنمق دولایسیله‌ده کندیلرندن سیاسةً یك چوق استفاده‌لر اولوندی و (استانبوله) عودتندن صوکره اکثر زمانی تألیف آثاره حصر ایله‌یوب (٩٢٧) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (ایوب سلطان) ده الیوم نام فاضلانه‌لرینه مضاف اولان (ادریس کوشکی و چشمه‌سی) دینیلن محلده زوجه‌سی (زینب) خاتونك بنا کرده‌سی بولنان مسجد شریف حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

آثار فاضلانه‌سی :

١ — حاشیه علی تفسیر بیضاوی (تکمیل اولمیوب بعض آیات کریمه‌یه دائردر .) باشنده سلطان بایزید ثانی‌یه تقدیم ایتدیکی قصیدهٔ بلیغه‌سی واردر .

٢ — شرح حدیث اربعین

٣ — شرح فصوص‌الحکم

٤ — شرح منظومهٔ کلشن راز

٥ — کنزالخفی فی بیان مقامات‌الصوفی

٦ — حق‌المبین. صاحب کاشن راز (شیخ محمود شبستری)نك حق‌الیقین رساله‌سنك شرحی‌در .

٧ — حاشیهٔ شرح تجرید

٨ — مناظرة‌الصوم والعید (سلطان بایزید ثانی)یه تقدیم ایدلمشدر .

٩ — مرآة‌الجمال . سلطان بایزید ثانی‌یه تقدیم اولونمش (اخلاق وسیاسیاتدن باحث فارسی‌العباره بر اثر حکیمانه‌در) .

١٠ — قانون شهنشاه . (سلطان سلیمان قانونی) یه تقدیم اولنمش (مرآة‌الجمال) طرزنده فارسی‌العباره بر اثر سیاسیدر .

١١ — الاباء عن مواقع الوباء . اشبو اثر سلطان محمود اول زمانی علماسندن (بتلیس) لی (محمد صالح) افندی طرفندن ترجمه اولونمشدر .

١٢ — هشت بهشت . بانیٔ سلطنت سلطان عثمان غازیدن سکزنجی پادشاه اولان سلطان بایزید ثانی نهایتنه قدر سکز پادشاهك احوال تاریخیه‌سندن باحث فارسی‌العباره بر تاریخ معتبر اولوب (٩١٩) تاریخنده محرردر. مخدومی (ابوالفضل محمد افندی) طرفندن تذییل ایدلمشدر . (١١٤٦) سنه‌سنده سلطان محمود اولك امریله (وان) لی (عبدالباقی سعدی) افندی طرفندن یاپیلان ترجمه‌سی‌ده حمیدیه کتبخانه‌سنده‌در .

[سعدی افندی شعرادن ومامورین مالیه‌دن بر ذات اولوب (خوتین) ده شق ثانی دفترداری اولمش ایدی .

ابیاتندن :

ربع مسکونده اولان دودهٔ شمع عصیان
بر یره کلسه رخ رحمته بر خال اولماز

برادری دری احمد افندی‌ده صاحب دیوان شعرادن ومأمورین مالیه‌دن ایدی . (١١٣٥) تاریخنده وفات ایده‌رك شیخ وفا مزارستانته دفن ایدلدی . برآرالق سفارت طریقیله ایرانه کیتدیکی جهتله سفارتنامهٔ ایران یازمشدر].

١٣ — ترجمهٔ حیوةالحیوان . یاوز سلطان سلیم خانك امریله لسان فارسی‌یه نقل اولنان ترجمه‌سی‌درکه خط دستیله محرر اولان نسخه (روان) اوطه‌سی کتبخانه‌سنده‌در . صاحب ترجمه مولانا (ادریس بتلیسی) نك السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر اولدیغنه کورلمکده اولان آثار شعریه‌سی شاهددرکه قوجه مصطفی پاشا جامعشریفنك باش قپو تاریخ منظومی بو جمله‌دندر . صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌نك بر شعبهٔ مهمه‌سی اولان صنعت خطه‌ده واقف اولوب ثلث ، نسخ ، تعلیقده ماهر ایدی .

ابوالفضل محمد افندی « دفتردار »

علماء شعرا ومورخین عثمانیه‌دن اولوب آنف‌الترجمه مولانا [ادریس بتلیسی] نك مخدومیدر . (فضلی أولدی) ترکیبی اولان [٩٧١] ده استانبول‌ده وفات ایده‌رك طوبخانه جوارنده بنا کرده‌سی اولوب تاریخ بناسی (خیرالجوامع) ترکیبنك دلالتی اولان دفتردار جامع شریفی حظیره‌سنه دفن اولوندیغی (حدیقة الجوامع) ایله مستقیم زاده‌نك (تحفة الخطاطین) نده محررسه‌ده شقایق ذیلی عطائیده تربه‌سی بنا ایتدیکدن صوکرا کوردیکی رؤیا اوزرینه حجه عزیمتی اثناسنده (٩٨٢) تاریخنده شامده ارتحال ایله‌دیکی مذکوردر . قانونی سلطان سلیمانك مغایرقانون بر اراده‌سنی برقاچ دفعه رددن صوکرا استعفا ایله‌مشدی .

خواجه سعدالدین افندی (تاج التواریخ) نك تراجم احوال قسمنده صاحب ترجمه ایله پدرینك ثناسنده عاجز اولدیغنی یازییور .

اشعارندن :

کرچه عشاقك اولور درد نهان اکلنجه‌سی
اولدی شیدا کوکلك آه و فغان اکلنجه‌سی

کیتمه‌سون عناب لعلك فکری بر دم دیده‌دن
کیم او سودادر بو چشم خونفشان اکلنجه‌سی

ذکر یاقوت لبك سرمایهٔ تفریح دل
یاد لعل روح بخشك خسته جان اکلنجه‌سی

(جریدهٔ آثار وخریدهٔ اخبار) نامنده سیر نبی‌دن باحث بر اثری واردر.

مؤلفاتی :

(ترجمهٔ خلاصهٔ تاریخ وصاف) و تورکی‌العباره بر (تاریخ عمومی) ایله پدرینك (هشت بهشت) اسمنده‌کی عثمانلی تاریخنه ذیلی و (دیوان حافظ) ه نظیره‌سی و (ترجمهٔ تفسیر مواهب‌العلیه) و (ترجمهٔ ذخیرهٔ خوارزمشاهی من‌الطب) و (ترجمهٔ اخلاق محسنی) و (مدارج‌الاعتقاد فی ترجمهٔ مناهج‌العباد) وسائره‌درکه جمله‌سی غیرمطبوعدر. اشبو آثاریله فاضل ابن فاضل اولدیغنی اثبات ایله‌مشدر. تاریخ عمومیسی اون ایکی باب اوزره مرتب اولوب خلقتدن جلوس سلطان سلیمان قانونی‌یه قدردر.

(مناهج‌العباد) فضلای متصوفه‌دن (سعید فرغانی) نك فارسی‌العباره اثر مشهوریدر.

(ذخیره) ترجمه‌سنك اسمی (قانون العلاج وشفاء الامراض لکل علاج) در.

برده یاووز سلطان سلیمك استانبوله قدومیله کیفیت جلوسی وبواثناده اجرا ایدیلن شنلکلری و اوصاف عسکریه ایله اسلحه‌یی مبین (قدومیه) اسمیله تورکجه بر رساله‌سی واردر.

ایوبی

سلطان سلیمان قانونی دوری تاریخشناس شعراسندن اولوب (ایوب) لیدر. کوروله بیلن اوج اثرنده اسمنی تصریح ایتمیور ؛ یالکز (ایوبی) ایله اکتفا ایدییور. سلطان مشارالیه وقایعنی مصور منظوم بر تاریخچه‌سی واردرکه بر پارچه‌سی نقل ایدلدی .

در مدح پادشاه :

ینه دریای عرفان اولدی جوشان　　طبیعت کللری آچیلدی خندان
صفا صحراسی اولدی تازه و تر　　پریشان کاکلی کبی معنبر
اله آلسون ینه سازنده‌لر ساز　　دوکاهیله صفاهان ایتسون آغاز

(فردوسیٔ طوسی) نك مشهور (شهنامه) سنی نثراً ترجمه ایتمش ومقدمه‌سنده نظماً ترجمه ایدن (شریفیٔ آمدی) دن بحث ایده‌رك (سلطان غوری) نك بهر بیت ترجمه‌سنه بر دینار ویردیکنی نقل ایله‌مشدر . (شریفیٔ آمدی) نك شهنامه ترجمه‌سنك ایکنجی جلدی فاتحده (ملت) کتبخانه‌سنده وتمامی باشقه بر کتبخانه‌ده موجوددر. برده مطبوع (ابوعلی سینا) حکایه‌سنك کنارنده (حاتم نامه) اسمنده براثری واردرکه بواثرك حین طبعنده بعض اقسامی طی ایدلمشدر. تاریخ وفاتیله مدفنی تعیین ایدیله‌مه‌دی . مترجمنك اسمی مصرح اولمایان اوچ جلد کبیر اوزره مرتب منثور (شهنامه) ترجمه‌سنك(ایوبی) نك اولماسی مأمولدر.

امام زاده احمد بن محمد افندی

علوم شرعیه وعربیه ایله تاریخ وشعرده صاحب وقوف برفاضل اولوب بروسه‌لیدر. (ملایکان ـ یکن) مدرسه‌سی مدرسلکی ایله امرار حیات ایده‌رك [٩٧٧] تاریخنده وفات ایله‌دی . (زینیلر) ده مدفوندر .

مؤلفاتی :

(عربی تاریخ آل سلجوق) و (اختصار شرح زیلعی) و (حاشیه علی شرح کنز الدقایق) و (حاشیه علی شرح مفتاح العلوم) و (حاشیه علی شرح الوقایة) و (منظومهٔ شاه وکدا) و (منظومهٔ خسرو وشیرین) درکه جمله‌سی غیر مطبوعدر .

احمد بن ابراهیم توقادی

(مرآة الممالك) اسمنده سرکذشتنامه یازان (سیدی رئیس) ایله مفصل سیاحتنامه قلمه آلان (أولیا چلبی) آراسنده (عجائبنامهٔ هندوستان) اسمیله منظوم سیاحتنامه یازان بر عثمانلی سیاحی اولوب (توقات) لیدر. اثرینك شو :

معظم شهرده وآدی توقات	مكان اولمش بچوروور ايدك اوقات
اوطوروركن غمی آتوب يبانه	نه لعب اوينادی كور سن بو زمانه
نيجه طاغدن نيجه بلدن آشيردی	قرار ايتديرمه دی هنده دوشوردی
نيجه درلو حوادث باشدن آشدی	لوازم اولدی يازمق سر كذشتی

بيتلرندن ده آكلاشيلديغی اوزره هم تجارت ، هم سياحت قصديله (كابل) طريقيله هندستانه كيده رك تبديل امتعه ايله ايجه ثروت صاحبی اولمش وبصره ، يمن ، حجازطريقيله وطننه عودتله معاصری بولونديغی سلطان مراد ثالث دورنده (٢٤٨) صحيفه تشكيل ايدن سياحتنامه سنی ميدانه كتيرمشدر .

مطلعندن :

خدادر بو جهانك كارسازی	قمو عالم آكا قيلور نيازی
احددر ليك مستغنی عدددن	منزه جمله والددن ولددن
شريكی يوق شبيهی يوق احددر	وزيری يوق نظيری يوق صمددر

احمد بن يوسف سنان الدين قرمانی

علما ومورخيندندر . شام شريفده حرمين شريفين وقفلرينك ناظری ايكن [١٠١٩] تاريخنده وفات ايتدی . (فراديس) قبرستاننده مدفوندر .

مؤلفاتی :

(مناقب علماء) اسمنده بر اثريله باشليجه جنابی تاريخيله سائر آثاردن ملخص (اخبارالدول وآثارالاول) نامنده عربی العباره عمومی بر تاريخ اسلامی واردركه ١٢٨٢ تاريخنده مصرده طبع ايدلمشدر . عثمانليلره عائد قسمی سلطان احمد اوله قدردر .

ابن محمد ادرنوی « محمد ابن محمد ادرنوی ـ حاجی محمد افندی »

سلطان عثمان ثانينك ديوان همايونی كتبه سندندر . (١٠٥٠) تاريخنده ارتحال ايله دی . لسان عثمانينك اوزمانكی اسلوب عاديسی اوزره يازديغی (نخبة التواريخ والاخبار) اسمنده كی مطبوع تاريخی ظهور اسلامدن بدأ ايله بولونديغی عصره قدر خلفا وملوك اسلاميه وقايعنی

منقح برصورتده حاکی اولوب سلاطین عثمانیه حقنده‌کی روایاتی دها مفصلجه‌در. بالخصوص سلاسل حکامی مبین اولان جداولی موجب استفاده‌در .

ادرنه‌ده ایکنجی سلطان سلیم کتبخانه‌سنده موجود یازمه نسخه‌ده تراجم احواله عائد بعض حواشی واردر .

(تحفة الصکوك) اسمنده بر اثری داها واردر. تاریخنك باشلیجه مأخذی (جنابی) نك (عیلم الزاخر) اسمنده‌کی تاریخ عمومیسیدر.

ابو بکر بك « خلیل پاشا زاده »

تاریخ تابعی نامیله ظهور اسلامدن (۱۰۵٤) سنه‌سنه قدر بر تاریخی اولدیغی (هامر) مترجم فاضلی (عطا) بك افندینك ترجمه‌سنده محرردر. اندرون همایون ناظر افنده بولنان و (۱۲۵۱) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ایوبده مهر شاه والده سلطان عمارتی پیشگاهنه دفن ایدیلن مرزفونی ابو بکر افندینك (۱۱۸۰ ـ ۱۲۲۸) تاریخنه قدر کچن وقایع عثمانیه‌دن باحث (وقعهٔ جدیده) اسمنده دولتك احوال عمومیه‌سنه دائر مخطره طرزنده بر تاریخچه‌سی واردرکه اخیراً طبعنه همت اولوندی .

اسکندر بن ابراهیم

(قانون عثمانی) مؤلفی اولوب بوسنه‌لیدر. (۱۰۵۰) تاریخلرنده ارتحال ایتدی .

ابراهیم ارضرومی

علماء شعرا ومورخیندن اولوب (جانبولاد زاده خواجه‌سی) شهرتیله بنام ایدی . (۱۰٦۰) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . علوم ریاضیه‌یه‌ده وقوفی واردر. شعرده (ملهمی) تخلص ایدردی . مؤلفاتی غیرمطبوع اولوب بروجه آتیدر :

(تاریخ ملوك روم وافرنج) و (شهنامه فی حق سلطان مراد رابع) ایله فنون عربیه‌یه دائر رسائل وتعلیقات و مرتب دیوان .

(مرادنامه) اسمنده‌کی تاریخ عمومیسی (جامع الدول) ك مأخذلرندندر. سلطان مراد

رابع زمان سلطاتی وقوعاتنك نظماً تحریرینی ملهمی‌به اراده ایتدیکندن اوده منظوماً یازدیغی تاریخی « شهنشاه نامه » عنوانیله توسیم ایده‌رك تقدیم ایلمشدر. بو اثرده خاقان مشارالیهك تولدندن اعتبار اوله‌رق سلطان مصطفای اول زمانی تماماً بیان ایلدکدن صوکره سلطان مشارالیه وقوعاتنه نقل کلام اوله‌رق بغداد سفرندن عودتنه‌قدر یازلمشدر. بغداد سفرندن عودتندن صوکره سلطان مرادك وفاتی ایکنجی جلدینك نظمنی تأخیر ایلدیکی اکلاشیلیور.

کتابك یالکز مقدمه‌سی تورکجه‌در. سائر محللرینك فارسی اولمسنك سببنی بروجه آتی بیتلرله بیان ایدییور :

کمال شهنشاه دینه نظر ... اولور فارسی ترکیدن سهلتر
مزاج همایونه ترکی زبان ... دکل فرسی کبی سلیس وروان
ولی روم ملکنده هر خاص وعام ... بیلور سوباشور ترکیده کلام

بو ذاتك (فتحنامهٔ قره بغدان) نامیله تاریخی بر اثری‌ده واردر.

اشعارندن :

لباس مستعار اولماز محبت اهلنه لایق ... قبای اطلس چرخه تنزلی ایدر عاشق
بوجسر ماسوادن کچمه‌ینجه منزله ایرمز ... کوزه‌کوسترمك اولماز جوی اشکی عاشق صادق

احمد افندی « شارح المنار زاده »

منار شارحی موالیدن آماسیه‌لی بایرام افندی زاده عبدالحلیم افندینك مخدومیدر. پدرندن وسائر فضلادن تحصیل علوم ایده‌رك اخذ اجازت ایتمش وپدریله استانبوله کلوب معید احمد افندی‌یه ملازم و بالامتحان مدرس اولمش و دور مدارس ایده‌رك صحن پایه‌سیله داود پاشا مدرسی ایکن (١٠٦٧) تاریخنده ارتحال ایلیوب مدرسی بولندیغی جامع شریف حظیره‌سنه دفن ایدلمشدر. فاضل ، علم تاریخ ومحاضراتده ماهر متفنن بر ذات ایدی. (شامل وکامل) نامیله دور آدمدن (١٠٦٠) تاریخنه قدر مکمل بر تاریخ یازمش و (١٠٦٦) تاریخنه قدر دولت عثمانیه وقایعنی‌ده ضبط ایده‌رك وقایعنامه تحریر ایتمشدر. برده (سلسلهٔ علما) سی واردر. آثاری غیرمطبوعدر. وقایعنامه‌سی (نعیما) نك باشلیجه

مأخذلرندندر. (وقايعنامه) سى وجوه عديده ايله حائز اهميت سه‌ده مع‌التأسف نسخه‌سى كورولەمەمشدر.

احمد صائب بك

چركس قبائلندن اولوب (روس) مكاتب عسكريه‌سنده اكمال تحصيلدن صوكره يوزباشى رتبه‌سيله‌دولت عثمانيه‌خدمتنه كيره‌رك مدت مديده(مصر) فوق‌العاده‌قوميسرى (غازى احمد مختار) پاشانك ياورلكنده ايفاى خدمت، مؤخراً ترك مسلك و مأموريتله عالم تحرير وسياسته دخالت ايله‌دى . اعلان مشروطيتى متعاقب (استانبول) ه كله‌رك تاريخى تتبعاتده بولوندى . اخيراً تعيين اولونديغى (دارالفنون) روس لسانى معلمكنده ايكن (١٣٣٧) تاريخنده ارتحال ايله‌يوب (ارن كويى)نده صحراى جديد قبرستاننه دفن ايدلدى . آثار مطبوعه‌سى :

(١) وقعهٔ سلطان عبدالعزيز (مصرده مطبوعدر)
(٢) تاريخ سلطان مراد خامس « «
(٣) سلطان حميدك اوائل سلطنتى« «
(٤) رهنماى انقلاب « «
(٥) صوك عثمانلى روس محاربه‌سى« «
(٦) تاريخ مشروطيت وشرق مسئلهٔ حاضره‌سى . (استانبول) ده مطبوعدر
(٧) نره‌يه كيدييورز ؟
(٨) حقايق تاريخيه وسياسيه . جزء ٢
(٩) شرق مسئله‌سى

آثار غير مطبوعه‌سندن :

(١) مصر انكليزلرك الينه ناصل دوشدى
(٢) مشروطيت دالغه‌لرى
(٣) آياستفانوس معاهده‌سندن برلينه دوغرو
(٤) مصر وعرابى پاشا وقعه‌سى

اوليا چلبی (محمد ظلی بن درویش)

عثمانلیلرجه هربلرك (ابن بطوطه) سی كبی تلقی اولونور. ولادتی(١٠٢٠)تاریخنده‌در. شهیر بر سیاح مشهوردر. گاه مأموریت رسمیه گاه اوفاقتلك معیت مأمورلغیله آناطولی، سوریه، عراق، مصر، ایران، مجارستان، لهستان، آلمانیا، فلمنك، دانیمارقه، ایسوچ، روسیه‌یه سیاحت ایله‌یوب قریم طریقیله استانبوله عودت ایده‌رك اون جلد اوزره مفصل برسیاحتنامه قامه آلمشدركه اقدام مطبعه‌سی معرفتیله آلتی جلدی طبع اولونمشدر.

بو سیاحتنامه‌ده تاریخ قدیمه دائر خرافاتی آكدرر نقلیات وارسه‌ده مشهوداتنه دائر اولان روایاتنك اكثری قرین صحت وموجب استفاده‌در. اشبو مفصل سیاحتنامه‌سندن استانبول وجواری حقنده‌كی خرافاتی حاكی اولان قسم اصغری مقدما طبع و نشر اولوندیغی ایچون بیچاره اوليا چلبینك اسمی یاقین وقته قدر اكثر عثمانلی ارباب معارفی بیننده عادتا استخفاف اولونوردی. اوليا چلبی مرحوم یونان و لاتین لسانلرینه آشنا ایدی. رومجه (نیوان) تاریخنی وبولسانلر اوزره محرر سائر آثار وكتب تاریخیه‌یی مطالعه ایده‌رك سیاحتنامهٔ مشهورینك وقایع تاریخیه قسمی ایچون بوآثرلردن خیلی استفاده ایله‌مش وبناءبرین وقایع مزبوره میاننده بك غریب كورونن بعضلری اثر مذكوره‌اساساً «آثار رومیه» و «افرنجیه» دن انتقال ایله‌مشدر. اون جلددن عبارت اولان سیاحتنامه‌سنك تام طاقمی اسكدارده سلیمیه درگاهی كتبخانه‌سنده، بر طاقمی‌ده باب عالی قارشوسنده بشیر آغا كتبخانه‌سنده واردر. بك اوغلی دائرهٔ بلدیه‌سنه یاقین شیشخانه قره‌غولنك (قاسم پاشا) جهتنده‌كی میت زاده قبری دینیلن قبرستانده عائله‌سنه منسوب اولدیغنی ذكر ایتدیكی صوفه‌ده دفن ایدیلمشدر. بو صوفه‌یه دائر مطبوع سیاحتنامه‌سنك جلد ۱ صحیفه ٤٢٤ ده تفصیلات واردر. مع مافیه بوقبرستانك مع التأسف اكثرجهتلری مندرس برحاله كلدیكندن الیوم (اوليا چلبی) قبرندن نشان یوقدر. تاریخ ولادتی (١٠٢٠) ایسه‌ده تاریخ وفاتی معین دكلدر. مطبوع سیاحتنامه‌سنك جلد ۱ صحیفه ٣٨٥ده (شقه‌نامه) اسمنده‌بر اثری‌ده اولدیغنی ذكر ایدییور. جلد ٦ صحیفه ٢٢٧ ده سلاله‌سنی بو وجهله تعداد ایله‌یور:

(... پدرمز سرزرگران درگاه عالی یعنی درویش محمد ظلی بن قره‌احمد بن قره‌مصطفی بن یاوزار بن اجه یعقوب بن كرمیان زاده یعقوب بك‌درگه اوده تورك تورکان خواجه احمد یسوی سلاله‌سندندر). (١٢٢٥) ده ارتحال ایده‌رك ایوبده بوستان اسكله‌سنه

دفن ایدیلن اندرون همایونك سفرلی دعا کویانی زمره‌سندن مصاحب شهریاری (حافظ فیض‌الله بلبل) افندی طرفندن برجلد کبیر اوزره تلخیص ایدلمشدر .

ابراهیم وصری افندی

اوچ لسان ادبیاتنه واقف طبیعت شعریه‌یه مالك اولمقله برابر علم تاریخك تراجم احوال شعبه‌سنده‌ده صاحب اختصاص فاضل بر ذات اولوب (شومنی) جوارنده‌کی (حاجی اوغلی بازاری) دینیلن قصبه‌دندر . تحصیلنك بدایتی مملکتنده بعدالاکمال (استانبول) ه کله‌رك زمانی فضلاسندن (عبدالرحیم زاده یحیی) افندی درسنه‌اوطوروب اکمال تحصیله واقرانی آراسنده ممتاز برحالده اخذ اجازه‌یه نائل اوله‌رق تدریسه‌باشلادی. بواثناده اکتساب ایتدیکی فضیلتك مکافاتی اولمق اوزره استانبول مدارسندن بعضیلرینه ونهایت سلیمانیه دارالحدیثی مدرسلکنه نائل اولدی . اعطای اجازه‌یه موفق اولدقدن صکره‌ده مسلك قضایه سلوك ایده‌رك (حلب) قاضیلکنه تعیین ایدلدی. استانبوله‌عودتی اولان (١١٢٦) تاریخنده ارتحال ایلیوب حضرت (ایوب) جوارینه دفن اولندی . واسع معلومات صاحبی بحاث بر ذات ایدی .

بر اثرنده تفسیر (تبیان) مؤلفی (محمد) افندیدن‌ده‌استفاده ایتدیکنی ذکر ایدییور: آثارینك همان کافه‌سی غیرمطبوع اولوب معروف اولانلری بروجه آتیدر :

١ — حاشیه علی‌البیضاوی (تفسیر بیضاوینك بعض نقاطنه دائردر)

٢ — المعول (مشهور مطولك شواهدینك شرحنه دائردر) .

٣ — التنصیص (تلخیصك شواهدینك شرحنه دائردر) سلطان احمد ثانی‌یه تقدیم ایده‌رك مظهر مکافات اولمشدی .

٤ — الاعتصام (عصامك ابیاتنك شرحنه دائردر)

٥ — السامی (ابیات جامینك شرحنه دائردر)

٦ — اختصار وفیات ابن خلکان

٧ — تذکرةالشعراء (شعرای عربك تراجم احوالنه دائردر)

٨ — مرزوقات

٩ — الابواب - مستخرج من‌حصن حصین

١٠ — توشيع التقويم فى شرح حلية الرسول الكريم

١١ — ترجمهٔ حليهٔ شريف

١٢ — تحفة الالباب فى حلية الانبياء والاصحاب

١٣ — حلية الرسول وحلية الفحول

١٤ — نبذة الشمائل وزبدة الدلائل : ابياتندن

باشلادى بلبل فغانه غالبا نوروزدر
ايلدى عشاقدن عرض نوا نوروزدر

ابراهيم حسيب افندى « عشاقى زاده »

زمرهٔ مدرسيندن وتراجم احوال مؤلفلرندن وطريقت خلوتيه پيرانندن (حسام الدين عشاقى) انسالندن برذات اولوب شهيردر. (رحلت عشاقى زاده) تركيبنك وسنك مزارنده منقوش (جنت اعلايى ابراهيم افندى قيلدى جا) مصراعنك دلالت ايتديكى (١١٣٦) تاريخنده ارتحال ايلدى . فاتح جوارنده‌كى نشانجى جامع شريفى قارشيسنده‌كى (كسكين ده‌ده) قبرستاننده مدفوندر .

برجلد كبير اوزره (شقايق نعمانيه) ذيلى (عطائيه) يه يازديغى ذيل الذيلك نسخه‌لرى استانبول كتبخانه‌لرينك بعضيلرنده واردر . برده (سيرالنبى) سى واردر . طبيعت شعريه‌يه‌ده مالكدر .

احمد بن رجب استانبولى (رجب زاده)

علما وتاريخ شناساندن برذاتدر. عتيق على پاشا مدرسه‌سى مدرسى ايدى. (١١٣٩) تاريخنده استانبولده وفات ايله‌دى. (نزهة الاخبار فى ترجمة حلية الاخيار) اسمنده برتاريخ آل عثمانى واردر. بوتاريخ بر اثرده (مجمع الاخبار فى تعريف الاخيار) اسميله كورولدى. (تاريخ عينى) دن ده حضرت عيسانك ظهورندن حضرت محمدك نسب شريفلرينك ذكرينه قدر ترجمه ايله‌مشدر .

برده (١١٣١) تاريخنده استانبولده وقوع بولان زلزله‌دن ناشى على العموم زلزله‌نك

اسباب وقوعنی مبین بر اثری دها واردر . بر نسخه‌سی بشکطاشده یحیی افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

اسیری حسن بن شیخ حسین افندی

سلطان احمد ثانی معاصری بر ذات اولوب (١١٤٠) ده استانبولده وفات ایتدی . (معیارالدول ومسبارالملل) اسمنده آچیق عباره‌لی تورکجه تاریخ عمومیسی موجب استفاده آثاردندر . بوتاریخك باشلیجه مأخذی کاتب چلبینك عربجه فذلکه‌سنك ترجمه‌سیدر . برر نسخه‌لری درسعادتده (حکیم اوغلو) و (اسعدافندی) کتبخانه‌لرنده واردر. کتابنده‌کی (عن کتخدایان اوجاغ جبه‌جیان درگاه عالی) عباره‌سنه کوره یکیچری منسوبلرندن اولدیغی آکلاشیلیور . تاریخ عثمانی قسمی داها مفصلدر . نهایتنده فضائل آل عثمانه‌دائر مفصل بر فصل مخصوصی برده او زمانه‌کوره یاپیلمش (تعبیة‌الجیش) خریطه‌لری واردر. جغرافیایه دائرده برخیلی معلومات مفیده مندرجدر . زمانده‌کی عثمانلی اولکه‌سنی کاملاً گزدیکی مجارستان سیاحتنده ایکی سنه نمسه‌لیلره اسیر اولوب بو مناسبتله (ویانه) وجوارینده گزدیکنی نقل ایدییور .

اسماعیل ضیائی بك

ارباب معارفدن تاریخشناس بر ذات اولوب مشهور (حکیم اوغلو علی پاشا) نك مخدومیدر . (١١٧٩) ده ارتحال ایده‌رك پدرینك تربه‌سی یانه دفن ایدلدی. آثاری :

(١) تاریخ حکیم اوغلو علی پاشا

(٢) وقایعنامه. (١١٤٠–١١٧١) وقایعنی مبیندر .

ابراهیم متفرقه

عن‌اصل مجار مهتدیلرندن وارباب معارفدن بر ذاتدر. سیاسیون عثمانیه‌دن سفارتنامه صاحبی یکرمی سکز چلبی محمد افندینك مخدومی سعید افندی (پاشا) همتیله دولت علیه‌ده

ابتدا مطبعه احداثنه سعی وغیرت ایله‌مشدر [۱] (۱۱۳۹) تاریخنده رخصت رسمیه

---

[۱] طباعت اسلامیه تاریخنه دائر فضلای عسکریه‌دن (نجیب عاصم) بك طرفندن اقدام غزته‌سنك ٦ ربیع‌الآخر ۳۱٤ تاریخ و (۷۷۵) نومرولو نسخه‌سنده‌کی مقاله‌لری بروجه آتی درج قلندی . (غوتنبرغك) ابداع ایله‌دیکی اصول طباعت استانبولده بر بچق عصر صوکرا یعنی (۱۱۳۵) تاریخنده مجارلی ابراهیم متفرقه واسطه‌سیله موقع تطبیقه قونولدیغی جمله‌نك معلومیدر . بونی اشاعه ایدن ذات ایسه مورخ (پچوی ابراهیم) افندی مرحومدر . طباعتك ممالك عثمانیه‌ده تطبیقنه موفقیت ایسه سلطان احمد خان ثالث طرفندن سفارتله (۱۱۳۲) سنه‌سی اون بشنجی لوئی نزدینه کوندریلن یکرمی سکز محمد افندینك دیوان افندیلکی ایله کیدن مخدومی سعد پاشانك دلالتی ایله اولشدرکه بوکاده کاتب چلبینك تقویم‌التواریخنده (۱۱۳۹) سنه‌سی وقایعی صره‌سنده کوسترلشدر . مطبعهٔ عامره‌نك تأسیسنده آنف‌الذکر (ابراهیم متفرقه) نك خدمات عظیمه‌سی کورولش وتاریخلرمزده بوذات عادتا طباعت‌عثمانیه‌نك موجدی اولمق‌اوزره کوسترلکده‌بولنمشدر. حال‌بوکه حروف عربیه اصاغه‌سی (۱۵۱٦) تاریخ میلادیسنده یعنی تقریباً (۹۲۲) تاریخلرنده وجود بولارق آندن صوکرا آوروپانك هرطرفنه انتشارایتدیکندن (ابراهیم) افندی ایسه مجارلی اولمق حسبیله بوکا پك اعلا واقف اولدیغندن کندیسنه موجد دکل مقلد نظریله باقیلمق ایجاب‌ایدمر. معمافیه بوتقلیدده ایجاد درجه‌سنده مقبول اولدیغندن ابراهیم افندینك خدمتی مشکوردر . فقط (نتایج‌الوقوعات) نامیله بر اثر معتبر تألیف ایده‌رك نامنی ابقایه موفق اولان عصرمز وزراسندن مصطفی‌پاشا مرحوم بوکتابك اوچنجی‌جلدینك یوز اوتوزنجی صحیفه‌سنده « لکن (۹۹۵) تاریخلرنده بر اجنبی تورکجه حروف ایله کتاب‌طبع ایتمك وکمرك رسمندن معاف‌طوتولمق اوزره رخصت‌استدعا ایدوب مساعده‌یی حاوی فرمان ویریلمش اولدیغی (۹۹٦) تاریخنده (واصف) تاریخی جمنده برکتاب باصمش‌وفرمان عالئ مذکوری دخی دیباجه‌سنه‌عیناً یازمش‌اولمغله برنسخه‌سی‌شیخ‌الاسلام اسبق (حسام) افندی مرحومده منظور فقیر اولوب فقط اسمی وقتی فندن اولدیغی خاطرده قالمادی. دیمك‌ایسترم‌که فن طبع اشبو(ابراهیم) افندیدن یوزالی سنه اول تورکستانده(تورکیا)ده حاصل اولمش ایسه‌ده ایلریله‌یه‌مه‌مشدر » دیه بر قید کورولمش ایدی . وترقیات عثمانیه‌مز تاریخنجه مسائل مهمه‌دن اولان شو کیفیتك تحقیقی ایچون خیلی اوغراشمش ایدك . کچنلرده المزه کچن بر مستشرقین تاریخنده بوکا دائر بعض معلومات کورولمش اولمغله ترجمه ونشری مناسب کورولدی :

(۱٤۸۰) سنه‌سی میلان دوقه‌لغی داخلنده بولونان (صونجینو) قصبه‌سی یهودیلری طباعتی عبرانیجه‌یه تطبیق ایتدیلر (۱۵۱۹) ده برنجی فرانسوانك السنهٔ شرقیه تدریسی ایچون پاریسه جلب ایتدیکی جنوره‌لی (جوشنیانی) (۱۵۱٦) ده کندی مملکتنده عبرانی ، رومی ، عربی ، کلدانی ، لاتین لسانلریله برر دعا کتابی طبع ایتدیرمش‌ایدی. شوحسابجه طباعت‌عربیه (جنوه) ده باشلامش اولیور . کورجی ، ارمنی لسانلری حروفیله مطبوع برصرف ونحو تطبیق نشر ایله‌دی. ایشته بوکتاب فرانسه مطبوعات شرقیه‌سنك برنجیسی اولدیغی کبی پوستلده مستشرقینك ایلکیدر .

(بابا اوچنجی غره‌غوار) (۱۵۹۵) ده السنهٔ شرقیه تحصیلی ایچون برطاقم مدرسه‌لرله مطبعهٔ شرقیه آچدیردی . شو قیود تاریخیه طباعت شرقیه‌نك آوروپاده باشلاندیغنه دائردر . استانبولده اجراسنی کوسترن قید ایسه شودر :

آلارق حروف حك ايتديرمش واك اولا (١١٤١) ده (صحاح جوهری) ترجمه‌سی

مراد ثالث و احمد اول دورلرنده وآندن اول يعنی (٩٩٥) دن (١٠١٧) سنه‌سنه‌قدر يكرمی ایكی سنه فرانسه‌نك استانبول سفارتنده بولونان (ساواری برهد Savary Brède)عجمه‌سيله برلكده استانبولده بولونارق لسان و ادبيات عثمانیه‌یی لايقيله تحصيل ايتمش و اوزمان سفارتده بولونان عجمه‌سنك وفاتنه بناءً اومأموريتك كندی عهده‌سنه توديعنی دولت متبوعه‌سندن استرحام ايلمشدی. استدعاسی ترويج اولونارق اومأموريت موی‌اليه توديع ايدلمش وكنديسندن حقيقةً ايكی دولتك مناسباتجه استفاده اولونمشدر . ايشته بو ذات استانبولده بولونديغی مدتجه بر خيلی نفيس كتابلر آلمش و انتخاب ايتديكی يازيلردن ايری ، اورته ، انجه اولارق اوچ نوع حرف قالبلرينی حك ايتديره‌رك حرف‌دوكدورمشدر . بو ايشلری هپ استانبولده بولونديغی مدتده يابمش اولديغی جهتله مصطفی پاشا مرحومك كورديكنی بيان ايتديكی كتابده بوراده باصديغی و ايجاب ايدن مساعدهٔ مخصوصه‌يی آلديغی ميدانه چيقار . (ساواری)نك اوچ پادشاه زماننده استانبولده قالديغی و پاشانك كورديكی نسخهٔ مطبوعه‌نك عائد اولديغی عهد سلطنتده‌ده بوراده‌بولونديغی حساب ايدليرسه ايلك طابع عثمانی بو ذات اولمق لازم كله‌جكی خاطرلره كلير . مؤخراً (ساواری)نك (١٦٠٥) روما سفارتنه تعيينی حسبيله بوراده آلديغی مساعدات مخصوصه‌دن استفاده ايده‌ميه‌رك طبع آلات و ادواتی‌ده برلكده كوتورمش اولديغندن بالطبع بوراده مطبعه‌نك نام و شانی قالمامش و ادواتی فرانسه مطبعهٔ مليه‌سنه مال ايدلمشدر. شو ملاحظه صرف برخاطره‌دن عبارت اولوب بونی تأييد ايچون هرحالده اوكتابك كشف اولونماسنی بكلمك ايجاب ايدر. فقط بو انتظار يالكز ايلك طابعك نامنی تعيين ايچون اولدی يوقسه درسعادتده او دورده مطبعه كشاد وكتاب طبع ايدلديكنده شبهه يوقدر .

شو ادعامزی تقويه ايچون الده بر سندمز دها واردركه اوده پاريس سفارتله كيدن يكرمی سكز محمد افندی صدر وقت اولان داماد ابراهيم پاشا مرحومدن (خدمات سياسيه‌سنك خارجنده فرانسه‌نك وسائط عمران ومعارفنه دخی لايقيله اطلاع ايده‌رك قابل‌تطبيق اولانلرنی تقرير) امرينی آلمشدی. بناءً عليه محمد افندی بو سفارتده‌كی استطلاعات ومشهوداتندن بر ايكی يادكار ترك ايلمشدركه بونلردن بری‌ده اقدم وسائل‌معارف‌اولديغی جهتله اشرف صنايع الملافنه سزاوار اولان فن‌طباعتدر. حال‌بوكه محمد افندينك مطبوع تحريرنده كورولن (فاسينی) [*] تكميل رصد ايتمه‌دن هلاك اولوب يرينه اوغلی رصدكاهده مدرس اولمش جمله‌دن اول خزينه كندينه تسليم اولونمش و باباسنك (اولوغ بك)زيجنه مغاير بولديغی مسائلی تحرير ايدوب بزه ويردی . هنوز باباسنك تحريراتی باصيلمامش كويا بونك اكمالنی قصد ايدوب بعدالاتمام باصيلمق آرزو ايلمش عباره‌سی طباعتك ذاتاً عثمانليلرجه ، فقط بچوی ابراهيم افنديك‌ده تعبيری وجهله (باصمه) ناميله معروف‌اولديغنه‌دلالت ايديور .

---

[*] اصل (ژان فاسينی) اون دوردنجی لوئی دورنده مشهور قوللر طرفندن ايتاليادن پاريسه جلب ايدلمش ماهر بر هيأت شناس‌دركه (١٧١٢) ده وفات ايتمشدر. بونك يرينه فنون اقادميسنه اوغلو (ژان فاسينی) كيمشدر. وبوده (١٧٥٦)ده فوت اولمشدركه (محمد) افندينك كوروشديكی وحسابات هيئيه‌سنك يازمه برصورتی آلوب بوراية كتيرديكی ذات بودر .

اولان (وانقولی) لغتی بعده (تحفة الکبار فی اسفار البحار) و (ترجمهٔ تاریخ سیاح دربیان ظهور افغان) و (حدیث نو ـ آمریقا تاریخی) و (ترجمهٔ تاریخ تیمورلنك) و (الدرة الیتیمه فی اوصاف مصر القدیمه) و (گلشن خلفا) اسملرنده کی اثرلری باصمشلردرکه (گلشن خلفا) مقدمه سنده مذکوردر. سنك مزارنده محرر (بصدی ابراهیم افندی صحن فردوسه قدم) مصراعنك دلالتی اولان (١١٦٠) تاریخنده وفات ایده رك سابق الترجمه (ادریس مختفی) قربنه دفن ایدیلدی.

اساساً وفاتی (١١٥٧) در. مزار طاشی اوچ سنه صوکره دیکلدیکیچون (١١٦٠) تاریخی منقوشدر.

آثاری:

مهندسخانهٔ همایون کتبخانه سنده نسخه سی موجود اولان (هیأت قدیمه وجدیده) ایله (تاریخ سیاح دربیان ظهور افغان)، برفصلی جغرافیانك فوائدندن باحث (١١٤٤) تاریخنده طبع اولونان (اصول الحکم فی نظام العالم) و (ذیل تقویم التواریخ) و (فیوضات مقناطیسیه) در. برده نورعثمانیه واسعد افندی کتبخانه لرنده (رسالهٔ اسلامیه) اسمنده یازمه بر اثری واردرکه بو اثرك مقدمه سنده (مجارستان) ك (قولوژوار) شهرنده دوغدیغی وسائره کبی ترجمهٔ حالنه متعلق بعض افاداتی واردر. (حدیث نو) ده بر خیلی علاوتی کورولمکده در.

(تاریخ سیاح) مؤلفی داماد ابراهیم پاشا زماننده استانبوله کلن (ماجار) راهبلرندن

مؤخراً روما سفارتنه نقل اولوندقدن صوکرا وفات ایدن (ساواری) نك دوکدیکی حروفات ایله قابلری ترکه سندن (اون اوچنجی لوئی) حسابنه صاتین آلیندی. بوحرفلرك فوق العاده ظرافتی حسبیله (اون اوچنجی لوئی) عصرنده پارسده وجوده کتیریلن مطبعهٔ شرقیه آوروپانك سائر یرلرنده بولونانلره تفوق ایله دی. اون دردنجی لوئی (١٦٩١) سنه سنده ساوارینك حروف قالبلرینی قرال مطبعه سنه نقل ایتدی. وعلوم شرقیه تحصیلنی تشویق ایله دی. شوحسابجه (١٩٨٢) ایله (١٠٠٣) تاریخلری آراسنده طباعت عثمانیه استانبولده فرانسه سفارتخانه سنده موقع تطبیقه قونولمش اولدیغنه شبهه ایدیلمز. بناءً علیه مصطفی پاشا مرحومك بحث ایله دکی کتابك کذلك طباعت عثمانیه نك مبادیسنی تعیینه خدمت ایده جکی جهتله بوکون او اثر هر کیمك یدنده ایسه نشر واعلاننه همت ایله مسی وجائب معارف پروریدندر. زیرا طباعت عثمانیه تاریخجه بوکیفیت غایت مهمدر. (انتهی)

جودت پاشا مرحومك (١٣٠٢) تاریخنده دفعهٔ ثانیه اوله رق طبع اولونان (تاریخ عثمانی) لرینك جلد اولنده بو طباعت ماده سنه دائر تفصیلات لازمه واردر.

(قروزينسكي) نك پاشا نامه ترجمه اولونان اثريدر . مترجمی مصرح دكلسه‌ده (ابراهيم متفرقه) اولماسی مأمول قويدر . اصلنده‌كی خطالری حين ترجمه‌ده تصحيح ايتمشدر .

مطبعه‌سنی ايكنجی دفعه تأسيسندن اون سنه صوكره (١١٥٥) (يالووه) ده بركاغد فابريقه‌سی تأسيسنه توسط ايتدی . حياتنك صوك زمانلرينه قادار كرك فنی كرك سياسی خدمتلرده بولونمقده قصور ايتمه‌دی . بوفابريقه‌يه دائر زمانمز مورخ شهيری احمد رفيق بكك (اقدام) غزته‌سنك ١٣٣٣ سنه‌سی و ٧٣١٢ نومرولو نسخه‌سنده مفصل مقاله‌سی واردر .

امنی محمد بك

اولاد مولانادن (ويدين) محافظی يوسف پاشانك مخدوميدر . تربيه و تحصيلی اندرون همايونده‌در . (١١٥١) ده ايلچيلكله روسيه‌يه كيتمشدی . عودتنده مشهوداتنه دائر سفارتنامه واديسنده برتاريخچه يازمشدركه برنسخه‌سی (مراد ملا) كتبخانه‌سنده واردر . باشنده ترجمهٔ حالی‌ده محرردر . (١١٦٣) ده (استانبول) ده ارتحال ايتدی . زمانه كوره متفكر ومقتدر برذات ايدی .

انوری سعدالله افندی

(طربزون) ليدر . درسعادته كله‌رك اكمال تحصيلدن صوكرا وقعه‌نويس اولمش ايدی . اوچ جلددن عبارت اولوب نامه مضاف تاريخنك برنجی جلدی بيك يوز سكسان ايكی سنه‌سندن يوز سكسان سكز سنه‌سنده قاينارجه مصالحه‌سنك عقدندن صوكرا اردوی همايونك شمنيدن حركتله استانبوله وصولنه‌دك اولان وقايع دولت عليه‌يی حاويدر . واصف افندی بونی تبديل وتغييرايله كندی تاريخنك جلد ثانيسی اعتبار ايتمشدر . تاريخ انورينك ايكنجی جلدی (١١٨٨) سنه‌سی وقايعنك بقيه‌سندن يعنی اولكی جلدك بروجه بالا نهايت بولديغی محلدن بدء ايله بوز طقسان يدی سنه‌سی اواخرينه‌دك اولان وقايعی شاملدر . اوچنجی جلدی (١٢٠٢) سنه‌سندن (١٢٠٦) سنه‌سنه قدر اوردوی همايون وقايعنی حاويدر .

وقعه‌نويس شيشمان (سليمان منلا) نك وقايعنامه‌سی بو تاريخه درج ايديلمشدر .

(انورينك ايده برنور مزارين مولا) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٠٩) تاريخنده

استانبولده وفات ایتدی. قره‌جه احمد مزارستاننک سلیمیه درگاهی قارشوسنده‌کی جهتندن حیدر پاشایه گیدن یولك کنارنده مدفوندر : طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر .

ادیب محمد امین افندی « وقعه‌نویس »

رکاب همایون تشریفاتجیسی ووقعه‌نویس وکیلی اولوب (تاریخ ادیب) اسمیله یازدیغی تاریخی استانبول وقایعنی شاملدر . چونکه (٢٠٢) سنه‌سنده انوری افندی بالاصاله وقعه‌نویس اولارق اردوی همایونله گیدوب (٢٠٦) سنه‌سنه قدر اردوی همایون وقایعنی یازمش اولدیغی کبی ادیب افندی دخی اول زمان رکاب همایونده تشریفاتجی ووقعه نویس وکیلی اولارق وقایع سائره‌یی ضبط ایله‌مشدر .

(مجلس جنات فردوسه ندیم اولسون ادیب) مصراعنك دلالتی اولان (١٢١٦)ده وفات ایده‌رك فندقلیده (پری زاد خاتون) جامعی حظیره‌سنه دفن ایدیلمش‌ایسه‌ده طریقك توسیع و تسویه‌سنده مخدومی سلیمان نجیب افندی ایله برابر بقیهٔ عظاملری (اسکدار)ده نوح قویوسنه نقل ایدلمشدر : طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر . تراجم احوال واقفلرندن عصمت افندینك روایتنه نظراً فندقلی جوارنده‌کی (خاتونیه) مقبره‌سنده مدفوندر . دیوانی ایله علم اخلاق و محاضراتدن (روضة‌الحکم فی اخلاق‌الامم) اسمنده آثاری‌ده واردر .

احمد وهبی افندی

اندرون همایون سفرلی قوغوشی چاوشلرندن تاریخشناس برذاتدر. خط دستیله محرر تاریخی و اخلاقی اثرلری غیر مطبوع اولوب بروجه‌آتیدر :

١ (احسن‌الاخبار) اکثریتی اعتباریله سیرنبی‌دن باحث اولان بو اثرك مبدئی مکهٔ مکرمه اوصافنی مبین اولوب نهایتی ملوك عجم احوالی‌در . تاریخ تحریری (١٢٣٥) .

٢ (حدیقة‌النوادر) : کلام ، اخلاق ، تاریخدن باحث قیمتلی برمجموعه اولوب‌بونك تاریخ تحریری (١٢٣٢) در .

٣ (مجموعهٔ تاریخیه) : بدایتی قصهٔ موسی ، نهایتی اصحاب کهفی مبین اون بش ماده‌یی محتوی بر اثردر .

اسعد بك

زمانمز تاریخ نویسلرینك متفكرلرندن مدقق برذات اولوب (آماسیه) لیدر. مكتب ملكیهٔ شاهانه تحصیلنی اكمالدن صوكره تعیین اولوندیغی مأموریتلرده حسن خدمته موفق اولدی. صوك مأموریتی اولان مجلس اعیان تحریرات ممیزی ایكن كنج دینه‌جك بر سنده ارتحال ایده‌رك أرنكوینده (صحرای جدید) قبرستانانه دفن اولوندی. عهده‌سنه تفویض ایدیلن مدرسة الواعظین تاریخ اسلام وتاریخ ادیان مدرسلكی أثناسنده تحریر وترتیب ایلدیكی ایكی اثر بروجه آتیدر :

(١) تحلیلی و تنقیدی تاریخ اسلام
(٢) « « تاریخ ادیان

بو ایكی اثر اسملری مسمالرینه موافق قیمت علمیه و تاریخیه‌یی حائز آثاردن اولوب لسانمزده هنوز بو وادیده امثالی كورولمه‌مشدر . اتماملرینه عمری وفا ایتمه‌دیكنه علم نامنه تأسف اولونور .

اسعد محمد افندی « وقعه نویس »

فضلای مورخیندن شهری‌الاصل متفنن برذاتدر. (صحافلرشیخی‌زاده) دیمكله معروف ایدی . قاضیعسكرلك رتبه‌سنه نائلیله برابر تقویم وقایع غزته‌سی مدیریت ومحررلكی ایله وقعه‌نویسلك دخی توجیه اولوندی . (١٢٥١) تاریخنده سفارتله ایرانده بولونمش ایدی . شانی زاده‌یه ذیل اولارق (١٢٣٧) سنهٔ هجریه‌سی ابتداسندن (١٢٤١) سنه‌سنه‌قدر یازدیغی تاریخ عثمانیسنی جلد اول اتخاذ ایله‌مش وثانی اولمق اوزره (٤١) دن بدء ایله سنهٔ مزبوره غایته قدرده ترتیب و تبییض ایله‌مش آندن صوكراسنی‌ده جمع و ترتیبه باشلامش ایسه‌ده اكماله موفق اولامامشدر. خط دستیله محرر مبیض نسخه‌سی‌ده كندی كتبخانه‌سنده‌در.

[اسبق داخلیه‌كاتبی مرحوم (باهر) افندی مورانك اختلالی أثناسنده مورا سرعسكری صدر سابق (سید علی پاشا) نك كتابت خدمتیله مورا اردوسنده بولونمغله مشهودات ومسموعاتی ضبط وتحریر واسعدافندی تاریخنك جداولنك مباحثی میانه تذییل وعلاوه ایله‌دیكی كبی جلد ثانیسنك برنجی قطعه‌سنه دخی حاشیه‌لر وآخرینه برده ذیل یازمشدر .]

مجلس معارف عمومیه رئیسی ایکن (١٢٦٤) تاریخنده وفات ایده‌رك آیاصوفیه قربنده (یره‌باتان) محله‌سنده‌کی کتبخانه‌سی باغچه‌سنه دفن ایدیلدی .

ترجمهٔ حالی لطفی تاریخنك سکزنجی جلدنده محرردر . باشلیجه آثاری : (ترجمهٔ مستظرف) [١] (زیبای تواریخ) و (باغچهٔ صفا اندوز) و (اس ظفر) [٢] و (شاهدالمورخین) و (الورد المفیدفی‌شرح‌التجوید) و (تشریفات دولت عثمانیه) اسملرنده اثرلریله مرتب دیوان اشعاری ومدون منشآتدر .

اشبو آثاردن یکیچریلرك کیفیت‌الغاسنه‌دائر اولان (اس ظفر) ایله (ترجمهٔ‌مستظرف) و (تشریفات) و (شرح‌تجوید) مطبوعدر . برده (شیخ محمد جزائری) نك [١٢٤٤]ده تألیف ایتدیکی (السعی‌المحمودفی‌نظام‌الجنود) اسمنده فضائل جهاده متعلق اثرینی (کوکب المسعود فی کوکبة‌الجنود) اسمیله ترجمه ایتمشدرکه مطبوعدر. فتح قسطنطنیه‌یه‌کان اصحابدن وبالخاصه (خالد بن‌زید) رضی‌الله‌عنهدن باحث رساله‌سیله حیات ثبوتیه و تکوینیه‌یه دائر و (زین للذین کفروا الحیوة‌الدنیا) آیت جلیله‌سنه دائر و (عمل صالحك حقیقتنه دائر) رساله‌لری‌ده واردر .

مصارعندن :

هردرده بردوا وار آنی بولمه‌در هنر

مطبوع پندنامه‌سندن :

پاك دل اول قیل سعادت اکتساب	باب لطف حقه ایله انتساب
اولمق ایسترسه‌ك دوعالمده سعید	قیل تقرب خیره اول شردن بعید
حیله‌کار اولمه اولور فعلك عسیر	استقامت قیل اوله کارك یسیر

---

[١] بو ترجمه اساساً اکنجی زاده احمد افندی طرفندن یاپیلمش ایسه‌ده طابعی اولان اسعد افندی طرفندن‌ده اکثر مواد تذییل وعباره‌سی تزیین ایدیلمشدرکه علم محاضراته عائد آثارك جداً استفاده‌لی واك کزیده‌لرندندر . ایکی بویوك جلد اوزرینه مرتبدر .

[٢] یکیچریلرك کیفیت الغاسندن باحث اولان بواثرك اسمی [١٢٤١] تاریخنی اشعار ایدمکه تاریخ وقعه وتألیفدر .

(١٢٥٠) تاریخنده مصرده ارتحال ایدن ارباب دانش وقلمدن وخواجکان دیوان همایوندن (شیروان)لی (فائز)افندینك‌ده یکیچریلرك کیفیت الغاسنه دائر (کلزارفتوحات) اسمنده غیر مطبوع برتاریخچه‌سی مطالعه کذارم اولدی .

(باغچهٔ صفا اندوز): اسمی تاریخ ترتیب وجهی اولان (١٢٥١) تاریخنی مبین بر نوع (تذکرة الادبا) در. (شاهد المورخین): اسمی تاریخ تألیفی اولان (١٢٤٧) تاریخنی مبین‌در. صنایع شعریه‌دن صنعت تاریخك تعریف و توضیحنه و باشلیجه سروری ایله بر قاچ شاعرك منتخب تاریخلرینك تشریحنه متعلق ادبی برأثر اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی موزهٔ همایون کتبخانه‌سنده‌در . باشنده تاریخ کلمه‌سنه دائر موجب استفاده مسرودات واردر .

(زیبای تواریخ) : مشهور (لاری) تاریخنك ترجمه‌سی ایسه‌ده (دیلی) لره قادار ترجمه ایده‌بیلمشدر خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانه‌سنده‌در. برده سلطان محمود ثانی‌نك ادرنه سیاحتنی مصور (سفرنامهٔ خیر) اسمیله بر تاریخچه‌سی واردرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی موزهٔ همایون کتبخانه‌سنده رجائی زاده اکرم بك مرحومك کتابلری آراسنده‌در. کتابك اسمی تاریخ تألیفی اولان (١٢٤٧) تاریخنی مبین‌در. اشبو آثارندن باشقا (وحدت وجود)، (بیان ان العصمة لیست ثابتة)، (مسح الرأس)،(صفة التکوین)،(اقوال رجال صوفیه)، (بیان معامله بین المسلم والخارجی)، (بیان فرق الاسم والمسمی) ، (جامعهٔ کلمهٔ شهادتین)، (ارادهٔ جزئیه)، (بیان ذکر الجهری واللحن)، (بیان زین خلد)، (کلام الحق جل جلاله) (بیان اسباب خوف الموت)، (رسالهٔ اخلاق) و (بیان احوال تونس) اسملرنده‌کی رسائلی حاوی اولان آثارنی جامع مجموعه‌سی کتبخانهٔ عاجزیده موجوددر (١٢٦٧) ده وفات ایده‌رك قرەجه احمد مزارستاننده (مفتی زاده محمد صادق) ازرنجانی یاننه دفن ایدیلن درس وکیلی آق شهرلی عمر افندینك رؤس امتحاننه مخصوص اولمق اوزره ترتیب ایتدیکی اسئله واجوبه رساله‌سی‌ده ترجمه وطبع ایتمشدر . علم محاضراتدن خط دستیله محرر بر مجموعه‌سی‌ده واردر .

ایوب صبری پاشا

بحریه میرلوالرندن وعصریمز فضلاسندن کثیرالهمه بر ذات اولوب یکیشهر جوارنده‌کی [ارمیه] لیدر .

آثار مطبوعه‌سی :

(مرآت مکه) و (مرآت مدینه) و (ترجمهٔ شمائل شریف) و (احوال جزیرة العرب)

و (شرح قصيدهٔ بانت سعاد [١]) و (تاريخ وهابيان [٢]) و (محمود السير) و (نجات المؤمنين) و (تكملة المناسك) و(رياض الموقنين) در. (مرأت الحرمين) اسميله محرر اولان ايلك ايكى اثر عاليلرى قطعهٔ مقدسهٔ حجازيه حقنده دينى وتاريخى معلومات لازمه‌يى حاوى اولديغندن عموم مؤمنين وباخصوص حجاج كرام ايچون الزم بر كتابدر .

(احوال جزيرة العرب) ده عربستان شبه جزيره‌سى حقنده يازيلان جغرافيالرك مفصل وكزيده‌لرندندر. امام غزالينك علم كلامدن (بداية النهايه) سنى ده (اسباب العنايه) اسميله ترجمه وطبع ايتمشدر . بو اثرك باشنده‌كى بيت :

تابع شرع شريف اولمايانك دنياده
حالى‌بك مشكل اولور محكمهٔ عقباده

(١٣٠٨) ده ارتحال ايده‌رك طريقهٔ منسوب اولوبنى ادريس مختفى حضرتلرينك آياق اوجنه دفن ايدلدى .

احمد بك (خواجه زاده احمد حلمى بك)

تاريخك تراجم احوال شعبه‌سى واقفلرندن وطريقت نقشبندى منتسبلرندن غيور محتلى بر ذات اولوب (اكين) ليدر . تحصيل وتفيضى استانبولده‌در . كنج دينه‌جك بر سنده ايكن (١٣٣٢) تاريخنده ارتحال ايله‌دى. (اسكدار)ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده

---

[١] ١١٥٧ تاريخنده (وارنه) لى (عبدالباقى بن على) افندى طرفندن‌ده (منية الفؤاد المتلذذ بقصيدة بانت سعاد) تخميس ايدلمشدركه مطلعى .

الوصل منفصل والهجر موصول
الغدر متصل والمذل مفصول
حمل الاسى كله على محمول

بانت سعاد فقلبى اليوم متبول
متيم اثرهالم يفد مكبول

(بانت سعاد) قصيده‌سى علماى عثمانيه‌دن برخيلى ذوات طرفندن ازجمله (بنه‌زاده احمد بن عثمان ارضرومى) وسلطان محمد رابع معاصرى (احمد اسكدارى) طرفلرندن‌ده شرح اولنمشدركه هر ايكيسنك نسخه‌سى‌ده نور عثمانيه‌ده واردر .

[٢] وهابى طائفه‌سى طرفندن مكهٔ مكرمه علماسنه كوندريلن اسأله‌يى حاوى اولوب معتقداتلرينى مبين اولان رساله‌يه قارشى (١٢١٧) تاريخنده مكه قاضيسى بولنان (على زاده محمد نورالدين) افندى طرفندن مؤلف (نوراليقين فى مشكاة التمكين) اسميله يازيلان رساله‌ده دخى طائفهٔ وهابيه‌نك بللى باشلى معتقداتى تعداد ايديله‌رك ادله‌سيله رد وجرح ايدلمشدر . بورساله مؤلفى طرفندن توركجه‌يه‌ده ترجمه ايدلمشدر .

رئيس الخطاطب شيخ حامدالله افندی مرحومك آرقه جهبنه دفن ایدلدی . اکثر اقسامی حریری زاده کمال افندی مرحومك (نبیان) ندن ترجمه ایدلمك اوزره میـدانه کتیردیکی (حریقة الاولیا) اسمنده‌کی اثریله استانبولده مدفون اعزهٔ کرامدن بعضیلرینك تراجم احوالنه دائر (زیارت اولیـا) نامنده‌کی اثری و (مرآت محی الدین عربی) نامنـده‌کی رساله‌سی مطبوعدر، قراء کرامك طبقات وتراجنی مبین (روضة القراء) ایله (مناقب اولیا) نامیله باشلادیغی آثارك اتمامنه موفق اوله‌مامشدر، (روضه‌نك) بعض پارچه‌لریله (مناقب اولیا) نك (سلسلهٔ مشایخ نقشبندیه) دن بعض اقسامی رسائل موقوته‌دن (جریدهٔ صوفیه) ایله انتشار ایتمشدر .

ب

بغدادی اسماعیل پاشا

کتابیات وتراجم احوال متخصصلرندن علم مجـاهدی فضلای امتدن خلوق بر ذات اولوب (سلیمانیه) لیدر .

ژاندارمه دائره‌سی ایکنجی شـعبه‌ی مدیریتدن متقاعداً عربی (١٣٣٩) تاریخنده ماقری کوینده‌کی اقامتکاهنده ارتحال ایده‌رك کوی مزارستانه دفن ایدلدی استانبولجه (بغدادی اسماعیل پاشا) وصفیله موصوف ایدی همان اوتوز بش سنه امتداد ایدن تتبعاتی ثمراتی اولمق اوزره میدانه کتیردیکی اثری (اسماء المؤلفین وآثار المصنفین) ایله (ایضـاح المکنون فی الذیل علی کشف الظنون) اسمنده‌کی (کشف الظنون) ذیلندن عبارتدر .

پاشـا مرحومك تحقیقاتنه کوره (کشف الظنون) متون، شروح، حواشی، تعلیقات ایله دواوین ورسائلك مجموعی ١٤٥٠١ عدد اسماء کتبی حاویدر . بو جمله‌دن تخمیناً ایکی بیك کسور عددی آراباجیلر شیخی اولوب ١١٨٧ ده وفات ایدن ابراهیم افندی طرفندن ذیلاً علاوه ایدلمش سـه‌ده ١٢٧٤ تاریخنده مصرده حین طبعنده بلا تفریق ممزوجـاً باصلمش وابراهیم افندینك ذیلی نسـخه‌سی میدانده بولونمادیغی جهتله مجهول قالمشدر . کشف الظنونك اخیراً استانبولده طبع اولونان نسخه‌سی مصرده مطبوع نسخه‌نك عینیدر .

حنیف زاده احمد افندینك ١٢١٧ تاریخ وفاتنه کوره (آثار نو) عنوانلی ذیلینك آندن مؤخر اولماسی لازم کلیور . بونك مندرجاتی ایسـه (٥٠٦) عدددر .

پاشا مرحومك طوپلادقلری (کشف الظنون) ذیلی اون طقوز بیکه بالغ اولمشدی . اسماء وتراجم مؤلفین اوچ، کشف الظنون ذیلی ایکی بویوك جلددن عبـارت اولوب الیوم عائله‌سی نزدنده‌در .

بیانی شیخ محمود افندی

قسم اعظمی قافقا-یانك قره‌باغ جهتلرنده، برقسمی‌ده (کرکوك) حوالیسنده بولونان تورك قبائلنك (بیات) قبیله‌سندن وترجمهٔ حالی مشایخ فصانده مذکور (دده‌عمر روشنی) خلفاسندن فضیلتلی برذاتدر. (شهزاده‌جم) اولجه بوذاتك فارسی برغزلنی کوروب بکنمش ونظیره سویله‌مش ایدی. (۸۸۶) ده حجازه کیتدیکی اثناده شهزادهٔ مشارالیهه تصادف ایده‌رك سویشمشلر وشهزاده‌نك رجاسی اوزرینه [اوغوز نامه] کتابندن التقاط ایتمك اوزره سلالهٔ آل عثمانی جامع اولارق شهزاده نامنه (جام جم آیین) نامنده برتاریخچه قلمه آلمشدرکه زمانمز ارباب‌دانشندن دیاربکرلی علی‌امیری افندی طرفندن قیمتلی حاشیه‌لر علاوه‌سیله نشرینه همت بیورلمقده اولان (نوادراسلاف) کلیاتی میاننده طبع اولونمشدر. مؤخراً شهزاده‌نك آوروپادن والده‌سنه یازدیغی مفصل وتاریخی برقصیده‌سنی علاوه ایله قصیده‌یی تخمس وخاتمهٔ کتاب اتخاذ ایله‌مشدر.

بو تاریخچه‌نك تخصیص مقدمه‌سنده تورکلك حقنده اُیجه مسرودات مندرجدر.

بخشایه زاده حسین چلبی

فاتح معاصری فاضل برمورخدر. فاتحدن اعتباراً یوزسنه‌لك وقایعی یازمشدر. مؤخراً بواثرینه (٤٥) سنه‌لك وقایع داهاعلاوه ایده‌رك دیکر براثر میدانه کتیرمشدر. تیراندازلرك تراجم احوالندن باحث (تحفة‌الحسیب) اسمنده‌کی اثرك مقدمه‌سنده صاحب ترجمه‌نك بووادیده‌ده براثری اولدیغی محرردر.

باهتی حسین افندی

وزیراعظم کوپریلی محمد پاشا احفادندن نعمان پاشا زاده ابوالخیر حافظ احمد پاشانك امامی اولوب (هزارغراد) لیدر برنسخه‌سی (کوپرولو) کتبخانه‌سنده موجود اولان (تاریخ سلالهٔ کوپرولو) نامنده‌کی اثری اسمنك دلالتی کبی (کوپرولو) سلاله‌سنك تفصیل احوالندن باحث اولوب غیر مطبوعدر ومرتب دیوانی‌ده واردر. بچ سفری عودتنده (۱۰۹٤) ده بلغرادده وفات ایتدی.

[هامەر] تاریخنك اون برنجی جلدینك مقدمەسندە (كوپرو لو زادە احمدپاشا) نك مهرداری حسن آغانك اثری اولمق اوزرە مذكور اولان (جواهرالتواریخ در احوال فاضل‌احمدپاشا) اسمندەكی تاریخ (هامەر)ك نقلی كبی حسن آغانك دكلدر. بین‌المورخین مهردار تاریخی نامیلە معروف اولان بوتاریخ ارضروملی (عثمان‌دەدە) نكدر.(دەدە) نك حسن آغادن نقلیاتی واردر . «١٠٦٩» دن صدر مشارالیهك ارتحالنە قدر كچن وقایعدن باحثدر نسخەسی (كوپرولو) كتبخانەسندە موجوددر .

بایقوش زادە چورباجی شناسی محمد آغا

یكیچری اوجاغی منسوبلرندن (بایقوش‌حسن‌آغازادە) نك مخدومی اولوب (سلطان ابراهیم بن احمد خان) دوری رجالندندر. (تذكرةالسلاطین ومجالس‌الخواقین) اسمندە درت‌جلد غیرمطبوع تاریخی واردركە جلداولی خلقتدن حضرت‌فخرعالمە قداردر‌بوجلدك بر نسخەسی (اندرون همایون) دە (روان اوطەسی) كتبخانەسندە موجوددر .

مشهور فریدون بكك (نزهةالاخبار) اسمندەكی « سیكتوار » تاریخی‌دە «١٠٥٨» تاریخندە (نزهةالاخبارفی‌اجمال سفر سیكتوار) اسمیلە تلخیص ایلەمشدر .

بهاءالدین احمد افندی « جزبەدار زادە - خراججی اوغلو »

بورسەدە‌یتیشن ارباب‌معارفدن اولوب «حلب» مولویتدن انفصالندن‌صوكرا «١٢٠٨» تاریخندە « بورسە » دە وفات ایدەرك حصارك (باب زمین - برقاپی) محلەسندە منسوب اولدیغی عائلەسی قبرستانندەدفن اولونمشدر. خواجە سعدالدین مرحومك «تاج‌التواریخ» نی تنقیح صورتندە مجدداً براثر قلمە آلدیغی كبی « صالحیە » نامندە بردە وفیاتنامە یازمشدر. « ترجمۀ شافیە » و « ترجمۀ متن بیان » و « منشـأت » و « رسالۀ مهاویە » كبی آثاری‌دە واردركە جملەسی غیرمطبوعدر «تاج‌التواریخ» تلخیصی‌نك برنسخەسی بورسەدە جدینك بنا كردەسی اولان كتبخانەدە، برنسخەسی‌دە « استانبول » دە اسعد افندی كتبخانەسندە واردر . بردە یوسف پاشانك نمچە ایلە اولان محارباتی مبین برتاریخچەسی واردركە نسخەسی « ملت » كتبخانەسندەدر .

بکلی زاده محمود افندی

ارباب علم ودانشدن تاریخشناس بر ذات اولوب « مغنیسا » لیدر . مطبوع « روضة الاحباب » ترجمه‌سنی [١١٠٦] سنه‌سنده اکمال ایتمشدر. «روضة‌الاحباب فی سیرالنبی والاصحاب» وزیر شهیر « میرعلی شیر» ك آرزوسنه تبعاً (١٠٠٠) تاریخنده وفات ایدن (جمال حسینی) لقبیله ملقب (عطاءالله بن فضل‌الله شیرازی نیشابوری) طرفندن فارسی‌العباره اولمق اوزره تألیف ایدیلمشدرکه جلداولی سیراحوال نبی‌دن، جلدثانیسی خلفای اربعه‌دن، جلدثالثی حسنین حضراتیله ملوك بنی امیه وخلفای عباسیه‌نك مناقب احوالندن باحثدر. (١١٤٠) تاریخنده « مغنیسا » ده ارتحال ایله‌دی . اواخر عمرنده مفتی اولمشدی عطاءالله افندی فتاواسنه علاواتی واردر .

باهر عبدالرزاق افندی

حرمی «اسکدار» ده حضرت‌هدایی درگاه‌شریفی حظیره‌سنده مدفون‌در سنك‌مزاری منشور مربعی‌در . صدر اسبق مصطفی رشید پاشانك اك معتمد رفقاسندن سیاسی بر ذات اولوب شهیردر . صدر مشارالیهك انشته‌سی اولان وبالآخره مقام صدارتی احراز ایدن سید علی پاشا ایله موره‌ده بولونمش ایدی . اوروپایه‌ده سیاحتی واردر .

(١٢٧٦) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی. « ناوارین » مغلوبیتنه دائر تاریخچه‌سی وآوروپانك اسباب ترقیسنه دائر مشهوداتنه متعلق سفارتنامه‌لر طرزنده رساله‌سی واردر موره وقایعنه دائر اولان مضبوطاتنك اسعدافندی تاریخی اره‌لرینه علاوه‌ایدلدیکی جودت پاشانك جمله نقلیاتندندر .

بادی احمد افندی

ارباب معارفدن وتراجم احوال متخصصلرندن همتلی، غیور برذات اولوب ادرنه‌لیدر اواخر مأموریتی (ادرنه، قونیه، بورسه) ویرکو مدیریتلری ایدی .

(١٣٢٦) تاریخنده استانبولده ارتحال ایله‌دی. ایوبده (نردبانلی قبرستان) ده‌مدفوندر.

آثاری :

[١] (ریاض بلدهٔادرنه): ادرنه حقنده یازیلان « انیس المسامرین » ك خطالری ، نقصانلری اکمال ایدیلك وبك چوق علاوات مفیده درج اولونمق اوزره میدانه کلن براثر جسیم اولوب اوچ جلد اوزره مرتبدر .

«٢» : « دوایح ولایت ادرنه » : ادرنه ولایتنك ملحقاتنه دائر اولوب برجلددر .

«٣» : « ارمغان » : منظوم ومنثور ضروب امثال عثمانیه‌یی جامعدر .

«٤» : « مصادر لسان فارسی » : تورکجه‌دن فارسی‌یه فارسیدن تورکجه‌یه مصدرلری مبیندر .

«٥» : « توضیح الابواب علی تسهیل الحساب »

«٦» : « دیوان »

کاشنات ردیفلی غزلندن :

عین موجوداته ایله‌ر قدرة اللهی عیان
بادیا آیینهٔ عبرتنمادر کاشنات

صنعت خطه ونقشه‌ده انتسابی واردر مرحومك اشبو آثاریله بیکه قریب اولان کتابلری مخدوملری « ادرنه » مبعوث محترمی فائق بك طرفندن « ادرنه » ده سلطان سلیم کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر .

پ

پچوی ابراهیم افندی [١]

ایکی جلددن عبارت اولان تاریخ عثمانیسی مطبوع اولوب « ٩٢٧ » دن « ١٠٤٩ » سنه‌سنه یعنی سلیمان قانونیدن سلطان مراد رابع دوری نهایتنه قدردر . یازدیغی وقایع شایان اعتماددر .

[١] (پچ) مجارستانده (مهاج) ایله (سکتوار) آره‌سنده برقصبه‌درکه آلمانلر (بش کلیسا) معناسنده اولان (فونف قیره‌هن) دیرلر. مؤلف بورالیدر . بای عربیه ایله اولان (پچ) وپانه‌نك اسم دیکریدر . شمالی آرناوودلقده‌کی (ایپك » قصبه‌سنده‌ده آرناوودلرله اسلاولر (پچ) دیرلر.

عبارەسی آچیق وافراط وتفریطدن بریدر . نهایتده « جنکیز » و « هلاکو » نك احوالی ده تحریر ایتمشدر . شق‌اول دفتردارلغی وسنجاق بکلکی کبی بعض خدمات دولتده بولوندی . [١٠٤٦] تاریخنده بوسنه دفترداری تعیین اولونمش ایدی .

اواخر عمرینی متقاعداً مجارستانده « بودین » ایله « پچ » ده کچیردی. وفاتی «١٠٦١» ده ، قبری مملکتندەدر . تاریخنی قوجه نشانجی مصطفی بك ، برادری صالح افندی ، رمضان زاده ، عالی ، حسن بکزاده ، حدیدی ، کاتب محمد افندی تاریخلرندن تلخیص ایتدیکنی مقدمەده ذکر ایدییور . ترجمهٔ حالنك تفصیلی مجار مورخلرندن دوقتور «قاراچون» افندینك « تورك درنكی » مجموعەسنده ومؤرخ احمد رفیق بکك (اقدام) ده منتشر مقالەسنده مندرجدر . پچوی‌نك تاریخی طمشوار دفترداری بلغرادی مصطفی بن احمد افندی طرفندن ١٠٤٥ دن ١٠٦١ تاریخنه قادار تذییل ایدلمشدرکه بر نسخەسی « بغداد » کوشکنده واردر [٢].

پرتو محمد افندی [موقت زاده] ، [وقعه نویس]

وقعەنویس اولمش شهیر برشاعردر. ترجمهٔ‌حالی شعرا فصلنده محرر «خواجه‌نشأت» افندینك خواص شاکردانندن ایدی. «شاعرانك شمع امیدنده پرتو قالمادی» مصراعنك حروف منقوطه ایله کوستردیکی «١٢٢٢» تاریخنده ادرنەده وفات ایلەدی. حضرت‌سزائی جوارنده مدفوندر. مرتب دیوانی وارسەده‌مطبوع دکلدر برنسخەسی ملت کتبخانەسنده واردر . زمانی وقایعنه دائر یازدیغی تاریخچەسی خلفی اولان «عاصم» بك طرفندن تذییل ایدیلمشدرکه بوده غیر مطبوعدر . مهرنده « پرتوکدای لمعهٔ محمدم » محکوك ایمش . آثار تاریخیەسی عاصم افندی‌یه دور اولونمشدر .

ابیاتندن :

کە تجاهل ، کە تغافل، کە جفا، کاهی عتاب
ایتدیکی جوری کمی بندن سؤال ایلەردی یار

---

[٢] سجل عثمانیده بوسنەده وفات ایتدیکنه دائر افاده ایله درسعادتده وفات ایدەرك (ایوبده صوقوللو محمدپاشا) تربەسی حریمنه دفن ایدیلدیکی روایتی موثوق دکلدر .

ت

تعلیقی زاده محمد صبحی چلبی

مورخ وشاعر برذات اولوب «دکزلی» دندر سلطان مراد ثالثه شهزاده‌لکی اواننده انتساب ایده‌رك اون ایکی سنه خدمتنده بولونمش وجلوسنده معیتده بولونانلر میاننده کندیسی‌ده دیوان کتابتنه تعیین اولونمشدر. «١٠٠٤»ده شهنامه‌جی اولدی تذکرهٔ «رضا» ده «١٠٠٨» شهیداً ارتحال ایتدیکی مندرجدر.

آثار تاریخیه‌سی:

«روانیه» و «تبریزیه» و «شاهنامهٔ همایون» نامنده اوچ عدد اثری واردر. مصور ومذهب اولان بواثرلردن سلطان مراده تقدیم اولونان اولکیلری روان اوطه‌سی، سلطان محمده عرض ایدیلن اوچنجیسی حمیدیه کتبخانه‌لرنده موجوددر.

روانیه – سردار فرهاد پاشانك ایکنجی سفری نصفنه قدر اولان وقوعاتی جامعدر. تبریزیه ایسه اوزدمیراوغلونك تبریز سفرینی حاکیدر. شاهنامهٔ همایون سلطان مراده تقدیم ایدوب شایان‌قبول کوروله‌مه‌ین کتاب مقدمه‌سنی تشکیل ایتمك اوزره بوسنه‌والیسی حسن پاشانك شهادتی وقعه‌سندن ابتدار وسلطان مرادك وفاتی وخلفنك جلوسنی ویانیق سفرینی ومختصراً افلاق محاربه‌سنی‌ده بیان ایده‌ر اشعاری‌ده واردر.

توفیق افندی [کلنبوی زاده احمد توفیق افندی]

تاریخشناس ومعارفمند برذات اولوب شهیردر. آخرمأموریتی سرکتابی وظیفه‌سی اولمش ایدی. «١٣٠٧» تاریخنده ارتحال ایده‌رك بشکطاشده یحیی افندی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی حکمت تاریخدن «حمیدة الاصول» ایله علم کلامدن «نبذهٔ علم کلام» اسملرنده آثارمطبوعه‌سی و «ییلدیز» کتبخانه‌سنده «حمیدالاثرفی‌السیر» اسمنده تاریخ «ابی‌الفدا» دن منتخب غیر مطبوع براثری واردر.

برده علمافصلنده محرر حسبی‌افندی ایله‌مشترکاً «تهافت‌الفلاسفه» یی ترجمه‌ایله‌مشدرکه برنسخه‌سی «ییلدیز» کتبخانه‌سنده واردر.

«نبذهٔ علم کلام» «١٢٩٧» تاریخنده تأسس ایدن «جمعیت فرقانیه» طرفندن ترتیب ایتدیرلمشدرکه «مقاصد» ایله «شرح عقائد» دن التقاط ایدلمشدر.

توفیق پاشا (فاضلی محمد توفیق پاشا)

ارکان‌حربیه صنفندن یتیشن ارباب‌قلمدن تاریخشناس بر ذات اولوب شهیردر. مکتبدن نشأتندن صوکره برمدت خواجه‌لقده بعده فرانسه وبلچیقا (آتشه‌میلیته‌ر) لکنده بولونه‌رق استانبوله عودتنده تربیه وتدریسات عسکریه مفتشلکنه تعیین اولونه‌رق ایفای حسن خدمت ایله‌دی «۱۳۳۴» تاریخنده متقاعداً ارتحال ایتدی فاتحده مدفوندر .

آثار مطبوعه‌سی :

«۱» عثمانلی تاریخی: ایکی دفعه طبع اولونان واورتا حجمده برجلددن عبارت بولونان بوأثرك برنجی‌طبعی منشیانه برطرزده، ایکنجی‌طبعی ایسه آچیق تورکجه ساده برواديده‌در.

«۲» اساطیر یونانیان : لسانمزده بویولده یازیلان آثارك الك بیوکیدر .

«۳» شهزاده جم : شهزاده جمك حیات سیاسیه‌سندن باحث اوفاق بررساله‌در .

«٤» آنیبال : قارطاجه‌لی مشهور « آنیبال » ك ترجمهٔ حالندن باحثدر .

ث

ثنائی

سلطان سلیمان قانونی غزالرینی حاوی برتاریخ منظوم یازمشدرکه اسمی (سلیمانیه)در . کتابك باش طرفلرنده (کونش) و (کل) ردیفلی ایکی قصیدهٔ بدیعه‌سی واردر .

کتابك مقدمه‌سنده :

جان ودلدن ایده‌لوم شکر وسپاس
انس وجنك خالقینه بی قیاس

طینت انسانی فیضندن خدا
عقل مهوشله ایدوبدر روشنا

عشق خمیرندن طلسم آدمی
حق مخمر قیلدی جسم آدمی الخ

ثریا پاشا (احمد ثریا پاشا)

منشی وتاریخ شناس برذات اولوب شهیردر . مابین باش کاتبی ایکن (۱۳۱۲) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . سلطان محمود تربه‌سی حظیره‌سنده مدفوندر .

(حیات عثمانی) اسمنده قیمتلی بر عثمانلی تاریخچه‌سی واردر. بو اثر بعدالمشروطیت (حیات عثمانی‌یه برنظر) اسمیله تکرار طبع ایدلدی .

ثریا محمد بك

تاریخ وتراجم احوال علماسندن غیور برذات اولوب شهیددر . اکمال تحصیلدن صوکرا اقلام دولتده وبتخصیص معارف دائره‌سنده ایفای خدمت ایله‌دی (١٣٢٦) ده ارتحال ایده‌رك اسکدارده (قره‌جه احمد) مزارستانه دفن ایدلدی . پدری حسنی‌بکك ترجمهٔ حالی (سجل عثمانی) نك ج ٢ ، صحیفه ١٧٨ سنده مذکوردر .

آثاری :

١) (سجل عثمانی) : دردجلد اوزره‌مرتب اولان‌بواثراسمندن‌دخی‌آکلاشیلاجغی وجهله صنوف ومسالك مختلفه‌دن یتیشن ذواتك مختصراً تراجم احوالنی جامع اولوب مطبوعدر . مؤخراً تحقیق ایده بیلدیکی یا کلشلرینی قسماً تصحیح ایتمش ایسه‌ده طبعنه موفق اولامامشدر .

٢) (نخبةالوقایع) : ١٢٤٥ دن اعتباراً رجال دولتك تراجم احوالنی جامع اولوب ایکی جلددر .

٣) تکملهٔ سجل عثمانی : ایکی جلد

٤) ذیل الذیل : برجلد

٥) تاریخ محمد ثریا : عصر حاضر تاریخ عثمانیسی اولوب طقوز جلددر . سلطان محمود ثانیدن سلطان عبدالعزیزك نهایتنه قدردر .

٦) (برهان‌الشرق وبالغات خمسه) : عربی ، فارسی ، عثمانی ، چغتایی ، تاتاری لسانلرینه دائر اوفاق قطعه‌ده اوتوز جزء اوزره مرتبدر .

٧) (مرآت تاریخ اسلام) دورت جلد

٨) (الیاقوت واللؤلؤ) علم حدیثدن براثر کزین اولوب مؤخراً اختصارایتمشدر.

٩) (سجدات قرآن) :

رومانلری :

١٠) (حمیت ویاخود مراق)

١١) (سفیهلر)

١٢) (کیجه قوشی)

١٣) (جیفنلك عالمی)

بونلردن باشقه مسائل مختلفه‌دن باحث آلتی رساله‌سی ده واردر . اشبو آثاردن یالکز (سجل عثمانی) ایله (نخبة الوقایع) ك برنجی جلدی مطبوعدر .

مع التأسف اشبو آثارك کافه‌سنك (جهانکیر) یانغیننده یاندیغی عائله‌سی طرفندن روایت ایدلمکده‌در .

ج

جلال زاده قوجه نشانجی مصطفی بك

علم وقلم اربابندن سیاست وحکمت اداره‌یه واقف برذات اولوب « طوسیه » لیدر تحصیلی ابتدائیسنی وطنی علماسندن ، عالیسنی استانبول فضلاسندن اکمال ایده‌رك دولت خدمتنه کیروب حائز اولدیغی فضیلتی وخطوط اسلامیه‌دن خط دیوانی‌ده‌کی مهارتی مسلکنده ترقیسنه بادی اولدی . ینه بوسائقه ایله یاوزسلطان سلیم‌خان زماننده دیوان همایون کتبه‌سی عدادینه کیردی . دور قانونیده « مصر » ه مأمور اولان وزیراعظم « ابراهیم » پاشانك تقدیر وحمایه‌سنه مظهر اوله‌رق وزیرمشارالیهك تذکره‌جیلکی وظیفه‌سیله « مصر » ه کیتدی . بورادن عودتی تاریخی اولان (٩٣١) ده « رئیس‌الکتاب ــ خارجیه ناظری » تعیین اولندی . « ٩٤١ » تاریخنده « بغداد » فتحنده بولونوب نشانجی « سیدی » بکك وفاتی اوزرینه « نشانجیلق » توجیه اولونارق « ٢٤ » سنه بووظیفهٔ مهمه ایله اشتغال ایله‌دی؛ بوخدمت دولاییسیله دولتك مهام امورینك حسن صورتله تسویه وتمشیتی خصوصنده پك بویوك لیاقت ورویتی کورولدی . « ٩٦٤ » ده تقاعدلکی اختیار ایده‌رك اونسنه « متفرقه باشیلق » له امرار حیات ایتدی ، وقانونی سلطان سلیمان خانك اسفارندن اولان « سکتوار » سفرنده‌ده بولونارق طغرا کشلك وظیفه‌سنی ایفا ایتدی . واستانبوله عودتنده « مصطفی بن جلال توقیعی » و « الهی رحمت ایله مصطفی‌یه » مصراعلرینك دلالتی اولان «٩٧٥» تاریخنده ارتحال ایده‌رك « ایوب » جوارنده « نشانجی » نامیله نامینه منسوب محله‌ده

بناسنه موفق اولدیغی جامع شریف اتصالنه دفن ایدلدی. فضیلت واقتدار جهتله کندیسنه یاقلاشان کوچوك برادری صالح افندی‌ده یاننده مدفوندر .

آثاری :

١ — طبقات الممالك فی درجات المسالك . اوتوزطبقه ومتعدد درجاته منقسم تاریخی واخلاقی‌مهم براثردر. یکرمی دوقوزنجی طبقه‌دولت عثمانیه‌نك‌اوزمانکی اصول‌اداره‌وقوانین ملکیه وعسکریه‌سیله شعبات‌ادارسنی، اوتوزنجی‌طبقه‌ده قانونی وقایعنی مبین‌در.طرزتحریری زمانی رواجنه تبعاً منشیانه‌واصطلاح پردازانه اولدیغندن بعض اخبار ونقلیاتك‌حقایقی روش افاده‌یه فدا ایدیله‌رك مستور قالمشدر . بخصیص قانونی دورینه‌عائد منظوم پارچه‌لری‌منثور اقسامندن دها روحنوازدر . برنسخه‌سی ایاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر .

٢ — « انیس السلاطین و جلیس الخواقین ». بواثرك اصل‌اسمی « مواهب الخلاق فی‌مراتب الاخلاق » ایسه‌ده اوچ پادشاهك‌ده انظار مطالعه‌لرینه‌مظهر اولدیغیچون‌مؤخراً « انیس السلاطین» تسمیه‌ایتمشدر . مقدمه‌سی اسماءحسنی شرحیله‌موشح، خاتمه‌سی‌صلوات رسول کبریا ایله مزین‌در . آرالرنده‌کی اللی‌آلتی‌بابده دخی اخلاق حسنه وسیئه‌نك فوائد ومضراتندن باحث اولوب سلطان‌سلیمان‌قانونی نامنه‌یازلمشدر. نسخه‌لری استانبول‌کتبخا- نه‌لرینك بعضیلرنده واردر . برنسخه‌سی‌ده کتبخانه عاجزی‌یی تزیین ایتمکده‌در .

٣ — « سلیم نامه » بر جلد کبیر اوزره مرتب اولان بواثر یاوز سلطان سلیم خانك غزواتنی مبین اولوب اوغلو خطیله محرر بر نسخه‌سی « «وزهٔ عثمانی » کتبخانه‌سنده واردر .

٤ — «نشانی» مخلصلی دیوانچه.طرز اشعاری عاشقانه وحکیمانه‌در . ابیاتندن :

فن عشقه باشلادم دقتله کوردم نیجه باب
متنی دردوفصلی‌هجران ایله‌دولمش برکتاب

٥ — « ترجمهٔ معارج النبوه فی‌معارج الفتوه ». اصل‌اثر افاضل امتدن «منلامسکین» شهرتیله بنام « معین الحاج محمدالفواهی » نك تواریخ انبیاوسیرحبیب کبریادن‌باحث‌فارسی العباره‌اثر مشهوری اولوب صاحب ترجمه « مصطفی » بك‌طرفندن « دلائل‌النبوةالمحمدی وشمائل الفتوة الاحدی » اسمیله و «١٠٣٣» ده «مصر»ده. وفات ایدن فضلای عثمانیه‌دن

« اسكوبى آلتى پارمق محمد » افندى طرفندن‌ده اسم اصليسيله ترجمه اولونمشدركه ايكنجى ترجمه مطبوع اولديغيچون مشهور ومتداولدر .

٦ — تاريخ قلعهٔ استانبول ومعبد آياصوفيه » فارسيدن ترجمه ايتمشدر .

٧ — جواهرالاخبار فى‌خصائل الاخيار : مؤلفين عربدن « ابو حفص عمر بن ابراهيم انصارى » نك « احسن القصص » » اولان « قصهٔ يوسف » عليه‌السلامه دائر « زهرالكمام » اسمنده‌كى اثرينك ترجمه‌سى اولوب نفيس يازيلى وجلدلى بر نسخه‌سى « نورعثمانيه » كتبخانه‌سنده واردر .

٨ — منثور شهنامه ترجمه‌سى . ملت كتبخانه‌سنده موجود اولوب مترجمى مصرح اولمايان ديكر بر ترجمه‌ده صاحب ترجمه‌نك‌ده برمنثور شهنامه ترجمه‌سى اولديغى مذكوردر .

جنابى « مورخ مصطفى جنابى افندى »

مورخين عثمانيه فضلاسندن مدقق برذات اولوب مولدآه آماسيه » لى موطناً بروسه‌لى « اميرحسن » افنديننك مخدوميدر . كنيه‌سى « ابومحمد مصطفى ابن‌السيد حسن ابن‌السيد سنان ابن‌السيداحمد الحسينى » اولمق اوزره مضبوطدر. علوم آليه وعاليه‌يى مولانا «ابوالسعود» دن بالتحصيل استانبول ، ادرنه مدارسنده تدريسى اكمالدن صوكرا مسلك حكامه كچه‌رك (حلب) قاضى لكنه نصب اولوندى . و اواخر مأموريتنده خسته‌لنه‌رك يرينه برادرى (سعودى) افندى تعيين ايدلدى . برادرينه ملاقاتندن بر بوچوق سنه‌صوكره (٩٩٩) سنه‌سى ايچنده (حلب) ده ارتحال ايله‌دى. آثارى غير مطبوع اولوب تحقيق ايديله‌بيلنلرى بروجه آتى‌در :

١ — (عيلم الزاخر فى‌احوال الاوائل و الاواخر) : بر مقدمه سكسان ايكى باب اوزره مرتب ايكى جلد كبير عربى‌العباره بر تاريخ عمومى‌دركه نسخه‌لرى استانبول كتبخانه‌لرينك بر قاچنده واردر . كاتب چلبى مرحوم بو اثرى (كشف الظنون) ده (البحرالزخار والعلم التيار) اسميله توصيف اولونماسنى ترجيح ايديبور . فهرستك بر قسمى بويله‌در : (مقدمه ، معنى النبوة والرسالة و ذكر اول ماخلق الله تعالى ، باب اول انبيا ، باب ثانى ذكر بعض الاسم ، باب ثالث ملوك فرس، باب رابع ملوك يونان، باب خامس

ملوك روم ، باب سادس ملوك بنی اسرائیل، باب سابع سلاطین مصر . . . . .)» صوك بابی آل شیخ حیدر الاسماعیلی‌در. تاریخ اسلام قسمی داها مفصل اولوب بو میانده اولان تاریخ عثمانی قسمی‌ده دیکر اقسامه نسبتله مفصل اولمغله برابر زمانه قدر کچن وقایع مندرجدر . اثرك اهمیتی مصر ادباسندن احمد ذکی پاشانك نظر دقتنی جلب ایله‌دیکندن مصرده طبعی مصمم‌در . مؤلف خطیله محرر برنجی جلدك مسوده‌سی فضلای عسکریه‌دن و علم احوال کتب علماسندن بغدادی اسماعیل پاشا مرحومك کتبخانه‌لرنده‌در .

٢ — (مختصر علم الزاخر) : هرایکی جلدك مختصر و منقح بر صورتده محتویاتنی جامع اولوب تورکجه‌در . آلتمش باب اوزره مرتب اولان بو اثرك فهرستك بر قسمی بویله‌در :

(برنجی باب سیرنبی ، ایکنجی باب خلفاء راشدین، اوچنجی باب بنی امیه، دردنجی باب عباسیه . . . . .) اصلینه مختصری اولان بو اثر (نور عثمانیه) کتبخانه‌سنده موجوددر .

٣ — سبع السیار . قیافت ، فراست ، غالب و مغلوب ، کف ، کتف ، مقادیر اصابع‌دن باحثدر . نقیب الاشراف سید محمد رضا افندینك بو اسمده‌کی اثری ملوك تاتار احوالندن باحث اثر دیکردر .

٤ — تاریخ بلاد مغرب : حکومات مغاربه‌دن باحثدر .

٥ — نهایة المرام و بحر جواهر الکلام. علم تاریخدن عربی برائردر: تواریخ انبیا ایله خلفا و ملوکدن باحثدر . مؤلف کندی ترجمه ایده‌رك اسنی (در مکنون و سر مصون) تسمیه ایتمشدر. مؤلفین عربدن « علی بن غالب » کده « نهایة المرام فی ذکر الخلفاء والایام» اسمنده بر منظومه‌سی واردر . »

٦ — جواهر الغرائب :

٧ — فرصتنامه :

٨ — الحضیرة الخضرة و الحدیقة النضرة

٩ — رساله فی بناء ایاصوفیه وقلعة قسطنطینیه . صاحب ترجمه‌نك کشف الظنونده بو اسمده بر اثری اولدیغی محرر ایسه‌ده مطالعه‌کذارم اولمامشدر .

طبیعت شعریه‌یه‌ده مالك اولوب السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر ایدی . اشعار تورکیه‌سی رنکین اولدیغی کبی اشعار عربیه‌سی‌ده بر شاعر بلیغ عربی درجه‌سنده استادانه‌در . اشعار تورکیه‌سندن :

دود آهی خدا یرده قوماز مظلومك

مصراعیله :

بیلمه‌دی قدرینی حیفا اودر نابابك
دست امواج ایله دریا قودوکونسون یورو‌سون

بیتی نزد شعراده زبانزددر .

جعفر عیانی بك (تذکره‌جی)

تاریخ شناس ارباب معارفدن برذات اولوب مجارستانده‌کی (پچ) لیدر . (غزوات زیاکی حسن پاشا) اسمنده‌کی (۱۰۰۰) تاریخنده یازدیغی اثری تاریخ عسکریمزجه باعث استفاده آثاردندر . مغنیساده (مرادیه) کتبخانه‌سنده دورت باب اوزره مرتب (زبدة النصایح وعمدة التواریخ) نامنده (۱۰۰۳) تاریخنده مؤلف براثری و (مشکات الانوار) دن مترجم وملخص (نورنامه) ایله (تاریخ جدید انکروس) و (نصایح ملوك) ناملرنده اثرلریده واردر .

مجار مورخلرندن والسنهٔ شرقیه علماسندن اولوب (۱۳۳۰) تاریخنده استانبولده وفات ایدن (دوقتور قاراچون) افندینك (تورك درنکی) مجموعه‌سنك (۹۱) نجی صحیفه‌سنده (پچوی‌ابراهیم) افندینك ترجمهٔ حالنده‌صاحب ترجمه جعفر بکك (پچوی)نك بویوك پدری اولدیغی محرردر .

(نورنامه) سیر پیغمبری‌دن باحث (مشکاة الانوار) دن مترجم کاتبانه یازلمش بر اثر اولوب (۱۰۱۲) تاریخنده ترجمه ایدلمشدر . نهایتده‌کی منظومه‌دن :

اومارم‌که خلاص ایده الله
قوللوغه لایق اولا بن‌کمراه

ایله‌یوب بر بهانهٔ علت
ایده‌بوعبدجعفره‌رحمت

(قد ترجم الفقیرالی‌الله الملك الغفارالحاج جعفردفتردار خزینهٔ طمشوار) عباره‌سیله اولان امضاسندن ، امورمالیه‌ده‌ده مستخدم اولدیغی آکلاشیلیور . (۱۰۸۷) تاریخنده

اوچ لساندن مرکب علم بدیعه دائر رسالهٔ ادبیه یازان (عبدالحلیم) افندی ده (بجوی) لیدر .

سلطان احمد جامع شریفی معماری (محمدآغا) نکده مفصل برصورتده ترجمهٔ حالیله فن معماری‌یه عائد قیمتلی معلوماتی مبین براثری واردر .

جاوید احمد بك

بوذاتك مجموعه قیلفلی برتاریخی واردرکه دولت علیه ایله روسیه دولتی بیننده ظهور کلن جنك وصلح حالتلرینه دائر اولان تواریخ مشهوره‌دن انتخاب ایده‌رك ایکی جلداولمق اوزره جمع وترتیب ایدوب جلد اولده (١٠٣٦) تاریخندن (١١٨٧) ذی‌القعده‌سنه دائر اولان وقایعی تحریر وجلد ثانیسنده تاریخ مذکوردن بدء ایله (١١٩٦) تاریخنه قدر انوری تاریخنی وآندن (١٢٠١) سنه‌سنه قدر ذیل واصف اولان سالف‌الذکر حسن افندی جریده‌سنی وبعده ادیب افندی تاریخنك اوائلندن برمقدارینی وانوری تاریخنی و (١٢٠٦) سنه‌سنه قدر کندی مضبوطاتنی وواصف ذیلنك برمقدارینی‌خلاصه وجهله درج وتسطیر ایله‌مشدر .

راغب پاشادن یوسف‌ضیا پاشایه قدر (وردمطرا) اسمنده‌برده (ذیل حدیقةالوزرا) سی واردر . (١٢١٨) ده درسعادتده وفات ایتدی . (بشکطاش) ده (یحیی‌افندی) درکاهنده مدفوندر .

جمال‌الدین محمد افندی (قارصلی زاده)

سلطان عبدالمجید خان دورنده تقویم خانه مصححی اولمش ایدی . ادبای موالیدن برذات اولوب (١٢٦٢) تاریخنده وفات ایله‌دی . ایوبده مدفوندر . عثمانلی تاریخی ومورخلری حقنده‌بردرجه‌یه قدرمعلومات لازمه‌یی‌حاوی اولان (آینهٔظرفا) اسمنده‌کی اثری اخیراً (اقدام) مطبعه‌سی همتیله تذییل ایدیله‌رك (عثمانلی‌تاریخ ومورخلری) اسمیله طبع اولندی . (مأدبةالختان) اسمنده مطبوع بررساله‌سی‌ده واردرکه باخصوص سنتجی اصنافی ایچون موجب استفاده‌در .

جواد احمد پاشا

(قره حصارصاحب) لی میرالای مصطفی عاصم بکك مخدومیدر (احمدجواد ـ ٦٧) تاریخ ولادتیدر . مکتب حربیه‌دن ارکان حربیه صنفندن نشأتندن صوکرا خدمات مختلفه ومهمه‌ده بولونوب مسند صدارت عظمایی احراز ایتدی . آخر مأموریتی بشنجی اوردوی همایون مشیریتی اولدی .

(١٣١٨) تاریخنده درسعادتده ارتحال ایله‌دی . فاتح جوارنده امیر بخاری تربه‌سی قارشیسنده انشـا اولنان تربۀ مخصوصه‌یه دفن اولوندی . (جواد پاشـا ـ ٣١٨) تاریخ وفاتیدر . کتب موجوده‌لرندن بش‌بیکه قریبنی دولابلریله برابر موزۀ همایون کتبخانه‌سنه اهدا ایتدی .

آثار مطبوعه‌سی :

(تاریخ عسکری عثمانی) (١) : (صادووا محاربه‌سنه قدر مختصرتاریخ عسکری) و (معلومات الکافیه‌فی احوال ممالك عثمانیه) و(ریاضیه‌نك مباحث دقیقه‌سی)و(کیمیانك صنایعه تطبیقی) و (سما) و (تلفون) در .

(یادکار) نامیله‌نشرینه باشلادقلری‌رسالۀ موقوته‌نك‌یکرمی درت جزؤه قدر نشرینه موفق اولمشلردر . عربی ، فرانسز لسانلرینه آشنا، معارفند، قدر شناس برذات ایدی .

چ

چلبی‌زاده‌اسماعیل عاصم افندی « شیخ‌الاسلام ووقعه‌نویس »

ادبا ومورخین عثمانیه‌دن اولوب (کوچوك چلبی) دینمکله معروف رئیس الکتاب محمدافندینك مخدومیدر .

آثارینك مشهور مطبوعی :

---

(١) بو اثر قیمتدارك اقسامندن اولان ویکیچریلرك احداثندن الغاسنه‌قدر احوال‌تاریخیه‌لرینی حاکی بولنان (یکیچریلر تاریخی) مکمل اشکالیله برابرطبع اولونمش‌ایسه‌ده غیرمطبوع اولان دیکراقسامی یلدیز کتبخانه‌سنده‌در . ادرنه‌والیلیکنی‌متعاقب (١٢٨٢)ده وفات‌ایدن‌رسام‌شهیر عارف‌محمد پاشانك ده یکیچریلرك قیافتلرینی مرسم برأثر قیمتداری واردر . محمودپاشا مرحومك (عثمانلی تشکیلات وقیافت عسکریه‌سی) اسمنده‌کی اثری‌ده بووادیده یازیلان باعث استفاده آثار تاریخیه‌دندر .

راشد تاریخنه ذیل اولمق اوزره (۱۱۳۵ ـ ۱۱٤۱) سنه‌سنه قدر اون بر سنه‌لك وقایع عثمانیه‌یی مبین اولان تاریخدرکه تصویر وقایعده‌کی طرزیله راشد تاریخنی آ کدیرر. وفاتی (عاصم اسماعیل افندی قیلدی فردوسی مکان) مصراعنك کوستردیکی (۱۱۷۳) ده، قبری استانبولده منلا کورانی محله‌سنده‌در . ۱۱۹۸ تاریخنده اوچی برآراده طبع اولنان سامی ، شاکر ، صبحی تاریخلری دخی (۱۱٤۳ ـ ۱۱۵٦) سنه‌سنه قدر اولان وقایع عثمانیه‌یی حاکیدر .

السنهٔ ثلاثه‌ده انشا و نظمه مقتدر اولوب اشعاری اکثریتی اعتباریله حکیمانه‌در . تاریخی ایله دیوانی ومنشأتی مطبوعدر . (عجایب اللطائف) اسمنده‌کی ترجمه‌سی عصریمز ارباب دانش وقلمندن دیاربکرلی علی امیری افندی همتیله وقیمتلی حواشی علاوه‌سیله طبع ایدلدی.

بو اثر (شاهرخ) زماننده (۸۲۲) سنه‌سنده ممالك ختایه (آسیای وسطی و چین) ه سفارتله کیدن وایکی سنه اون بش کون ختامنده ینه هراته عودت ایدن (خواجه غیاث الدین نقاشی) نام ذاتك روزنامچه یعنی سیاحتنامه‌سنك اسمی اولوب داماد ابراهیم پاشانك نامنه ترجمه اولونمشدر . سلطان مراد ثالث دوری ارباب معارفندن برذاتك ده لسان فارسیدن مترجم (تاریخ نوادر چین ماچین) اسمنده براثری واردرکه [۱۲۷۰] تاریخنده درسعادتده طبع اولونمشدر .

ابیاتندن :

قابلیتدر حصول مطلبك سرمایه‌سی
الده استعداد اولونجه کار کندین کوستر ر

محلده قابلیت شرطدر باران نیسانك
تماشا قیل که هر بر قطره‌سی در ثمین اولماز

مجاز اربابیدر آزردهٔ اغیار اولان یوقسه
حقیقت باغنك ورد مطراسنده خار اولماز

نیك وبد هر وصف اولور برذاته نسبتله کمال
دوغرولق ناوکده خوشدر اکریلك شمشیرده

ابتدا تجرید درسندن سبق آموز اولور
مکتب عشقك کیته کودك دیوانه‌سی

مصارعندن :

کوکل نیلرسه‌ك ایله دشمنه افشای راز ایتمه

دیللرده داستان ایمش اسرار صاندیغم

بردعا بیلدم قبولی وقف آمین اولمایه

چشمی‌زاده مصطفی رشید افندی « وقعه‌نویس »

علما ومورخیندن اولوب شهیردر . سلیمانیه دارالحدیثی مدرسلکنه نائل اولدی . برمدت وقعه‌نویسلك خدمتنده بولونارق ۱۲۳۶ ده درسعادتده وفات ایله‌دی . رومایلی حصاری قبرستانده یول کنارنده مدفوندر. تاریخچه‌سیله اشعاری واردر . تاریخچه‌سنك بر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده موجوددر . وقعه‌نویس حاکم افندی‌یه خلف اولمش ایدی . کندیسنك وخلفی اولان موسی‌زاده منجم‌باشی محمدعبدالله و بهجتی‌حسن افندیلرك یازدقلری تاریخچه‌لرینی واصف افندی بعدالتصحیح کندی تاریخنه الحاق ایتمشدر. ابیاتندن :

شکسته‌کیٔ دله چاره‌ساز اولور صانمه
طبیب تسلیتك مومیالرین کوردك

ح

حدیدی

شعرای مورخیندن وطریقت‌زینیه منتسبلرندن اولوب (فره‌جیك)لیدر . پدری دمیرجی اولدیغیچون بومخلصی اختیار ایتمشدر. بدایت‌عثمانیاندن سلطان سلیمان قانونی‌یه قدر کذران اولان وقایعی شهنامه طرزنده سلك نظمه چکمشدرکه بو اثر تاج‌التواریخه مأخذ اولان تاریخلردندر . برنسخه‌سی‌ده برلین‌ده کتبخانهٔ قرالی‌ده‌واردر . ۹٦۸ ده ترحاله قاضیسی ایکن وفات ایدن علمای شعرادن (پاره پاره زاده بروسه‌لی مولانا احمد) ك ده شهنامه طرزنده برمنظومهٔ تاریخیه‌سی واردر .

اشبو منظومه تاریخنك آخر طرفنده‌در .

حدیدی بونده ختم ایت داستانی
کیم اولدر دهرایچنده پیرفانی

قو شیمدن کیرو کیتسون فکر اشعار
کرك شنلك اولا تفسیر اخبار

غزالر کیم ایده سلطان سلیمان
یازه نظم اهلی دور ایتدکجه دوران

کتابك ختم تاریخی نبینك
۹۳۷ ایدی هجرتینك

حسن بك زاده
(احمد بك)

خادم سلیمان پاشایه رئیس الکتاب اولان کوچوك حسن بکك مخدومیدر . خواجه تاریخنك (تاج التواریخ) عباراتنی تسهیل صورتنده انتخـاب واختصـار ووقایع سلیمیه‌دن ۱۰۳۲ تاریخنه‌قدر آشاغیسنی کندی طرفندن تذییل وازهار ایله‌مشدرکه (نعیما) یه باشلیجه مأخذ اولمشدر . ذیل ایتدیکی وقایعی عیاناً شاهد وبرصفت سیاسیه‌یی حائز اولمق اوزره نقل ایله‌مشـدر . منقح بر تاریخدر .

(قنیزه) فتحنامه‌سی دخی جملهٔ آثارندندر . وفاتی ۱۰۳۵ تاریخلرنده‌در . آلمانیا سفارتخانه‌سی قارشی‌سنده‌کی کوموش صویی مزارلغنده مدفون اولدیغی مرویدر. رئیس الکتابلق ودفترداراق کبی خدمات مهمه‌ده بولونمشدر. هرایکی اثری ده غیرمطبوعدر.(خطیب قاسم اوغلو)نك روضة الاخبارندن منتخب(اصول الحکم فی نظام العالم) اسمنده براثری داها واردر.

حسین افندی « بوسنوی قوجه مورخ »

پدری بوسنه ده غازی خسرو پاشا جامع شریفی کتبخانه‌سنك حافظ کتبی ایدی . ادبا ومورخین عثمانیه‌دن برذات اولوب سلطان مراد رابع ایله بغدادسفرنده بولوندقدن صوکرا دیاربکره وصوللرنده (رئیس الکتاب) لغه ترفیع ایدیلمش ایدی . [۱۰۵٤] تاریخنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایتدی .

آثاری :

خلقت آدمدن زمانه قدر اولان وقایعدن باحث (بدایع الوقایع) اسمنده‌کی ایکی جلد تاریخیله بغداد سفرینه عزیمتی زماننده با فرمان پادشاهی عربیدن ترجمه ایلدیکی (اخبارالدول) ترجمه‌سندن عبارتدر .

(بدایع الوقوعات) منقح تواریخدن معدوددر . السنهٔ ثلثه (عربی ، فارسی ، تورکی) ایله بوسنه‌نك لسان محلیسی اولان بوشناقجه‌یه واقف ایدی . آثاری مطبوع دکلدر .

حاجی علی افندی

دیوان همایون کتبه‌سندن تاریخشناس برذات اولوب [۱۰۶۰] تاریخنده (برق الیمانی) اسمنده‌کی تاریخی (تلخیص الیمانی) اسمیله ترجمه ایتمش و (قامانیچه) سفرینه دائرده براثر یازمشدر . [۱۰۷٤] تاریخنده‌ده تراجم اولیا وعلمادن باحث (تحفة المجاهدین) اسمنده براثر تألیف ایله‌مشدر .

حسن بن یوسف

تونس بکی محمدبکك معیتی افرادندن اولوب اصلاً (آخسخه) لیدر .

[۱۱۸۹] ده اسپانیوللرك جزائر وجوارینه هجوملرینی مبین (تهذیب التواریخ) اسمنده تورکجه برجلد کوچوك غیرمطبوع تاریخی واردر .

حبیب اسکداری

مشایخ نقشیه‌دن فاضل وتاریخ شناس بر ذات اولوب [۱۲۰۰] تاریخلرنده وفات ایله‌دی . اسکدارده طوپطاشی جوارنده‌کی درکاهنده مدفوندر .

(وفیات اکابر اسلامیه) اسمنده جدوللی برطرزده منقح براثری واردرکه شمعی ملانك (آثارالتواریخ)نه باشلیجه مأخذ اولمشدر . برده مختلف شعرای عثمانیه طرفندن سویله‌نیلان نعوت نبویه‌یی جمع ایده‌رك براثر میدانه کتیرمشدر . کبار نقشیه‌دن (احمد یکدست) ایله خواجه (محمدامین توقادی) نك مناقبنی‌ده یازمشدر .

حسین رامز افندی « عربزاده »

ارباب علم ودانشدن تاریخشناس برذات اولوب (بالچیق) لیدر .
فن سکدن (ظهیرحکام) اسمنده بر اثری ، تذاکر شعرادن (سالم) . [١١٩٨]
تاریخنه قادار (آداب ظرفا) نامنده بر ذیلی ، (حدیقة الوزراء) ایله (دوحة المشایخ) .
ذیللری ، (کشف الظنون) ه بر مقدارالحاقی اولدیغنی (زبدة الواقعات) اسمنده کی اثرینک
مقدمه سنده ذکر ایدییور . زبدة الواقعات سلطان حمید اول زماننده [١١٨٨] سنه سنه قادار
کچن آلتی بوچوق سنه لك وقایعی حاکیدر . ١٢٠٠ کسورده استانبولده ارتحال ایله‌دی .
آثارینك جمله سی غیرمطبوعدر .
ابیاتندن :

فرصت ویریرمی کام آلا دنیاده اهل دل
رامز سپهره هرنه قادار قیلسه‌ك التجا

حافظ حسین افندی [حافظ حسین بن اسماعیل آیوانسرایی]

تراجم احوال متتبعلرندن غیوربرذات اولوب شهیردر . استانبول وبلادثلثه محلاتنده کی
جوامع ومساجد شریفه ایله تکایا وزوایانك بانیلریله حظیره‌لرنده مدفون ذواتك حروف
هجا ترتیبی اوزره تراجم احوالندن باحث (حدیقة الجوامع) اسمنده مطبوع بر اثریله
(ترجمة المشایخین) ویاخود وفیات ایوانسرایی نامنده دیکر براثری ومختلف دیوانلرده کی
معنیدار مستزادلرك جمعندن متشکل (اشعارنامهٔ مستزادی) واردر . عاشق عمرك دیوانی‌ده
جمع وترتیب ایتمشدر . [١٢٠١] ده ارتحال ایده‌رك ایوبده زال پاشا جامعی حظیره‌سنه
دفن ایدیلدی . صاحب ترجه حدیقه‌سنی مستقیم زاده مرحومك تشویق وارشادیله میدانه
کتیرمشدر . [١٢٥٨] تاریخنده ارتحال ایده‌رك ایوبه دفن ایدیلن فضلادن زیله‌لی امام‌زاده
حفیدی علی ساطع افندی طرفندن [١٢٥٣] تاریخنه قادار تذییل ایدلمکله برابر اصلنده
نصفی مقدارعلاوات یاپیلمشدر . استانبول وبلادثلثه وفیات ومبانیسیچون مهم براثردر .
سیدنظام درکاهی جاده‌سنك صول طرفنده مدفون اولان علی ساطع افندی محبانندن بولونان
(سلیمان بسیم) افندی طرفندن ده [١٢٧٦] تاریخنه قادار تذییل ایدلمشدرکه بوذیل مطبوع دکلدر .
حدیقه‌ده مندرج جوامع ومساجد شریفه حروف هجا اوزره ترتیب و مندرجاتی

تلخیص ایدلمکله برابر بعض علاوات ده یاپیلان دیلنك مؤلف خطیله محرر نسخه سی (ملت) کتبخانه سنده در . تاریخ تألیفی [١٢٤٨] ، مؤلفی ده (صدقی زاده احمد رشید) افندیدر .

حسن عزت افندی

سلطان سلیم ثالث معاصری ، تاریخشناس برذات اولوب (دارنده) لیدر . دائره سی خلقندن بولوندیغی صدراعظم (یوسف ضیا) پاشانك کردستان وقایعیله فرانسزلرك مصردن کیفیت خروجلرینه دائر (ضیانامه) اسمنده بر جلد تاریخ یازمشدرکه بو اثر مقدمه ، داستان، خاتمه نامیله اوچ قسم اولوب نهایتنده رجال دولتدن برخیلی ذواتك تراجم احوالی مندرجدر. بومیانده مشهور (جزار احمد پاشا) نکده ترجمهٔ حالی ده محرردر .

(قره خان زاده محمد امین) افندینك ده فرانسزلرك مصردن خروجلرینه عائد [١٢١٦] ده تألیف اولونمش برتاریخچه سی موجوددر .

حلمی افندی (احمد حلمی افندی)

السنهٔ مختلفه یه واقف فاضل و تاریخشناس برذات اولوب اسکدارلیدر. اکمال تحصیلدن صوکره خارجیه نظارتی ترجمه اوطه سی خلفالغنده وایلك کشاد اولونان مجلس مبعوثان اعضالغنده وبر آرالق ایران سفارتنده کمال حمیت وروینله ایفای خدمت ایله دی. [١٢٩٥]ده ارتحال ایده رك اسکدارده قره جه احمد مزارستاننده (مسکینلر) جوارینه دفن ایدیلدی. مع التأسف سنك مزاری یاپدیریله مامشدر .

آثارندن بعضیلری :

١ تاریخ عمومی : آلتی جلد اوله رق بعض علاوات ایله انکلیزجه دن ترجمه ایله دیکی برتاریخدرکه لسانمزده اصول جدیده اوزره تدوین ایدیلن تواریخ عمومیه نك برنجیسی در . مطبوعدر .

٢ مختصر تاریخ عمومی : مفصل تاریخ عمومیسنك ایکی جلد اوزره مرتب مختصریدر . مطبوعدر .

٣ تاریخ هند : لسان قدیم هند اوزره یازیلان برتاریخك ترجمه سیدر .

٤ علم تدبیر ثروت : ١٢٨٦ تاریخنده طبع ایدلمش اولوب آلمانجه دن مترجمدر .

رزی قومیسری ایکن ارتحال ایدن نوری بکك ده (مباحث علم ثروت) اسمیله سؤاللی وجوابلی براثری واردرکه ١٢٩٩ ده طبع ایدلمشدر .

خ

خسرو افندی

سلطان سلیمان قانونینك منشیلك ومورخلك خدمتنده بولنمشدرکه اسمندن دخی آکلاشیلاجنی اوزره (ظفرنامهٔ سلطان سلیمان‌خان) اسمنده‌کی غیرمطبوع تاریخی‌صرف قانونینك ۹۳۲ سنه‌سنده‌کی مجارستان فتوحاتی مبین‌در .

خیالی‌زاده ابراهیم بن محمد افندی

علما ومورخیندن برذات اولوب ادرنه‌لیدر (بیان بناء آیاصوفیه) اسمنده‌کی رسالهٔ تاریخیه‌سی آلاشهرده شیخ سنان کتبخانه‌سنده مطالعه کذارم اولدی . [۱۰۲۲] تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایده‌رك (قیق) مزارستانه دفن‌ایدیلدی . (۳۶) صحیفه‌دن عبارت ولسان سریانی اوزره محرر اولان بواثر فاتحك امریله آق‌شمس‌الدین طرفندن فارسی‌یه وصاحب ترجه طرفندن‌ده [۱۰۱۱] تاریخنده توسیعاً تورکجه‌یه ترجه اولونمشدر .

مذکور رساله‌دن

از قهر آن بجای صلیب وکنیسها
دردار کفر مسجد ومحراب ومنبراست

آنجا که بود صیحهٔ ناقوس کافران
امروز بانك ونعرهٔ الله اکبرست

خیرالله افندی

ایکی‌دفعه سراطبای شهریاری مسندینی ، مجلس معارف ریاستنی احراز ایله‌مش‌اولان صدور عظامدن عبدالحق منلا افندینك مخدومیدر .

مدرس ایکن مکتب‌طبیه‌ده علم‌طبی‌ده تحصیل‌ایده‌رك مکتب مذکور درس ناظرلغیله معارف عمومیه نظارتی وکالتنده بولوندی . [۱۲۸۳] سنه‌سنده طهران سفیری ایکن فجأةً ارتحال ایله‌دی . نامنه اضافتله مشهور عثمانلی تاریخی سلطنت عثمانیه‌نك ابتدای تشکلندن [۱۰۳۲] تاریخنه قدر اولان وقایعی حاوی واون‌آلتی جلددن عبارت اولوب

بو تاریخدن [١٠٥٨] تاریخنه قدری‌ده علی شوقی (١) بك طرفندن علاوه اولونمشدر . هر پادشاهك زمانه مصادف اولان احوال عمومیهٔ دول‌دخی محرر اولدیغندن تاریخ عمومی‌یه عائد بك چوق معلوماتی‌ده جامعدر . تواریخ عثمانیه‌نك مشهور ومقبوللرندندر . عباره‌سی اکثریتی اعتباریله اسلوب ساده اوزره‌در .

سائر آثار مطبوعه‌سی :

اوچ جلد (مقالات طبیه)، ایکی جلد (مفردات طبیه)، بر جلد (بل صوووقلغی ، قوله‌را ، آشی رساله‌سی)، زراعت وفلاحتدن باحث ایکی جلدی مطبوع وبر جلدی غیر مطبوع (بیت دهقانی) وجغرافیادن (آوروپا ، آسیا ، آفریقا رسائلی)، بر جلد (مسائل حکمت طبیعیه)، برجلد (آوروپا سیاحتنامه‌سی) در .

اشعارندن :

احباده وفا یوق آشنا بیکانه‌در خیری
بو عالم بیلدیکم عالم دکل بیلمم نه حال اولدی

عبدالحق منلا (تاریخ لوا) نامنده بر تاریخچه یازمشدر که سلطان محمود ثانینك رامی قیشله‌سنده اقامت ایتدیکی اثناده جریان ایدن وقایع روزمره‌یی حاویدر . [١٢٤٤] دن ١٢٤٥] ه قدار‌در . [١٢٧٠] تاریخنده ارتحال ایده‌رك سلطان محمود تربه‌سنه دفن ایدلدی .

و

دولك زاده محمد بن علی :

فضلاء مورخیندن بر ذات اولوب صامسونلیدر . اون‌سکز باب اوزره (زبدة التواریخ) اسمنده بر اثری واردر . ٩٧٧ ده ارتحال ایتدی .

درویش علی افندی

سلطان مراد ثالث دوری ارباب معارفندن اولوب بر زمان (حلب) مفتیلکنده بولوندی . پیشدادیاندن سلطان مراد ثالث زمانه قدر وقوعاتی جامع عربی العباره (خلاصة التواریخ) نامیله مختصر بر تاریخ عمومی قلمه آلمشدر .

---

[١] رجال عدلیه‌دن شهری بر ذات اولوب (١٣٠٠) کسور تاریخلرنده ارتحال ایده‌رك جوار ابویه دفن ایدلمشدر . [ترجمهٔ مرآت جزائر] اسمنده‌کی استفاده بخش اثری‌ده آثار مطبوعه‌سندندر .

درویش محمد بن الشیخ رمضان

اوتجی عصرده یاشادیغی اثرندن آکلاشیلیور . سلطان سلیمان قانونی زماننده «سبحة الاخبار وتحفة الابرار» نامیله خلقتدن اعتباراً زمانه قدر کلن انبیا وحکمدارلرک اسامیسیله مختصر وقوعاتی جامع بر تاریخ قلمه آلمشدر که شجره طرزنده‌در . برنسخه‌سی ویانه کتبخانه‌سنده واردر .

دفتری محمد پاشا

مورخین عثمانیه‌نك مدققلرندن بر ذات اولوب شهیردر. نشأتی، روزنامه کتبه‌لکندندر. صوکرا دفتردار اولدی . متعاقباً والیلکه ارتقا ایله‌دی . (زبدة الوقایع) اسمیله یازدیغی عثمانلی تاریخی (١٠٦٧) دن (١١١٦) تاریخنه قدر اولان وقایعدن باحثدر . (نصایح الوزراء والامراء) اسمنده بر اثریده واردرکه برنسخه‌سی (اسعد افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر . محاسب ، معلوماتلی بر ذاتدر . سلانیك والیلکنده ایکن بر خدمتده رخاوتی روایت اولوندیغندن (١١٢٩) ده قواله‌ده توقیف ایدیله‌رك اجل قضایه اوغرادی. آثاری غیرمطبوعدر .

(نصایح الوزراء) طقوز بابدر :

(١) : باب : دربیان اطوار واخلاق صدر اعظم
(٢) : « : دربیان احوال مناصب ومضرت ارتشا
(٣) : « : « اطوار دفتردار خزینه وارباب مناصب
(٤) : « : « اوجاغ بکتاشیه
(٥) : « : « احوال رعایا ومضرت ظلم وستم
(٦) : « : « سرحد منصوره وکیفیت سرعسکری
(٧) : « : « بخل وسخا وحرص وطمع وکبر وحسد و تواضع وغرور ونیك خوی وبدخوی
(٨) : « : « دوست صادق ومضرت غبن ونمام
(٩) : « : « کیفیت احوال زعامت وتیمار

دابه زاده مصطفی افندی

ارباب دقت واخلاصدن تاریخشناس متوسط العلم برذات اولوب شهیردر. علی الاصول اکمال تحصیلدن صوکره خدمت حکومته کیره‌رك روم ایلی ایالتی دفتردارلغی کتخدالغنه ارتقا ایتدی . ١١٥٦ تاریخنده (قارص) قلعه‌سنده محصورین میاننده بولوندی . آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه آتی‌در :

(١) سلیمیه : ادرنه‌ده‌کی سلطان سلیم ثانی جامع شریفنك اوصافنه دائر باعث استفاده بر اثردر.

(٢) شرالوسواس فی حیل الطهماس

(٣) جامع المناسك للراغب الناسك

بوایکی اثری برنجی اثرنده بیان ایدییور .

ذ

ذهنی محمد افندی « ببر زاده »

دیوان همایون کاتبلرندن بر ذات اولوب شهیردر . مؤخراً ترسانه روزنامه‌جیسی اولدی . صوکرا اختیار انزوا ایدرك (١١٢٦) ده ارتحال ایتدی . بر جلد کبیر (مصر القاهره تاریخی) یازدیغی کبی (١٠٠٠) تاریخندن وفاتنه قدر کچن علما ومشایخ عظامك تراجم احوالنی مبین آیریجه بر اثرده یازمشدر . هر ایکیسی‌ده غیرمطبوعدر . طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر .

ر

رمضان زاده نشانجی محمد بك

سلطان سلیمان قانونی دوری رجالندن ومشاهیر مورخیندن اولوب مرزیفونلیدر. دفعاتله رئیس الکتاب ، نشانجی و دفتر امینی اولمشدی . بالانتخاب یازدیغی تاریخ عمومیسی مفید ومختصر (نشانجی محمد پاشا) تاریخی عنوانیله مطبوع ومشهور اولوب خلقتدن سلطان سلیم ثانینك اوائل وقوعاتنه قدردر . (بهجة الاخبار و تحفة الاخبار) اسمنده‌کی طومار قبیلقلی اثرنده دخی آدم علیه السلامدن بدأ ایله سلطان سلیمان قانونی‌یه قدر کچن انبیا وملوك انسابنی بیان ایله‌مشدر [٩٧٩] تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی. ادرنه‌قاپیسی خارجنده‌کی امیر بخاری درکاهی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

مطبوع تاریخجه‌سی وزرادن دورت دفعه نشانجی اولان معاصری بویالی محمد پاشایه نسبت اولونه‌رق نشانجی محمد پاشا تاریخی دیه متعارفه‌ده دوغرو دکلدر .

رومی چلبی «رومی فاضل چلبی»

تذکرهٔ ریاضی نقلنجه زنبیلی علی افندینك اوغلو وتذکرهٔ لطیفی قولنجه طورونی اولوب (طاب مثواه بانوارالجلیل) جمله‌سنك ناطق اولدیغی [٩٢٨] ده کنج ایکن ارتحال ایله‌دی . زمانه قدر تاریخ عثمانی یازمشدر. اشعاری‌ده واردر. جدی یاننده مدفوندر.

رازی عبداللطیف افندی

قضاتدن وارباب علم وادبدن فاضل وتاریخشناس برذات اولوب (اسکدار) لیدر . علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکره اولاً دائرهٔ مشیخته، بعده نیابتله یکیشهر، ادرنه، مدینهٔ منوره‌ده فقیهانه‌وعفیفانه برصورتده ایفای‌وظائف شرعیه ایله‌یوب (استانبول) قاضیلکنه ارتقا ایلدی. وبوخدمت شرعیه‌ایله مشغول‌ایکن [١١٤٦] تاریخنده (اسکدار)ده ارتحال ایلدی.

کوروله‌بیلن آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه آتیدر :

(١) ترجمهٔ عقدالجمان: تفصیلی تواریخ عثمانیه‌دن (چلبی‌زاده عاصم) افندی تاریخنده مندرج هیأت‌مترجمه وفاضله اعضاسندن ایکن علامه (بدرالدین‌محمودعینی) نك (عقدالجمان فی‌تاریخ‌اهل‌الزمان) اسمیله مسمی ٢٤جلددن عبارت اولان اثرمشهورینك سکزجلدینك ترجمه‌سیدر.

(٢) احلی‌الخبر من‌کلام سیدالبشر : علم حدیثدن براثر قیمتدار اولوب نسخه‌لری (حمیدیه) و (راغب پاشا) کتبخانه‌لرنده موجوددر.

(٣) الفلك‌المشحون باللؤلؤالمکنون : علم محاضراتدن براثر معتبر اولوب نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیه‌ده واردر .

(٤) جامع‌الحکایات : مشهور جامع‌الحکایاته نظیره مقامنده‌در.

(٥) دیوان : طرز معروف اوزره‌در .

اشعاری اکثریتله حکیمانه‌در . ازجمله :

فلك آرایش اندامی بی‌اندام ایچون صاقلار
متاع کام خوش فرجامی بدفرجام ایچون صاقلار
بیاض نامهٔ آماله عاقل بذل مال ایتمز
که تکثیر سواد دفتر قسام ایچون صاقلار

خدا دیوار دولتخانهٔ ارباب اقبالی
کمی برلانهٔ کنجشك بی آرام ایچون صاقلار

حکیم اوغلو علی‌پاشا جامع‌شریفی حولیسنده مدفون (مشایخ سنبلیه) دن سابق‌الترجمه (نقشی ابراهیم) افندینك بین‌الشعرا متعارف اولان وفات تاریخی‌ده بوذاتکدر.

راشد محمد افندی [وقعه نویس]

شعرا ومورخین عثمانیه‌دن اولوب پدری صدوردن ملاطیه‌لی مصطفی افندیدر .

(نعیما) یه ذیل اولارق بش‌جلددن عبارت اولان و [۱۲۸۲] ده طبع اولونان عثمانلی تاریخی [۱۰۷۱] دن [۱۱۳٤] ه قدر کچن وقایعی حاکیدر قاضیعسکر ایکن (سعادة الانتقال) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (۱۱٤۸)ده استانبولده وفات‌ایله‌دی [۱] قره‌کومروك جاده‌سنده زنجیرلی قویو جوارنده افضل زاده مدرسه‌سی قارشیسنده مدفوندر. دیوانی ده واردر. اشعاری اکثریت اعتباریله حکیمانه‌در. هم‌عصری بولوندیغی (ندیم، نابی) استثنا ایدیلنجه طبیعت شاعرانه‌جه اقرانی نادر کورولور علماء شعرادندر. تاریخی عباره‌سندن برمنشیٔ کامل اولدیغی‌ده آکلاشیلیر. مع‌مافیه مورخلکده نعیمایه یتیشه‌مه‌مشدر. کندی ترجمهٔ حالنی بشنجی جلدك نهایتنده یازمشدر .

بر غزلندن :

کران سامان اولان دلال وش کالا بدوش اولماز
بیلن قدرمتاع اعتباری خود فروش اولماز

---

[۱] سنك مزارنده (اوله‌راشد افندینك مکانی اوج علیین) مصراعی محکوکدر. (راشدافندی اوله‌عدن جنانه زبور)مصراعی‌ده تاریخ وفاتیدر.

درون سینهٔ عاشقده ژنکار سوا یوقدر
دل آیینه‌ده تمثالدن غیری نقوش اولماز
معادین ایتمه‌مك لایقمیدر ادراك دانایه
سخن مدرك دكلکن کسراغ راه کوش اولماز
دروننده اولور نومیدیٔ عفو خدا غالب
بودر باعث که راشد چهرهٔ زاهد بشوش اولماز

ابیاتندن :

خاکساریٔ هنر پیشه‌یی ذلت صانمه
پرتو مهر یره دوشسه‌ده پامال اولماز

حسدقلب عدو لطف ایله اولماز زائل
سنکده مضمر اولان آتشه آب ایتمز اثر

ترازوی نکاه راست سنجان حقیقتده
تفاوت ایله‌مز درهم قدر بیش وکم عالم

راشدا ایتمز شکسته دل قبول التیام
زخم شمشیر زبانك وارمی کورمش مرهمن

خودفروشانه هنر مایهٔ اقبال اولماز
جامهٔ زر سبب عزت دلال اولماز

ویرر صدق توجه نسبت صوری‌یه استحکام
دکلدر بعد حائل کعبه ومحراب بیننده

تسلیمدر قضایه اکر وار ایسه علاج
تدبیر یوقسه مانع تقدیر اولورمی هیچ

اولور هر تندخوی سرکشی بروام ایدر دشمن
نه‌دکلو سخت ایسه آتشله لابد نرم اولور آهن

ایدن کشتیلری ساحلرس سمت نجات آخر
دکلدر ناخدا ای عقل کونه‌یین خدادر هپ

ییقار بر کونده فرهاد ایتدیکك بنیادی بر بیلده
کوجی تعمیر دلدر سهلدر خاطر شکنلکلر

مصارعندن :

جدالکارانه خاموشی قدر رنکین جواب اولماز

ظهوری دائما کنجینه‌نك ویرانه‌دندر هپ

سکوتی مرد دانا خصمنی الزام ایچون صاقلار

خلاف جنس ایله الفت بلا دکل‌ده نه‌در ؟

کار تقدیره نه‌در چاره رضادن غیری ؟

قناعت کنز لایفنی ایله تفسیر اولونمشدر

رسمی مصطفی افندی [وقعه‌نویس]

شعرا و مورخیندن اولوب قریمك (باغچه سرای) قصبه‌سندندر. تذکرهٔ رامزده آق کرمانلی اولدیغی محرردر. بعض مأموریتلردن صوکرا (١١٦٠) تاریخنده طرف دولت علیه‌دن نامهٔ همایون ایله سفیر ایران تعیین اولونان کسریه‌لی حاجی احمد پاشا معیتنده ایرانه کیدوب کلدیکی ایچون وقایع رسمیه ایله اسکداردن اعتباراً قطع ایتدکاری مراحلك اوصافنی علاوه ایده‌رك مکمل بر (سفارتنامهٔ ایران) قلمه آلمشدر. مرتب دیوانچه‌سی ده

واردر . هرایکیسی ده غیر مطبوعدر . اشعارنده حکیمانه ابیات موجوددر . (١١٦٤) تاریخنده مطعوناً وفات ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده مدفوندر .

اشعارندن :

شب محو اولوب همیشه نجوم سحر دوغار
انجام انهزامده مهر ظفر دوغار
آبستن صفا وکدر در لیال هب
کون دوغمادن مشیمهٔ شبدن نه‌لر دوغار

رضا افندی (سید محمد رضا - نقیب الاشراف)

مولداً آماسیه‌لی اولوب آماسیه‌جه (حاجی‌قاسم زاده) شهرتیله بنامدر. موخراً کفه‌یه کیتدی (سبع‌السیار فی‌اخبارملوك‌التاتار)[١] اسمنده‌کی اثر تاریخیسنده قریم خانلرینك ودولایسیله اقوام تاتارك احوال تاریخیه‌لرینی یازمشدر . (١١٦٩) تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده شاعر مشهور باقی افندی‌یقیننده مدفوندر. بورسه نیابتنده ایکن یازدیغی (ریاض‌المؤمنین) ایله (فیض‌انور) اسمنده اخلاق وتصوفه عائد دیکر براثری، برده (فتاوی) سی واردر.تاریخی(٨٧١) ده کرای اولان (منکلی کرای) دن باشلایارق محمود اول‌دورینه قدرکچن‌وقایعدن باحثدر مطبوعی ده واردر . (١١٤٣) تاریخنده (تحفةالخان فی‌شرح نزهةالاذهان) اسمنده‌کی فنون مختلفه‌دن باحث براثر داها یازمشدرکه خریطه ورسملری (منکلی کرای)ك اتباعندن قریملی (قایامیرزا) طرفندن رسم ایدلمشدر . خریطه ورسملرك عددی ٩٢ پارچه‌در .

رسمی احمد افندی

سیاسیون ومورخین عثمانیه‌دن‌اولوب کریده‌کی (رسمو) قصبه‌سندندر[٢] قاینارجه معاهده‌سنی امضایه مأمور اولدیغی کبی سلطان عثمان خان ثالثك وفاتیله سلطان مصطفای ثالثك جلوسنی تبلیغ ایچون دخی سفارتله ویانه‌یه کوندریلمش بعده برلینده سفیر اولمشدر.

---

[١] سلیم کرایك امریله جزمی افندی طرفندن اختصار اولونمشدر.

[٢] سجل عثمانیده حانیه‌لی کوستریلمش ایسه‌ده اثر ذهولدر .

بو سیاحتنك احوالنی یازمش و یازدیغی سفارتنامه‌سیله [١١٨٢] سفری وقوعاتنی حاکی اولوب اخیراً طبع اولونان (خلاصة الاعتبار) ی مورخ (هامر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه ایدیلمش، سیاحتنامه‌سنك متنی ده آیریجه یازسده طبع اولونمشدر . (١١٩٣) تاریخنده وفات ایده‌رك اسکدارده سلیمیه‌ده چیچکجی قهوه‌سی قارشیسنده‌کی مزارستانك وسطنه دفن ایدلدی .

سائر آثاری :

(سفینة الرؤسا) [٢] ایله دارالسعاده آغالرینك ترجمهٔ حاللرینی ناطق اولان (حمیلة الکبراء) وسفارتله پروسیایه کیدوب کلدکدن صوکره یازدیغی (جغرافیای جدید) دن عبارتدر .

(تاریخ مرادی) نامیله معروف عربی العباره مطبوع (سلك الدرر) ده (زلالیه) اسمنده امثال عربیه‌یی حاوی اثر منثور عربیسی کتابت عربیه‌ده‌کی قوتنه دالدر . برده (پند عطار) ترجمه‌سی ایله (الاستیناس باحوال الافراس) نامنده بر اثری‌ده واردر .

رسمی مصطفی افندی

وزیر شهید محسن محمد پاشانك دیوان کاتبی وخواجکان دیوان همایوندندر . پاشانك شهادتندن صوکرا بر چوق دیاری دور ایله‌مش و اسباب عیش وحضوردن دور اولارق مدینهٔ منوره‌یه عزیمت و اوراده آلتی‌سنه اقامت ایتمشدر. (١٢١٣) ده فرانسزلرك مصری استیلالرنده جزار احمد پاشا ایله وقوع بولان محارباتی مبین (وقعه‌نامه) نامیله بر تاریخجه یازمش ومشارالیه جزاره تقدیم ایتمشدر . مؤلفك خط دستیله مدینه‌ده و (١٢٢٤) ده تحریر اولونان نسخه زمانمز ارباب دانشندن ابن الامین محمود کمال بکك کتابخانه‌سنده منظور فقیر اولمشدر .

---

[٢] ١١٦٧ تاریخنه قدر (رئیس الکتاب ـ خارجیه ناظری) لغه کچن ذواتك تراجم احوالنی جامع اولان بو تاریخدن اعتباراً (١٢١٩) سنه‌سنه قدرده سلیمان فائق افندی طرفندن تذییل ایدیلن بو اثر (١٢٦٩) تاریخنده تقویم خانهٔ عامره مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر .

راشد محمد علی افندی [عینتابی]

منشی و لسان آشنا بر ذاتدر . معارف مکتوبجیلغی وسائره کبی مأموریتلرده ایفای حسن خدمت ایله‌مشدر . (تواریخ الانبیا فی ارشادالاذکیا) اسمنده مطبوع تاریخی و (سفینةالرؤسا) یه ذیلی واردر . وفاتی (۱۳۱۳) ده، قبری اسکدارده حضرت هدایی درکاهنده‌در . متوسط بر طبع شاعرانه‌یه مالك ایدی . دیوانچه‌سی غیر مطبوعدر . برده غیر مطبوع محاضرات مجموعه‌سی واردر .

(تاریخ انبیا) سی برجلد اوزره مرتب ، مختصر فقط مفیددر . (۱۲۹۰) تاریخنده طبع اولونان (الف النهار والنهار= بیك بر کون) حکایه‌سی‌ده مصطفی حامی پاشا ایله برابر فرانسزجه‌دن ترجمه ایلشدر . بو حکایه‌نك اصلی هند لسانی اوزره‌در .

ابیاتندن :

قیام شرعله قائم بنای دولت و دین
کتابسز پاشایان انقلابسز پاشاماز

اولور کیده‌رده جهانده علو طبعی اولان
تذلل ایله‌من اصلا جنابسز پاشاماز

ستاد ودادینی راشد بو سوق فانینك
بصیرت اوزره کورنلر حسابسز پاشاماز

راشد احمد پاشا [فریق حاجی]

علمای مورخیندن بر ذاتدر. (۱۳۰۹) تاریخنده اقامته مأمور اولدیغی (باندیرمه) ده وفات ایله‌دی . قبله جهتنده یکی یول اوزرنده‌کی مزارستانده مدفوندر .

آثاری :

(۱۰۹۱) سنه‌سندن اعتباراً یمنك احوال تاریخیه‌سندن بدأ ایده‌رك (۱۲۹۱) سنه‌سنه قدر کذران اولان وقایع وفتوحاتی جامع ایکی جلد (یمن و صنعا تاریخی) [۱]

[۱] شعرای عثمانیه‌دن (مراقی) نك (فتحنامهٔ یمن و تبریس) اسمنده بر اثری واردر .

ایله کوچوك مخدوملری سعید بك نامنه تحریر و بورسه‌ده طبع ایتدکاری (قبهٔ سمایه بر نظر) و (تاریخ قدیم مصریین وآثار بدایع اقدمین) در .

یمن و مصر تاریخلری او قطعه‌لر حقلرنده موجب استفاده آثاردن اولدیغی کبی (قبهٔ سمایه بر نظر) ده قوزموغرافیانك شرع شریفه تطبیقنی وسائره‌یی جامع محاکمه‌لی بر اثر اولدیغی ایچون هیأت وقوزموغرافیا ایله متوغل ذواته جداً استفاده‌بخشدر. بو اثر غازی احمدمختار پاشانك بر تقریض فاضلانه‌لریله‌موشحدر. (۱۳۰۸) ده بورسه‌ده طبع ایدیلمشدر. (ترجمهٔ نصایح عبدالله‌انصاری) اسمنده بر رساله‌سی‌ده واردر . بونلردن باشقه علم فقهه متعلق غیر مطبوع بر اثر فاضلانه‌سی‌ده اولدیغی مرویدر .

رفعت احمد افندی بن محمدامین (باغچجی زاده)

پدری (اسپارطه) ده (شعبان چلبی زاده) دینیلن بر عائله‌دن اولوب کندیسی مولداً استانبوللی‌در . محاسبات عتیقه محاسبه‌جیلکندن متقاعد عالی همم بر ذات ایدی . ارباب علم و دانشدن تراجم احواله واقف بر ذات معارفسمات اولدقلرینه آثار متنوعه‌لری شاهددر . وفاتی (۱۳۱۲) ده، مرقدی‌فاتح جوارنده امیر بخاری درکاهی‌حظیره‌سنده‌در.

آثار مطبوعه‌سی :

یدی جلد لغات تاریخیه و جغرافیا [۲] : مندرجاتی یالکز تاریخ و جغرافیا لغاتنه منحصر اولمایوب علوم و فنون سائره‌یه متعلق بعض لغاتی‌ده حاوی اولدیغندن مفید ومختصر بر نوع قاموس‌العلوم والمعارف کبیدر. جغرافیا وتاریخه تعلق ایدر بعض موادنده آثار ذهول وارسه‌ده هیأت عمومیه‌سی اعتباریله شایان تقدیر و استفاده‌در .

(نقدالتواریخ): کاتب چلبی‌مرحومك تقویم‌التواریخی‌طرزنده اولوب خلقت آدمدن (۱۲۹۶) تاریخنه‌قدر کچن وقایعی مختصر ومسلسل برصورتده بیان‌ایدر برتاریخ عمومیدر.

(تصویر اخلاق) : اخلاق حسنه ورذیله‌یی حروف هجا اوزره بیلدیرر مرتب ومکمل بر اخلاق اسلامیه کتابیدرکه جداً شایان استفاده‌در .

(برکذار) : اخلاق علائیدن ملخص منقح بر اثردر .

---

[۲] احمد رفعت افندی مرحوم بو اثرلرینی اخیراً علاوات لازمه‌سیله تصحیح ایتمشلرسه‌ده طبعنه موفق اولامامشلردرکه معارف عثمانیه نامنه طبعی آرزو ایدیلن آثار معتبره‌دندر .

رفعت احمد افندی بن اسماعیل

درسعادت رسومات محاسبه‌جیلکنده ایفای خدمت ایله‌ین تاریخ و تراجم احوال ایله متوغل شهری بر ذات اولوب بر آز اعرج اولدیغندن (طوپال رفعت) افندی شهرتیله بنام ایدی . (۱۲۹۳) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده مدفوندر .

شیخ الاسلاملرك تراجم احوالنی مبین (دوحة المشایخ)، نقیب الاشرافلرك تراجم احوالنی معلن (دوحة النقباء) و (حدیقة الوزراء) ذیلی اولمق اوزره صدر اسبق (ضیا یوسف) پاشانك دفعۀ ثانیۀ صدارتندن (یوسف کامل پاشا) نك صدارتنه قدر کچن صدراعظملرك تراجم احوالنی مبین (ورد الحدائق) وفخر رسالت صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك هانکی دوحۀ عالیه‌دن منشعب اولدقلرندن بدأ ایله خلفای راشدین و ائمۀ اثنا عشر وملوك اسلامیه و سلاطین عثمانیه وصدراعظم و شیخ الاسلام وقپودان پاشالر ومصر خدیولرینك مختصراً تراجم احوالنی ونظام جدیدك تشکیلی اولان (۱۲۴۱) تاریخندن (۱۲۸۳) تاریخنه قدر مناصب سلطنت سنیه‌نك نه صورتله افراغ اولوندیغنی واو تاریخه قدر کیملرك نصب وتعیین اولوندقلرینی مبین جدوللی برطرزده (روضة العزیزیه) اسمنده بر اثری، بونلردن باشقه اساساً منسوب اولدیغی (طریقت بکتاشیه) نك وفرعاً طرق سائره‌نك احوال وارکانندن باحث (مرآة المقاصد فی دفع المفاسد)اسمنده بر اثری داها واردرکه جمله‌سی مطبوعدر.

رائف بك (داود پاشالی محمد رائف بك)

قائممقام متقاعدلرندن تاریخشناس ، متفنن و مقدم بر ذات اولوب شهیردر . مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره بر مدت اردولرده و مدت مدیده قله‌لی اعدادئ عسکریسنده خواجه‌لقده ایفای حسن خدمت ایله‌دی. (۱۳۳۵) تاریخنده ارتحال ایدمرك (یدی قوله) خارجنده‌کی عائله‌سی قبرستاننه دفن ایدلدی . طریقۀ نقشبندی‌در .

آثار مطبوعه‌سی :

(۱) مرآت استانبول

(۲) طوپ قپو سرای همایونی و پارقنك تاریخی

(۳) سلطان احمد پارقی وآثار عتیقه‌سی

(٤) نکات ادبیه

(٥) خاطرهٔ اسلاف
(٦) یوزسنه یاشامق چاره‌سی یاخود علم حفظ الصحهٔ عمومیه‌نك یكرمی ایكی تنبیه ایله تلخیصی (رفقاسندن جیل بك ایله مشترکدر)

آثار غیر مطبوعه‌سی :

(١) فتح جلیل قسطنطنیه
(٢) استانبولك احوال قدیمهٔ تمدن و عمرانی
(٣) بعدالفتح جوامع شریفه‌یه تحویل اولنان کنائس
(٤) مرآت استانبول (جلد ثانی) ناتمامدر
(٥) هیاکل کمالات یاخود آبدهٔ انسانیت

ز

زنبیلی زاده محیی الدین محمد جمالی افندی

عالم، تاریخ‌شناس برذاتدر. ادرنه قاضیلکندن انفصالی متعاقب [٩٥٧] ده استانبولده وفات ایله‌دی. جدی علی افندی یاننده مدفوندر. زمانه قدر منقح تاریخ عثمانیسی، السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری، هدایه شرحنه تعلیقاتی واردرکه جمله‌سی غیر مطبوعدر. تاریخنك برر نسخه‌سی « ویانه » و « برلین » کتبخانه‌لرنده موجود اولدیغی و آلمانجه‌یه ترجمه اولوندیغی عطا بكك (هامه‌ر) ترجمه‌سنده محرردر .

برنسخه‌سی‌ده استانبولده (ملت) کتبخانه‌سنده واردر.

زکریا زاده چلبی

قانونی سلطان سلیمان دوری مورخلرندن و ترسانه کاتبلرندن اولوب شهیردر. اسکدارده آطلامه طاشنده‌کی سلیم اغا کتبخانه‌سنده (فرح) اسمیله مسمی بش مقاله اوزره مرتب تاریخنده مشاهیر بحریون عثمانیه‌دن (پیاله پاشا) نك غزوات بحریه‌سی محرردر. طوپ‌قاپی سراینده روان کوشکنده « مرادی » نامنده برشاعر طرفندن‌ده (بارباروس خیرالدین) پاشانك ترجمهٔ حالیله غزواتنی مبین منظوم بر اثر اولدیغی کبی خالص افندی کتبخانه‌سنده‌ده بارباباروس ایله برلدری اوروج رئیسك غزواتنی مبین منثور ومفصل بر اثر واردر .

زعیم میر محمد ثانب [١]

سلطان مراد ثالث دوری رجالندن وصوقوللو محمد پاشانك کاتبلرندن اولوب تاریخ تألیفی [٩٨٢] اولان (جامع التواریخ) اسمنده‌کی تورکجه غیر مطبوع تاریخنی افندیسی وزیر محمد پاشایه اهدا ایله‌دی. قره فریه‌ده جامع شریف وسائره کبی خیرات ومبرانی وارسه‌ده مدفنی تعیین ایدیله‌مدی. ظهور اسلامدن اول وصوکرا یکرمی‌بش دولت حقنده معلوماتی جامعدر. ظهور عثمانیان حقنده (حدیدی) نك روایتنی قبول ایدییور . آق قویونلیلرله روم سلجوقیلری حقنده‌کی معلوماتی خطالیدر. تاریخ عثمانیسی مراد ثالثك جلوسنه قدردر. بعده صفویه‌یی ذکر ایدییور .

ش

شریف رشید پاشا « شریف حاجی احمد رشید پاشا »

علم حقوق وتاریخده بهرۀ کلی صاحبی فاضل ارباب قلمدن غیور بر ذات اولوب (استانبول) لیدر. مقدمات علومی تحصیلدن صوکره مکتب حقوقه کیره‌رك بعدالاکمال خدمت دولته دخالتله والیلکه قدر ارتقا ایله‌دی . صوك مأموریتی اولان حجاز ولایتی والیلکیله شیخ‌الحرم مکی‌لکندن متقاعداً استانبولده ارتحال ایده‌رك سلیمانیه جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه‌لری :

١) روح المجله : مجلۀ احکام عدلیه‌نك علم اصوله تطبیقاً شرحنی مبین اولوب سکز جزؤدر .

٢) حقوق تجارت : تجارته متعلق بالجمله قوانین ونظامات دولت علیه‌نك شرحنی مبین کلیاتدر .

٣) امام اعظمك سیاسی ترجمۀ حالی

٤) دین مبین اسلام : عقائده، عباداته، مناکحات ومفارقاته، علم تصوف ایله مکارم

---

[١] سلطان حمید اول زمانی وقایعنه دائر مطبوع تاریخچه‌سی اولان (زعیم زاده محمد صادق افندی‌ده مورخین عثمانیه‌دندر. (١٢٣٨) تاریخنده وفات ایده‌رك اسکدارده سلیمیه‌ده دفن ایدلدی مع التأسف قاش پدری رئیس الکتاب عبدالله بری افندینك آثار قلمیه‌سنك محافظه‌سنه اعتنا ایتمدیکی (سفینة الرؤسا) ذیلنده محرردر.

اخلاق اسلامیه واخوت دینیه‌یه دائر بیلنمه‌سی لازم اولان مسائلی حاوی اولوب بش جزؤدر .

٥) اصول‌الحکم فی نظام‌العالم ترجمه‌سی : متن اثر ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر مولانا (حسن‌الکافیٔ آق حصاری) نك اولوب مع‌ترجمه [١٣٣١] تاریخنده حجاز ولایتی مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر .

آثار غیر مطبوعه‌لری :

١) تاریخ عمومیٔ اسلام : اقطار مختلفه‌ده حکمران بالعموم حکومات اسلامیه‌دن باحث اولوب سکز جلددر .

٢) ترجمهٔ تاریخ آل برمك : اسمنك دلالتی وجهله (برمکی) لرك احوالندن باحث اولوب بعض مطالعات درج وعلاوه ایدلمشدر .

٣) فتح مبین قدس : (بخاریٔ شریف) ایله (فتوح‌الشام)دن التقاط ایدلمك اوزره ترتیب ایدلمشدر .

٤) ریاض عدالت : حکمت سیاسیه ایله مکارم اخلاقدن باحثدر .

٥) رسالة‌الحیوان والانسان ترجمه‌سی : مشهور (رسائل اخوان‌الصفا) دن بونام ایله اولان رساله‌نك ترجمه‌سیدر .

٦) دیوان : طرز معروف اوزره مرتب اولوب طبیعت شعریه‌یه‌ده مالك اولدقلرینك شاهدیدر .

ابیات حکیمانه‌لرندن :

کوکل اعمار ملك ایستر وطن محتاج خدمتدر
وطن احیاسنه عطف نگاه ایتمك سعادتدر

ترجمهٔ حال عالیلری مشایخ فصلنده مذکور خواجهٔ عرفانم (حریری زاده کمال) افندی حضرتلرینك منظوم کتابهٔ سنك مزاری صاحب ترجمه پاشا مرحومکدر .

سپاهی زاده محمد بن علی

قضاندن ذوفنون بر ذات اولوب بروسه‌لیدر . علی‌الاصول مملکتی علماسندن تکمیل

نسخدن صوکرا بعض مدارسده تدریس ایله اشتغال ایلیوب ۹۹۲ تاریخنده بغداد و۹۹۷ سنه‌سنده ازمیر قاضیلقلریله بکام اولمشدی .

سنهٔ مزبوره‌ده ازمیرده ارتحال ایله‌دی . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظم ونثره مقتدر اولدیغنه آثار متنوعه‌سی شاهد عادلدر. مؤلفاتی غیر مطبوع اولوب باشلیجه‌لری بروجه آتیدر :

۱) انموذج الفنون : (موضوعات العلوم) طرزنده اولوب تفسیر ، حدیث ، کلام ، اصول فقه ، فرائض ، معانی ، طب ، هیأت کبی دوقوز علمدن باحثدر. صدر اعظم سنان پاشایه تقدیم اولونمشدر .

۲) حاشیهٔ شرح تجرید : متن اثر ۶۷۲ ده وفات ایدن علامه (نصیرطوسی) نکدر. دقایق عام کلامدن باحث والتی‌باب اوزره مرتب اولان بو اثر برچوق فضلا طرفلرندن شرح وتحشیه ایدیلمشدر .

۳) حاشیه علی سرح حکمة‌العین : متن اثر نصیر طوسی تلامیذندن (کاتب قزوینی)۔ نکدر. بونکده مختلف شرح وحاشیه‌لری واردر.

٤) اوضح‌المسالك الی معرفة‌البلدان والممالك : اصل بادیٔ اشتهاری اولان ولسان عربی اوزره محرر بولونان بو اثر اساساً جغرافیایه متعلق اولوب طرز تحریری حروف هجا اوزرینه مرتب (لغات‌تاریخیه وجغرافیا) ترتیبنده‌در. باشلیجه مأخذی‌ده ابوالفدانك (تقویم‌البلدان) ی ایله صفی‌الدین عبدالمؤمن بغدادی‌نك (معجم‌البلدان) دن خلاصه ایتدیکی (مراصدالاطلاع) ی‌در. ختامی اولان ۹۸۰ تاریخنده سلطان مراد ثالثه تقدیم ایده‌رك مظهر مكافاة اولمش ایدی . مؤخراً اختصار طریقیله لسان عثمانی‌یه نقل ایله‌یوب وزیر اعظم صوقوللو محمد پاشایه تقدیم ایده‌رك تلطیفاته مظهر اولمشدرکه بو اثر لسانمزده (لغات تاریخیه وجغرافیا) اصولنده یازیلان آثارك قدم اعتباریله برنجیسیدر. درسعادت کتبخانه‌لرینك اکثرنده نسخه‌لری واردر. اسمی (اسامیٔ بلدان) در.

شیخ‌الاسلام خواجه سعدالدین افندی

مشاهیر علما ومورخین عثمانیه‌دن منشی وسیاسی بر ذات اولوب بروسه‌ده مدفون حسن جان افندینك مخدومیدر. (اکری [۱]) ملحمه‌سنك شانلی بر صورتده حسن

[۱] پشته‌نك شمال شرقیسنده برقصبه اولوب اطلاسلرده « Erlau » اسمیله محرردر.

نتیجه‌یه اقترانی بالخاصه بو ذاتك تشجیع و ترغیبیله قازانیلدیغنی تاریخ حکایه ایدییور . (تاج‌التواریخ) اسمنده طرز قدیم اوزره محرر ایکی جلد عثمانلی تاریخی (خواجه تاریخی) اسمیله‌ده بنام اولوب موسیو (بانوتی) طرفندن ایتالیانجه‌یه ترجمه وطبع اولونمشدر. بو اثردن باشقه منلا مصلح‌الدین لاری‌نك (مرآت‌الادوار) اسمنده‌کی تاریخی ترجمه‌سی ورساله‌ٔ قشیریه ترجمه‌سی واردر وبعض کتب علمیه‌یه حاشیه‌لرده یازمشدر. یاووز سلطان سلیم خانك مناقبنی حاوی (سلیم نامه) اسمنده بر اثری داها واردرکه (تاج‌التواریخ)، نهایتنده مطبوعدر. رحلتی [نا کهان کچدی خواجه سعدالدین] مصراعنك دلالتی اولان «١٠٠٨» ده، قبری جوار ابوبده یحیی افندی تکیه‌سی حظیره‌سنده بنا کرده‌سی اولان مسجد یانننده‌در.

١٠٢٥ ده ارتحال ایده‌رك یاننه دفن اولونان دردنجی مخدومی صدوردن عبدالعزیز افندی‌ده اصحاب فضیلتدن برذات اولوب السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری و (محمد بن ابراهیم الایجی) نك اخلاق ومحاضراتدن (مفتاح السعادة) اسمنده‌کی اثرینك ترجمه‌سی واردر .

خواجه سعدالدین افندی مرحومك مدفون اولدیغی محلده ١٢٧٣ تاریخنده اوقافه قید اولونان ١٠٢٣ تاریخلی وقفیه ایله بنا ایتدیکی زاویه‌یه معاصری بولوندیغی حضرت هدایی خلفاسنه مشروطه قیلدیغی وقفیه‌دن کندیسنك حضرت مـ اراالیهه منتسب ویامخلص اولدیغی آکلاشیلیور.

طبع شاعرانه‌سی‌ده واردر.

(تاج‌التواریخ) ظهور عثمانیاندن سلیم ثانی نهایتنه قدر کذران اولان وقایعی مبین منقح بر تاریخدر. نهایتنده هر پادشاه زماننده‌کی مشایخ وعلمانك تراجم احوالی‌ده مندرجدر. صنعت خطه‌ده انتسابی اولوب ثلث، نسخ، تعلیق‌ده مهارتی وارایدی . برده رساله‌ٔ شمائلیه‌سی واردر .

پدرینه سویله‌دیکی تاریخ :

سعدیٔ ماتمزده تاریخنی
دیدی الی رحمة رب جلیل

شاعر (ثنائی) نك‌ده منظوم سلیم نامه‌سی واردر.

سلانیکلی مصطفی افندی

سپاهیان کتابتنده و درگاه عالی متفرقه لغنده بولونمشدر. خواجکان صنفندن اولوب حسن اطواریله معروف ایدی. ۹۷۱ سنه‌سندن ۱۰۰۸ تاریخنه قدر کذران ایدن وقایع عثمانیه‌یی حاکی اولوب عباره‌سی آچیقجه بر جلددن عبارت مفید و مطبوع بر تاریخی واردرکه (نعیما) بونک ذیلی مقامنده اولدیغندن دیگر جلدینک طبعنه حاجت کورولمدیکنی طابع ذکر ایدییور. غیر مطبوع قسمی واردر.

روم ایلی یکیشهرنده (کلنبوی) مرحومک قبرینک شمال جهتنده مدفون اولدیغی وفقط سنک مزاری مؤخراً قیرلدیغی مرویدر.

سهیلی احمد بن همدم

سلطان مراد رابع دوری فضلاسندن و مصر قاهره دیوان کاتبلرندندر. (نوادر سهیلی) دیمکله معروف مطبوع (عجائب المآثر و غرائب النوادر) اسمنده‌کی تاریخ واخلاقه متعلق اثری عبرت نمون فقره‌لری حاوی اولدیغندن تاریخ بشرک اخلاق قسمنده خادم اوله‌بیلیر. شعرده‌کی طرز بیانی ساده‌در. بوندن باشقه (تاریخ صفدی) و سائره‌دن انتخاب ایدلمك اوزره خلقت آدمدن طوفانه و طوفاندن ممالك چراکسه‌نك نهایت حکومتلرینه قدر کچن احوال مصریه‌یی حاوی اولان (الدرة الیتیمه فی اوصاف مصر القدیمه) اسمنده مقبول بر اثری داها واردرکه ۱۱۴۱ تاریخنده مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر.

بو اثرك (مصر جدید) اسمنده‌کی ۹۲۱ سنه‌سندن ۱۰۳۰ تاریخنه قدر کچن وقایع مصریه‌یی حاکی اولان ذیلیده اصلی کبی مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمش ونهایتنده طابعی اولان ابراهیم متفرقه طرفندن خطهٔ مصریه خریطه‌سی علاوه ایدلمشدر.

بر مسدسندن:

جهان بی وفا باقی دکلدر کیمسه‌یه ای یار
دکلدر بر قراره چون بیلیرسك چرخ نا هموار
دیلرسه‌ك اولاسك باغ جهان ایچنده بر خوردار
بوقولی جان ایله کوش ایت سکا پندم بودر هربار

الی آلنده اولمه کیمسه‌نك خاتم کبی زنهار
کیمسه‌یه دیمه تا کیم کوزك اوستده قاشك وار

خلقت آدمدن ۱۰۳۸ تاریخنه قدر (تاریخ شاهی) اسمنده بر تاریخچه‌ده واردر .

سلیم محمد افندی « خواجه »

فاضل و تاریخ شناس بر ذاتدر. بوسنه ملالی کوپلازاری حسین افندینك مخدومی اولوب فتوی امینی ایکن ۱۱۳۸ ده استانبولده وفات ایتدی. اسکداروده قره‌جه احمد جوارنده کامی افندی یاننده مدفوندر .

(تاریخ فتح استانبول) و (موارد البصائر لفرائد الضرائر فی علم الادب) اسملرنده اثرلری و (سالم) تذکره‌سنده بعض اشعاری ده روملکده‌در.

مشاهیر خطاطیندن صو یولجی زاده خطیله محرر مواردك بروسه‌ده مرادیه مدرسی ایکن تألیف ایتدیکنی یازییور. بو اثر ضرورات شعریه‌دن باحثدر .

سلاحدار فندقلیلی محمد آغا

نشانی اندرونندن اولان بوذات آبی کوروز دوغرو یازار بر مورخ اولوب تقدیر ایتدیکی کاتب چلبی‌نك (فذلکه) اسمنده‌کی عثمانلی تاریخنه یازدیغی ذیلی وجودعدیده ایله قیمتداردر اشبو اثرك مهم ومفصل قسملری بروجه آتیدر : فاضل احمد پاشانك کرید سفری، قره‌مصطفی پاشانك ویانه سفری، سلطان محمد رابعك حیات خصوصیه‌سی، سلطان سلیمان ثالثك اخلاق وطبایعی، فاضل مصطفی پاشانك اجرا آتی، سلطان احمد ثالثك اداره‌سی، ذوالفقار افندینك ویانه مرخصلغی و هیأت عمومیه‌سی (۱۰٦۵) دن سلطان احمد ثانی نك جلوسنه قادار‌در. ترتیبی سنه اوزره‌در. (۱۱۳۹) تاریخنده متقاعداً ارتحال ایله‌یوب آیاس پاشا مزارستاننك کوموش صویی خسته‌خانه‌سی طرفنه دفن ایدلدی .

(تذکرهٔ فطین) ده محرر ناتمام غزلندن :

صدای صیت وشهرتدن صاقین کیم شهرت آفتدر
نی وطنبوری سیرایله سراسر داغ حسرتدر

می عشق ایله سرمست اولده دنیایی تماشا قیل
سلما کندیدن کیتمك عجب سیر وسیاحتدر .

سعید محمد افندی (قره‌چلبی زاده)

علما ومورخیندن بر ذات اولوب (١١٦٢) تاریخنده مسند مشیختی احراز ایلدی . (داخل مأوی اوله انا الیه راجعون) مصراعنك دلالتی اولان (١١٦٨) تاریخنده منفاسی اولان بورسه‌ده وفات ایده‌رك حضرت افتاده جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی . (تاریخ ابن زیدون) اسمیله معروف اثری (ترجمهٔ سرح العیون فی شرح رسالة ابن زیدون) نامیله و (سلوان المطـاع) ی کاملاً ترجمه ایتمشدرکه ایکیسی‌ده مطبوعدر . داماد ابراهیم پاشانك امریله علما فصلنده محرر عینی تاریخندن (٣٨٧) دن (٤٣٠) ه قادار اولان برجلدینی ترجمه ایتمشدر. (سلوان المطاع) مشاهیر علمادن (محمد ابن ظفر مکی) نك (٥٥٤) تاریخنده صقلیه (سجلیا) ده تألیف ایتدیکی اثریدرکه تاریخی، اخلاقی نقلیات وحکایاتی جامع محاضراتدن براثردر .

سری افندی

مأمورین دولتدن تاریخشناس برذاتدر . ١١٥٧ تاریخنده نادرشاه ایله وقوع بولان محاربه‌نك تاریخچه‌سنی مبین اثری اسعد افندی وسلطان مصطفی ثالثك ادرنه وقعه‌سنه دائر یازدیغی تاریخچه‌سی‌ده خالص افندی کتبخانه‌لرنده واردر . نادر شاه وقعه‌سنده ارضروم وقارصده تحشد ایدن اردوی عثمانینك اداره وکتابتی ریاستنده بولونمش ایدی .

سلیمان فائق افندی

ساقز محصلی حافظ علی آغانك مخدومی اولوب جزیرهٔ مذکورده‌ده تولد ایتمشدر. درسعادته ورودیله خدمت کتابته سلوك ایده‌رك بعض مهم مأموریتلرده ایفای خدمت ایلمشدر . (سفینة الرؤسا) ایله (دوحة المشایخ)ه ذیللری وغرائب وقوعات ونوادر واشعار معلوماتی حاوی نامنه منسوب مجموعه‌سی واردر. ١٢٥٣ ده درسعادتده ارتحال ایلدی . روم ایلی حصاری قبرستاننده مدفوندر مذنی وشاعر ایدی. مجموعه‌سی غیر مطبوعدر .

صوك مأموريتك (١٢٥٠) ده جزيه محاسبه‌جیلکی اولدیغی مجموعه‌سنده محرردر. معاصری اولان فائح افندینك مجموعه‌سنه (کنزالحقایق) تسمیه ایتدیکنی ذکر ایدییور.

مجموعه‌سندن برقطعه:

یارب دلمی شبنم فیضکله تر ایله
هر برسخنی غنچهٔ باغ هنر ایله
قیل طبعمی غواص‌یم قلزم فکرت
مجموعه‌می کنجینهٔ درو کهر ایله

مهرنده (خدایا فائق‌ایله مهر مهرکله سایمانی) مصراعی محکوك ایمش.

(دوحةالمشایخ) ذیلی (١٢٢١) دن (١٢٤٨) ه قدردر. (سفینةالرؤسا) ذیلنك بر نسخه‌سی غلطه‌مولویخانه‌سی کتبخانه‌سنده‌واردر. مندرجاتی (١١٦٧) دن (١٢١٩) ه قدر اولوب مطبوعی‌ده واردر.

— ش —

شمس‌الدین قرەمانی (درویش شمس‌الدین محمود بن احمد)

فاتح دوری ارباب معارفندن اولوب آیاصوفیه‌نك بناسندن باحث فارسیدن مترجم اثر تاریخیسی واردر. (ارشادلاولی‌الالباب‌الی‌معرفةالصواب) اسمنده براثری داها واردر.

شرقی یوسف افندی [کاتب]

شعرا وتاریخ نویساندن برذات اولوب ادرنه‌لیدر. بایزیدثانی دورنده کاتب دیوانی اولمش ایدی. تورکی وفارسی اشعاری ومرتب دیوانی واردر. برده (تاریخ آل‌عثمان) یازدیغی (سهی ـ ریاضی) تذکره‌لرنده محروردر. رندبی‌پروا ایدی. آخر عمرنده دارالشفاده ارتحال ایتدی. غلطه قبرستاننده مدفوندر. (عوامل‌فارسی) اسمنده رساله‌سی واردر.

ابیاتندن :

کیمدر دیرایسه‌ك ای یوزی کون شوقیٔ غریب
بر کوزی یاشلی ییلدیزی دوشکون فلك زده

شرف خان بتلیسی [شرف الدین بن شمس الدین]

(شرفنامه) [١] اسمیله مسمی فارسی العباره یازدیغی تاریخنده مفصلجه امراء حکام وقوما کرادی ومختصرجه آل عثمان وآل صفویه‌یی بیان ایتمشدر. خیرالله افندی تاریخنك مقدمه‌سندن مسطور اولدیغی وجهله صاحب ترجمه [١٠٠٥] تاریخنه قدر یازدیغی شرفنامه‌سنی فاتح اکری سلطان محمد ثالث نامنه یازمشدر. ارتحالی (١٠١٢) تاریخنده‌در. بعض موادی حقایق تاریخیه ایله قابل توفیق اولمایان بعض اقوالی شامل وایکی جلد اوزره مرتب بولونان فارسی العباره بواثر [١٢٧٦] تاریخنده (پترسبورغ) ده طبع اولونمشدر. نسخهٔ اصلیه‌سی (سعرد) جوارنده‌کی (تلو) قریه‌سنده‌کی مشایخ نزدنده اولدیغی مرویدر. شرفنامه (١٠٧٨) ده (محمد بن احمد بك میرزا) طرفندن لسان عثمانی‌یه ترجمه ایدیلمشدرکه برنسخه‌سی زماننز ارباب دانشندن دیاربکرلی علی امیری افندی‌نك کتبخانه‌سنده واردر. (١٠٩٢) تاریخنده شمسی مخلصلی برذات طرفندن ترجمه ایدلمشدر .

شکری بتلیسی

سلطان سلیم اول ندماسندن علوم متنوعه‌یه منتسب یدی لسانه واقف برذاتدر (منظوم سلیمنامه) وسائره کبی آثارك مؤلفیدر. مخدومی (منلاشهابی) نك‌ده منظوم [یمن تاریخی] واردر . سلیمنامه [١٠٣٧] تاریخنده (جوری) طرفندن زمانی اسلوب شعرینه توفیقاً تنقیح ایدیله‌رك آیریجه نظم ایدیلمشدر هرایکی نسخه ملت کتبخانه‌سنده واردر .

شرقی افندی (محمد شرقی بن احمد)

تراجم احوال علماسندن وبروسه‌ده مدفون (امیرسلطان) حضرتلرینك منسوب اولدیغی (نوربخشی) طریقندن برذات اولوب (بروسه) ایدو مملکتنده سلاطین تربه‌دارلغی

[١] منیرینك بواسطه فارسی برلغت کتابی واردر.

خدمتنده بولوندی. ارتحالنده امیرسلطان جوارینه دفن ایدلدی. (٩٦٢) تاریخنده یازدیغی (مناقب امیرسلطان) اسمنده‌کی اثرینك خط دستیله محرر نسخه‌سی (اسکدار) ده (سلیمیه) کتبخانه‌سنده‌در. (کشف الظنون) ذیلی (آثارنو) ده (امام سیوطی) نك مشهور (اولیات)ی طرزنده (زبدة المقال) اسمنده برأثری اولدیغی مذکوردرکه برنسخه‌سی (ملت) کتبخانه‌سنده موجود اولوب موجب استفاده آثاردندر. برده ٦١ فصل اوزره مرتب تورکجه برمکمل تعبیرنامه‌سی واردر. طبیعت شعریه‌یه‌ده مالکدر.

شرف الدین کردی

علما ومورخیندن برذات اولوب (تبریز) جواری اکرادندندر. [١٠٥٠] تاریخنده اسکدار قضاسندن متقاعداً استانبولده وفات ایله‌دی. (انفس الاخبار) تسمیه ایله‌دیکی فارسی العباره تاریخی سکز باب اوزره مرتب اولوب ابواب مذکوره بروجه آتیدر.

[١] خلقت [٢] ملوك فرس [٣] سیرنبی [٤] خلفا [٥] فی الملوك متأخرین بنی عباس [٦] ملوك موغول [٧] امیرتیمور [٨] آل عثمان. بوتاریخك اسمنك دلالتی اولان [١٠٢٦] تاریخنده تألیفه باشلانمش و [١٠٣٢] یه قدر یازلمشدر.

شریف موسی افندی

فضلا ومورخیندن وسلطان مرادرابع دوری رجالندن برذات اولوب (کفه) لیدر (شمس التواریخ) اسمنده برجلد تاریخی واردرکه برنسخه‌سی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده موجوددر.

تاریخك باش طرفنده‌کی منظومه‌نك مطلعی :

حمد اول پادشاهه لایقدر
جمله موجوددن اوفائقدر
بوغیکن رسم طور موجودات
خلق ایدوب ویردی جمله‌یه حرکات

مملکتنده مفتیلکی واردر. (شمس التواریخ) بروجه آتی درت باب اوزره مرتبدر:

باب اول : سیاسیات
» ثانی : تواریخ اکابر یات
» ثالث : اخلاق محمودات ومذمومات
» رابع : عجائب مخلوقات

شیخی محمد افندی

ترجمه حالی مشایخ فصلنده مذکور (فیضی حسن) افندینك مخدومیدر. شعرادن وتراجم احوال علماسندن اولوب ادرنه قاپیسی خارجنده امیربخاری دامادی (محمودچلبی) درکاهنده پدرلرینه خلف اولارق پوست نشین اولمشلر ایدی . صاحب تذکره قینالی زاده‌نك معاصریدر. مشهور (شقایق نعمانیه) ذیلی (عطایی) ایله کاتب چلبی مرحومك (تقویم التواریخ) نه کوزل ذیللری واردر . (وقایع الفضلاء) اسمنده اولان شقایق ذیل الذیلی شقایق وعطایی افندی طرزنده یازدقدن صوکرا وزراء، شعراء، مشایخ، تکایا ومشایخ جوامع ومساجد وبعض وقوعات مهمه‌یی‌ده درج وعلاوه ایتدیکندن ایکی‌بیوك جلد اوزرینه ترتیب ایلمشدر. ۲۲ سنه‌لك وقایعی جامع اولان خط‌دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی‌ده خالص افندی کتابلری آراسنده‌در برطاقی‌ده نورعثمانیه وبایزید جامع شریفی کتبخانه‌لرنده‌واردر. وفاتی (عبدخجسته) ترکیبنك ناطق اولدیغی [۱۱۴۵] تاریخنده، قبری‌درکاه مذکور حظیره‌سنده‌در اثرلری غیرمطبوعدر طرز تحریری‌عطایی‌یه نسبتله دها ساده‌در. ذیل‌شیخی [۱۰۴۴دن – ۱۱۲۹] ه قدر اولوب بوتاریخدن [۱۱۴۲] تاریخنه قدرده مخدومی طرفندن تذییل ایدیلمشدر . بیت آتی جملهٔ اشعارندندر .

صاقین آلدانمه لعبت‌باز دهرك مكرینه شیخی
نه‌لرپیدا ایدەر اول بوکبودی چادر آلتنده

شیخ زاده محمد عبدالرحمن افندی

سیروزلی شیخ (حبیب‌الله) افندینك مخدومیدر. سلطان‌مرادرابع وزراسندن مقتول قره‌مصطفی پاشا نامنه تألیف ایتدیکی (نخلستان‌طرب فی محاسن‌ارض‌العرب) اسمنده‌کی

تاریخی بروجه آتی درت باب اوزره مرتب اولوب بر نسخه‌سی (تیره) کتبخانه‌سنده منظورم اولدی. استانبول کتبخانه‌لرندن بایزید جامعشریفی کتبخانه‌سیله حمیدیه‌ده بر نسخه‌سی‌ده واردر.

[برنجی باب] مصر قدیم حقنده‌کی اخبار [۲] طوفاندن مقدم ومؤخر کلن حکام مصر [۳] فتوح اسلام [٤] نیل حقنده‌کی روایاتدن باحثدر.

شفیعه محمد افندی (وقعه نویس) «مصرف زاده»

شهری الاصل اولوب وقایع حربیه کتابتی کبی بر طاقم مأموریتلرده استخدام اولونارق (رحلت شفیق) ترکیبنك ناطق اولدیغی [۱۱۲۷] تاریخنده وفات ایله‌دی. سالم تذکره‌سنده اسمی (احمد) اولمق اوزره مقیددر. ادرنه سفرینی وشیخ الاسلام (فیض الله) افندی وقعه‌سنی حاکی (شفیقنامه) اسمیله (ترکی) طرزنده وبلکه داها مغلق یازدیغی مطبوع [٥٥] صحیفه‌لك تاریخچه‌سی مشهوردر. اسمنی صراحةً ذکر ایتمك ایسته‌مدیکی اشخاص خوقندن تاشی توریه طریقیله ذکر ایتمشدرکه بوسببله شرحه احتیاج کورولمشدر. محمد بن الحاج مصلی افندی طرفندن یازیلان شرح ایله محمود جلال الدین پاشا طرفندن یازیلان شرح مطبوعدر. (۱۱۰٥ دن ۱۱۰٦) تاریخنه قدر بر سنه‌لك عثمانلی تاریخی‌ده واردر.

اشعارندن:

امید کندم ایتمه صاقین جوفشان اولوب
عالمده نیك وبدکشی هپ اکدیکین بچر

بالالتزام مغلق یازدیغی (شفیق نامه)سنی (۱۱۱٥) تاریخنده (شهید علی پاشا) امریله آچیق بر افاده ایله یازمشدرکه بر نسخه‌سی اسعد افندی‌ده موجوددر.

شهری زاده محمد سعید افندی

علمای مؤرخیندن اولوب تحصیل وتفیضی مملکتی اولان استانبولده‌در. بعد التحصیل قامی بعض مأموریتلرده بولنمه‌رق ۱۱۷۸ تاریخنده ارتحال ایتدی. کاتب چلبی مقلدی مدقق بر مؤرخدر. اولدقجه طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر.

آثاری — ۱ (نوپیدا). مفصل و مفید برمقدمه‌یی حاوی برتاریخدر. بومقدمه‌ده

مطالعه ومراجعت ایتدیکی آثاره دائر بیلیوغرافیك خیلی معلومات وچهار یاز کزین حضراتیله سلاطین آل عثمان فضائل ومزایالرینه عائد یوز ماده‌یی محتویدر. اصل کتابده (٦٩٩)دن بدأ ایله (١٠٠٠)ه قدر (٣٠١) سنه‌لك وقایع عثمانیه ایله کاتب چلبی و نعیمانك مفصل ترجمهٔ حاللری مذکوردر. سلطان عثمان ثالث دورنده یازدیغی بو اثرنده کندو ترجمهٔ حالنی وآثارینه‌ده دائر ایضاحاتده یازییور.

(٢) هشت بهشت : مختصر استانبول تاریخیدر.

(٣) لب التواریخ : مختصر خاقان قریم تاریخیدر.

(٤) تحفهٔ مصطفویه فی بیان قپودانان دولت علیه. قپودان دریا مصطفی پاشا نامنه مؤلفدر.

(٥) زبدهٔ متعلقه بالبحار. تحفه‌سنك مختصریدر.

(٦) قرة الابصار فی نتایج التواریخ والاخبار.

(٧) روضة السلاطین.

(٨) نخبهٔ سعیدی !

(٩) روضة الانفس : کاتب چلبی جهانتماسنه جلد ثانی اولمق اوزره (١١٥٣) سنه‌سنده یازمغه باشلامشدر.

شعرانی زاده سلیمان بك

زمرهٔ قضاة و ارباب معارفدن بر ذات اولوب اصلاً توقاتلی اولدیغی مروی ایسه‌ده کتابنك مقدمه‌سنده قندقلیلی اولدیغنی یازییور. رسماً وقعه‌نویس دکلدر. [١١٩٣]ده وفات ایله‌دی. ایوبده فسخانه قارشیسنده‌کی باالجیق درکاهنده مدفوندر.

تقویم التواریخی (١١٦٥)دن (١١٩١) تاریخنه قدر [مری التواریخ] اسمیله تذییل ایلمشدرکه [تاریخ جودت]ه مأخذ اولان آثاردندر. بو اثرك یازمه برنسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی‌ده واردر. بو اثر اساساً ذیل اولمقله برابر مقدمه‌سنده تصریح ایله‌دیکی وجهله باالجمله وقایعی تفصیله چالیشمشدر.

شهری اسماعیل افندی (لالا)

عبدالحمیدخان اول اواخریله اوائل عصر سلیم خانی‌یه دائر بر تاریخچه قلمه آلمشدر. کتابلری حمیدیه کتبخانه‌سنه اهدا ایدلمشدر.

شمعی محمد منلا [مشرب زاده داماری]

علما و صدوردن بر ذات اولوب مرعشلیدر . لسان فارسی‌یه وقوفی ، خط تعلیقده مهارتی واردی . سلاطین عثمانیه ایله صدر اعظملر ، شیخ‌الاسلاملر و قپودان پاشالرك احوالی جدول طرزنده بیان ایدن [اثمارالحدائق]نامنده‌کی اثرینی مؤخراً [اثمارالتواریخ] اسمیله نشر ایتدیکی کبی اخیراً انبیا و ملوك سائره‌یی‌ده علاوه ایده‌رك [١٢٩٥] سنه‌سنه قدر اولان علاواتیله برابر [علاوه‌لی اثمارالتواریخ] اسمیله طبع و نشر ایله‌مشلردرکه تاریخ عثمانی ایله متوغل ذواته کوزل بر مخطره مقامنده‌در . بو اثر آنی‌الترجمه محمد امین افندینك [وفیات برعبر]ی ایله [حسیب اسکداری] نك [وفیات اکابر اسلامیه] سندن و عثمان زاده‌نك [حدیقةالملوك] ندن بعدالالتقاط تذییل ایدیله‌رك میدانه کلمشدر . برده غیر مطبوع کلستان شرحی اولدیغی مرویدر . وفاتی [١٢٩٩] تاریخنده ، قبری اسکدارده عتیق والده جامع شریفی حظیره‌سنده‌در . طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر .

ابیاتندن :

شراب جاه و اقبالی ایله سرمست وبی هوشك
خمار جام غمله بادهٔ سر سامی قالمشدر .

دایه زاده محمدبهاءالدین افندینك‌ده ١٢٩٨ تاریخنه قادار (اثمارالتواریخ) وادیسنده جدوللی بر بر اثری واردرکه بر نسخه‌سی تاریخ عثمانی انجمنی کتبخانه‌سنده موجوددر .

شوکت مصطفی پاشا

عربکیرلی اولوب ارکان‌حربیه فریقانندندر [١٣٠٧] تاریخنده بشنجی‌اردو قوماندانی ایکن شام شریفده وفات ایلدی . ارباب عفت و فضیلتدن بر ذات ایدی .

آثاری : اوچ جلددن عبارت [تاریخ حرب] [١] ی ایله [فن حرب] وعلم اخلاقه متعلق اوچ جزؤ [برهان حقیقت] درکه اوچی‌ده مطبوعدر . [برهان‌حقیقت

[١] عصر اخیر فضلای عسکریه‌سندن [١٢٨٧] تاریخنده وفات ایدن [عمر نائلی پاشا] مرحومك‌ده [تاریخ عسکری] سی واردر . بو ذاتك [فن حرب]. [فن استحکامات‌خفیفه] اسملرنده‌کی اثرلری‌ده مطبوعدر .

وقتیله مکاتب ابتدائیه‌مزده اوقونان [رسالهٔ اخلاق]دن داها مفصل داها محاکمه‌لی بر طرزده زیلمش‌اولوب بالخاصه مکاتب رشدیه شاکردانی ایچون موجب استفاده آثاردندر.

شمس‌الدین سامی بك

عثمانلی محررلرینك عالی همتلرندن بر ذات اولوب یانیه داخلنده‌کی [پرمد] قضاسی نواحیسندن [فراشر] لیدر . تحصیل ابتدائیسنی مسقط رأسنده ، عالیسنی یانیه‌ده روم مکتبنده اکمالدن صوکرا استانبوله هجرتله خصوصی معلملردن‌ده استکمال علوم آلیه و عالیه ایله‌دی . بعده استانبول وطشره‌ده بعض مأموریتلرده بولونمش ایسه‌ده صوك مأموریتی ملغا تفتیش عسکری قومیسیونی باش کتابتی ایدی . اسلوب افاده‌لری ساده‌در. اشعارله توغللرینه دائر اثرلری کورولمه‌مشدر.

[١٣٢٢] ده وفات ایده‌رك (اسکدار) کویلرندن أرن کوینده‌کی قبرستانه دفن ایدلدی . عربجه ، فرسجه ، فرانسزجه ، رومجه ، ایتالیانجه لسانلرینه‌ده واقف ایدی . آثار مطبوعه‌لری قرقه یقین اولوب الك مشهورلری آلتی جلد اوزره مرتب [قاموس الاعلام] اسمنده‌کی مفصل تاریخ وجغرافیا لغتی ایله ایکی جلد [قاموس تورکی] و برر جلد کبیر تورکجه‌دن فرانسزجه‌یه ، فرنسزجه‌دن تورکجه‌یه [قاموس فرانسوی] در . بو اثرلر عثمانلیلرجه آثار مخلده‌دندر. برده [قاموس عربی] باشلامشلرسه‌ده اتمامنه موفق اولامامشلردر . قاموس فرانسویلرك مختصرلری‌ده واردر. دیکرلری [جیب کتبخانه‌سی] عنوانیله نشر اولنان جزؤلر میاننده منتشر : [مدنیت اسلامیه ، اساطیر ، قادینلر ، یر ، کوك ، اصول تنقیط ، لطائف ، امثال ، انسان ، ینه انسان ، لسان] در . بونلردن باشقه رسائل موقوته‌دن [هفته] و [عائله] اسملرنده اثرلری‌ده واردر. آثار سائره‌لرندن بعضلری‌ده بروجه آتیدر :

[کاوه ، بسا ، عهده وفا ، همة‌الهمام فی نشرالاسلام ، خرده‌چین ، اشعار منتخبهٔ فارسیه ، صرف تورکی ، تعریفات عربیه ، منتخبات دیوان امام علی ، منتخبات دیوان باقی، تاریخ مجمل فرانسه ، ویقتور هوغونك سفیللر رومانك ترجمه‌سی] در . کاوه ایله بسا تیاترودر . [همة‌الهمام] اسمندن دخی آکلاشیلاجغی وجهله اسلامیتك کیفیت انتشارندن باحث عربی‌العباره بر تاریخچه‌در . بو اثر (١٣٠٥) تاریخنده کرید ارباب معارفندن

(مصطفى نورى) افندى طرفندن ترجمه ایدیلەرك (حانیه) ده (وجدان) مطبعەسنده طبع ایدلمشدر . دیکرلرینك اسملری مسالرینه دالدر .

شکری بك [بیکباشی قیورانه محمد شکری بك]

امرای بحریەدن صاحب مسلك متفنن بر ذات اولوب شهیدر. مدت مدیده مکتب بحریەده معلملکده بولونەرق وظیفهٔ تعلیمیەیی حقیله ایفا ایلەدی . [١٣٢٨] ده ارتحال ایلەیوب هکبەلی آطەیه دفن ایدیلدی . آثار مطبوعەسی [اسفار بحریهٔ عثمانیه] [عثمانلی تاریخی] [حقوق دول بحریه ومراسم تشریفات] [بحریەمزك تاریخچەسی] در .

اسفار بحریەسنك جلد ثانیسی غیر مطبوع اولوب سلطان حمید اول دورینه قدردر. مرحومك بو اثری جداً استفادەبخش آثار تاریخیەمزدندر .

شاکر پاشا « محمد شاکر پاشا »

ترجمهٔ حالی سبق ایدن صدر اسبق (جواد) پاشانك کوچوك برادری اولوب تولدی (بروسه) دەدر . مکتب حربیەدن ارکان حربلکله چیقدقدن صوکره فریقلکه قدر ارتقا ایتدی . (١٣٣٢) تاریخنده اجل فضالیله قرەحصارده ارتحال ایلەیوب بویوك آطەیه کتیریلەرك دفن ایدلدی .

بروجهآتی محرر بولونان آثارندن باخصوص تاریخی اثرلری علم تاریخندەکی وقوفنه دلالت ایدر . آثاری :

(١) یکی عثمانلی تاریخی : بش جلد اوزره مرتب اولان بو اثر بر مدخل ایله عثمان غازیدن سلطان مراد خامسك جلوسنه قادار اولوب باشدن ایکی جلدی مطبوعدر. برنجی جلد فاصلهٔ سلطنته ایکنجی فتح قسطنطنیەیه اوچونجی بایزید ثانی نهایتنه دردنجی سلیم ثانی‌یه قادار اولوب نهایتی یازلدیغی وجهله مراد خامسك جلوسنه قاداردر .

(٢) صلاح‌الدین ایوبی : ایکی جلد اوزره مرتب اولوب غیر مطبوعدر .

(٣) مصر تاریخی : مفصل بر اثر اولوب بوده غیر مطبوعدر .

(٤) مختلف تاریخ اسلام و عثمانی : اواخر عمرنده معلملکنده بولوندیغی غلطه سلطانیسی پروغرامنه توفیقاً محرر اولوب غیر مطبوعدر .

(٥) صلاح ایوبی پیه‌سی : تاریخی بر پیه‌سدر غیر مطبوعدر .

(٦) اینکجیلك و سـودجیلك : مفصل فنی بر اثر اولوب زراعت نظارتنك مظهر تقدیری اولمشدر دردست طبعدر .

(٧) آریجیلق : ناتمام قالمشدر .

ص

صفائی

ارباب دانشدن تاریخشناس شاعر بر ذات اولوب (سینوب) لیدر . اوق میدانی قربنده اسکندر پاشانك بنا ایده‌رك مشیختنی عهده‌سنه توجیه ایتدیکی درکاهده مدفوندر. مشهور کمال رئیسك غزوات بحریه‌سنی اون بیك بیت مقداری ابیاتله نظم ایتمشدر . معمرلرندن بر ذات ایدی. زمانه کوره فن ملاحته‌ده آشنا اولوب خریطهٔ بحریه وسائره‌ده قپودانلرك مرجع یکانه‌سی اولدیغی (سهی) تذکره‌سنده محرردر. دیوانی سلطان بایزید ثانی نامنه ترتیب ایتدیکی (کنه‌الاخبار) ك غیرمطبوع قسمنده محرردر .

مصارعندن : ای صفائی چاریاری سو محمد عشقنه

(فتحنامهٔ اینه‌بختی وموتون) اسمنده بر اثری‌ده واردر .

صافی مصطفی افندی

علما ومورخین‌دن وطریقت نقشبه منتسبلرندن اولوب سلطان احمد خان اول امریله خواجه سعدالدین افندینك (تاج‌التواریخ) نه ذیل اولمق و تخصیص سلطان مشار الیه زماننك وقایعنی حاکی بولونمق اوزره (زبدة‌التواریخ) اسمنده ایکی جلد بر تاریخ یازمشدرکه عباره‌سی (تاج‌التواریخ) طرزنده‌در. بر ده خلقت آدمدن زمانه قادار جدوللی بر خلاصه تاریخی واردر. امام سلطانی ایدی. (وسیلة‌الوصول الی محبة‌الرسول) اسمنده بر اثری‌ده واردر.

صولاق زاده محمد همدمی چلبی

شهیردر . نامنه منسوب اولوب بدایت عثمانیاندن سلطان سلیمان قانونی‌یه قدر اووقتك اسلوب ساده‌سی اوزره محرر وبرجلد اوزره مرتب تاریخ عثمانیسیله (فهرست شاهان)

عنوانلی تواریخ آل عثمان منظومه‌سی واردر . بزده تاریخ عمومیسی اولدیغی تذکرهٔ صفائی‌ده محرردر . تاریخنده اساطیرکونه بعض اقوال موجوددر . فن موسیقی‌یه‌ده آشنا ایدی . [فهرست شاهان] تاریخنك مقدمه‌سنده مطبوعدر . [۱۰٦۸] تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . سیلیوری قاپیسندن سد نظام درکاهنه کیدن جاده‌نك صاغ طرفنده چشمه‌باشی دینیلان قهوه‌نك کوشه‌سنده مدفوندر . فهرست شاهان منظومه‌سی اکمالکداری شاعر مصری افندینك تعلقاتندن اولوب [۱۱٤۲] ده وفات ایدن وقعه‌نویس رشیدافندی طرفندن وبوندن صوکره‌سی‌ده منیف پاشا طرفندن تذییل ایدلمشدر .

صبحی عبداللطیف پاشا

وزرای دولتدن، علما وادبای عصردن اولوب منشی و حکیم مشهور [سامی] پاشا مرحومك مخدوم ممتازندندر . اکمال تحصیل ایده‌رك بر چوق خدمات مهمهٔ دولتده بولوندقدن صوکرا [۱۳۰۲] تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . سلطان محمود عدلی تربه‌سنده مدفوندر . ادبیات شرقیه وعلی‌الخصوص عربیه‌یه و فنون جدیده ایله آوروپا لسانلرندنا کثرینه آشنا اولوب [پشته] و [باویه‌را] انجمن دانشلریله [لایپزیغ] و [آمریقا] نزدنده‌کی معارف شرقیه انجمنلری اعضالغنه داخل ایدیلر .

آثار مطبوعه‌لری : [حقایق الکلام فی تاریخ الاسلام] ومسکوکات قدیمه‌نك مبدأ ظهوریله مسکوکات اسلامیه‌یی حاکی [عیون الاخبار فی النقود والآثار] ایله ابن خلدون تاریخی مقدمه‌سنك کتاب ثانیسنك جداولنك ترجمه‌سی اولان [مفتاح العبر] و [سلفکیان واشکانیان] تاریخلرینی مبین ایکی جزؤ [تکملة العبر] در . ظیعت شعریه‌لری‌ده واردر . ایلك اثری اولان [حقایق الکلام] اسکندر افندی معرفتیله لسان فارسی‌یه ترجمه اولونارق [۱۲۹۸] ده درسعادتده طبع اولونمشدر . [حقایق الکلام] مقدمه‌سنده فلسفهٔ تاریخیه‌یه متعلق بعض مواد موجود اولدیغی کبی تاریخ قسمی‌ده موجب استفاده‌در . بو تاریخك جلد ثانیسی غیرمطبوع اولوب ۸۲ سنهٔ هجریه‌سنده زاویه محاربه‌سنه قادار‌در .

صبحی عمر بك

اذکیای عسکریه‌دن اولوب ارکان حربیهٔ عمومیه رئیس وکیلی مشیر ادهم پاشا

مرحومك مخدوميدر . اركان حربيه صنفنده اولارق اكمال تحصيلدن صوكرا مساعئ واقعه سنه مكافاةً آززمانده رتبه سی قائمقاملغه ترفيع بيورلمش ايدی. حيفا كه كنديسندن داها چوق خدمات مهمه مأمول ايكن [۱۳۱۲] ده استانبولده ارتحال ايله دی. فاتحده مدفوندر.

آثار مطبوعه سی : [جغرافيای حكمی] و [ممالك عثمانيه نك مفصل جغرافياسی] و [خداوندكار ولايتده برهفته سياحت] و [مؤسسين فنون] و [بويوك فره دريق] و [يونانستان قديم منبع مدنيتميدر] و [عثمانليلرك عسكرلكه ايتدكلری خدمت] و [طرابلس غرب وبنغازی ايله صحرای كبير وسودان مركزی] و [آتنه] و [فلدمارشال فون مولتكه] و [مقدمات هندسيه] و [قواعد لسان فارسی] وسائره در .

صفوت بك

تاريخ عثمانی انجمنی اعضای دائمه سندن وبحريه اركان حربيه سی قائمقاملرندن مدقق متفنن بر ذات اولوب مولداً چاناق قلعه لیدر . بحريه چرخجی قول آغالغندن متقاعد آبانه لی رفعت بكك مخدوميدر . مكتبدن نشأتندن صوكره فنی خدمات بحريه ده ابراز لياقت ايله دی . (۱۳۳۲) تاريخنده ارتحال ايده رك سمتی اولان قاسم پاشاده اوق ميدانی قبرستانده مشايخ بايراميه دن ادريس مختفی حضرتلرينك جوارينه دفن ايدلدی. آثار مطبوعه سی:

(مزه مورطه حسين پاشا) (فيلاسالار) در . بونلردن باشقه تاريخ عثمانی انجمنی مجموعه سنك همان هر نسخه سنده وثائقه مستند بحری مقالات تاريخيه سی اولديغی كبی (تورك يوردی)، (دونانمای عثمانی مجموعه سی) و (جريدهٔ بحريه) نسخه لرنده قيمتلی مقالات تاريخيه وقيه لری واردر . وفاتی جداً ضايعاتندندر .

ط

طورسونه بك [طورسينا بك]

فتحی متعاقب استانبول تحريرينه مأمور ايدیلن [بورسه] سانجاقبكی (جبه علی) بكك يكنی وحضرت فاتحك معيت همايوننده دفتردارلق خدمتنده بولونان قاريشديرانلی سليمان بكك قاپی‌در . سلطان بايزيد ثانی عصرنده دخی بنام منشيلردن اولوب بودورده ده دفتردارلق، قيو كتخدالغی كبی خدماتده بولونمشدر. (تاريخ ابوالفتح) ناميله يازديغی تاريخ

برآز مغلقجه اولمقله برابر موجب استفاده‌در . اساساً فاتحك فتوحاتندن باحث ايسه‌ده برمقدارده بايزيد ثانى احوالنى مبين‌در . بوتاريخ اخيراً تاريخ عثمانى انجمنى هيئتيله طبع اولونمشدر. بعدالفتح استانبول دفتردارلغنده بولوندى. جم على بك بروسه‌يه‌عودت ايتديكى جهتله تحرير وظيفه‌سنى‌ده ايفا ايله‌دى . اسمنه دائر مقدمه‌ده‌كى افاده‌سى شويله‌در :

(اما بعد بومحررسطور اضعف الفقراء (طورسينا) كه غلط‌مشهور اوزره(طورسون) بك لقبيله مذكوردر ...)

طاهر افندى [سيد طاهر بن سيد نبى]

فضلا وموزخيندن برذات اولوب [اورفه ـ رها] ليدر . [سفينةالبحار] اسمنده [ملتق] شرحيله برر نسخه‌سى بشكطاشده يحيى افندى دركاهنده‌كى كتبخانه‌ده موجود و[١١٢٢] تاريخنده عربجه‌دن توسيعاً مترجم [جامع‌الآيات و شـامخ‌البينات] نامنده بر تاريخى واردركه يدى فصل اوزره مرتب اولوب خلقتدن زمانه قاداردر . وينه بو كتبخانه‌ده(خواجه‌پارسا) نك(فصل‌الخطاب) نك‌ترجمه‌سى‌و[اسعد افندى] كتبخانه‌سنده [كنوزالفنون] اسمنده‌رساله‌سى‌واردر. (سفينه) نك نسخه‌سى نورعثمانيه‌كتبخانه‌سنده‌در. اصول فقهدن مشهور (منار) شرحنه حاشيه يازان (شرف‌الدين يحيى) افندى(رها)دن يتيشن علمادندر .

طاهر بك [بوسنه‌لى محمد طاهر بك]

امرا ومحررين عسكريه ايچنده معلومات و درايتيله تميز ايتمش بر ذات اولوب مسقط رأسى اولان بوسنه‌ده اسلاوجه‌يى اوكرندكدن صوكره ويانه‌يه كوندريله‌رك مبادئ فنون ايله برابر آلمانجه‌يى‌ده مكملاً تحصيل ايله (استانبول) ه كله‌رك قيد وقبول اولونديغى مكاتب عسكريه‌ده حقايق باهرهٔ اسلاميه‌يى تقدير وتيقن‌ايله‌يوب مشرف بالاسلام‌اولمشدر. مكتب حربيه‌دن نشأتندن صوكرا اولا استانبول عسكرى رشديه‌لرنده فرانسزجه بعده مكتب حربيه‌ده آلمانجه وتدقيق مؤلفات اجنبيه معلمى تعيين اولونمش ايدى. [١٣٢١]ده وفات ايده‌رك بشكطاش جوارنده والده چشمه‌سنده‌كى شيخ قبرستاننه دفن ايديلدى . آثارينك الك دكرليسى عصرمز آلمانيا رجال عسكريه‌سنك الك متميزلرندن اولان متوفى

[فون درغولچ] پاشانك فلسفه وقواعد مهمهٔ عسکریه‌دن باحث اولوب اکثر ملل مترقیه لسانلرینه ترجمه اولونان [ملت مسلحه] ترجمه‌سیدرکه ایکی دفعه (مطبعهٔ ابوالضیا) ده طبع اولونمشدر . مطبوع آثار سائره‌سی‌ده بروجه آتیدر : اوچ جلد [تدقیق مؤلفات اجنبیه] ، [عجمه‌لك کتبخانه‌سی] و [بیك برخیال] ، [مشهور قوماندانلر] ، [مکتبه متعلق وظائف] ، [زه‌زویت تاریخی] ، [پلونه] ، [آلمانجه قرائت معامی] ، [آلمانجه لساننده تشکیل کلمات] ، [آلمانجه مکالمه] ، [مکتوبات عسکریه] ، [ارکان حربیه وظائفی] ، [مخطرهٔ ضابطان عسکری] در . بونلردن [تدقیق مؤلفات] محررین عسکریه طرفلرندن یازیلان آثارك تدقیقنه عائد فائده‌بخش بر اثر اولدیغی کبی [پلونه] اسمنده‌کی اثری‌ده [١٢٩٣] سنهٔ هجریه‌سنده [عثمانلی ـ روسیه] سفری اثناسنده وقوعه کلن ملحمهٔ کبرادن وعثمانلی اردوسنك دلیرانه‌وطاقت‌براندازانه برصورتده مدافعهٔ‌مشهوره‌سندن باحث آثار مهمهٔ عسکریه‌دندر . دیکرلرینك اسملری مسائلرینه دلالت ایتمکده‌در . قول آغاسی رفعت افندی ایله مشترکاً (تاریخ فن حرب) اسمنده بر اثر تاریخی‌ده تحریر ایتمشدر .

عاشق پاشا زاده (درویش احمد عاشقی بن شیخ یحیی بن شیخ سلیمان بن عاشق پاشا)

اسکی عثمانلی مورخلرندن برذات اولوب تولدی اجدادینك بولونمقده اولدیغی (آماسیه) مضافاتندن (الوان چلبی) قریه‌سنده‌در. عثمانلیلرك ظهورندن سلطان بایزید ثانی‌نك برقسم وقوعاتنه قادار (٩٠٨) تاریخنده اکمال ایتدیکی (تواریخ آل عثمان) اسمنده‌کی اثری اخیراً معارف نظارتی همتیله ، موزهٔ همایون آثار شرقیه حافظ کتبی ارباب تدقیقدن (عالی بك) طرفندن‌یاپیلان حواشی‌ومؤلفك مفصل‌ترجمهٔ‌حالیله برابر (١٣٣٣) تاریخنده تاریخنده برجلد اوزره طبع اولوندی . ترجمهٔ حالندن آکلاشیلدیغی اوزره تاریخ‌وفاتیله مدفنی قطعی صورتده تعین ایده‌میور . یالکز دامادی سید ولایت تربه‌سی خطیره‌سنده اولماسی مأمول قویدر.طریقةً (زینی) اولوب (بروسه) ده مدفون (عبداللطیف‌قدسی) حضرتلرندن مستخلفدر . یازدیغی تاریخی قدمی‌دولاییسیله حائز اهمیت اولدیغی کبی‌تاریخ لسان عثمانی نقطه‌سندن‌ده حائز قیمتدر . جابجا منظومه‌لریده واردر .

علی جوهری افندی « علی بن بالی »

(بودین) قاضیسی ایکن وفات ایدن زمرهٔ قضاتدن [علائیه‌لی] اوزون بالی افندینك مخدوم فضائل موسومی اولوب [منیق [شهرتیله بنام ایدی . (استانبول) ده اکمال تحصیلدن صوکرا نیابتله برخیلی سیاحت ایله‌یوب [۹۹۱] تاریخنده [مرعش] نائبی ایکن وفات ایده‌رك [علاءالدوله جامعی خطیره‌سنه دفن اولوندی . تاریخك تراجم احوال شعبه‌سندن [العقدالمنظوم فی ذکر افاضل الروم] ایله علم تاریخدن [نادرةالزمن فی تاریخ الیمن] نامنده منقح برتاریخی واردر . آثار سائره‌سی بروجه آتیدر . [حاشیهٔ شرح مفتاح من البلاغه] و [متن وشرح من الصرف] و [حاشیه علی الهدایه من الفقه] و [رسالة الشمعیه من الفقه] و [خیر الکلام فی التقصی عن اغلاط العوام] در . قصائد عربیه‌سی‌ده قوتلیدر. آثار مذکوره‌دن برنجیسی نوعما [شقایق نعمانیه] یه عربی العباره یازیلان بر ذیلدن عبارت اولوب اخیراً [شقایق] ایله برابر مصرده طبع اولونمشدر . علم فتوادن [شیخ عمر بن محمد الشامی الحنفی] نك [نصاب الاحتساب] نی‌ده ترجمه ایله‌مشدر آثارندن یالکز شقایق ذیلی مطبوعدر .

عبدالرحمن افندی

سلطان مراد ثالث دوری فضلاسندن اولوب (میلاس) قاضیسی ایدی مؤخراً [مترجم ثانی شهریاری]اولدی تاریخ، جغرافیا، سیاسیاندن باحث منجم احمدبن علی الحملی نك [قانون الدنیا] اسمنده‌کی اثر جسیمنی مراد ثالثك مغنیسا والیلکی زماننده مشارالیهك امریله [عجائب اعظمی] اسمیله [۹۸۳] ده توسیعاً ترجمه ایتمشدر . شایان استفاده ومطالعه‌در . مترجمك علم نجومه‌ده انتسابی اولدیغی مستبان اولمقده‌در . تاریخ وفاتیله مدفنی تعیین ایدیله‌مه‌دی .

عالی مصطفی افندی

شعرا و مورخین عثمانیه‌نك اعاظمندن اولوب سلیس عباره‌لی آثار متنوعه صاحبی عالی همت برذاتدر . کلیبولیلی اولوب ابتدا طریق علیه‌یه سلوك ایتمش بعده تبدیل طریق

ایدەرك [شام ، ارضروم ، بغداد ، آماسیه] دفتردارلغنده بولونمش ایدی. شاعر مشهور باقی ایله برسنەده وفات ایتدی (قرارعزات) و (مات العالی وقس علیه الباقی) ترکیبنك دلالتی اولان [١٠٠٨] تاریخنده جده متصرفی ایکن وفات ایلەدی. نظمی نثرندن اقوادر.

عالی افندی

مورخ عالی طبق « حاجی خلیفه » دیدکلری « کاتب چلبی » کی تاریخ فکر وادبمزك اك یوکسك سیمالرندن بریدر ، نظم ، نثر خامەبلندینی هانکی زمینده یورومش ایسه اثبات کمال ایلەمشدر ، شاعردر ، باقی دورینك اك ممتاز شاعرلرندن بریدر :

حبیبن سو ، تقربسه مرادك حقه ، ای عالی
رقیب اولمق کبی الهه وتکین انتساب اولماز

بیت مبارکی اونکدر ، فقط او معروف

خوار باقمه دل ویرانمه کنجینه بنم
بی کورکه بوقاداو صورتە آیینه بنم

نقراتی ده اوندندر :

خیر وشر ، هر نه ایسه عزم وطلب بندندر
عیش وعشرت ، بوقادار لهو وطرب بندندر
ملك وحدتده شهنشاه سریر آرایم
کشور روم و عجم ، خیل عرب بندندر
معدن لطف الهی دل ویرانمدر
خوار باقمه . . . . .

عالی اساساً عالم وفاضل اولدیغی ایچون شعری ده هم حکیمانه ، هم عاشقانه سویلر :

ایچلمکده تهی قالماز ، دوکولمکدن تلف اولماز
فنا ملکندن چوق خمخانەلر ، پیمانەلر واردر
بر ادنا جرعەسندن مست اولور ارباب استغنا
محیت بزمیدر بو ، بونده چوق میخانەلر واردر

حاصلی ، بالذات دیدیکی کبی :

انصاف ایدك، کلك، قنی نادر دکلیدر ؟
عالی کبی زمانه ده بر شاعر فرید !

حقیقةً اویله‌در :

فراقکده غمکدن غیریسن یاد ایله‌مم ، جانا
مقرردر ایدر غربتده هرکس آشنادن حظ

سوزی‌ده خوشدر . خلاصه ، قدر ناشناسلغمزدن هنوز کسوهٔ طبعه‌بیله کیره‌مه‌ین اوقوص قوجه دیوان عالی‌یه شویله برقوش باقیشی کوز کزدیرنجه بو لطیف شعرلری کوردك . فقط عالینك ادبیاتمزه ، عرفانمزه اصل خدمتی شعرده دکل ، باشقا وادیلرده‌در ، مثلا (کنه‌الاخبار) ی ، نامطبوع قسمیله برابر اك مکمل تاریخلریمزدن بریدر .

(رونق‌المجالس) نامنده‌ده تألیفلری بیله بویوك برقیمتی حائزدر ، فقط بزبومصاحبه‌مزده بالخاصه مناقب هنروراندن بحث ایتمك ایسترزکه قیمت وندرت اعتباریله امثالسز براثردر . بو اثرك سبب تألیفنی ، موضوعنی اکلامق ایچون مؤلفك مقدمه‌ده سرد ایله‌دیکی شو مصطلح ، لکن معنیدار سوزلری لطفاً دقتله اوقویکز .

« اشبو سنهٔ خمس وتسعین وتسعمائه (۹۹۵) تاریخنده‌که سلطان جمله سلاطین ، خاقان عالیشان سکندرنشین ، صاحبقران روی زمین ، کاسرا کاسرهٔ پیشین ، قاهر جبابرهٔ معاندین ، فرمانران عرب وعجم ، کارفرمای هندو سندو دیلم ... اعنی‌به حضرت سلطان مراد بن سلیم خان بن سلیمان خان :

« اللهم ایده فی مساندالسلطنة باللطف والکرم
و ایده فی موارد الخلافة بالسیف والقلم »

زینت کریاحین آدمیان و صفا کستر فرادیس عالمیان اولوب عصر قرین‌النصرنده ارباب معارف خوشحال واصحاب لطائف مرفه‌البال اولمغله اهالی علوم و فنونه راغب واعالی کمالات کونا کونه التفات ورعایت بویوریلوب علما وشعرا واهل عرفان و خوش نویسان و مذهبان و مصوران وبالجمله عامهٔ اجاوید هنروران وکافهٔ صنادید طرفه کاران تمام محترم طوتولدقدن غیری هر قلمده‌کی خطوط خوش رقه کلی رواج ، خصوصا

میرعلی و مشهدی قطعه‌لرینه تملکله نکته سنجان عالمه ابتهاج مقرر اولمشدی . حتی (میرعلی) نك هر بر (دوبیت) ی وقطعه‌سی اول اثنالرده یوز فلوری‌یه صاتلق و اول دخی مالا کلام هزار ابرام وتضرع واهتمامله آلنمق بای‌تخت علیه‌ده وقوع بولمشدی . »

« منشیان ارکان دولت و مملیان دیوان سعادتدن نیجه‌لرك قرق اللی بیك آلتونی وبعضیلرینك قولنجه اوندن دخی افزون مثابهٔ مال قارونده خزانهٔ متکاثرهٔ کوناکون بر (مرقع) ه خرج اولونمق ودخی ترتیب وتذهیبنه بذل مقدور قلنمق بین‌الاهالی شیوع بولمشدی . »

بوملتك ، بودولتك اقبال و ادباری نه‌صریح بر بیاندرکه اوزمان اتك اتك آلتونلر صرف ایدیله‌رك الده ایدیلان بو بدیعه‌لر بوکون یوق بهاسنه صاتلمقده‌در . عمادك ، میر علی‌نك ، مشهدی‌نك ، شاه محمودك « دوبیت » لرینی ، قطعه‌لرینی شمدی بدستانده مکمل تذهیبلریله برابر درت ، بش کاغده قولای قولای الده ایدرسکز . مع‌مافیه بوتألیف کزینی یازمقدن (عالی) نك مقصدی شوایمش که بوارباب صنعت کیملر ایدیلر ؟ هانکی مملکتدن ظهور ایلدیلر ؟ هانکی استادلردن تحصیل ایتدیلر ؟ هانکی پادشاهلرك عاطفتلریله اومرتبه‌لره ایردیلر .

ایشته (مناقب هنروران) ك موضوعی وسبب تألیفی . . . مؤلف عالی بر چوق مأخذلردن معلومات آله‌رق برمقدمه و بش فصل ایله برخاتمه‌دن مرکب اولمق اوزره بواثر کزینی یازار . مقدمه ده کتابتك الزمیتدن ، حسن خطك شرفندن بحث ایلر ، فصل اول وحی الٰهی وخط کوفی ایله آیات نامتناهی یازان اصحاب معالی‌یی ذکر ایلر ، فصل ثانی (ابن مقله) دن اعتباراً (شش قلم) دیدکلری خط معروفده تمیزایدن استادلری بیلدیریر ، فصل ثالث ایسه نسخ وتعلیق یازان مشاهیری نقل ایلر . فصل رابع : دیوانی خطاطلرینی صایار ، فصل خامس : مذهبلری ، مصورلری ، مجلدلری آکلاتیر . خاتمه‌ده بعض تمثیل وتشبیهلری احتوا ایلر .

« مناقب هنروران » کتبخانهٔ عرفانمزك کزیده محفوظاتندن بریدر . چونکه معارف شرقیه‌نك فنون نفیسه اعتباریله بوقسمنه پك زیاده رغبت کوسترن فضلاء غربك بیله مظهر تقدیری اولمشدر . (ویانه) کتبخانه‌سنده بواثردن برنسخهٔ نفیسه موجوددرکه بر چوق مستشرقلرجه (فوطوغرافی) ایله دائما استنساخ ایدلمشدر . راقم‌الحروفده‌کی نسخه ایسه یازی ، تذهیب وجلد اعتباریله نفاستده امثالدن کری قالماز .

حبیب افندی مرحوم « خط و خطاطان » ده « مناقب هنروران » دن کلی مستفیض اولمشدر . مسلمانلرك و حتی تورکلرك فنون نفیسه‌یه نه‌مرتبه خدمت ایتدکلرینی تحقیق آکلامق ایچون حالا ید اهمالمزده شویله بویله قالمش بدایع آثار کفایت ایتمز . بو تألیف نافعی باشدن باشه دقتله اوقومق اقتضا ایلر .

عالینك ، عرض ایتدیکمز کبی ، مؤلفاتی ، قاماً خدماتی پك چوقدر ، فقط ، اعتقادیمزجه ، بوقاریده بسط ایتدیکمز نکته‌لره مبنی ، معارف عثمانیه‌یه بو بولده بر خدمتی ده بواثری اولسه کرکدر . بواثر سایه‌سنده‌درکه تاریخ نفایسمزه‌دائر برچوق حقیقتلره مطلع اولورز . مثلا عجبا قاچمز واقفزکه فاتح دورنده تورکلردنده رساملر وار ایمش :

« قسطنطینیه فاتحی و غزاة سلاطین عثمانیه‌نك جلیل المدایحی سلطان محمد خان علیه‌الرحمة والرضوان حرم جنت مکاننده حاصل اولمش مصور (سنان) بك که فرنك استادلرندن وندیکده نشوونما بولمش وواد یسنده سربلند نقاشان اولمش (مایستر پاولو) ، ـ یعنی استاد پاولو ـ نام افرنجك شاکردیدر ومزبور (پاولو) دخی (دامیان) نام رسام‌مهارت نشانك تلمیذ مساعدیدر . مسفور سنان‌بك شاکردی (شبلی زاده احمد) دخی واردرکه بروسه‌لیدر . »

البته بوهنرورلرك برچوق اثر نفیسلری ، محصول مهارتلری واردی ، کیم بیلیر ؟ نه‌اولدی؟ هانکی یادالره دوشدی ، هرحالده امینزکه قسماً اولسون آوروپاده یاموزه‌لرده ، یامراقلیلرده بولونور . یوق ، تورکلك وعثمانلیلق هرحالده بوکون کوردیکمز وصاندیغمز کبی دکل ایمش ، هر حالده بر ماضئ معالی‌یه مالك ایمش .

مؤلفك خاتمه‌ده ایراد ایله‌دیکی شو معنیدار سوزلری‌ده نظر عبرت و نصفته عرض ایله‌یه‌رك بر عماندن بر قطره‌یی آکدیران و

اهل دل بربرینی بیلمه‌مك انصاف دکل

یالکز آشنالری مستفید ایله‌ین بو مصاحبه‌یه نهایت ویریرز :

« فلا جرم برکتاب مناعت رقم که اصحاب واشراف امم احوالنی‌مشتمل اوله وصفنده هرنه مرتبه ده اطناب اولنسه ینه تقصیرات کامله تحقق بوله و لکن خرده بینان معارف مطاف‌وهنرروان پسندیده اوصاف‌اولان‌فضلای باهرالانصاف ووافرالاتصافدن مأمولدرکه [عیب ونقصانی جانبنه نظر قیلمایه‌لر ومعرفت وکمال مزایاسنه متفرع اولان خیالات‌باریك

سمته وکاشانهٔ تألیفك بومقوله بر طرح ایله ترتیب اولونمش بیته حسن التفاتلرینی مبذول ومصروف ایله‌یه‌لرکه ختامنده بو حقیرك ، یعنی مؤلف کثیرالتقصیرك ذکر بالخیرینه جل همتلری متعلق اولا وبرفاتحه ایله روانی شاد ایتمك موهبه‌سی محقق اولا . »

بزبو اهمال ، بونسیان وادیسنده پویان اولدقجه بو افاضل امتك روحلرینه بر فاتحه اولسون تحفه ایده‌بیلمك مظفریتندن محروم قالیورز .

آثاری :

۱) سبحة‌العشاق : یوز حدیث شریفك نظماً ترجمه‌سیدر .

۲) تحفة‌الصلحا : حجة‌الاسلام (امام غزالی) نك (ایهاالولد) رساله‌سنك ترجمه‌سیدر .

۳) مهر وماه : نعوت وقصائدی مشتملدر. صوك بیتی :

اولدی تاریخی کوشمه الهام
عالیا مهر ایله مه اولدی تمام
سنه ۹۷۹

در .

٤) تحفة‌العشاق : (امیرخسرو دهلوی) نك (مطلع‌الانوار) ینه نظیره مقامنده‌در .

۵) ریاض‌السالکین : اخلاق وتصوفدن باحث اون‌دوحه اوزرینه مرتبدر. ۹۹۸ده نظم ایده‌رك سلطان مراد ثالثه تقدیم ایتمشدر .

مطلعندن :

بسم‌الله الرحمن الرحیم	دوحهٔ بستان کلام قدیم
نهر فراوان کبی خوش مدی وار	روضهٔ قرآنه اودر جویبار
مدین آلوب دائرهٔ شش جهات	اولدی مسخر آ کا اسماء ذات
نقطه‌سیدر نکتهٔ سر وجود	مرکز پرکار سپهر شهود
سوره‌لرك هر بری برسرو قد	قاش کبیدر سوره باشنده اومد

٦) انیس‌القلوب ، ۷) صد قصه ، ۸) صد حصه . هر اوچی‌ده همایونـنامه‌یه نظیره مقامنده‌در .

۹) روضة‌اللطائف : اوچ بیك بیتلی اخلاقی وادبی بر اثردر .

۱۰) حلیة الرجال والاقطاب فی‌النجباء والابدال: رجال‌اللهك احوال ومقاماتندن

باحث اولوب اکثریتی اعتباریله (خواجه محمد پارسا) نك فارسی العباره مشهور (فصل‌الخطاب) ندن التقاط اولونمشدر .

١١) نوادرالحکم : تاریخ ومحاضراته متعلق یدی نادره وبر خاتمه اوزره مرتب قیمتدار بر أثر اولوب ٩٩٧ ده (توقات) ده تألیف ایتمشدر . سلطان مراد ثالثه تقدیم ایده‌رك مکافاةً آخر مأموریتی اولان (جده) متصرفلغنه تعیین اولونمشدر . فهرستی بروجه آتی‌در :

نادرۀ اولی : درانقراض اولیا وعلما وارباب صیت وصدا
نادرۀ ثانیه : در تکملۀ حکمت نما بتفصیل انمدام اصحاب حق وبها
نادرۀ ثالثه : در نوبت خلافت چهاریار باصفا وسبب تأخیر مرتضا
نادرۀ رابعه : از علم تفسیر مشکل کشا بتوفیق آیت وحدیث
نادرۀ خامسه : در طلب ملك سلیمان نبی خلیفۀ خدا وعلو همت ملك آرا
نادرۀ سادسه : از عقلیات الهام نما در خواتین مطهرات نبیّنا
نادرۀ سابعه : در اصطلاحات اطبا وحکما از عمر طبیعی وفوائدان فحوا
خاتمۀ رسالهٔ : بی همتا در اختیارات اصحاب صنایع بدایع نما .

١٢) قواعدالمجالس وآداب‌المجالس : آداب معاشرته دائر اجتماعی، اخلاقی بر اثردر.

١٣) محاسن‌الادب : (منهاج السلوك الی ادب صحبة الملوك) ك توسیعاً ترجمه‌سی اولوب اون بش فصل اوزره مرتبدر.

١٤) نصیحة السلاطین : (عبدالرحمن شیرازی) نك اثرینك توسیعاً ترجمه‌سی اولوب خط‌دستیله محرر نسخه‌سنده‌کی امضاسی [انا الفقیر علی‌تراب اقدام‌الاهالی] عباره‌سیله‌در.

١٥) دوحة بوستان العارفین : اخلاقی وتصوفی بر اثردر .

١٦) بحر نصایح : اون بش باب اوزره مرتب بعض علاوات ایله فارسیدن مترجم بر اثر اولوب بر نسخه‌سی مناستر کتبخانه‌سنده واردر.

١٧) درر منثوره : اوچ فصل وبر خاتمه اوزره مرتبدر .

١٨) تاریخ انکروس : ماجارستان سفرینه عائددر .

١٩) سلیم نامه : سلطان سلیم ثانینك وقایع واحوال تاریخیه‌سندن باحث اولوب وقایعدن صوکره او زمانه عائد رجالك تراجم احوالی‌ده مندرجدر .

۲۰) منشأالانشا : بر چوق محرراتی جامعدر.

۲۱) دیوان : طرز معلوم اوزره‌در.

۲۲) الحالات القاهره من العادات الظاهره فی بیان اجمال احوال مصر القاهره : طوفاندن اول وصوکره‌یه عائد اولمق اوزره برمقدمه ایکی فصل برخاتمه‌دن عبارت خطهٔ مصریه‌نك احوال تاریخیه‌سندن باحث بر تاریخچه‌در.

۲۳) کنزالاخبار ولاحق الافکار : تاریخی بر اثردر.

۲۴) زبدةالتواریخ : علامه قاضی عضدك (اشراق التواریخ) نك توسیعاً ترجمه‌سیدر. بر نسخه‌سی طرف عاجزانه‌مدن (موزهٔ همایون) کتبخانه‌سنه اهدا ایدلمشدر.

۲۵) مناقب هنروران : تاریخ خطایله مشهور خطاط، مذهب، مجلد، نقاش، رسام، قاطعلرك تراجم احوالندن باحث قیمتدار بر اثر اولوب بغداد دفترداری ایکن یازمشدر.

۲۶) مرقات الجهاد : ملك دانشمند احمد ایله أولادینك احوال تاریخیه‌سندن باحثدر. (۹۹۷) ده چوروم یایلاسنده تألیف ایتمشدر.

۲۷) منشأت الانشا : مکاتیب مختلفه صورتلریله بوکبی مکاتیبده استعمال ایدلمسی مناسب اولان جمل وسائره‌یی جامعدر.

۲۸) راحة النفوس : (رجوع الشیخ الی صباه) اسمنده‌کی اثر طبینك ترجمه‌سیدر.

۲۹) نادرالمحارب : سلطان سلیم ثانی ایله برادری بایزید چلبی آره‌سنده قونیه‌ده وقوعبولان محاربادن باحث منظوم بر تاریخچه‌در.

۳۰) هفت مجلس : قانونی سلطان سلیمان خانك آخر سفری اولان (سیکتوار) سفرینی مبین برتاریخچه اولوب اخیراً اقدام مطبعه‌سی همتیله طبع اولوندی.

۳۱) جامع الحبور : شهزادکانك ختان جمعیتلرینی مصور منظوم سورنامه اولوب سلطان مراد ثالثه تقدیم ایدلمشدر.

۳۲) واردات الانیقة : اشعار متنوعه‌سنی جامع دیواندر.

۳۳) لایحات الحقیقة : اشعار متنوعه‌سنی جامع دیواندر.

۳٤) صدف صد گهر : واردات ولایحاتدن یوزغزل انتخاب ایله‌مش ومقدمه اولمق اوزره یازدیغی منظومه‌سنده‌ده کندی ترجمهٔ حالیله آثارینك اسامیسنی بیان ایتمشدر. بر نسخه‌سی موزهٔ همایون وملت کتبخانه‌لرنده واردر.

۳۵) فصول حل وعقد واصول خرج ونقد : دولتلرك اسباب اعتلا وانقراضی حقنده امثلهٔ تاریخیه ومطالعات حکیمانه‌دن باحث موجب استفاده بر اثر اولوب اکیدن طبعنه همت اولنمش ایسه‌ده الیوم نسخه‌لری اندردر. یازمه نسخه‌لری استانبول کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده واردر.

۳۶) مرآت العوالم : خلقت عوالمه دائر بر تاریخچه اولوب مطبوعدر.

۳۷) نزهة المجالس : علم محاضراندندر.

۳۸) تاریخ المطالع : سلطان مراد ثالثك اشعارندن بعضلرینك شرحنی میندر.

۳۹) خلاصهٔ احوال درلطافت مواضع مواعظ صحیح المآل : طوائف بشریه‌دن اون برصنفك خلاصهٔ احوال ونتایج اعمالنی مبین بر ترجیع بنددر .

۴۰) مناقب خلیل پاشا : قپودان دریا خلیل پاشانك مناقبنی مشعردر.

۴۱) فتحنامهٔ رادوس

۴۲) نصرت نامه : لالا مصطفی پاشانك (۹۸۵) تاریخنده‌کی آذربایجان وشیروان سفرلرینی مبین‌در .

۴۳) روضهٔ عرفان : اخلاقی وتصوفی بر اثردر.

۴۴) معایب الاراذل : اخلاقی وحکمی بر اثردر.

۴۵) مهر ووفا : یدی بیك بیتلی بر منظومه‌در.

۴۶) دوحهٔ بوستان العارفین : اخلاقی وتصوفی بر اثردر .

۴۷) عزة العصر فی تفسیر صورة النصر

۴۸) کنه الاخبار : خلقت آدمدن اعتباراً اکری فاتحی (سلطان محمد خان ثالث) دورینه قادار بر تاریخ عمومی اولوب بروجه‌آتی درت رکن یعنی جلد اوزرینه مرتبدر.

رکن اول ــ خلقت عالم وآدمدن خاتم الانبیا حضرت (محمد مصطفی) صلی الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرینه قادار اولان وقایع انبیا وسائره‌یی . . .

رکن ثانی ــ ظهور اسلام واوصاف مفخر الانامدن بدأ ایدرك خلفای راشدین ، امویه، عباسیه احوالیله مشایخ، علما ، شعرا ، حکمانك تراجم احوالی ...

رکن ثالث ــ تورك وتاتار اقوامنك احوال تاریخیه‌لرینی . . .

رکن رابع ــ دولت عثمانیه ایله همجواری بولنان اقوامدن بعضلرینك احوالنی میندر .

جلد اولك مقدمه‌سنده مبسوط تفصیلاتدن ومأخذ اوله‌رق اسملری مذکور اسامیٔ مؤلفاندن آکلاشلدیغی اوزره بو اثرك یوزلرجه آثاره مراجعتله میدانه کلدیکی آکلاشیلور. عباره‌سی؛ زمانی کتابتنه کوره سلاستله محرر کندینك ادراك ایلدیکی زمانی وقایعیده مورخلك شانه لایق بر صورتده مصوردر. بونکله برابر زمانه قادار یازیلان تواریخ عمومیه‌مزك برنجیلرندندر. (١٠٠٦) تاریخنده تبیضنه موفق اولمشدر. (١٢٧٧) تاریخنده درت جلد اوزرینه طبعنه همت اولونمش ایسه‌ده تقریباً ایکی جلد قادار اولوب اکثریتی اعتباریله تراجم احوالدن باحث اولان دیکر جلدلری هر ناصلیسه طبع اولونمامشدر. غیر مطبوع قسمنك برنسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر.

٤٩) فارسی دیوان

٥٠) کل صد برك : یوز غزلی جامع مجموعهٔ اشعاردر.

مطلعندن :

حمدلله اسوب نسیم ادا	کل‌برکه ویردی نشو ونما
صدف صد کهر بولوب پایان	کل صد برکی آچدی باد وزان
یعنی کیم صد غزل تمام اولدی	تحفهٔ خاص، خاص وعام اولدی

٥١) سبحةالابدال : مرثیه‌لری جامع مجموعه‌در .

بر پارچه‌سندن :

کربلانك شهداسی جمعاً	سیما نور چشم زهرا
شاه مظلوم و شهید مقتول	مقتدای حرم آل رسول
فخر سبطین وامام حرمین	صاحب خلق حسن یعنی حسین

مرتضی عین اولور آنلر هر دم
رضی‌الله تعالی عنهم

عاشق محمد بن حافظ عمر الرومی

قضاة ومورخیندن برذاتدر. قسم اعظمی جغرافیایه دائر (٢٨) منظره اوزره مرتب (مناظرالعوالم) نامنده تورکجه بویوك برتألیفی واردر. ایکی‌جلد اوزره مرتبدر (کاتب‌چلبی) نك (کشف‌الظنون) ده یازدیغنه کوره بواثر مؤلفی طرفندن [١٠٠٦] تاریخنده اتمام

ایدیلمش و (مرآة الزمان) و (حیات الحیوان) و (مسالك الممالك) و (آثار البلاد) و (تحفة الدهر) و (نزهة القلوب) و (خریدة العجایب) و (زبدة الطب) دن التقاط اولونمش اولوب بر مقدمه، ایکی باب، برخاتمه اوزره مرتبدر. مقدمه ـ اثبات واجبدن، باب اول ـ عوالم علویه‌دن، باب ثانی ـ عوالم سفلیه‌دن، خاتمه ـ ختم الزماندن باحثدر. روم ایلی و آناطولی بلادینه دائر تفصیلات موجوددر غیرمطبوعدر. [و توسیعاً ترجمه ایدوب (خلاصة الاخبار) تسمیه ایتدیکی (مدینهٔ منوره تاریخی) ایله (اخبار مکیه) اسمنده‌کی و سکز باب اوزره مرتب تاریخچه‌سی تألیفی (١٠١١) ده‌ددر] [ادرنه‌ده ایکنجی سلطان سلیم کتبخانه‌سنده (١٠٢٢) تاریخنده یازدیغی عربی العباره (شمائل ترمذی) شرحی واردر] صاحب اثر کندیسنك طربزونلی اولدیغنی اثرنده برتفصیل بیان و کنیه‌سنی‌ده (محمد بن عمر بن بایزید العاشق) اولمق اوزره ذکر ایدییور.

عطائی عطاءالله افندی (نوعی زاده)

ترجمهٔ حالی ادبا فصلنده محرر (نوعی) افندینك مخدومی اولوب اشهر آثاری اسکوب قاضیلغنده ایکن اکمال ایتدیکی (حدائق الحقایق فی تکملة الشقایق) اسمنده‌کی (شقایق نعمانیه) یه یازدیغی ذیل مطبوعدر. بو اثری (سلطان احمد ثالث) دوری صدورندن آتی الترجمه مؤمن زاده حسیب افندینك تذییل ایتدیکی (تذکرهٔ سالم) ده محرردر. آثار ادبیه‌سی آراسنده زیاده شهرت بولانی‌ده (صحبة الابکار) و (نفحة الازهار درجواب مخزن الاسرار) و (حلیة الافکار) و (عالم نما) و (هفتخوان) اسملرنده‌کی پارچه‌لردن مرکب اولان و (خمسهٔ عطایی) عنوانیله یاد اولونان اثریدر. (١٠٤٤) تاریخنده اسکوب قضاسندن انفصال ایله استانبوله ورودینی متعاقب وفات ایله‌دی. (شیخ وفا) تربه‌سی حظیره‌سنده پدری یانده مدفوندر. مرتب دیوانیله فقهدن (القول الحسن فی جواب القول لمن) اسمنده اثری‌ده واردر. شقایق ذیلنك عباره‌سی زمانمزه کوره بر آز تکلفلی ایسه‌ده شقایق کبی عثمانلی فضلاسی تراجم احوالنه دائر یکانه بر اثردر. پیر افخم عزیز محمود هدایی حضرتلرینه انتسابی (مستقیم زاده) نك (احوال ملامیهٔ شطاریه) سنده محرر اولدیغی کبی پیرمشارالیه حقنده شقایق ذیلنده‌کی عباراتی‌ده مستقیم زاده‌نی تأییدایتمکده‌در.

تربهٔ جناب هدایی قاپیسی بالاسندهکی محکوك عربی تاریخده صاحب ترجمه عطایی افندینکدر.
ابیاتندن :

خصمه چوق حیله دیمشلر عقلا جملهدن اسلمی ترك غوغا

مصارعندن :

عاقل ادبسزدن ادب اوکرهنیر

عثمان افندی

علماء مورخیندن بر ذات اولوب (بابپورد) لیدر . آثارندن (١٠٢٠) تاریخی رجالندن اولدیغی مستبان اولمقدهدر . (مرآت جهان) اسمندهکی اثرینك مندرجاتی بروجه آتیدر :

(عنوان اول)ـــ حق تعالینك برلکنی واولولغی وعظمتن والوهیتن وعرش اعظمك ایجادین وسبع سماواتك وسبع زمینك بنیادین و ملائکهلرك و آی ، کونك یلدیزلرك وجوده کلسین بیان ایدر .

(ایکنجی عنوان) ـــ آدم صفی وحوا وجوده کلوب احواللرین و ذریاتندن کلن انبیا واولیا علما ومشایخی وسائر عباد وزاهد مؤمناتی بیان ایدر .

(اوچنجی عنوان)ـــ اجداد پادشاهان کیمورتی ودنیایه کلن پادشاهلری وصاحبقران پهلوانلری وشهدایی بیان ایدهر .

(دردنجی عنوان) ـــ سلیمان نبینك معجزاتن وحکاتن ویوسف نبینك زلیخا ایله قصهسین واسکندر ذوالقرنینك صاحب قرانلغین ، پادشاهلغین بیان ایدهر .

(بشنجی عنوان) ـــ کعبهٔ مکرمه شرفهاالله تعالینك سبب بناسین وشرفین وقدس مبارکك ایجادین واوصافین وشام شریفك شریفلکین بیان ایدهر .

(آلتنجی عنوان) ـــ رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم افندیمز حضرتلرینك نبوتین ومعجزاتك ومعراج شریفین و چهاریار کزینلرك اوصافین ازواج احباب ، اصحابلرین بیان ایدهر .

(یدنجی عنوان) ـــ اشراط ساعتده ظهور ایدهجك علامتلری واختتام زماننده صور اسرافیل وجمیع مخلوقاتك فناسنی بیان ایدهر .

(سكزنجی عنوان) — روز قیامتده جمیع مخلوقات حشر اولوب سؤال و جواب اولدیغین وجنت وجهنمه مستحق اولانلری بیان ایدر. تاریخ وفاتیله مدفنی تعیین ایدیله مدی.

علی بن محمد

قره‌جه بك ـ میخالیچ دن نشأتله بورسه و استانبول‌ده تحصیلنی اکمال ایدرك بعده وطننده اختیار اقامت وقره‌جه احمد پاشا (قره‌جه بك) جامعی خطابتیله امرار حیات ایله‌دی . وفاتی (١٠٦١) ده‌در . مذکور جامع شریف حظیره‌سنده مدفوندر . (مصباح القلوب) اسمنده غیرمطبوع تاریخی بر اثری واردر .

عبدالرحمن بن ابراهیم مغنیساری

اصحاب فضیلتدن متفنن بر ذاتدر . (١٠٦٩) تاریخنده عربی العباره تألیف ایتدیکی (نزهة النفوس والافکار فی خواص الحیوان والنبات والاحجار) اسمنده‌کی موالید ثلثه‌دن باحث اثر جسیمنك بر جلدی کوپرولو کتبخانه‌سنده موجوددر. شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده فارسی‌دن مترجم (حیات الانسان) اسمنده بر اثری واردر .

عبدالرحمن حبری افندی

(ادرنه) دن یتیشن ارباب معارفدن بر ذات اولوب علمادن (حسین) افندینك اوغلودر . تحصیلنی مملکتیله (استانبول) ده اکمالدن صوکره حاکملك مسلکنه کیره‌رك بو وظیفه ایله برخیلی سیاحت ایله‌دی . آخر مأموریتی اولان (سیروز) قاضیلکنده ایکن ١٠٨٧ تاریخنده وفات ایده‌رك (حصار آردی) دینیلن محله دفن ایدلدی . برقاچ سنه اول کلن بر سیلده قبری بوزولدیغندن الیوم سنك مزاری مشهود دکلدر . مسلکی اولان علوم شرعیه‌ده اختصاصی اولدیغی کبی علم تاریخ وادبیاتده‌ده بهره صاحبی بولوندیغنه آثاری شاهددر . آثار علمیه‌سندن کوروله‌بیلنلری بونلردر :

(١) (ریاض العارفین) : مؤلفین اسلامیه‌دن (حسین واعظ) ك تألیفاتندن اولان (حدیث اربعین) ك توسیعاً ترجمه‌سی اولوب بر نسخه‌سی (فاتح) کتبخانه‌سنده واردر .

(٢) (انيس المسامرين) : (ادرنه) نك فتحی ايله صوكره‌كی احوال تاريخيه‌سندن باحث اون دورت فصلی محتوی بر جلد اوزره مرتب تاريخی بر اثر اولوب ادرنه‌يه منسوب رجالك مختصر صورتده تراجم احوالی‌ده مندرجدر. تاريخ تأليفی (خاتمه) كلمه‌سنك دلالت ايتديكی (١٠٤٦) در . زمانمز ارباب دانشندن (ادرنه) لی (بادی احمد) افندی مرحوم طرفندن اوچ بويوك جلد اوزره توسيع وتذييلنه بذل همت ايدلمشدر . بو قيمتدار اثرك خط دستيله محرر طاقمی مخدوم عاليلری (ادرنه) مبعوث محترمی (فائق) بك طرفندن (ادرنه) ده سلطان سليم كتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

(انيس المسامرين) ك بر نسخه‌سی ملت كتبخانه‌سنده واردر .

(٣) (دفتر اخبار) : آلتی دفتر بر خاتمه اوزره مرتب تاريخی بر اثردر . بونكده بر نسخه‌سی سلطان (بايزيد) ثانی جامع شريفی جناحنده‌كی شيخ الاسلام (ولی الدين) افندی كتبخانه‌سنده واردر .

(٤) (حدايق الجنان) : مطايبات ومحاضراتدن باحث سكز باب اوزره مرتب بر اثردر. بر نسخه‌سی (اندرون همايون) ده (روان اوطه‌سی) كتبخانه‌سنده موجوددر .

(٥) ديوانچه : طرز معلوم اوزره‌در . اشبو آثارك جمله‌سی غير مطبوع اولوب الك مشهوری (انيس المسامرين) در . (استانبول) كتبخانه‌لرينك بعضيلرنده موجود اولان بو اثرك برنسخه‌سی‌ده (سيروز) كتبخانه‌سنده واردر .

(٦) : نجومدن اوقات خمسه‌يه عائد رساله‌سی

(٧)؛ تاريخ فتح بغداد. (ادرنه) ده سلطان سليم كتبخانه‌سنده بادی افندی كتابلری آراسنده‌در ١٠٦٧

(٨) : تاريخ فتح روان (كذا)

عبد الرحمن عبدی پاشا « وقعه نويس »

ادبا و مورخيندن بر ذات اولوب آناطولی حصارليدر . (خطاب الست) تركيبنك ناطق اولديغی [١١٠٣] ده قنديه محافظی ايكن ارتحال ايتدی . نشأتی اندرون همايونده خاص اوطه‌دندر . حسين ابوانسرايی‌نك وفياتنده (ساقز) محافظی ايكن وفات ايتديكی محرردر .

(٢) (انیس المسامرین) : (ادرنه) نك فتحی ایله صوكره‌كی احوال تاریخیه‌سندن باحث اون دورت فصلی محتوی بر جلد اوزره مرتب تاریخی برأثر اولوب ادرنه‌یه منسوب رجالك مختصر صورتده تراجم احوالی ده مندرجدر. تاریخ تألیفی (خاتمه) كلمه‌سنك دلالت ایتدیكی (١٠٤٦) در . زمانمز ارباب دانشندن (ادرنه) لی (بادی احمد) افندی مرحوم طرفندن اوچ بویوك جلد اوزره توسیع وتذییلنه بذل همت ایدلمشدر . بو قیمتدار اثرك خط دستیله محرر طاقمی مخدوم عالیلری (ادرنه) مبعوث محترمی (فائق) بك طرفندن (ادرنه) ده سلطان سلیم كتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

(انیس المسامرین) ك بر نسخه‌سی ملت كتبخانه‌سنده واردر .

(٣) (دفتر اخبار) : آلتی دفتر بر خاتمه اوزره مرتب تاریخی بر اثردر . بونكده بر نسخه‌سی سلطان (بایزید) ثانی جامع شریفی جناحنده‌كی شیخ الاسلام (ولی الدین) افندی كتبخانه‌سنده واردر .

(٤) (حدایق الجنان) : مطایبات ومحاضراتدن باحث سكز باب اوزره مرتب براثردر. بر نسخه‌سی (اندرون همایون) ده (روان اوطه‌سی) كتبخانه‌سنده موجوددر .

(٥) دیوانچه : طرز معلوم اوزره‌در . اشبو آثارك جمله‌سی غیر مطبوع اولوب الك مشهوری (انیس المسامرین) در . (استانبول) كتبخانه‌لرینك بعضیلرنده موجود اولان بو اثرك برنسخه‌سی‌ده (سیروز) كتبخانه‌سنده واردر .

(٦) : نجومدن اوقات خمسه‌یه عائد رساله‌سی

(٧)؛ تاریخ فتح بغداد. (ادرنه) ده سلطان سلیم كتبخانه‌سنده بادی افندی كتابلری آراسنده‌در ١٠٦٧

(٨) : تاریخ فتح روان (كذا)

عبدالرحمن عبدی پاشا «وقعه‌نویس»

ادبا و مورخیندن بر ذات اولوب آناطولی حصارلیدر . (خطاب الست) تركیبنك ناطق اولدیغی [١١٠٣] ده قندیه محافظی ایكن ارتحال ایتدی . نشأتی اندرون همایونده خاص اوطه‌دندر . حسین ایوانسرایی‌نك وفیاتنده (ساقز) محافظی ایكن وفات ایتدیكی محرردر .

حدیثدن [حدیث اربعین شرحی] ، فقهدن مسائل فقهیه‌یی حاوی مجموعه‌سی واردر . [عمدة‌الاخبارالمعتبره] ٣٢٩ صحیفه‌در . تاریخ تألیفی [١١٥٧] در . قریم کرایلرینك احواللرندن باحثدر .

عبدالرحمن اشرف افندی

اوتوز آلتی تذکره ایله بر خاتمه‌یی حاوی اولوب طبقات‌الامم ، علم احوال کتب ، تراجم احوالدن باحث [تذکرة‌الحکم فی طبقات‌الامم] اسمنده تورکی‌العباره استفاده‌لی بر تألیف مطبوعك مؤلف فاضلی‌در . [١] مولداً مرزیفونلی ایسه‌ده زماننده [قبریس منلاسی] شهرتیله بنام ایدی . [١١٦١] تاریخلرنده استانبولده وفات ایله‌دی . سائر آثاری غیر مطبوع اولوب بونلردر .

[تذکرة‌الحکم] وادیسنده فقط دها مفصل [عیون‌العلوم] ایله [مرآت‌الصفا] و [شرح معمای صغیر لمولاناجامی] و [مرتب دیوان] ونوادر حکایاته متعلق بر رساله و (علم‌الاخلاق) در . شاعر مشهور ندیمك عمجه‌سیدر .

ابیاتندن :

نه دست آوزنی کوردك بو دهرك باغبانندن
نه ممنونز بهارندن ، نه افسرده خزانندن

(کشف‌الظنون) ذیلی (آثار نو) ده (زرین نامه) اسمنده منظوم بر اثری‌ده اولدیغی محرردر .

عبدالله افندی « عیسی زاده »

علمای ومؤرخیندن برذات‌اولوب شهیردر . قاضیعسکرلك رتبه‌سنی‌احراز ایتمش ایدی

[١] موجب استفاده بر جلدن عبارت بر اثر مختصر اولوب مصرده بالکز واستانبولده شیخ شمس‌الدین سیواسینك منظوم مناقب امام اعظمی کنارنده طبع اولونمشدر . باشدن برمقداری تاریخ اقوامه عائد باقیسی [موضوعات‌العلوم] طرزنده‌در .

[۱۱۶۳] ده مدینه منلاسی ایکن وفات ایلدی . [۱۰۶۵ دن ۱۱۰۳] تاریخنه قدر یازدیغی تاریخ عثمانیسنك مسوده‌سی ادیب قدر دان [ابن‌الامین محمود کمال] بکده‌در .

علی عالی افندی

(۱۰۶۰) تاریخنده (مصر) والیسی اولان صدر اسبق (حاجی احمد پاشا) نك کاتب دیوانی ارباب فکر و قلمدن تاریخشناس بر ذاتدر . (تاریخ یمن) نامیله یازدیغی تاریخنده یمن اقلیمنك عثمانلیلر طرفندن فتحی و تعیین اولونان والیلرك تراجم احوالیله اصول اداره‌لرینی واقفانه برصورتده یازمشدر . غیر مطبوعدر .

(۹۷۷) تاریخلرنده‌کی (یمن) وقوعاتیله (سنان پاشا) فتوحاتنه دائر کاتب سلطانی (احمد افندی) طرفندن یازیلان منظوم بر (یمن) تاریخی‌ده واردر . (۹۷۷) ده مأمورین عثمانیه‌دن شاعر (رموزی) طرفندن ده یمنده منظوم بر (یمن) تاریخی یازلمشدرکه ایکی قسم اولوب برنجی قسم نقله ، ایکنجی قسم فتحه عائددر .

عزی سلیمان افندی [وقعه نویس]

علم تاریخ وشعرده بهره صاحبی بر ذات اولوب وقعه نویس [محمد صبحی] افندی [۱] مرحومه خلف اولمشدر . یازدیغی عثمانلی تاریخی [۱۱۵۷ دن ۱۱۶۵] سالنه قدر گچمش وقایعی جامع‌اولوب ایکی‌جلد اوزره [۱۱۹۹] ده طبع‌اولونمشدر. مرتب‌دیوانی‌ده واردر . قسم اولی ولایت و ولینك اوصافندن ، قسم ثانیسی شیخ علاالدین عطارك مناقبیله سلسله‌سندن، قسم ثالثی خواجه بهاالدین نقشبندك مناقبندن، قسم رابعی کراماتندن باحث حضرت نقشبندك خلفای کرامندن [صلاح‌الدین ابن مبارك بخاری] نك تألیف ایتدیکی [انیس‌الطالبین وعدة‌السالکین] اسمنده‌کی اثرینی‌ده ترجمه ایلمشدرکه مطبوعدر تشریفاتجی ایکن [۱۱۶۸] ده وفات ایدوب واصف تاریخنده‌ده مذکور اولدیغی‌وجهله منتسبی اولدیغی [شیخ مراد زادهٔ نقشبندی] یانه‌دفن اولونماسنی وصیت ایتدیکی جهتله اورایه دفن اولونمشدر. علم خطی خطاط مشهور خواجه راسمدن تمشق ایتمشدر .

---

[۱] ۱۱۸۳ سنه‌سنده بابا طاغنده وفات ایلدی مهرنده‌کی مصرع زادهٔ طبعیدر [هر شاهی قدر وعید اوله صبحی محمدك]

بووا دیده‌کی اشعارندن :

مرد اولان کامل وجوده خوش هنردر حسن خط
معرفت زیبادر اما زیب وفردر حسن خط
نیجه‌نك آثار موضوعنده یوق هرکز ثبات
دهر فانیده عجب باقی اثردر حسن خط

ابیاتندن :

هر نظر بازفلکدن صاقلامهر سینه‌کی
بیك صاقین سنك حوادثدن هله آیینه‌کی

تاریخنك مقدمه‌سنده‌کی مناجاتی

یارب بوریاض ایچره زلال کرمکله
بوتازه قلم ایشله‌مسین بارور ایله
قیلدك بنی چون وقعه نویس‌در دولت
فیضك ایله آثارمی‌ده معتبر ایله

[حدیقة‌الجوامع] ك نقلنه‌کوره وقعه نویس صبحی افندینك برادریدر .

عبدالله نائلی پاشا

وزرا وارباب معارفدن برذاتدر . خوتین آغالغندن متقاعد آماسیه‌لی سردن کچدی خلیل آغانك مخدومی اولوب مولداً استانبولی‌در . بعض مهام امورده ایفای حسن خدمتندن صوکرا جده والیسی ایکن [١١٧١] ده وفات ایده‌رك مکهٔ‌مکرمه‌ده حضرت خدیجه قربنه دفن‌ایدیلدی . [مقدمهٔ قوانین‌تشریفات] اسمنده‌کی اثری تشریفاتجی ایکن با ارادهٔ سنیه قوانین تشریفات دولت علیه‌یی جمع ایله یازدیغی مجموعه‌یه شرح اولمق اوزره تألیف ایله‌دیکی رساله‌درکه قوانینك اسبابنی بیان ایدن بواثرینی [مقدمهٔ قوانین تشریفات] دیه تسمیه‌ایتمشدر. برده علم قرائتدن [کتاب‌الافاده المقنعه فی‌الاربعه] اسمنده بر اثری ومرتب دیوانی واردر . طریقهٔ مولویدر . آثاری غیر مطبوعدر .

عبدالرزاق افندی [مؤذنه]

علم تاریخك تراجم احوال شعبه‌سنه منتسب علمادن متقی بر ذات اولوب ایوبلیدر . ایوب سلطان جامع شریفی مؤذن باشیسی و جمعه واعظی ایدی . [۱۱۷۰] تاریخنده ارتحال ایده‌رك جوار ایوبده کوچوك امیر افندی یانته دفن ایدلدی . ایوب جامع شریفی جوارنده مدفون اولان بعض ذواتك تعیین مراقدینه دائر [شرح الصدور فی معرفة القبور] ایله [تحفةالاحباب ـ مناقب شیخ وفا] و [تحفةالاخوان ـ مناقب آق شمس الدین] [هدیةالاصدقا ـ مناقب احمد بخاری] و [تحفةالسرور ـ مناقب ابوالسعود] و [مناقب شیخ جمال الدین اسحاق قرامانی] و [حدایق الانعام فی فضائل الشام] اسملرنده رسائلی واردرکه جمله‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

برده حضرت خالد (رضـه) دن منقول احادیث شریفه‌نك شرحنه دائر رساله‌سی واردر .

عاکف محمد بك

میرمیراندن ابوبکر پاشانك مخدومیدر. [۱۱۶۰] ده پادشاه اولان سلطان مصطفانك دیوان همایونلرنده تشریفاتچیلقده مستخدم ایدی . (۱۱۷۸) دن (۱۱۸۱)سنه‌سنه‌قدر یازدیغی تاریخده سلاطین عثمانیه‌نك احوال مراسمیله زمانی وقایعنه دائر تفصیلات واردر . افاده‌سی ساده‌در [ختام عمل] ترکیبنك دلالتی اولان [۱۱۸۱] تاریخنده‌وفات ایله‌دی . اسکدارده قیسیقلی‌ده مدفوندر. [صالاجاق] مسجدینك بانیسیدر تاریخی غیر مطبوعدر .

عبدالله افندی

وررای عثمانیه‌دن رضوان پاشانك مخدومی‌در [۱۰۴۹] تاریخنده [مشعل الازهار فی عجایب الاقطار] اسمنده‌کی خطهٔ مصریه‌یه عائد تاریخ عربی‌یی علاوات کثیره ایله ترجمه ایله‌مشدر دوقوز فصل اوزره مرتب اولان مندرجاتی بروجه آتیدر :

۱) خلقت آدم وارضده ابتدا سلطنت ایدن سلاطین ،

٢) بعدالهبوط مصره مالك اولان ملوك ،
٣) اقاليم مصرده‌كى طلسمات وقاهره‌ده اولان عجائب ،
٤) مصرك سائر امصار اوزرينه اولان شرفى ،
٥) اقاليم مصرك قسملرى ،
٦) بعدالاسلام مصرده حكومت ايدن نواب ،
٧) ملوك مصرك اسباب انقراضى ،
٨) سليم اولك غورى ايله اولان محاربه‌سى ،
٩) سليم اولك طومانباى ايله اولان محاربه‌سى ؛

برده سياحت ومشهوداتنك ثمره‌سى اولمق اوزره (تاريخ خانان تاتار ودشت قپچاق) اسمنده اوفاق قطعه‌ده بر تاريخچه‌سى واردركه قپودان حسين پاشايه تقديم ايتمشدر. قريم خانلرينك احوالندن باحث اولوب سلطان مراد رابع زمانه قادار‌در.

عزيز على افندى «كريدى»

عالم، حكيم، سياسى برذات اولوب كريدك قنديه شهرندندر. (١١٢٣) ده برلين سفيرى ايكن وفات ايلدى. اوراده مدفوندر. (مخيلات) اسمنده تاريخ واخلاقه متعلق خيالى براثريله تصوفدن منثور (واردات) نامنده قيمتلى برتأليفى وزمانه كوره اوروپاحكماسنك سؤاللرينك جوابلرينه دائر رساله‌سى ومتصوفانه ديوانچه‌سى واردر.

سائر آثارى‌ده اولديغى ، فقط بونلردن بعضلرينك قدر ناشناس وارثلرى طرفندن اضاعه ايدلديكى مرويدر. آثارندن يالكز (مخيلات) مطبوعدر.

(١٢٩٠) تاريخنده نشر اولونان (صندق) اسمنده‌كى رسالهٔ موقوته‌ده (كلشن صحت) ناميله اوزون برمنظومه‌لرى مندرجدر.

وارداتنده شيخنك سينوب ملحقاتندن آبانه‌لى كريم ابراهيم افندى اسمنده بر ذات عالى اولديغنى تصريح ايله‌مشدر.

مرتب متصوفانه ديواننڭدن :

نظر اهل دله سرخدا نقش عيان
بيلمز ارباب بصيرت نه‌در اسرار نهان

واقف اولدکه اکر رمزینه بو اخفانك
جمله وابسته دررعلمنه عام پنهان

شیخنك منسوب اولدیغی طریقتی تصریح ایتمه‌یور .

علوی (حسین علوی بن الحاج احمد)

تاریخشناس وشاعر بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . سلطان احمد ثالث دورنده‌کی (١١٢٣) روسیه سفرنده بولنه‌رق مشهوداتنه عطفاً [مرآت الظفر] اسمنده کوزل برتاریخچه یازمشدر. مقدمه‌سنده بروسه‌ده (ضابط زمرهٔ سپاهیان) اولدیغنی واوتاریخده بروسه والیسنکده درویش محمد پاشا بولوندیغنی ذکر ایدییور . تاریخچه‌نك شایان دقت قطعه‌لری اولمق اوزره آتی‌ده‌کی رقملر درج ایدلدی :

٣٥٠ طوپ
٥٠٠ یلکن کمی
٢٥٠ بیك پیاده
٢٣٢ بیك سواری (قریم خانی سواریلریله برابر)

نهایتنده فتحنامه وتبریکنامه وادیسنده اوزونجه برقصیده‌سی واردرکه خاتمه‌سی بودر :

یتر ای علوی تطویل کلامه ویرمه سن رخصت
دعایه باشلا صدقیله اودر مقبول سبحانی
بحق سورهٔ سبع المثانی سورهٔ اخلاص
امین اوله کدرلردن جهانی طوته عنوانی

عارف افندی

تفنکجی باشی نامیله معروفدر . استانبول معزوللرندن اولوب آنقره‌لیدر . فطین تذکره‌سنده (ازمیت) لی اولدیغی محرردر . سلطان سلیم ثالث زمانی وقایعنه دائر بر تاریخچه یازمشدرکه غیر مطبوعدر. [١٢٤٨] سنه‌سنده وفات ایله‌دی . برنسخه‌سی بایزید جامعی کتبخانه‌سنده [جودت] پاشا طرفندن اهدا ایدیلان کتابلر آراسنده واردر .

عبدالرزاق باهر پاشا

طاووقجی باشی دامادی دیمکله معروف قسطمونیلی رئیس‌الکتاب حاجی مصطفی افندینك مخدومیدر . علما فصلنده اسمی مذکور اولان حفید محمد افندینك عمجه‌سیدر. اکمال تحصیلدن صوکرا خدمت دولته کیره‌رك بالترقی رئیس‌الکتاب اولدی. [١١٩٤] سنه‌سنده اورفه والیلکنده وفات ایتدی . عالم ، منشی ، سیاسی ، حمیتکار برذات ایدی. باشلیجه آثاری، عهود دولته عائد [مجمع العهود] اسمنده‌کی اثر قیمتداری‌ایله [زمخشری]نك [نوابغ‌الکلم] ینه [شموس البوازغ فی اضائة مشکلات‌النوابغ] نامیله یازدیغی شرحدن عبارتدر .

[١٢١٢] تاریخنده وفات ایده‌رك جوار ایوبده کاشغری درکاهی یولنده دفن اولونان [توقیعی عبدالله بری] نكده [موردالعقود] اسمنده بر اثری واردر . [مجمع‌العهود] ایله [مورد‌العقود] ك تاریخ و سیاسیات ایله متوغل ذوات ایچون استفاده بخش آثاردن اولدیغی آزادهٔ ایضاح اولوب هر ایکیسی‌ده غیر مطبوعدر . (نوابغ) سلطان‌مراد ثالث دوری علماسندن قونیه‌لی (بایزید بن عبدالغفار) طرفندن‌ده شرح اولونمشدر .

عثمان رمزی افندی :

دیوان همایون قلمی خلفاسندن تاریخشناس برذات اولوب سلطان‌محمودثانینك جلوسندن نظام جدیدك‌احداثنه‌قدر ایکی‌جلد غیرمطبوع تاریخی واردر. شانی‌زاده ایله معاصرایدی.

عبدی افندی

تاریخ نویسلرندن اولوب یازدیغی تاریخی [١١٤٠] دن بدء ایده‌ر . عباره‌سی لطیف اولوب مندرجاتی شایان وثوقدر : غیر مطبوعدر .

عمر فائق افندی ابن عبدالله

خواجکان دیوان همایوندن معارف شناس برذاتدر . شق ثانی دفترداری اولمشدی .

[١٢٤٥] ده استانبولده ارتحال ایتدی . [لظام العتیق فی بحر العمیق] اسمنده تورکجه بر اثر تاریخیسی ایله مرشدی نجار زاده شیخ صدیق افندی مرحومك مناقبنی حاوی [مقالات صدیقیه] نامنده بر اثری‌ده واردرکه بو اثری مطبوعدر . طبیعت شعریه‌یه‌ده مالکدر .

عزت محمد بك

ترجمهٔ حالی شعرا فصلنده مذکور رامز عبدالله پاشانك مخدومیدر . قپودان پاشالرك تراجم احوالنه دائر [خریطهٔ قپودانان دریا] اسمنده مطبوع بر جلد کوچوك اثری واردرکه بو اثرك اسمی تاریخ تألیفی اولان [١٢٥٣] سنه‌سنی ارائه ایدر. بو اثرده پدری رامز پاشانك‌ده مفصل ترجمهٔ حالیله سیاحتنامه وادیسنده ایکی مفصل مکتوبی واردر .

عبدالعزیز افندی (مکتوبی زاده) :

مدرسیندن وباب مشیخت مأمورلرندن تاریخشناس بر ذات اولوب شهیردر. (١٢٧٩) تاریخنده ارتحال ایده‌رك منتسبی بولوندیغی طریقت جلوتیه آستانه‌سی اولان حضرت هدائی درکاه شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. ییلدیرم بایزید خانه قادار تاریخ عثمانیسیله معاذیال شقایق نعمانیه تلخیصی مبین اولان طبقات تراجمنك خط دستیله محرر بولنان نسخه‌لری (خالص افندی) کتبخانه‌سنده‌در. شیخ الاسلاملرك تراجم احوالنی مشعر اولوب مستقیم زاده‌نك جملهٔ آثارندن اولان (دوحة المشایخ) ه‌ده ذیلی واردر . وفاتی سنه‌سنده اوقاف همایون مفتشی اولمشدی طبیعت شعریه‌یه‌ده مالکدر .

عابدین افندی (زین العابدین افندی)

تاریخشناس ومتصوف بر ذات اولوب شهیردر. مدت مدیده مناستره اردو اقلامنده یوقلامه‌جیلق وظیفه‌سنده بولونمشلردر . [١٢٩٢] تاریخنده (مناستر) ده وفات ایده‌رك [خانلر اوکی] نام محلده رفاعی درکاهی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی . [اجمال التواریخ] اسمنده سلطان عبدالعزیز خانه قدر بر تاریخ عمومیسی اولدیغی کبی [کسانامهٔ آل عبا]

نامنده بر رساله‌سیله دیوانچه‌سی و[شیخ بدرالدین سیماوی] نك [واردات] نك برقسمنه منظوم ترجمه‌سی واردر . آثارندن یالکز [کسانامه] مطبوع اولوب مرشد عالیقدری اجلهٔ علمای متصوفه‌دن [سید خواجه محمدنور العربی الملامی] حضرتلرینك بر تقریظنی حاویدر .

کسانامه مقدمه‌سندن :

الٓهی خالقی جل جلالك
الٓهی رازقی جل جلالك
احدسك شبهه یوق هم لامثالك
سکا اولماز فنا کیم بی زوالك

برده تراجم احوال وسائره‌دن باحث (محاضرات) دن ناقص برمجموعه‌سی واردرکه خط دستیله محررنسخه‌سی (مات) کتبخانه‌سنده واردر. بواثرده‌راغب پاشانك مفصلجه ترجمهٔ حالی مندرجدر .

عطا بك [طیار زاده عطاءالله احمد بك]

اندرون همایون متقاعدلرندن طیار افندینك مخدومیدر. کندیسی‌ده پدری کبی اندرون همایونده فیضیاب اولمشدر . بولوندیغی امور دولتده حسن خدمته موفق اولدقدن صوکرا [١٢٩٣] ده حرم نبوی مدیریتی خدمت جلیله‌سیله مبجل اولمش ایدی . [١٢٩٧] ده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایلدی . آثار مطبوعه‌سی بش جلد اوزره مرتب نامه نسبتاً [عطا تاریخی] عنوانیله معنون بولونان تاریخ عثمانیسی‌در . خط دستیله محرر دیوانی‌ده ملت کتبخانه‌سنده موجوددر . [١]

برده عربجه‌دن مترجم (تحفة الفارسین فی احوال خیول المجاهدین) اسمنده بر اثری واردرکه نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده‌در

اشعارندن :

آسیاب فلکك کردشنه کیرمه‌یه کور
کوسترر دونه دونه آدمه بیك دانه بلا

---

[١] اندرون همایوندن چراغ اولوندقدن صوکرا خاصه مفتیسی اولان و (١٢٨١) ده وفات ایده‌رك اسکداره‌ده حضرت نصوحی درکاهنه دفن ایدیلان (حافظ خضر الیاس) افندینك‌ده (١٢٢٧ دن ١٢٤٦) تاریخنه قدر کچن اندرون وقایعیله بورادن یتیشنلرك تراجم احوالله دائر (لطائف اندرون)

عصمت افندی

تراجم احوال علماسنك مدققلرندن نكته‌دان بر ذات اولوب (استانبول) ده فندقلی محله‌سنده دوغمشدر . مكتب اعدادیٔ عسكری معلملرندن وموالیدن چوروملی خواجه عثمان افندینك مخدومیدر . بر آرالق روماده انعقاد ایدن تاریخ قونغره‌سنه دولت عثمانیه مرخصی اولارق انتخاب اولونمش ایسه‌ده قونغره‌نك تأخرندن دولایی اعزامندن صرف نظر ایدلمشدر . اوتوز سنه بذل وجود ایده‌رك شقاق نعمانیه ذیلی شیخی‌یه [١١٤٣ دن ١٣١٤] تاریخنه قدر سكز جلد اوزرینه یازدیغی اثر كبیرینك وفاتندن سكز اون سنه اول خانه‌سیله برابر محترق اولدیغی كندیلریله آشنالرندن بریسنك آثار نفیسه‌سی برآنده محو اولدقدن صوكرا اكثر ایامی خسته‌لكله كچمش ایدی . [١٣٢٢] تاریخنده وفات ایده‌رك اسكدارده قره‌جه‌احمد قبرستاننده پدری یاننده دفن ایدلدیلر . طریقت جلوتیه مشایخندن حضرت هدائی دركاهی پوست‌نشینی روشن افندیدن منتسب و طریقت مولویه‌یه‌ده محب اولدقلرینی نقل بویورمشلرایدی . احیا واموادن هرفردك هرصنف خلقك ترجمهٔ حالنه وسلسلهٔ نسبنه عنعنه‌سیله واقف‌اولدیغی حالده كندی ترجمهٔ حالنه ترجمان اولمق ایسته‌مزدی مع هذا خواص محبانندن امین‌الامین محمود كمال‌بك افندی طرفندن [كمال العصمه] نامیله احوال ومناقبنی حاوی بررساله یازیلوب طبع و نشرینه همت بویورلمشدر .

اسمنده مطبوع بر تاریخی واردر . عطا بك مرحومك تاریخی نوعما بو اثرك تكمله‌سی مقامنده اولدیغی ایچون بر جلدی اندرونده یتیشن ذواتك تراجم احوالنی حاكیدر . خضر افندی ترجمهٔ حال اطبا فصلنده مذكور بهجت افندینك كوچوك برادریدر .

عاطف محمد افندی

ارباب معارفدن، تاریخ شناس بر ذات اولوب کرید آطه‌سنك خانیه شهرندندر. سیاسی واداری بعض مأموریتلرده بولونارق ایفای حسن خدمت ایلدی. همشهریلری میاننده [پاطیناکی] شهرتیله مشهوردر.

[١٣٢٦] ده مملکتنده ارتحال ایتدی. [خلاصة التواریخ] اسمنده ایکی جلد کوچوك مطبوع تاریخ عمومیسی واردر. عربجه، رومجه، فرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی (خانیه) ده انتشار ایدن (انتباه) غزته‌سنده (اس الاساس حکم الحکومه) اسمنده بر اثری نشر اولونمشدر.

عطا بك

مملکتمز عرفان حیاتنك ممتازلرندن درت لسان (تورکجه، عربجه، فرسجه، فرانسزجه) ادبیاتنه جدا واقف بر ادیب فاضل اولدیغی کبی علم تاریخده‌ده احاطهٔ واسعه اربابندن حکمت تاریخیه‌یه آشنا دکرلی بر مورخ اولوب شهیردر. علی الاصول اکمال تحصیلدن صوکره خدمت دولته و براز صوکره محررلك عالمنه سلوك ایده‌رك هر ایکی مسلکده بحق ابراز لیاقتله خدمات وطنیه وقلمیه‌سنی حسن ایفایه موفق اولدی و (١٣٣٧) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب سلطان محمود ثانی تربه‌سی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. صوك مأموریتی اولان اصلاحات مالیه قومیسیونی اعضالغندن براز اول بر هفته قادارده مالیه ناظرلغی واردر.

آثاری :

١) « هامر » تاریخی ترجمه‌سی : ترجمه ایتدیکی اون بش جلددن طقوز جلدی مطبوعدر. بو اثر یالکز بر ترجمه‌دن عبارت اولمایوب صاحب اثرك تعصب، حقیقته عدم وقوف وسائره کبی سوائق دولاییسیله یازدیغی غرض آلود بعض اسناداتی مناسب حاشیه‌لرله واقفانه بر صورتده رد وتصحیح ایلمشدر.

٢) اقتطاف : دورت قسم ودرجه اوزره مرتب محاضراته عائد قیمتلی بر قرائت کتابیدر.

٣) المناخ : فرنكجه‌یه (الماناق) صورتیله كچن بو كلمهٔ عربیه‌نك اشتقاقه دائر معلوماتی حاوی برتقویم كتابیدر.

٤) كفت وشنید : عبرت آمیز حكایه‌لردن مركب تاریخی واخلاقی بر اثردر .

٥) اوچ فستانلی قیز ، لوروز دعواسی ، بیاض بویون باغلیلر ، عشرت وقمارله قسوان بلاسی؛ اسملرنده مترجم رومانلر .

٦) اصول انتخاب : اداری واجتماعی مهم بر اثر مترجمدر .

بونلردن باشقا مختلف جرائد ورسائلده كاه (مفخری) عنوانیله، كاه (عطا) مخلصیله بیكلره بالغ اولان مقالات علمیه وسیاسیه‌سی‌ده واردر.

علی جواد بك :

تاریخشناس بر ذات اولوب (اسكدار) لیدر . مكتب حربیه‌دن نشأتندن صوكره پایتخت مكاتب عسكریه‌سنده معلملكده، بعده بروسه ردیف آلایی قائممقاملغنده بولوندی . اعلان مشروطیتدن صوكره امثالیله برابر نفی اولوندی . عودتنده تقاعدی اجرا ایدیله‌رك (١٣٣٢) تاریخنده مملكتنده ارتحال ایتدی . (قره‌جه احمد) مزارستاننده مدفوندر .

آثار مطبوعه‌سی :

ممالك عثمانیه تاریخ و جوغرافیا لغتی ، مكمل عثمانلی تاریخی، روضةالانبیا ، شهزاده مصطفی ، جوغرافیای عثمانی ، مختصرتاریخ اسلام ، فذلكهٔ جوغرافیای عمومی ، مصور تاریخ اسلام ومهد مدنیت عربستان .

عارف بك (محمد عارف بك) :

علم تاریخك تورك و عثمانلی تاریخلری شعبه‌لرنده وقوف صاحبی بر ذات اولوب (استانبول) لیدر . مكتب تحصیلنی بعدالاكمال مالیه نظارتی اقلامنه انتساب ایله‌دی . اعلان مشروطیتی متعاقب تشكل ایدن (تاریخ عثمانی انجمنی) اعضالغنه وتأسس ایله‌ین (تورك درنكی) هیأتنه تعیین اولوندی . و اواخر عمرینه دوغروده دارالفنون عثمانلی تاریخی مدرسلكنه وتألیف وترجمه دائره‌سنه تعیین اولوندیسه‌ده برمدت صوكره صوك ایكی وظیفه‌دن انفصالی وقوع بولدی . (١٣٣٨) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ایوبده عائله‌سی قبرستاننه دفن ایدلدی .

آثاری :

١) عثمانلی تاریخی : تاریخ انجمنی اعضاسندن ورفقای مسلکمندن نجیب عاصم بکله مشترك اولوب انجمن نامنه بر جلدی نشر اولونمشدر .

٢) تورك تاریخ عمومیسی : بوده نجیب عاصم بکله مشترك اولوب آنجق بر قاچ فورمه‌سی نشر اولونه بیلمشدر .

٣) مفصل عثمانلی تاریخی : منفرداً یازدیغی بر اثر اولوب غیر منتشردر .

٤) تاریخ عثمانی انجمنیله تورك درنكی و دونانما مجموعه‌سی جزءلرنده منتشر مقالات تاریخیه‌سی .

علی راضی بك

محاکمات ومناقشات تاریخیه‌یه مقتدر ومتفکر بر ذات اولوب شهیردر. مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی مکاتب عسکریه‌ده تاریخ معلملکنده کچیردی . اواخر عمرینه یاقین میرآلای رتبه‌سنده اختیار تقاعدله (قانلیجه) ده‌کی انزوا کاهنه چکیله‌رك (١٣٣٨) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب قانلیجه مزارستاننه دفن ایدلدی. آتی‌ده‌کی آثارندن مستبان اوله‌جغی وجهله تاریخ تدریسنی یالکز وقایع ازبرلتدیرمکدن عبارت ظن ایدن معلملردن دکل ایدی .

آثاری :

١) خلاصة‌التواریخ (مطبوع) .

٢) اقوام قدیمهٔ شرقیه‌یه دائر محاکمات تاریخیه (غیر مطبوع) .

٣) تاریخ فلسفه (غیرمطبوع) .

غباری (عبدالرحمن بن عبدالله)

متصوفانه اشعار یازان اسکی عثمانلی شاعرلرندن فاضل وعارف وزماننده متداول علوملك اکثرینه واقف متفنن بر ذات اولوب (آق شهر) لیدر . تحصیلنك بدایتنی مملکتنده، نهایتنی (استانبول) ده اکمال ایله‌دکدن صوکره طریق نقشبندی کبراسندن (شیخ احمد بخاری) زاویه‌داری (شیخ عبداللطیف) افندی‌یه انتساب ایده‌رك بویولده حاصل ایتدیکی عشق ومحبت سائقه‌سیله اختیارسیاحت ایله‌یوب برمدت (مکهٔ مکرمه)ده مجاورت ایله‌دی . عودتنده (سلطان بایزید) ثانی شهزاده‌لرندن (اورخان) ه معلم تعیین

ولونەرق برزمان تدریس وظیفەسیله اشتغال ایتدی . و (قانونی سلطان‌سلیمان) زماننده کتابت‌خدمتیله (عراقین) سفرندەوعودتنده صرۀهمایون قاضی‌لکنده بولونەرق‌بووجهله قلمی و دینی خدمات ایفاسنه موفق اولدی . وعمرینك صوك زمانلرینی آرزوسی بوجهله مجاورتله (مکهٔ مکرمه) ده کچیره‌رك (اقال‌الله عثاره) ترکیبنك نالمق اولدیغی (٩٧٤) تاریخنده دار بقایه کیتدی . صنعت خطەده منتسب اولوب خطوط‌اسلامیەدن ثلث ونسخی قبلةالکتاب (آماسیەلی شیخ حمدالله) لك مخدومی خطاط مشهور (مصطفی دده) دن تمشق ایتمشدر . خطوط اسلامیه جملەسندن اولان (غبار) دینیلن خطده طور مخصوص صاحبی اولوشیده (غباری) تخلصنه بادی اولمشدی .

مشهور ترجیع بندینك متصوفانه بر بیتی :

غافل‌اولمه کوزك آچ عالم کبراسین سن
سدره ولوح وقلم عرش معلاسین سن

(عراقین) سفری اثناسنده انشاد ایلەدیکی بر منظومەسندن :

غباری مقدم شاهدن ایسترسەك خبر آلمق
غبار اول یوللر اوستونده کلندن صور کیدندن صور

اثنای تحصیلنده ساکن‌اولدیغی (شیخ وفا) مدرسەسنده سویلەدیکی بیت مشهوری :

سر کوی وفانك خاکساری
آیاقلر طوپراغی یعنی غباری

فخریهٔ شاعرانەسندن :

ای غباری بو جهان ایچره بنم
کیمسه اشعاریمه‌تور قوندورەماز
مکر اول کاتب مستعجل کیم
خط شعرم قورو بونجه دورەماز

آثار قلمیەسی :

١) سلیمان نامه : قانونی سلطان سلیمان وقایعنی حاکی‌فارسی العباره تاریخی براثردر . برنسخەسی (مغنیسا) ده (مرادیه) کتبخانەسنده واردر .

٢) شبستان خیال نظیرەسی : ایران شاعرلرندن (فتاحیٔ نیشابوری) نك منظومەسنه نظیره ، ادبی براثردر .

٣) مساحتنامه : کعبهٔ معظمه ایله حرم شریفك مساحتنه دائر اولوب بر نسخه‌سی (آیاصوفیه) جامع شریفنده‌کی سلطان محمود اول کتبخانه‌سنده واردر .

٤) کعبه‌نامه : کعبهٔ شریفه مدایحنه دائر شاعرانه بر منظومه‌در . بر نسخه‌سی (مغنیسا) ده (چاشنیکیر) کتبخانه‌سنده واردر .

٥) یوسف وزلیخا : مولانا (جامی) نك یوسف و زلیخا وقایعنه دائر یازدیغی نثر منظومه نظیره‌در .

٦) ترجمهٔ تاریخ جنابی : (بر نسخه‌سی ولی‌الدین افندی‌ده واردر) .

غالب سعید محمد پاشا

علمدارك مصیتنده بولونان روسجق یارانندندر .

پاش وزیشتووی‌مکالمه‌لرنده‌وقایع کتابتنده بولونارق مکالمه‌مضبطه‌لرینی (روابط‌العقود) نامیله جمع ایتمشدرکه مطبوعدر . استانبولده یتیشن عقلای وزرادن و تجددپروراندن بر ذاتدر . ملکی وسیاسی بر چوق خدماتده بولونارق ایفای حسن خدمت ایله‌مشدر . [١٢٤٤] تاریخنده [بالیکسر] ده ارتحال ایله‌دی . آثارندن فرانسه سفارتنامه‌سی اخیراً(ادبیات عمومیه‌مجموعه‌سی) ایله نشراولوندی. دیوانچه‌سی‌ده‌وارسه‌ده غیرمطبوعدر.

غالب بك «اسماعیل غالب بك»

صدر اسبق ساقزلی ادهم پاشا مرحومك ایکنجی اوغلواولوب السنه وادبیات‌شرقیه ایله فرانسز لساننه وفنون جدیده‌یه آشنا ، تاریخه وآثار عتیقه‌یه واقف بر ذات معارف سمات ایدی .

(تقویم مسکوکات عثمانیه) و (مسکوکات سلجوقیه) و (مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه قاتالوغی) و (مسکوکات تورکانیه قاتالوغی) اسملرنده مطبوع و قیمتدار اثرلری ویکی مقیاسلره دائر رساله‌سی واردر . وفاتی (١٣١٣) تاریخنده اولوب قبری اسکدارده‌اسکله جامعی حظیره‌سنده پدری تربه‌سنده‌در . مخدومی (مبارك) بك افندی‌ده اثر پدره تبعاً [مسکوکات ایلکانیه] و [مسکوکات ایلخانیه] و [مسکوکات قریمیه] قاتالوغی ترتیب

ونشر ایتمشدركه بوقیمتدار اثرلر علم تاریخك بوشعبه‌سنه عائد آثارك یكانه‌لریدر . علم آثار عتیقه‌نك مسكوكات قسمنه عائد شیمدی‌یه قدر لسانمزده صبحی پاشا مرحومله تاریخ عثمانی انجمنی اعضاسندن توحید بكك وارضروم مبعوثلرندن احمد ضیابكك وموزۀ همایون مدیری خلیل بك افندینك ترتیب ونشر ایله‌دكلری آثاردن باشقه آثار یوق كیبدر. آثار مذكوره‌نك بهرجلدینك بر قسمی مسكوكاتك تعریفاتی مبین ، قسم دیكرلری‌ده مسكوكاتك هر ایكی جهتلرینك رسملرنی مشعردر .

موزۀ همایونك نشر ایله‌دیكی آثار عتیقه قاتالوغلری

مسكوكات عتیقۀ اسلامیه قاتالوغلری	لسان	غروش
برنجی قسم : ملوك توركانیه مسكوكاتی (۸) رسملی لوحه‌یی حاویدر	توركجه	۲۵
« « « « « «	فرانسزجه	۴۰
ایكنجی قسم: خلفای راشدین ، خلفای امویه و عباسیه وفروع عباسیه مسكوكاتی . بش رسملی لوحه‌یی حاویدر	توركجه	۴۰
اوچنجی قسم : ملوك جنكیزیه وایلخانیه وجلائریه وقریم خانلری مسكوكاتی . درت رسملی لوحه‌یی حاویدر	توركجه	۲۵
دردنجی قسم : خواقین تورك وسلاجقه وفروعی مسكوكاتی . یدی رسملی لوحه‌یی حاویدر	توركجه	۴۰
بشنجی قسم: فاطمیون، ایوبیه ومماليك مصر مسكوكاتی [توركجه] دردست طبعدر		
آلتنجی قسم: مسكوكات عثمانیه‌دن باحث		
قورشون مهرلر قاتالوغی :		۱۰
لحود ومقابر عتیقه قاتالوغی : ایكنجی طبعی	توركجه	۵
« « « « « نسخه‌سی قالمامشدر	فرانسزجه	۵
آثار هیكلتراشی قاتالوغی :	توركجه	۳
« « « نسخه‌سی قالمامشدر	فرانسزجه	۳
آثار حمیریه وتدمریه قاتالوغی :	توركجه	۵
« « « «	فرانسزجه	۵

مار مصریه قاتالوغی :	تورکجه ٥
» » »	فرانسزجه ٥
طوغ ومزیناته دائر آثارك قاتالوغی	» ٥
رهنما	تورکجه ١½

فاضل احمد پاشا « کوپرولو »

خدمات جدیه‌سی صحائف تواریخ عثمانیه‌یی تزیین ایدن بو ذات عالینك کرید فتحنه دائر یازدقلری اثر تاریخلرنده قدیه‌ده عقد اولونان مصاهده ایله بو محاربه‌ده استعمال ایدیلن آلات وسفائن حربیه‌نك نه‌دن عبارت اولدیغی ونه مقدارده بولوندیغی و سوق اولونان طوپلر وعساکر ایله بحریه پلانلری برتفصیل مذکوردر . بعضلری تاریخچه‌نك باشقه بریسی طرفدن بو ذات عالی نامنه یازیلدیغنی‌ده روایت‌ایدییورلرکه موثوقدر . برده مکمل دیوان عربیلری واردر. وفاتی [١٠٨٧] تاریخنده ، مرقدی استانبولده چنبرلی طاش قارشیسنده‌کی پدرلرینك تربه‌سنده‌در . هرایکی اثری‌ده غیر مطبوعدر . مشارالیهك اویوار فتحنه دائر ثابت عمر افندینك (فتحیهٔ اویوار) نامنده بر اثری واردر .

فتح‌الله عارف افندی

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (ابراهیم کلشنی) حضرتلرینك کریمه‌زاده‌سیدر. شهنامه‌نویساندن اولوب (افلاطون شیروانی) دن اول بو وظیفه ایله موظف اولدیغی (هنرنامه) نك جلد ثانیسی مقدمه‌سنده‌مندرجدر . (٩٦٩)تاریخنده (مصر)ده ارتحال ایده‌رك جدی یانـنه دفن ایدلدی . آثاری :

١) منظوم تاریخ عثمانی (قانونی سلطان سلیمانك امریله یازیلان بو اثر آلتمش بیك بیتی حاویدر . لسان فارسی اوزره‌در)

٢) صنم‌الخیال (شکل انسانی‌نك مختلف اعضاسنه دائر مناسب افاداتی‌حاویدر) .

٣) فرس‌الخیال (شکل فرسك مختلف اعضاسنه دائر مناسب افاداتی حاویدر)

٤) ابيات تاريخيه (منتخبات اشعار قيلندندر)

٥) ديوان فارسی (طرز معروف اوزره‌در)

٦) سفرنامهٔ سليمان (خادم سليمان پاشانك (هند) سفرينی مبين ايكی بيك بيتلی بر منظومه‌در)

اشعارنده (عارفی) تخلص ايتمشدر .

٧) رساله فی‌المعما

فيضی سليمان پاشا

كورجی‌الاصلدر. استانبوله وصولندن صوكرا تحصيل علم ومعرفتله مأموريت دولته سلوك ايده‌رك رئيس‌الكتابلق بعده وزارتله بكام اولدی. حلب واليسی ايكن [١٢٠٦] تاريخنده ارتحال ايده‌رك مشايخ كرامدن ابوبكر حضرتلرينك قربنه دفن ايديلدی .

[مكتوبات السلاطين فی‌المعاهدات والفرامين] اسمنده تاريخ سياسته متعلق براثری واردر . اوائل حالنده بركوی محمد افنديك (اظهار) ينی ده شرح ايله‌مشدر اثرلری غير مطبوعدر. ييلديز كتبخانه‌سنده (حسن السلوك فی شان الملوك) اسمنده (حديث اربعين) ترجمه‌سی موجوددر . ادرنه‌ده ايكنجی سلطان سليم كتبخانه‌سنده (رسالة المفتضله فی الرد علی المعتزله) اسمنده براثری واردر .

قرانفيلی زاده محمد سعيد افندی

علمادن همتلی ، غيرتلی برذات اولوب بروسه‌ليدر. زمانك معلومات تاريخيه‌سنده آشنا ايدی . طريق تدريسه دخول ايله بروسه‌ده‌كی اميرسلطان جامع شريفی خطابتنه نائل اولدی. متجردانه عمر سورمشدر . اون سنه‌ده اكمال ايتديكی (گلشن معارف) اسمنده ايكی بويوك جلد مطبوع تاريخی واردركه جلد اولنك برقسمی تاريخ عمومی، قسم ديكريله جلد ثانيسی سلطان حميداوله قادار تاريخ عثمانيدن باحثدر . [١٢٥١] تاريخنده وفات ايله‌دی. اميرسلطان جامع شريفی خظيره‌سنده مدفوندر . ترجمهٔ حالی تاريخنك خاتمه‌سنده مذكوردر. بتخصيص تاريخ عثمانی قسمنده موجب استفاده نقاط واردر .

مناجاتی حاوی بر غزلندن :

حضرت فخرجهانك حرمته لطف ایدوب
هول محشرده سعیده شفقتك ایله روا

فوزی محمد مظهر افندی

ارباب معارفدن تاریخ شناس برذات اولوب (مرعش) لیدر. تحصیلی بعدالاکمال خدمات دولتك مالیه‌شعبه‌سنده تفیض ایده‌رك آیدین‌ولایتی دفتردارلغنه نائل اولمش‌ایدی. بووظیفه ایله مشغول ایکن [١٢٩٥] تاریخنده ازمیرده وفات ایله‌یوب [سیدمکرم‌الدین] درکاهی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی.

[خبرصحیح] نامیله یازدیغی تاریخ عثمانیسی بش جلددن عبارت اولوب سلطان سلیم ثانی‌یه قدردر. اتمامنه عمری وفا ایتمه‌مشدر منقح تواریخ عثمانیه‌دن معدود اولوب‌نهایتنده [فریدون بك] منشآتندن آلینمه بعض فرمانلر ، فتحنامه‌لر صورتلری‌ده مندرجدر.

قاضی حسین دیاربکری

فضلای مورخیندن برذاتدر [٩٦٦] تاریخنده مکه قاضیسی ایکن ارتحال ایله‌دی. الك مشهور اثری [الخمیس‌فی‌احوال‌النفس‌النفیس] اسمنده عربی‌العباره تاریخ اسلامیدرکه برمقدمه، اوچ رکن ، برخاتمه اوزره مرتبدر .

مقدمه — : خلق نورمحمد (صلی‌الله علیه‌وسلمدن)

رکن اول — : بعثته قدر اولان حوادثدن

رکن ثانی — : بعثتدن هجرته قدر کذران ایدن احوالدن

رکن ثالث — : هجرتدن وفات نبی (صلی‌الله‌علیه‌وسلم) ه قدر مرور ایدن‌وقایعدن

خاتمه — : خلفای اربعه، بنی امیه ، آل‌عباس ایله‌طوائف ملوك وسلاطین عثمانیه‌دن سلطان‌مرادثالثه قدر کچن ایامك احوالندن باحث‌اولوب [٩٤٠] تاریخنده اکمال‌ایله‌مشدر. اخیراً مصرده‌طبع اولوندی. برده کعبةالله ایله مشتملاتنك مساحاتنه دائر (ذراع‌الکعبه)

اسمنده عربی العباره یازمه اوفاق بر رساله‌سی واردرکه بر نسخه‌سی (قوش آطه‌سی) کتبخانه‌سنده منظورم اولدی .

مناسك حجه دائر (هبة الناسك والحاج لانتفاعه بهالدی احتیاج علی مذاهب الاربعه) اسمنده بر اثریله مجموعه متعلقده برقاچ آثاری واردر .

ترجمهٔ حالی [قطب الدین مکی] نك (برق الیمانی) سنده مذکوردر دیاربکر اهالیسنك لسانی بالخاصه [٧٠٠] تاریخندن صوکرا (تورك) عرقنه تحول ایتدیکی جمله تحقیقاتندندر.

قوچی بك (کوریجه‌لی [١] قوجه مصطفی بك)

یازمه بر اثرده (خاص اوطه‌دن چیقمه بوسنوی قوچی بك ...) دیه محروسه‌ده شهرتی کبی کوریجه‌لی اولماسی اقوادر سلطان مرادرابعك بزمنده مصاحب، رزمنده محارب اولان خواص اندرون همایوندن یتیشن ارباب معارفك علماً وسیاسة زمانجه الك کزیده‌لرندن اولوب تدبیر مصالح دولت وامور مهمهٔ سلطنته دائر تاریخه مستند یازدیغی لایحهٔ مشهوره‌نك صاحبیدرکه [١٠٤١] تاریخلرنده یازلمشدر .

نعیما تاریخنك بولایحه‌نك سیاق افاده‌سنی تقلیداً یازلدیغی مستبان اولمقده‌در. سلطان ابراهیمه دخی آیریجه برلایحه تقدیم ایتمش ایسه‌ده بونسخه‌نك موجودی نایابدر. مذکور لایحه بریسی آوروپاده، ایکیسی استانبولده اولمق اوزره اوچ دفعه طبع ایدلمشدر . حرمی ایله مخدومی سفرشاه کوریجه‌ده میراخور الیاس بك جامعی حظیره‌سنده مدفوندرلر. کندیسنك‌ده کوریجه‌نك ماناستر جاده‌سنده‌کی [بلامن] قریه‌سنده مدفون اولدیغی مروی ایسه‌ده بوروایت قطعی دکلدر . سیاسیات ایله اشتغاله صرف ذهن ایتدیکی مرتبه‌ده مثلا

---

[١] قوچی یاخود قوچ تعبیری بك مرحومك لقبی مقامنده اولوب کتبخانهٔ خدیوی فهرستلرنده مصطفی بك دیه کورولدی. بوکلمه‌ك آرسلان، قاپلان، دمیر، قیا وسائره کبی لقبلردن اولمسی‌ده وارد خاطردر . حتی قره‌فریه‌ده قوچی بك محله‌سنده‌کی بانیسی اولوب قوچی بك یاخود قره‌کال بك اسمیله مشتهر اولان قره‌کال بك‌ده بوقبیلدندرکه بوذات ترجمه‌سی سبق ایدن زعیم میر بکك اجدادندن اولدیغی قیودات وقفیه ایله ثابتدر . آرناوودجه‌دن آلنسان برلغت اولمق اوزره تلقی ایدیلیرسه آرناوودجه‌ده واومقبوضه ایله [قوچ] کلمه‌سی قیرمزی معناسنه‌در احتمال یوزینك قیرمزیلغندن ناشی قوچ بك، قوچی بك لقبی ویرلمش اولماسی‌ده ملحوظدر . کوریجه ایله آنیوریه قریه‌سی آراسنده قوچی بك نامنه موقوف براراضی واردر .

ادبیاتده معجزبیان اولمغه اقدام ایله‌مش اولسه ایدی احتمال که کندیسندن ایکی عصر صوکرا عاکف پاشانك همتیله وجود بولمش اولان شیمدیکی طرز ادبمز داها اوزمان وضع ایدیلمش اولور ایدی. شانی زاده‌نك بولایحه حقنده‌کی افاده‌سی : (کوریجه‌لی قوچی بك سلطان مرادرابعه بومزایایی بریپرانه ادا ایله بی محابا انها ایتمشدرکه الحق [ابوالنجیب] [١] رساله‌سنه فائق دینمکه لایقدر) . بك مرحومك برادری اولان (خرم) بك مع التأسف روسیه‌یه فرار وتنصر ایتمشدر.

قره‌چلبی زاده عبدالعزیز افندی

شهری الاصل اولوب مسند مشیختی احرازایدن فضلای مورخین وادبادندر. اواخر عمرنده بورسه‌ده اقامته مأمور اولمش ایدی. (رضاءالله) ترکیبنك دلالتی اولان [١٠٦٨] تاریخنده وفات ایله‌دی. قبری [آبدال محمد] محله‌سنده کمدلك جاده‌سنه کیدن یولك صول جهتنده دوه‌جیلر مزارلغی دینیلن قبرستان کنارنده‌در . حدیدمشرب و تندخو ایدی . مبدأ آدمدن اعتباراً [١٠٥٢] تاریخنه قدر یازدیغی بر جلد کبیر [روضة الابرار] و [مرآت الصفا] وآریجه [حلیة الانبیا] ایله سلطان سلیمان قانونینك فتوحاتی مبین [سلیمان نامه] [٢] ومراد رابعك روان وبغداد سفرلرینی مبین [ظفرنامه] اسملرنده دیکر تاریخلری وعلم اخلاقدن (اخلاق محسنی) ترجمه‌سی وفقهدن [حل الاشتباه عن عقد الاشباه] و [کتاب الالغاز فی الفقه الحنفیه] و [کافی] اسملرنده‌کی اثرلری وادبیاتدن [کلشن نیاز] اسمنده‌کی منظومه‌سی ومرتب دیوان اشعاری و [رساله قلمیه‌سی] واردر. نثری نظمندن قوتلیدر آثارندن [روضة الابرار] ایله [سلیمان نامه] مطبوعدر . [روضة الابرارك] عباره‌سی مغلقجه اولمقله برابر اولدقجه محاکمه‌لی بر صورتده اولدیغندن اکثر نقاطندن استفاده اولونور . [کازرونی] نك سیر نبویه‌سنده [فواتح النبویه فی سیر-

(١) شانی زاده‌نك ابوالنجیب رساله‌سندن مقصدی (ابوالنجیب سهروردی) نك (نهج السلوك فی سیاسة الملوك) اسمنده‌کی رساله مشهوره‌سیدرکه ترجمهٔ حالی شعرافصلنده مذکور نخبی محمدافندی طرفندن ترجمه وطبع اولوندیغی ذکر ایدیلدی .

[٢] زمرهٔ قضاتدن بورسه‌لی [شمسی] ایله شعرادن [فردی] نك برر سلیمان نامه‌لری واردر

المصطفویه] اسمیله ترجمه ایله‌مشدر [روضة‌الابرار] ك مطبوع قسمی کرید فاتحلرندن یوسف پاشانك شهادتی تاریخی اولان بیك اللی بش سنه‌سی نهایتنه قدردر . غیر مطبوع ایکی ذیلی واردر .

برنجی ذیلی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده واردر . عبدالعزیز افندینك کندی‌افادهٔ تحریریه‌سنه نظراً [روضة‌الابرار] ك برنجی جلدی بو برنجی ذیل ایله باشلایورکه جلوس سلطان محمد رابعدن [۱۰۶۸] سنه‌سی صفرینه یعنی وفاتی سنه‌سنه قدردر .

برمناجاتندن :

خوان احسانی کشاده دری بی دربانذر
سفرهٔ نعمت ولطف وکرمی خلقه عمیم

[روضة‌الابرار] : احوال انبیا ، سیرنبی ، احوال ملوك اسلامیه ، احوال سلاطین عثمانیه فصللرندن عبارت دورت فصل اوزره مرتبدر . [۱۰۶۸] تاریخنه قدر ذیل یازمشلردر . [مرآت‌الصفا] حضرت آدمدن حضرت محمد صلی‌الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرینه قدر آیری تواریخ انبیادر

فقهدن (روضة‌القدس) ی (نفحة‌الانس) اسمیله شرح ایتمشدر .

قره باش زاده احمد بن محمد افندی

فضلا ومورخیندن مدقق برذات اولوب ازمیرلیدر . خط دستیله محرر بویوجك بر جلد اوزره مرتب عربی‌العباره اثر تاریخیسنده سیر پیغمبری ایله مناقب اصحاب و اولیادن وخلاصةً احوال ملوك اسلامیه‌دن و [موضوعات‌العلوم] ایله [کشف‌الظنون] و [تذکرة‌الحکم فی‌طبقات‌الامم] طرزلرنده علوم عالیه و آلیه‌نك تعریفات و موضوعلریله غایه‌لرندن وعلوم مذکوره رجالنك ترجم‌احوال وآثارندن باحث معلومات نافعه مندرجدر. اثر مذکورك [۱۱۹۵] تاریخنده ازمیرده تألیف ایدلدیکی خاتمه‌سنده محرردر. [۱۱۹۸] تاریخنده ازمیرده ارتحال ایله‌دی . نمازکاه جوارنده تخته‌لی مسجدك قبله جهتنده مدفوندر .

كمال محمد چلبی « بالاطی زاده »

تاریخ نویساندن وصوقوللی محمد پاشانك کتاب وبندکانندندر. [٩٠٣] ده وفات ایدن مورخ مشهور [میرخواند] ك فارسی العباره [روضة الصفا فی سیرة الانبیا والملوك والخلفا] سنی ظهور اسلامیته قدر ترجمه ایده‌رك [ترجمان الدستور فی حوادث الازمان والدهور] تسمیه ایله‌دیکی اثری [١٢٥٨] ده طبع اولونمشدرکه موجب استفاده‌در. مثنوی شریفی‌ده قسماً شرح ایله‌مشدر. تحریرینه باشلادیغی تاریخ عمومی‌یی اکماله موفق اولاماشدر. طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر. سلطان مراد ثالث دورونده [بودین] ده شهیداً ارتحال ایتدیکی [ریاضی] تذکره‌سنده محرردر.

کشفی محمد چلبی

سکبان باشی و آماسیه والیسی اولان خضر اغانك اوغلو اولوب آماسیه‌لیدر. تاج زاده سعدی وجعفر چلبی‌لردن استفادهٔ علوم ایده‌رك قبل السلطنه سلیم خان اوله کتابتله عرض خدمت وجلوس همایونلرنده کاتب دیوانی وایران ومصر سفرلرنده سرکاتبی اوله‌رق برمدت ارکان دولت سلیمیه‌دن اولمش و [٩٢٦] ده مشار الیهك ارتحالنده اناطولی دفترداری و [٩٢٧] ده بك چوق آماسیه‌لیلرکبی متقاعد اولدیغی حالده [٩٣١] ده استانبولده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌یه مالك، عالم، حسن اخلاق صاحبی بر ذات ایدی. بری مختصر، دیکری مفصل [سلیم نامه] عنوانیله ایکی قطعه تاریخی اولوب سلطان مشار الیهك ایران ومصر سفرلرینی یازمشدرکه برر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر. برده [عوامل فرس] نامنده قواعد فارسیه تألیف ایتمشدرکه زبان فارسیده‌کی اختصاصنه دالدر.

کمال احمد دده

فضلای مولویه‌دن تاریخشناس بر ذات اولوب آقشهرلیدر. [٧٧٦] سنه‌سنده وفات ایدن [محمد بن حسن الشافعی] نك طبقاته منقسم [مناقب الاحباب ومراتب اولی الالباب]

سنك مزارنده اسمیله :

بو مرقده هر کیم ایدرسه دعا
ایده محشرده شفاعت مجتبی

بیتی منقوشدر . سنك مزارنده [۱۲] ترکلی تاج اولدیغنه کوره طریقت علیه‌دن‌ده مستخلف اولدقلری آکلاشیلیور .

قوشمانی عبدالله افندی ابن دهقانی

بوذاتك [فذلکهٔ قوشمانی] عنوانیله ایکی رساله‌سی واردرکه بریسی انکلیز دونماسنك درسعادته ورودندن سلطان سلیم ثالثك خلعنه قدر اولان وقایعی، دیکری‌ده سلطان‌مشارالیهك تیفیت شهادتنی میندر . هر ایکیسی‌ده غیر مطبوعدر . بونلردن [رسالهٔ قوشمانی فی‌تعریف نظام‌الهامی] اسمیله [۱۲۲۱] تاریخنده یازدیغی تاریخچه‌نك برنسخه‌سی موزهٔ همایون کتبخانه‌سنده موجوددر. [الهامی] دن مقصدی سلطان سلیم ثالثك مخلصی‌درکه اشعارندن مستبان اولمقده‌در . قوشمانی تاریخچه‌سنك برنسخه‌سی‌ده جودت پاشا مرحوم طرفندن بایزید ثانی جامع شریفی ایچنده‌کی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنه اهدا ایدلمشدر . بوتاریخچه‌نك باش طرفنده آوروپا دولتلرینه‌کوندریلن بیاننامه واردر. قوشمانینك (هدیة الاخوان فی هدایة‌الانسان) اسمنده و مواعظ قوشمانی اسمنده وزبیرهٔ قوشمانی ورسالهٔ احسان وترکیب رهبر (مجموعه) اسملرنده‌ده اثرلری اولدیغنی مواعظ قوشمانیسنك نهایتنده یازییورکه بومواعظی (ملت کتبخانه) سنده واردر

کمال :

۸۹۵ تاریخنده اوچ بیك بیتدن عبارت سلطان بایزید ثانی نامنه اسکی تورك وزننده منظوم بر داستان آل عثمان یازمشدر . بو اثرده عثمانلیلرك آناطولی‌یه ورودی و سلطان علاءالدین ایله ملاقاتلری ومبادیٔ حکومتلری حقنده‌کی سوزلرروایات مشهوره‌یه مخالفدر. معمافیه بعض‌فوائد موجوددر . کتابك مقدمه‌سنده و علی‌الخصوص اواخرنده کتابی نه سببله تورکجه‌یازدیغنی وتورکجه آثارك او دورك کبراسنجه او قدر مقبول اولمادیغنی ذکر ایدییور . نور عثمانیه کتبخانه‌سنده اکثریتی اعتباریله پیشدادیان احوالنی حاکی(ترجمهٔ تاریخ معجم) نامنده (۸۹۳) ده یازلمش براثری داها واردر .

اسمنده‌كی اثرینی [تحفة المشتاقين الى مناقب الصحابة والتابعين] اسميله ترجمه ایتدیكی كبی ماوراءالنهردن یتیشن مشاهیر مورخیندن [خواندمیر] كده آثار تاریخیه‌سندن برینی‌ده ترجمه ایلمشدر. [مناقب مولانا] یی‌ده نظم ایله‌یوب [افلاكی دده] نك روايتنه‌دك ختم ایتمشدر. استانبولده كندیلری ایچون بنا اولونان [یكی قاپی مولویخانه‌سی] نده سجاده نشین ایكن [روح الله تعالى روحه] تركیبنك دلالتی اولان [١٠١٠] تاریخنده ارتحال ایتدی .

كاتب چلبی « حاجی خلیفه » [١]

ترقیات غربیه‌نك عثمانلیلر ایچنده شیوعنه بادی، نامنی سرلوحهٔ مقال افتخار ایتدیكمز كاتب چلبی مرحومدر. وجودلریله افتخار اولونان علمای عثمانیه میاننده [كاتب چلبی] فنون شرقیه وغربیه‌یی احاطه ایدنلردن اولمسی زماننك حرمتله یادینی استلزامه كافی ایكن برده بزه خدمات قلمیه‌سیله یكی بر دورهٔ ترقی آچمسی حسبیله جداً وحقیقةً اكابر هنرورانمزدن عد اولونمغه كسب استحقاق ایلر .

بو ذات عالی شهری‌الاصل اولوب عبدالله افندی نامنده بر عثمانلی عسكرینك مصطفى اسمنده‌كی اوغلیدر. برطرفدن تحصیل علمه ساعی اولمغله برابر مختلف مأموریتلرده ممالك عثمانیه‌نك قسم اعظمنی دولاشارق نهایت استانبولده قرار قیلوب تألیفاتنك اكثرینی بوراده اكمال ایتمشدر. دانشوران عثمانیان میاننده زمان اعتباریله خاتمهٔ متقدمین ورئیس متأخرین عد اولنه‌گلمشدر. وفاتی [٢] (١٠٦٧) ده، قبری درسعادتده وفا محله‌سنده (زیرك) ، ایتن جاده‌نك صول طرفنده كندی نامنه منسوب محترق مكتبك ساحه‌سنده‌در .

منقح ترجمهٔ حالیله آثارینه دائر ایضاحات طرف عاجزیدن یازیلوب [١٣٣١] تاریخنده استانبولده طبع ایدیلان (كاتب چلبی) رساله‌سنده مندرجدر. مع‌مافیه بو اثره نسبتله (عثمانلی مؤلفلری) نده‌كی اسامیٔ آثارده بعض زیادات واردر .

---

[١] غربلیلر بیننده حاجی خلیفه غلطی اولان حاجی قالفه شهرتیله بنامدر .

[٢] سواری قلمنده ایكنجی خلیفه اولان صاحب ترجمه (حاجی خلیفه ـ كاتب چلبی) نك ١٠٦٧ ذی‌الحجه‌سنك اون بشنجی كونی فجأةً ارتحال ایتدیكی بر نسخه‌سی بیلدیز كتبخانه‌سنده موجود (معیارالدول ومسبارالملل) خاتمه‌سنده مذكوردر.

آثارينه دائر ايضاحات :

۱) كشف الظنون عن اسامى الكتب والفنون : فرانسزلرك بيبليوغرافى Bibliographie ديدكارى (كتابيات، علم احوال كتب). دائر يازيلان آثار عثمانيه‌نك بر كزيده‌سى اولوب يكرمى سنه‌لك بر سعى واجتهاد ثمره‌سى اولمق اوزره وجوده كلن بو اثر اوچ يوز قدر علوم وفنونك موضوعات وغاياتى حقنده تعريفات ومعلومات لازمه‌يى حاوى عربى العباره‌در. باخصوص مقدمه‌ده‌كى تعريفات علميه‌سى بالعموم ارباب مطالعه ايچون جداً استفاده‌بخشدر. اساس اعتباريله حروف هجا اوزره مرتب كتاب لغتى اولان بو اثر [۹۵۱۲] مؤلف وشارح و [۱٤۵۰۱] قدار كتاب، رساله، شرح، حاشيه اسملرينى ميندر. اك اول (۱۰۹۲) ده استانبولده ارتحال ايدن فضلاى ادبادن (ويشنه زاده محمد عزتى) افندى طرفندن برمقدار الحاقات ياپلمش ايسه‌ده مسوده حالنده قاله‌رق طبع اولنمامشدر. مؤخراً (۱۲۱۷) ده استانبولده وفات ايدن (حنيف زاده احمد طاهر افندى) طرفندن [۵۰٦] اسامئ كتبى مشعر [آثار نو] اسميله بر ذيل يازيلمشدركه بو ذيل مصرك (جامع الازهر) كتبخانه‌سيله استانبول، شام، حلب كتبخانه‌لرندن يكرمى آلتى كتبخانه‌نك اسامئ كتبنى حاوى اولمق شرطيله متن عربيسيله برابر آلمان مستشرقلرندن (كوستاو فلوكل) معرفتيله يدى جلد كبير اوزره [۳] (۱۸۳۵ — ۱۸۵۸) سنه‌لرى آره‌سنده آلمانيانك (لايپزيغ) شهرنده طبع اولنمشدر. اخيراً آلمان وانكليز لسانلرينه‌ده ترجمه ايديله‌رك طبع ايدلمشدر. يالكز متنى آرابه‌جيلرشيخى ابراهيم افندى طرفندن ياپيلان ذيليله برابر (۱۲۷٤) تاريخنده ايكى جلد اوزره مصرده طبع اولديغى كبى (۱۳۱۰) تاريخنده ينه ذيليله برابر استانبولده طبع ايدلمشدر. ياپيلان ذيللردن برى‌ده (۱۲۷۵) ده ارتحال ايدن شيخ الاسلام عارف حكمت بك افندى طرفندن ياپيلان ذيلدر. (كشف الظنون). ياپيلان ذيللرك اك مهمى اولوب متن محتوياتندن فضله اولمق اوزره (۱۸,۰۰۰) كسور اسامئ مؤلفاته بالغ اولان [ايضاح المكنون فى الذيل على كشف الظنون] اسمنده‌كى ذيلدركه فضلاى عصردن وعلم احوال كتب متخصصلرندن مارالذكر بغدادى اسماعيل پاشا طرفندن اوتوزسنه‌لك برسعى متمادى ثمره‌سى اوله‌رق ميدانه كلمشسه‌ده هنوز طبعنه موفقيت حاصل اولمامشدر.

علم مجاهدى اولان پاشاى مشاراليهك [اسماء المؤلفين وآثار المصنفين] اسمنده بر اثر

[۳] مؤلفين عربيه (ابن النديم) ك (فهرست العلوم) نك طابعى‌ده بو ذاتدر.

قیمتداری داها واردرکه صدر اسلامدن زمانمزه قادار کلن مؤلفین اسلامیه‌نك اسم وکنیه‌لریله اثرلرینك اسملرینی محتویدر.

فرانسه‌نك عصر اخیر حکما ومستشرقلرندن مشهور (کوستاو لوبون) ك کاتب چلبی مرحومی عرب مورخلری آره‌سنده ذکر ایتمسی [تورکلرك علوم وفنونه خدمتلری] اسمنده‌کی اثر ناچیزانه‌مك مقدمه‌سنده‌کی معروضاتم دولاییسیله عثمانلی علماسنك‌ده همان قسم اعظمنك اثرلرینی عربجه یازمالرندن ایلری کلشدر. [کشف الظنون] ك قیمت علمیه‌سی یازیلدیغی وقتلرده ایجاب زمان اوله‌رق لایق اولدیغی درجه‌ده تقدیر اولونمامش ایسه‌ده بوکون شرق وحتی غرب ارباب تتبع ومطالعه‌سنك حرز جان ایتدیکی آثار قیمتداروندر.

[کشف الظنون] فرانسز مستشرقلرندن (هربلو) نك (١٦٩٥) سنهٔ میلادیه‌سنده پارسده طبع اولونان ویرطافی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده موجود بولونان [کتبخانهٔ شرقی] نام اثرینك باشلیجه مأخذندن بولوندیغی مصنف مستشرقلردن (غالان) طرفندن ده مصدق ایکن (هربلو) ك کتاب مذکور حقنده کویا بی وقوفانه واستخفافکارانه یازدیغی افاداته حیرت وهر زمان بیطرف بولونمق لازم کلن حقایق علمیه نامنه تأسف اولونور.

یکی جامع کتبخانه‌سنده (٨١٥) نومروده [ابن ندیم] ك فهرستنی، چلبی نك [کشف] نی کوروب بعده کشفی اصلاح واختصاره قالقیشان واسمنی تصریح ایتمه‌ین بر کیمسه‌نك [التذکار الجامع للآثار] اسمنده براثری واردر. فقط مؤلفلرك تاریخ وفاتلرینی یازمامشدر.

٢) تقویم التواریخ: فرنکلرك (قرونولوژی) دیدکلری برطرزده وفهرست وقایع وادیسنده قیمتلی بر اثر تاریخیدر.

چلبی مرحوم بو اثرینی (١٠٥٣) سنه‌سی ایچنده ایکی آیده بیتیرمش ومکافاةً ایکنجی خلیفه‌لك رتبه‌سنه نائل اولمشدر. بزده طباعتك احداث ایدلدیکی دوره‌لرده محدث طباعت عثمانیه (ابراهیم متفرقه) طرفندن (١١٤٦) تاریخنده بعض علاوات ایله طبع اولنمش و (شقایق نعمانیه) ذیلی عطائی‌یه ذیل یازان (شیخی محمد) افندی طرفندن‌ده (١٠٥٩) دن (١١٤٤) ده قادار تذییل ایدلمشدر. متن اثر اوروپا لسانلرندن بعضلرینه واز جمله ایتالیا مستشرقلرندن [رینالدو قارلی] طرفندن ایتالیانجه‌یه ترجمه اولونه‌رق (١٦٩٨) ده وندیکده طبع اولونمشدر. تقویم التواریخه (١١٤٧ دن ١٢٢٧) تاریخنه قادار اوچنجی ذیل اولمق اوزره علی سماوی افندی: [کشفیات جدیده دیو تداول ایدن بعض آثار تاریخیه‌یه دائر

تنبیهاتی شامل برمقدمه ضمیله ورأس واذیال اوزرینه حاشیه‌لر علاوه‌سیله بو کره بارسده طبع ایلدم ۱۲۹۱] افاده‌سیله باشلادیغی ذیلندن آنجق (۱۲۸) صحیفه‌سنك نشرینه موفق اوله‌بیلمشدر. بو ذیل فی‌الحقیقه علمی وتاریخی برخیلی فوائدی حاویدر.

(هامر) تاریخی مترجمی زمانمز فضلاسندن عطا بك مرحوم [تقویم‌التواریخ] حقنده « هیچ شبهه یوقدرکه بزده تقویم‌التواریخك مؤلفی کاتب چلبی کبی اون اون بش عالم یتیشه بیلمش اولسه ایدی بوکون ترقیات علمیه‌جه خیلی ایلریده بولنوردق. عثمانلی مؤلفلری ایچنده اوروپاده اك زیاده شهرت بولمش اولان کاتب چلبی‌در. » بیوریورلرکه واقعه مطابق فاضلانه بر تصدیقدر .

۳) تحفة‌الکبار فی اسفارالبحار : عثمانلیلرك بحری‌فتوحات ومحارباتندن باحث اولوب (۱۱۴۱) تاریخنده ابراهیم متفرقه طرفندن طبعنه همت اولونمش واوروپا لسانلرندن بعضلرینه ازجمله انکلیزجه‌یه ترجمه ایدلمشدر. اندرون همایون کتابلرنده‌کی نسخه‌نك کنارنده‌کی یازیلر مؤلفکدر. بعض محاربات بحریه ایله (اینه‌بختی) بوغازی رسملری‌ده واردر .

اخیراً امرای بحریه‌دن و تاریخ عثمانی انجمنی اعضاسندن صفوت بك مرحوم همتیله وبعض رسملر علاوه‌سیله‌ده آیریجه طبع اولونمشدر .

زمانمز امرای بحریه‌سندن سلیمان نطقی بکك [محاربات بحریهٔ عثمانیه] سی ومرحوم شکری بکك [اسفار بحریهٔ عثمانیه] سی‌ده اسملرینك دلالتی کبی [تحفة الکبار] وادیسنده تحریرینه همت بیورولان قیمتلی تواریخ بحریه‌مزدندر.

٤) جهانما : تاریخ تألیفی « مرآت دنیـا ومافیها اولدی بو جهان نما » مصراعنك دلالت ایتدیکی (۱۰۵۸) سنه‌سیدر. فنی برطرزنوینده لسان عثمانی اوزره یازیلان جغرافیا کتابلریمزك اسکی وقیمتلیلرندن یکانه بر اثر اولوب (٦٤٨) بیوك صحیفه‌یی محتوی اولان ولاتینجه‌یه ترجمه ایدیلن بو اثر باخصوص مقدمه‌سنده‌کی جغرافیانك تاریخی وفلسفی قسملرینی تتبع ایدن ذواته هرزمان مأخذ اوله‌بیلیر قیمتلی بر اثردرکه بوده (۱۱٤٥) تاریخنده ابراهیم متفرقه همتیله طبع اولونمشدر. محتوی بولوندیغی خریطه‌لری‌ده آیریجه شایان نظردر. حضرت مؤلفك (جغرافیا) کلمهٔ مرکبه‌سنی (جهانما) مقابلیله نقل وقبول ایتدیکی آکلاشیلیورکه اصابتی آشکاردر .

۱ کاتب چلبی) نك آثارندن اولمق اوزره مورخ (هامر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه

اولنه‌رق (۱۸۱۲) ده ویانه‌ده طبع اولونان (روم ایلی و بوسنه) جغرافیاسی‌ده آیریجه براثر اولمایوب چلبی مرحومك جهانماسنك غیر مطبوع قسمندن برپارچه‌دن. بو پارچه‌نك بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیده موجود اولدیغی کبی راغب پاشا کتبخانه‌سنده‌کی یازمه (جهانما) ده‌ده مندرجدر. جهانمانك برمقدار ذیلی دخی وارسه‌ده مؤلفی معین دکلدر.

جهانمایه طابعی اولان ابراهیم متفرقه طرفندن جلد ثانی اولمق اوزره مکمل برذیل یازیله‌جغی کتابك نهایتنده‌کی شو [تذییل الطابع حمداً ثم حمداً لله العلی الاعلی که آنك عون وعنایتیله اشبو کتاب مستطاب اتمامه رسیده اولدی وفضل وکرمنه توکل برله دیباجهٔ کتابده عاجزانه تصمیم وتعهد اولندیغی اوزره توفیق باری یاری اولوب بو عالم واسع الارجادن آسیا قطعه‌سنك حاوی اولدیغی ممالك وملوك جهان احوالی تحریر وتسطیر وتصویره شروع ونهایت عمارت شرقیه‌دن ابتدا وغربه توجه برله محمیهٔ استانبولك شرق وحذاسنده واقع اسکداره ویمین ویسارنده قره‌دکز وآق دکز سواحل شرقیه‌سنه کلنجه وقوف واطلاع میسر وعلم وخبره ظفر ممکن اولدیغی مرتبه احوال ممالك وبلاد ثبت سلك سطور قلندی. اکر همت علیهٔ پادشاهانه وارادهٔ سنیهٔ خسروانه جلوه‌نما اولورسه بو کتاب مستطابه جلد ثانی اولمق اوزره محمیهٔ استانبولده شروع برله نهایات وعمارات غربیه وارنجه اقسام ثلثه‌نك یعنی اوروپا وافریقا وامریقا قطعه‌لرینك دخی حاوی اولدیغی ممالك وملوك وملل احوالنی تحریر وبیانه وتفصیل وعیانه صرف همت ایله عموماً احوال روی زمینی مشاهده‌یه برمرآت عالم‌نما ابداع ومیان اسلامیانده عدیم السبق والمثل خدمت مبروره ومآثر محموده ابداعیله یادکار قومغه بذل مکنت اولونمق درکاه واهب الآمالدن مستدعادر.]

افاده‌سندن اکلاشلمقده ایسه‌ده تحریر وطبعنه موفق اوله‌مادیغنه (فن) نامنه تأسف اولنور جهانمانك نصفنه قادر مؤلف خطیله محرر اولان نسخه‌سی (اندرون همایون) کتبخانه‌سنده‌در .

[٥] سلم الرصول الی طبقات الفحول : علمای عربك طبقات تعبیر ایتدکلری حروف هجا اوزره مرتب تراجم احوال کتابلری طرزنده برجلد کبیر عربی العباره منقح براثر مقبولدر که قسم اول تراجم احوالدن، قسم ثانیسی کنیه وانسابدن، قسم ثالثی تاریخی فوائد متفرقه‌دن باحث اولوب مؤلف خطیله محرر اولان نسخهٔ یکانه‌سی شهزاده باشنده شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده‌در. تاریخ تألیفی (۱۰٦۲) در. مؤلف بواثرنده ترجمهٔ حالنی یازدیغی

ماده‌ده والده‌سندن نقلاً ولادتنك (۱۰۱۷) اولدیغنی بیان ایدییورکه تاریخ وفاتی (۱۰٦۷) اولدیغنه کوره اللی یاشنده ارتحال ایتدیکی آکلاشیلیور. (رحمة‌الله‌علیه رحمة واسعة).

٦) رجم‌الرجیم بالسین والجیم : مسائل غریبه و فتاوای عجیبه‌یی جامع اولوب غیر مطبوعدر . نسخه‌سنه دسترس اوله‌مادم .

۷) دستور العمل لاصلاح الخلل : برمقدمه اوچ فصل اوزره مرتب اولوب مقدمه اطوار دولتدن ، فصل اول رعایا ، فصل ثانی عسکر ، فصل ثالث خزینه احوالندن باحث حکمت و سیاست اداره نقطه‌لرندن باعث استفاده مهم بر رساله‌درکه مالیون عثمانیه‌دن (عین علی) افندینك (۱۰۱٦) تاریخنده تألیف ایتدیکی (قوانین آل عثمان در مضامین دفتردیوان) اسمنده‌کی اثر قیمتداریله برابر (شناسی) افندی مرحوم طرفندن طبع ایدلمشدر.

۸) الالهام المقدس من الفیض الاقدس : شرائط صلاتدن اولان وقتك ادراکی اولنه‌مدیغی قطبلرده صلاتك نه وجهله ادا اولنه‌جغی ، اشراط ساعاتدن اولان کونشك مغربدن طلوعنك فنه تطبیقی ، ارضك کرویتی نظر دقته آلنه‌رق مکهٔ مکرمه‌نك سمت قدمنه تصادف ایدن نقطه‌ده نه طرفه توجه اولونسه ادای صلاة اولنه‌بیله‌جکی مباحثنی حاوی غیر مطبوع شایان استفاده تورکجه بر رساله‌درکه بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیه‌ده واردر .

۹) لوامع النور فی ترجمة اطلس مینور : تاریخ ترجمه‌سی (۱۰٦٤) اولان بو اثر [اطلس مینور] ك تعریفاتلی و ذیللی ترجمه‌سنی حاوی اوزمانه کوره مکمل بر جغرافیا کتابی اولوب مؤلفك خط دستیله محرر نسخه‌سی بغدادی اسماعیل پاشا حضرتلرینك کتبخانه‌لرنده ایدی .

۱۰) تحفة‌الاخبار فی‌الحکم والامثال والاشعار : فن محاضراته عائد اکثریتی اعتباریله ادبی وعربی العباره قیمتلی غیر مطبوع براثردر .

۱۱) جامع المتون : متداول متوندن اوتوزینی حاوی برمجموعهٔ علمیه‌در. اخیراً علامه (علی قوشجی) نك (محبوب الحمائل) نه نظیره اولمق اوزره ایکی متن اوزره اختصار ایتمشدرکه هرایکیسی‌ده‌غیرمطبوعدر. تحریات عاجزانه‌مه‌رغماً هرایکی‌مجموعه‌یه‌دسترس‌اوله‌مادم.

۱۲) فذلکة اقوال الاخیار فی علم التاریخ والاخبار : طولانی واورته قطعه‌ده عربی العباره برتاریخ عمومی اولوب بر مقدمه ، اوچ اصل، بر خاتمه‌اوزره مرتب اولان بواثرك تتمه‌سنده‌حروف‌هجا ترتیبی‌وجهله القاب‌ملوك ودول‌ایله بعض‌فوائدتاریخیه واولیات‌مندرجدر.

١٣) فذلكه ؛ (١٠٠٠) دن (١٠٦٥) تاريخنه قدر كچن وقايع عثمانيه‌دن باحث منقح برتاريخ اولوب ايكي جلد اوزره مطبوعدر. نورعثمانيه‌ده‌كي يازمه نسخه‌سي مطبوعندن بر آز فضله‌در .

١٤) ميزان الحق في اختيار الاحق : اساس اعتباريله ضرورت دينيه‌دن اولمديغي حالده مجرد سائقهٔ غفلتله بيسود قيل و قالي موجب اولان و بوسببله اضاعهٔ وقته سببيت ويره‌ن مسالك حل و حسمنه دائر لسان اعتدال وبي طرفي ايله يازيلمش توركجه بر اثر حكيمانه اولوب صوك طبعي (كتابخانهٔ ابوالضيا) جزؤلري آره‌سنده اولمق اوزره اوچ دفعه طبع اولونمشدر .

حضرت مؤلف بو اثرينك نهايتنده كندي ترجمهٔ حالني يازديغي كبي اخلاق فاضلهٔ اسلاميه دائرده برطاقم وصايا درج ايلمشدركه بوجهتله‌ده شايان استفاده بر اثر نافعدر .

يالكز بواثرك باش طرفلرنده مشهور (اسكندريه) كتبخانه‌سنك خليفهٔ ثاني حضرت عمر طرفندن ياقديرلديغنه دائر يازيلان نقل شايان تصحيحدر . زيرا بوكتبخانه حضرت عمردن تقريباً (٥٠٠) سنه اول روماليلر طرفندن ياقيلديغي حتي بي‌طرف وحقكو آوروپا مورخلري طرفندن تصديق ايدلكده‌در . بو مسئلهٔ تاريخيه‌نك تفصيلاً حلي شوراي دولت معاونلكندن متقاعد (محمد منصور) نامنده بر ذاتك (اسكندريه كتبخانه‌سي) اسمنده‌كي اثر مطبوعنده مندرجدر .

١٥) شرح محمديه : فاضل شهير (علي قوشجي) نك (فاتح سلطان محمد خان) نامنه تاليف ايتديكي هيأت رساله‌سنك شرحي اولديغي وتأليف وتسويد ايتمشسه‌ده تبييضه موفق اوله‌مديغي ترجمهٔ حاليله (شهري زاده) نك (نوپيدا) سنده محرردر .

١٦) رونق السلطنة : مكمل براستانبول تاريخي اولديغي ترجمهٔ حالده‌مندرج ايسه‌ده مطالعه‌سنه ظفرياب اولنه‌مامشدر .

١٧) ترجمهٔ تاريخ فرنكي : مترجمك تعبيري وجهله ملوك نصارا تاريخي اولديغي آكلاشيليورسه‌ده بوترجمه‌نك نسخه‌سنده دسترس اولنه‌مامشدر . اوائلندن آوروپاتاريخي ناميله برقسمنك شناسي مرحوم همتيله تصوير افكار ايله نشر اولونديغي (١٢٨١) تاريخنده برنجي دفعه طبع اولونان (ميزان‌الحق في‌اختيارالاحق) رساله‌سنك نهايتنده مذكوردر .

١٨) نكارستان غفاري لطائفنك اختصاري : بو اثرك جلييدن صوكره عزت علي

پاشایه كچديكى ، بونك وفاتيله‌ده خزينهٔ همايون كتبخانه‌سنه آلنديغى (شهرى زاده) نك (نوپيدا) سنده مذكوردر .

۱۹) تاريخ وطبقات نوادرى اختصارى : بو قيمتلى مجموعه‌نك‌ده (شهرى زاده) يه انتقال ايتديكى (نوپيدا) ده محرردر . بوندن صوكره نره‌ده قالديغى معلوم دكلدر .

۲۰) بحريه : شهرى زاده‌نك افاده‌سى اولان (ممالك عثمانيه‌نك دكز ومملكتلرندن باحث ...) اولمق اوزره چلبى مرحومك (تحفة الكبار) دن بحريه اسمنده باشقا برأثرى‌ده اولديغى (نوپيدا) ده مندرجدر .

(مراد منلا) كتبخانه‌سنده (۱٤۲۹) نومروده مقيد اولوب كنارنده (تكملة ابن خلدون لكاتب چلبى) اسمى يازيلان اثرك‌ده چلبى مرحومك آثارندن اولديغى مذكور ايسه‌ده مندرجاتنده بواسنادى توثيق ايده‌جك هيچ برقيد يوقدر. عربى العباره (مجمع الغريب) نامنده اولان بو اثرك باش طرفى شويله‌در : (وبعد فهذا جمع لطيف انتخبته من الكتب المتداولة المبسوطة والرسائل ممايتعلق بعلم الحكمة والهيأة والميقات والعقائد والسير والتواريخ والخصائص والشمائل ورتبته على مقدمة واربعة ابواب وخاتمة)

كسبى مصطفى افندى [۱]

كتبهٔ دولتدن اولوب ادرنه‌ليدر . (عبرتنماى دولت) اسميله يازديغى مجموعه قيلقلى تاريخچه‌سى (۱۱۸۲) روسيه سفرنى مبين اولوب غيرمطبوعدر. برنسخه‌سى موزهٔ عثمانى كتبخانه‌سنده واردر .

ابياتندن :

عشاق كبوتركبى هپ دمكش اولورلر
زيراكه محبتده‌در آنلر كومه‌سيله

---

[۱] شاهدى مرحوم نسلندن اولوب (اوله كسبى افنديڭ مقامى جنت مأوى) مصراعنك كوستردیكى (۱۰۵۰) تاريخنده وفات ايده‌رك قاسم پاشايه دفن ايديلن صاحب ديوان (ادرنه‌وى كسبى محمد افندى) ديكر برذاتدركه قطعهٔ آتيه بونكدر :

۱
سير ديدار يار ايدن دوشده
كوييا عالم وصالده‌در

۲
باغه عزم ايت هوا نه كرم ونه سرد
عالمك ذوقى اعتدالده‌در

کتخدا سعید افندی (ولی افندی زاده کتخداسی)

قضاتدن تاریخشناس بر ذات اولوب سلطان سلیم ثالث وقایعنه دائر غیر مطبوع بر تاریخچه‌سی واردر . مع‌مافیه اولنه روسیه چاری بویوك پترو زماننده بدأ ایله مفصل ومشروح قیمتلی برمقدمه یازمشدر.[نتیجةالوقایع] اسملی دیکر برتاریخچه‌ده [۱۲۲۱]دن اعتباراً ضبط وقایع ایدیلمشدر . بو اثرده [۱۲۲۲] دن اعتباراً ضبط ایدیلن وسلیم ثالثك خلعنی حاکی اولوب (مضبوطات سعید) تسمیه اولنان قسم‌ده مندرجدر. آندن‌صوکراسنی بر ذات مجهول ضبطه باشلامش و [۱۲۲٤] سنه‌سنه قدر یازوب [نتیجة الوقایع] تسمیه ایتدیکنی بیان‌ایله حرمینك تخلیصی‌ده ذیل‌اولارق درج‌ایتمشدرکه بونك نهایتنده [۱۲۳٤] تاریخی واردر . بعض قرائنه کوره (نتیجه) نکده سعید افندی طرفندن یازلدیغی آکلاشیلیورکه جودت پاشا حضرتلرینك افاده‌لری‌ده بونی تأیید ایدییور .

لطفی پاشا

(لطفی پاشا ابن عبدالمعین)

فضلای وزرا و مورخین عثمانیه‌دن بر ذات اولوب (اشقودره) لیدر . (هامه‌ر) (آولونیه)لی اولدیغنی یازییورسه‌ده موثوقدکلدر. استانبوله ورودینی متعاقب تحصیل‌علمه سعی ایتمکله‌برابر (آصفنامه)سی مقدمه‌سنده ذکرایتدیکی‌وجهله سلطان (بایزیدثانی) زماننده اعتباراً سرای همایونه‌ده انتساب‌ایله‌یوب متفرقه‌لق‌وظیفه‌سیله طشره‌مأموریتنه‌چیقه‌رق‌وترفیعاً چاشنیکیر باشیلق، قاپوجی‌باشیلق، میرعلملك، بکلربکی‌لك رتبه‌لرینه‌نائل اوله‌رق قسطمونی، قره‌مان،سوریه‌وسائره‌کبی برقاچ‌ولایتده‌ادارۀامورحکومت‌ایله‌دی.عودتنده‌پایۀ وزارتی‌احراز ایده‌رك متعاقباً شرف صهریتله‌ده مشرف اولدی . (۹٤٤) تاریخنده (آیاس پاشا) یه خلف اوله‌رق وزیراعظم‌تعیین بیورولدی . فقط رقباوخصماسنك خشونت طبع ، خودپسندلك ، علمنه مغروریت کبی ایجاد ایتدکلری تزویرات مقام صدارتده بقاسنه مانع اولدیغی کبی مشرف بولندیغی شرف صهریتندن‌ده محرومیتنی بادی اولدیغندن (۹٤۷) تاریخنده تقاعداً (دیمه‌توقه) ده اقامته مأمور ایدلدی و (۹۵۸) تاریخنده ایفای حج شریف‌دن صوکره ینه

اقامتكاهنه دونه‌رك (٩٦١) ده عالم بقايه انتقال ايتدى . مرحومك بعض نقلياته عطفاً بلاد (شام) ده مدفون بولونديغى مروى ايسه‌ده (حديقة‌الجوامع) ايله (اثمارالتواريخ) و (سجل عثمانى) ده (ديمه‌توقه) ده ارتحال ايتديكى محرردر.

شعرانك تراجم احوالنى مبين اولان آثار عثمانيه‌دن (ادرنه) لى (سهى) بكك (هشت بهشت) اسمنده‌كى تذكره‌سنده صاحب ترجمه‌نك فضيلت اخلاقيه وعلميه صاحبى طبيعت شعريه‌يه‌ده مالك بر وزير حكيم اولديغى مذكوردركه بروجه آتى آثارى‌ده بو افاده‌نك شاهد عادليدر .

آثارى :

١ — آصفنامه : اطوار واخلاق وزراعظم ، تدبير سفر ، تدبير خزينه ، تدبيررعايا، سرنامه‌لريله درت باب اوزره مرتب باعث استفاده توركجه بر رساله اولوب نوادر اسلاف كلياتى ميانده اخيراً طبعنه همت اولوندى . شعرادن (كاظم ابن‌عمرالقرا) نك‌ده سلطان (محمود اول) وزراسندن (احمد پاشا) نامنه بواسمده اثرى واردر .

٢ — خلاصة الامة فى‌معرفة الائمة : ائمهٔ مجتهدين حضراتنك احوال و اجتهاداتندن باحثدر .

٣ — قانون‌نامهٔ عثمانى : سلطان (احمد اول) دورى ارباب معارفندن (مؤذن‌زاده) طرفندن تذييل وتوضيح ايدلمش يدى فصلى وبر خاتمه‌يى حاوى بر اثر سياسى‌در. اوتونجى قرن هجرى ماليونندن (عين على) افنديكده مالى واداري قوانينه دائر (قوانين آل‌عثمان درمضامين دفترديوان) اسمنده (١٠١٨) تاريخنده مؤلف براثرى واردركه (كاتب چلبى) مرحومك (دستورالعمل لاصلاح‌الخلل) نامنده‌كى رسالهٔ قيمتداريله برابر (شناسى) مرحوم طرفندن طبع ايدلمشدر .

٤ — تاريخ عثمانى : ظهور عثمانياندن زمانه قادار يازلمش بر جلد اوزره مرتب منقح برتاريخ اولوب برنسخه‌سى (ويانه) كتبخانه‌سنده ، برنسخه‌سى‌ده كتبخانهٔ عاجزيده واردركه نسخهٔ عاجزيدن (تاريخ عثمانى انجمنى) نامنه استنساخ ايتديرلمشدر . بروجه آتى (٥) نومرودن اعتباراً يازيلان اسامىٔ مؤلفات صاحب ترجمه‌نك تاريخى مقدمه‌سنده ذكر ايتديكى اسامىٔ آثارندن منقولدر.

آثار عربيه :

٥ — كتاب زبدة المسائل فى الاعتقادات والعبادات

٦ — كتاب الكنوز فى لطائف الرموز فى الاحاديث الاربعين

٧ — رسالة فى تصحيح النية والعمل بها

٨ — رسالة فى تقرير الارواح اين يصيرون اذا خرجوا من هذه الاجساد

٩ — رسالة فى تقرير من احب اللقاء ومن كرهه

١٠ — رسالة فى تقرير الشهداء ومايتعلق بامور الآخرة

١١ — رسالة فى خصائص اهل السنة والجماعة

١٢ — رسالة فى بيان اهل الاهواء والضلالة

١٣ — رسالة فى تصحيح صلوة الجمعة ومايتعلق بها من الفضائل والآداب

١٤ — رسالة فى دخول الحمام ومايتعلق بها والاختضاب وتقليم الاظافير

١٥ — رسالة فى بيان متى ينقطع معرفة العبد من الناس عند حالة الموت وفى التوبة وبيانها وفى التائب من هو.

١٦ — رسالة فى تقرير العيد والذبايح وفيما يحل ومالا يحل

١٧ — رسالة فى بيان التداوى والمصائب وتلقين الميت ومايستحب من احوال المحتضرين عند الموت

١٨ — رسالة فى بيان افعال العباد ويعنى به الاختيار الجزئى

آثار توركيه :

١) كتاب تنبيه الغافلين وتأكيد الكاسلين (اجمالى وتفصيلى اصول دينه متعلقدر)

٢) كتاب تحفة الطالبين (ايمانه وعبادته متعلقدر)

٣) كتاب حيات ابدى (اهل السنه والجماعه واهل هوا والفاظ كفره متعلقدر)

٤) رسالهٔ سؤال وجواب

٥) رسالهٔ نبت (بعض مسائل مهمه ايله طبه متعلق امور مهمات بياننده‌در)

لطيفى عبداللطيف افندى

ادبادن وتراجم احوال علماسندن اولوب قسطمونيليدر. ترجمهٔ حالى (تذكرة الشعرا) سنده

تحریر ایله‌مشدر . [٩٥٣] تاریخنده یازدیغی منقح (تذکرة‌الشعرا) سندن باشقه (نثراللآلی)، (ربیعهٔ ازهار) و (انیس‌الفصحا) و (فصول اربعه) و (رسالهٔ اوصاف استانبول) و (مرتب دیوان) و (مناظره) وسائره کبی اون ایکی پارچه آثاری واردر. نثری نظمندن اقوی اولمغله برابر متین ودلنشین‌در . بر آرالق عمارت کتابتنده بولنوب مؤخراً حضرت ایوب انصاری وقفنه کاتب اولمش ایدی . [٩٩٠] تاریخنده مصردن ینبعه کیدن برکمی درونده اولدیغی حالده ظهور ایدن شدتلی بر فورطنه‌ده غریق رحمت رحمان اولمشدر [١] .

مرآت‌العبر اسمنده‌کی قصیده‌سندن :

صوکبی صاف اول کدورتدن دلادیداره باق
صیقل ایت آیینهٔ قلبی جمال یاره باق

تذکرهٔ شعرا مقدمه‌سندن :

اهل دللرك یاننده یارغاریدر کتاب
مونس اوقاتی یار غمکساریدر کتاب
نه‌کیم اکلنجه‌سیدر مال وثروت جاهلك
اهل عرفانك‌ده مال بی شماریدر کتاب

آثارندن (مناظره) سی ترجمهٔ حالی شعرا فصلنده محرر مرحوم توفیق بك معرفتیله [١٢٨٧]ده، (تذکرهٔ شعرا) سی‌ده اقدام مطبعه‌سی واسطه‌سیله [١٣١٤]ده طبع اولونمشدر. دیکرلری غیر مطبوعدر . یوز حدیث شریفی نظماً ترجمه ایده‌رك (سبحة‌العشاق) تسمیه ایتدیکی کبی امام علینك کلمات حکمت آیاتی‌ده نظماً ترجمه ایده‌رك (نظم‌الجواهر) تسمیه ایتمشدرکه (نثراللآلی) نك نظماً ترجمه‌سیدر .

آثارندن (نثراللآلی) ، (اوصاف استانبول) ، (فصول اربعه) ، (ربیعهٔ ازهار) ی حاوی برمجموعه طرف عاجزیدن (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

لقمان بن سید حسین [ارموی]

سلطان مراد ثالث دوری علما ومورخیندن ذوفنون بر ذات اولوب سرای همایونده

[١] تذکرهٔ ریاضیده مصرده وفات ایتدیکی محرردر .

معلم وشهنامه‌جی ایدی . (قیافةالانسانیه فی شمائل العثمانیه) اسمنده‌کی اثرنده زمانه قدر کچن سلاطین عثمانیه‌نك احوال تاریخیه‌لریله شمائلندن بحث ایتمشدر . باش طرفلرنده علم قیافه دائر بر خیلی معلومات واردر . بر نسخه‌سی اندرون همایونده صاریق اوطه‌سی کتبخانه‌سنده موجوددر . بو اثرده سلاطین عثمانیه‌نك تصویرلری‌ده موجوددر . دیکر آثاری بروجه آتیدر :

[هنرنامه] — یاووز سلطان سلیم ایله قانونی سلطان سلیماندن باحث اون فصل، بر ذیل، بر خاتمه‌یی حاوی بر تاریخ عثمانیدر. برنسخه‌سی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده واردر . تاریخ تألیفی (تاج التواریخ) دن صوکره عباره‌سی آچیق وساده‌در . مؤلف اثرله بو اثره دائر (تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سی) نك ایکنجی جزؤنده ارباب دانشدن (توحید) بکك تاریخ شناسانه برمقاله‌سی واردر .

[سلیم شاه‌نامه] — سلیم ثانینك احوال تاریخیه‌سندن باحثدر .

[شهنشاه نامه] — مراد ثالثك احوال تاریخیه‌سندن باحثدر .

طومار — نسب‌نامهٔ همایون، ترجمهٔ مهر ومشتری لمحمد عصار، ترجمهٔ لمعة الانوار: مخزن الاسرار بحرنده‌در ؛ سلف‌نامه ، خلف نامه ، معاصرنامه ، موغول نامه [شهنامه طرزیله بحر متقاربده بش جلد اولوب تاریخه عائددر] ؛ ظفرنامه : قونیه جنکنه دائردر ؛ رسالهٔ آلات الرصدیه .

برخیلی اشعاری‌ده واردر. شهنامه‌جیلکه تعیینی [۹۷۷]ده، تاریخ وفاتی[۱۰۱۰]ده‌در. اکری سفرنده معیت شاهانه‌ده بولونمش ایدی . کتبخانهٔ عمومی‌ده موجود (ویانه) السنهٔ شرقیه فهرستی جلد ۲ صحیفه ۲۲۵ ده :

صاروصالتق عبوری روم ایلنه — هپ اوغوزنامه‌یی تتبع ایدوب
آلتی یوز آلتمش ایکی ایدی همان — یازدی اجمال ایله سید لقمان

عبارهٔ منظومه‌سی محرر اولدیغنه کوره سید لقمانك براثری دها اولدیغی آکلاشیلیور .

لطفی احمد افندی (وقعه‌نویس) [۱]

فاضل ، مورخ بر ذات اولوب شهیردر . مناصب مختلفه‌ده ایفای حسن خدمته موفق

اولمشدر . طریقت مولویه یه ، صنعت شعریه یه انتسابی واردر . [۱۳۲۵] ده استانبولده ارتحال ایلدی . آقسرای جوارنده صوفیلر جامعی حظیره سنده مدفوندر . وقعه نویسلکه تاریخ تعیینی [۱۲۸۲] اواخریدر .

آثاری : (تفهیم المعلم) نامیله (تعلیم المتعلم) ترجمه سی ، جودت تاریخنه ذیل اولمق اوزره ۱۲ جلد (دولت علیه تاریخی) و (۵۳۰۰۰) لغاتی حاوی (لغات قاموس) ایله (روبنصون ترجمه سی) و (مرتب دیوان) در . دولت علیه تاریخندن یدیسی مطبوع ، باقیسی غیر مطبوعدر سکزنجی جلدی اولوب اخیراً تاریخ عثمانی انجمنی رئیسی وقعه نویس عبدالرحمن شرف افندی طرفندن طبع ایتدیریلن جلدك حاوی اولدیغی وقوعات ۱۲۶۱ دن ۱۲۶۶ تاریخنه قدردر . بوجلده مؤلفك ترجمهٔ حالی ایله تاریخنه دائر ایضاحات و سنین هجریه ایله مقابللری اولان سنین میلادیه یی کوستر جداول علاوه ایدلمشدر . (لغات قاموس) ك یالکز (ا،ب) حرفلری مطبوعدر . بولغتك خط دستیله محرر نسخه سی ایله تاریخنك بر قسمنك مسوداتی موزهٔ همایون کتبخانه سنده در .

دیوانچه سی مطبوعدر . تاریخنك طرز تحریرنده جودت پاشانك تقلیده اهتمام ایتمش ایسه ده موفق اولامامشدر .

مصطفی بن یوسف الضرب المولوی

ارباب معارفدن تاریخشناس بر ذات اولوب (ارزن روم ـ ارضروم) لیدر. مصرده ایکن نثراً ترجمه ایتدیکی (فتوح الشام) مقدمه سنده ختام ترجمه ده (اسکندریه) یه ، اورادن دیار قرامانه کتدیکنی و برقاچ سنه اقامتدن صوکره (حلب) ه کیده رك ملکی اولان (جلبان) دن پك چوق التفات کوردیکنی برتفصیل بسط ایدییور . کوروله بیلن آثاری بروجه آتیدر :

---

[۱] شهنامه خوان عنوانیله دولت علیه ده الك اول ضبط وقایعه مأمور اولان فتح الله افندیدرکه ترجمهٔ حالی ذکر ایدلدی بوندن صوکرا کان شهنامه خوان (لقمان ، کاتب محمد ، حلمی) افندیلردر. صوکرا کیلره وقعه نویس تسمیه اولونمشدرکه لطفی افندی یکرمی سکزنجیسیدر . اسملری ده لطفی تاریخنك جلد اولنده محرردر .

(١) يوز حديث شريف ترجمه‌سی
(٢) منظوم سیر نبی ترجمه‌سی (٧٩٠) ده ترجمه ایتمشدر .
(٣) منثور فتوح‌الشام ترجمه‌سی
بو آثارك نسخه‌لری (ملت) کتبخانه‌سیله (نورعثمانی) کتبخانه‌سنده موجوددر
(٤) یوسف و زلیخا منظومه‌سی . (٧٦٨) ده نظم ایتمشدر .
دارالفنونك ادبیات فاکولته‌سی مجموعه‌سنك برنجی‌صاییسنده صاحب‌ترجمه‌نك آثارینه دائر (نجیب عاصم) بك افندینك ایضاحاتی واردر .

محمد افندی « آق شمس‌الدین زاده »

آق‌شمس‌الدین حضرتلرینك مخدوملرندن امرالله‌افندی زاده محمدافندینك مخدومیدر. اکمال تحصیلدن صوکرا او وقت شهزاده بولونان سلیم ثانی‌یه معلم تعیین اولونمش ایدی . حجه کیده‌رکن [٩٥٩] ده ارتحال ایتدی .
آثاری : [طبقات فقهای حنفیه] و [مجموعهٔ ضروب امثال] ایله علوم عربیه‌یه دائر بعض تعلیقاتدن عبارتدر .

محمد افندی « توقادی »

مورخیندن وادبیات عربیه‌یه واقف علمادن اولوب (توقات) لیدر وطنیله استانبولده اکمال تحصیلدن صوکرا بر مدت تدریس ایله اشتغال ایده‌رك بعده (حلب) ه کیدوب (محکمة‌الصلاحیه) ده قاضی اولدی بو اثناده منفرجه ، امالی ، بانت‌سعاد ، لامیةالعجم قصیده‌لرینی شرح ایلدیکنی (فذلکة التواریخ) اسمنده‌کی اثرینك مقدمه‌سنده ذکر ایدییور . (فذلکه) خلقتدن بدأ ایله سلطان سلیمان قانونی اواسطنه قادار کچن وقایعی مبین عربی العباره بر تاریخچه‌در . (١٢٥٥) تاریخنده (ضیاءالجنان وشفاءالجنان) اسمیله عربی‌العباره (شجرهٔ نبویه) ترتیب ایدن (ابراهیم بن احمد افندی) ده توقاتدن یتیشن تاریخشناسلردندر .

مجدی محمد افندی « چلبی »

زمرهٔ قضاتدن و تراجم احوال واقفلرندن اولوب ادرنه‌لیدر . آثارینك مشهوری بعض الحاقات نافعه ایله [٩٩٥] تاریخنده اکمال ایتدیکی [حدائق الشقایق] اسمنده مطبوع [شقایق نعمانیه] ترجمه‌سیدر. فقهای حنفیه‌نك احوال وطبقاتنی حاکی [عبدالقادرقرشی]نك [الجواهرالمضیئه فی‌طبقات‌الحنفیه] [١] اسمنده‌کی اثرینی‌ده ترجمه ایله‌مشدرکه غیرمطبوعدر [مجدی‌یه رحمت ایده رب مجید] مصراعنك دلالت ایتدیکی [٩٩٩] تاریخنده درسعادتده وفات ایلدی ادرنه قاپیسی خارجنده امیر بخاری درکاهی قربنده مدفوندر .

اشعارندن :

کیرمه‌سون کزسون غم لیلاده آه و زار ایله
قیس فریاده کلنجه سویله شیر کهسار ایله

رسالهٔ شمعیه‌سی ایله مرتب دیوانی‌ده واردر .

محمد طاهر بن شیخ نورالله النجیبی

خواندمیرك [حبیب‌السیر] نام تاریخنی مختصراً ترجمه و دولت عثمانیه وقوعاتی دخی علاوه ایده‌رك ایکی جلد اوزرینه تاریخ عمومی قلمه آلمشدرکه بونك تدقیقندن هانکی عصرده یاشادیغی مستبان اولور . بو کتاب تاریخ نجیبی نامیله معروفدر نورعثمانیه کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمود بن محمد بن دلشاد شروانی

ارباب فضیلتدن تاریخ شناس بر ذاتدر . [ابن کثیر دمشقی] نك مشهور [البدایه و النهایه] اسمنده‌کی تاریخنی و (ابن‌وردی) نك [خریدةالعجایب و جریدةالغرائب] نی

---

[١] علمای عثمانیه‌دن ابن کمال مرحومك مختصر بر [طبقات المجتهدین]ی ، کوچوك شمس‌الدین افندینك‌ده مفصل بر (طبقات‌الفقها) سی واردر .

ترجه ایتدیکی کبی ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر قره‌باغینك [جالب‌السرور] اسمنده‌کی [محاضرات] نی‌ده ترجه ایله‌مشدر .

خریده‌یی [٨٧٠] تاریخنده ترجه ایتمشدر بوترجمه‌یه دائر جغرافیون فصلنده ایضاحات لازمه واردر. مغنیساده مرادیه کتبخانه‌سنده جغرافیا و تاریخ اسلامدن باحث [مسالك الممالك] اسمنده تورکجه بر اثری‌ده منظورم اولدی . مرادثانی دورنده ترجه ایدلمش ابن کثیر تاریخلرینك ترجمه‌لری دامادابراهیم پاشا کتبخانه‌سنده واردر . بوذاتك اطبافصلنده‌ده اسمی و آثار طبیه‌سی مذکوردر .

مصطفی بن حسن شاه

اثرندن اونجی عصرده یاشادیغی آکلاشیلیور . میرخواندك روضة الصفاسنی [حدیقة العلیا] نامیله تورکجه‌یه ترجه ایده‌رك سلطان‌سلیمان قانونینك صدراعظمی جغاله زاده رستم پاشانامنه اتحاف‌ایتمشدر بشنجی‌جلدینك نهایتنده دیکرایکی جلدینك دخی ترجمه‌سی اولدیغنی بیان ایدیورسه‌ده بونك حیزفعله ایصال اولونوب اولونمادیغی مجهولدر . زیرا بوجلدلرك ترجمه‌سی هیچ بر یرده کوریله‌مه‌مشدر .

محمد بن محمد الرومی

مدرسیندن بر ذات اولوب اثرینه نظراً اونجی عصرك نهایتیله اون‌برنجی عصرك قسم اولنده یاشامشدر . بیك تاریخندن بیك اللی آلتی تاریخنه قدر اللی یللق بر زمانده عصرلرینه ایریشوب و یوزلرینی کوروب اکثرینك داخل مجلس و مخاطبی اولدیغی سلاطین ووزرانك وارکان واعیان دولتك وعلما وفضلانك احوال‌وتراجمی حاوی [تاریخ آل عثمان] نامیله براثر قلمه آلمشدر .

سلطان‌مراد ثالثدن سلطان‌مراد رابعه قدر اولان سلاطینك وقوعاتنی مبین برخلاصه ایله بواثناده ظهور ایدن صدراعظملر، وزیر ثانیلر وصدارت قائممقاملری ودیوان همایونده اوطوران وزرا ودفتردارلر وشیخ‌الاسلاملر وروم‌ایلی وآناطولی‌قاضیعسکرلری واستانبول

و ادرنه قاضیلرینی بیان ایدر . (١) حرفنده اسمی گچن ابن محمد ادرنه‌وینك و ذاتله مناسبتی اولدیغی آکلاشیلیور .

محمد قدسی افندی [رمضان زاده]

(نشانجی زاده محمد بن احمد بن محمد بن رمضان)

سالف‌الذکر کوچوك نشانجی زاده رمضان زاده محمد چلبی‌نك حفیدیدر. درسعادتده اکمال تحصیلدن صوکرا سلك قضایه سالك‌اولارق (تکمیل ساعت) ترکیبنك دلالتی اولان [١٠٣١] تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . قبری خارج سورده امیر بخاری درکاهی ساحه‌سنده‌در . سکز قسمه منقسم اولوب خلقت عالمدن بدأ ایله قانونی سلطان سلیمانك اواخر سلطنتنه قدر یازدیغی [مرآت الکائنات] اسمنده‌کی ایکی جلد تاریخی تواریخ عمومیه‌مزك مشهورلرندن اولوب [١٢٩٠] ده طبع اولونمشدرکه منقح تواریخدن‌معدوددر. [شیخ بدرالدین سیماوی] نك فقهدن [جامع‌الفصولین] نی توضیح ایده‌رك [نورالعین فی‌اصلاح جامع‌الفصولین] تسمیه ایله‌مشدر .

محمد امین افندی [آلای بکی زاده]

طریقت خلوتیه مشایخندن شیخ محمد افندینك مخدومی اولوب اسکوبلیدر . شیخ شمس‌الدین سیواسی آثارندن (١٠٦٩) تاریخنده استنساخ ایتدیکی (کلشن آباد) رساله‌سی نهایتنده کنیه‌سنی (محمد امین بن‌الشیخ محمد بن ابراهیم میر آلای ابن علی‌الدفتری‌الاسکوبی مولداً والحنفی مذهباً والخلوتی طریقةً) عباره‌سیله‌یازییور . عالم ، تاریخ شناس برذاتدر . تحصیلی‌درسعادتده اکمال ایده‌رك آیاصوفیه مدرسی اولمش ایدی . [١٠٩١] ده درسعادتده ارتحال ایله‌دی . اسکدارده مدفوندر. شعرده [امینی] تخلص ایده‌رایدی . مکه‌ده‌برمدت اقامتندن‌ناشی [مکی] شهرتیله‌ده بنامدر . مکه‌دن عودتندن صوکرا اختیار انزوا ایتدیکی زمانده آرایرده بعض وقایعدن‌ده باحث‌اولملق اوزره [وفیات پرعبر لاولی‌الباب من‌اختبر] اسمیله غیرمطبوع بروفیات‌اسلامیه‌سی واردر . پدری آلای بکی زاده شیخ محمد افندینك

[١٠٤٥] تاریخنده اسکوبده وفات ایله‌دیکی وفیاتنده محرردر. بواثرك حسیب اسکداری‌نك وفیاتنه باشلیجه مأخذ اولدیغی آکلاشیلیور . (١٠٨٧) ده (نصایح الملوك) نامیله تورکجه براثر داها یازمشدر . پدری شیخ محمد افندی ، ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور عبدالکریم ایشتیبی‌دن مستخلفدر .

محمد بن حسین افندی

سلطان ابراهیم دوری رجالندن اولوب بغداد والیسی درویش محمد پاشانك امری ایله [علی بن شهاب همدانی] نك فارسی العباره اون بابی شامل [ذخیرة الملوك] نامنده‌کی تاریخنی ایکی باب دها علاوه ایتمك اوزره [تحفة المأمون] اسمیله علی طریق الترجمه بر تاریخ میدانه کتیرمشدرکه غیر مطبوعدر .

محمد خلیفه

تواریخ غلمانی اسمیله (١٠٧٠) تاریخنده اوچ باب ، اون بش فصل ، بر خاتمه اوزره یازدیغی عثمانلی تاریخنده اوزمانك احوال اجتماعیه‌سی ازجمله سرای خدمه‌سنك عاداتی مندرجدر مخلصی (الفتی) در .

منجم باشی درویش احمد دده افندی

عرفا وفضلای مولویه‌دن برذات معارف سمات اولوب سلانیکلیدر. پدری قونیه ارکلیسندن هجرت ایله‌مشدر. سلطان محمد بن سلطان ابراهیمك منجم باشیسی ایدی . مورخین عثمانیه ایچنده شایان وثوق تاریخ عمومی یازانلردندر. جامع الدول اسمنده اولان اثری عربی العباره اولوب عربی ، فارسی ، تورکی سکسان کسور تواریخه مراجعت نتیجه‌سنده میدانه کلمشدر. شاعر مشهور ندیم افندی طرفندن فقط عادی برصورتده (صحائف الاخبار) اسمیله تورکجه‌یه ترجمه اولونارق اوچ جلد اوزره طبع اولونمشدر. زمانك حقیقتنه، تاریخ کلمه‌سنك لفظنه ، ومبدأ اعتبار اولونان مشهور تاریخلرك زمان وضعلرینه دائر علم هیأته متعلق

مسروداتیله علم تاریخك تعریفنه ، موضوعنه ، غایتنه ، مورخك آداب وشرائطنه ومورخه لازم اولان امور ومعلوماتنه دائر یازدیغی افاداتی باعث استفاده‌در. خلقت واحوال انبیادن خلفای راشدین وکبار اصحاب‌کزین ایله ظهور اسلامدن مقدم اولان حکومات واقوامدن ومؤخراً تشکل ایدن حکومات مسلمه وطوائف ملوك ایله ملوك غیرمسلمه حکوماتندن باحثدر . وقایع آل عثمان [١٠٨٣] تاریخنه قدردر . (جامع‌الدول) ك برطاقی کتبخانهٔ عمومیده، برطاقی اندرون همایونده سلطان‌احمد ثالث کتبخانه‌سنده، برطاقی ادرنه‌ده سلطان سلیم کتبخانه‌سنده واردر. اك مکمل تواریخ عمومیه‌مزدندر . صاحب ترجمه احمد دده هیات ونجومی سلفاری محمدامین افندیدن ، علم‌طب وطبیعیاتی صالح افندیدن تعلم ایتمشدر . آثار سائره‌سی بروجه آتیدر :

[١] آداب مطالعه — مؤلفین عثمانیه ایچنده کندیسندن اول بو وادیده اثر یازان یوقدر .

[٢] حاشیهٔ تفسیر بیضاوی — محشی صدرالدین زاده‌نك ذیلیدر.

[٣] شرح کتاب‌الاخلاق — علامه قاضی عضدك عربی‌العباره اثرینك شرحیدر.

[٤] غایة‌البیان — مولانا عصامك فارسی‌العباره اولان استعاره رساله‌سنك عربی‌العباره شرحیدر .

[٥] وسیلة‌الوصول الی معرفة‌الحمل والمحمول -- علم منطقه دائردر .

[٦] تعلیقات علی اقلیدیس — علم هندسه‌یه دائردر .

[٧] لطائف نامه — اضحوکه‌کوی مشهور عبیدزاکانینك (دلکشا) اسمنده‌کی اثرینك ترجمه‌سیدر .

[٨] رسالهٔ موسیقیه — علم ادوار وموسیقی‌یه دائردر.

[٩] رساله فی‌تحقیق‌المصدر .

[١٠] لسان‌الغیب والالهام : حرم نبوی‌ده تدریس ایتدیکی تفسیر تقریرلرنی جامعدر برنسخه‌سی ادرنه‌ده ایکنجی سلطان سلیم کتبخانه‌سنده واردر.

بوذاتك زمانه‌کوره جغرافیایه‌ده انتسابی اولدیغی اثرندن استدلال اولونور. [فوزعظیم] ترکیبنك دلالت ایتدیکی [١١١٣] تاریخنده مکه‌ده وفات ایده‌رك [خدیجة الکبری]

رضی‌الله عنها جوارنده دفن اولوندی . اشعارنده [عاشق] تخلص ایله‌مشدر. السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری واردر.

ابیاتنده : نوکیسهٔ زمانه‌دن احسان اومان کشی
حیفا دریغ صورت کلدن کلاب اومار

منیب افندی (عبدالرحمن منیب افندی) :

ترجمهٔ حالی کچن (رازی عبداللطیف) افندینک مخدومیدر. (فهرس دول) اسمنده‌کی منقح تاریخی باخصوص (وفیات) نقطه‌سندن قیمتلی بر اثردر. نسخه‌سی (استانبول) کتبخانه‌لرندن ازجمله (نور عثمانی) ده واردر . (١١٥٥) ده ارتحال ایله‌دی پدری یاننده مدفوندر. .

مؤمن زاده احمد حسیب افندی

عثمان زاده احمد تائب افندینک تلمیذی فضلای قضاتدن تاریخ شناس برذات اولوب بروسه‌لیدر. سلیمان شاهدن (فاتح) نهایتنه قادار (سلك اللآل) اسمنده منظوم ورقافیه‌ده تاریخ عثمانیسی واردرکه بعض علم وعرفان اربابنك تراجم احوالنی‌ده مبین‌در . برجلد کبیردن عبارت اولان بواثرك برنسخه‌سی (غلطه) مولویخانه‌سی کتبخانه‌لرنده موجوددر . (سلك اللآل) ك برده منثور قسمی واردرکه بوده معاصری بولوندیغی (سلطان محمود) اول وقایعنی حاکیدر. بونك خط دستیله نسخه‌سی (مراد ملا) کتبخانه‌سنده موجوددر .

شقائق ذیلی عطائی‌یه‌ده برمقدار الحاقاتی‌اولدیغی تذکرهٔ سالمده مندرجدر .

طبیعت شعریه‌سی‌ده قوتلی اولوب استانبول درکاهلرینك احوالنی مبین (درکه نامه) اسمنده برمنظومه‌سی وبوسنه نیابتنده ایکن حکیم اوغلو علی پاشانك غزواتنی حاکی دیکر برمنظومه‌سی‌ده واردر.

محب عبدالرحيم افندى

شاعره صفوت نسيبه خانمك پدرى اولوب شهريدر. [١٢٢٠] سنه‌سنده سفارتله پارسه كيدن بوذاتك ايكى سفارتنامه‌سى اولوب برى [فرانسه] يه كيفيت وصول وعودتى ايله آلتى سنه مدت پارسده اقامتى اثناسنده مأموريتنه تعلق ايدن بالجمله مضابط ومكاتب وتذاكر وتقاريرى حاوى مفصل ومشروح بر سفارتنامه‌در. ديكرى اجمالاً فرانسه‌يه عزيمت وعودتى ايله پارسك احوال و آثار و رسومنى مبين رساله قيليقلى بر مختصر سفارتنامه‌دركه مطبوعدر. بوسفارتنامه‌يه ارباب معلوماتدن عزت نامنده برذات طرفندن ١٢٧٣ تاريخنده عاصم تاريخيله كندى طرفندن بر خيلى علاوات يازلمشدركه بر نسخه‌سى موزهٔ عثمانى كتبخانه‌سنده واردر. وفاتى [١٢٣٦]، قبرى ايوبده بهاريه‌ده‌در .

مصطفى واضح بن اسماعيل آماسيه‌وى

علمادن وعلم تاريخ منتسبلرندن برذات اولوب آماسيه مفتيسى چورومللى قره اسماعيل افنديك مخدوميدر. وطننده مفتى‌ايكن (١٢٤٧) سنه‌سنده وفات ايتدى . [البلابل‌الراسيه فى‌مسائل رياض آماسيه] اسمنده آماسيه‌يه متعلق بر تاريخچه يازمشدر . برده فقهدن [شرح‌الاذان ودلال‌الجنان] اسمنده عربى‌العباره بر اثرى واردر. زمانمز ارباب دانشندن اوقاف نظارت جليله‌سى قيود قديمه عربى مترجمى آماسيه‌لى حسين حسام‌الدين افنديك‌ده آماسيه وملحقاتنه دائر [السفينة‌الراسيه فى‌تاريخ آماسيه] اسمنده سكز جلد اوزره مرتب مكمل بر تاريخ وتراجم احوالى واردركه باعث استفاده آثاردن اولان بو تاريخك ايكى جلدى مطبوعدر.

ملك احمد بك [مورالى]

مشهور تيرياكى حسن پاشا احفادندن آغريبوزلى بكر افنديك مخدومى‌اولوب زمانه كوره منشى اولمغله برابر فرانسزجه وروجه‌يه‌ده آشنا ، عفيف ، حليم برذاتدر. متصرفلق

وسائره کبی خدمات دولتده بولوندی. [١٢٣٦] سنه‌سنده ظهوره کلن یونان اختلالنه دائر اولوب روم فترتی منتج اولان اتریانك برنجی مرتبی اقسانتونك تأسیس اختلالنه دائر اولان رساله‌سنی وتواریخ یونانیه‌نك مندرجات مهمه‌سنی ترجمه وکندی تحقیقات ومطالعاتی علاوه ایله کوزل براثر وجوده کتیرمشدرکه غیر مطبوعدر. بوتاریخك مقدمه‌سندن بر پارچه‌سی انجمن کتبخانه‌سنده واردر . برده تاریخ قدمای یونان وماکدونیان اسمنده برتاریخی واردر . [١٢٨٨] تاریخنده سلانیکده ارتحال ایده‌رك خورتاجی جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی .

مصطفی نوری پاشا

ازمیرده منصوری زاده عائله‌سندن برذات معارفپناهدر اکمال تحصیلدن صوکرا امور حکومتده استخدام اولونارق مشهود اولان رویت و استعدادی سائقه‌سیله اولا معارف بعده اوقاف همایون ناظری اولدی . [١٣٠٧] تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك [سلیمانیه] جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی .

[نتایج الوقوعات] نامیله اوچ جلددن مرکب اولوب [١٢٩٤] سنه‌سنده طبع اولنان تاریخ عثمانیلری اساساً دولت علیه‌نك هرعصرده جاری اولان نظامات ملکیه و قوانین عسکریه و ادارهٔ مالیه‌سیله تفرعات سائره‌سنی توضیحه منحصر اولمغله برابر بو مقصدك لایقیله میدانه چیقاریلماسی ضمننده علی‌الاصول وقوعات کونیه‌یی‌ده نکته‌لی برصورتده مجملاً ترقیم وبر تکمله علاوه‌سیله مقصد اصلی تمیم اولونمش عباره‌سی طاتلی منقح بر تاریخدرکه زمانمز وقعه نویسی عبدالرحمن شرف افندی‌نك تحریر ایتدکلری ایکی جلد [تاریخ دولت عثمانیه] لرینك بعض موادی وتخصیص تکمله‌لری ایچون باشلیجه مأخذ اولمشدر . [دوردنجی جلدی‌ده اخیراً طبع ایدیلدی]. (خزینة الحساب) اسمنده مطبوع بر حسابی‌ده واردر .

محسن محمد بك [بامیرملی زاده]

ادیب، تاریخ شناس برذات اولوب اسکدارلیدر. علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکرا

اقلامده تفیض ایلدی. بر خیلی مدت دولت علیه‌نك مصر فوق‌العاده قومیسری غازی‌احمد مختار پاشا معیتنده برنجی کاتبلك خدمتنده بولوندی . مؤخراً درسعادته نقل اولونارق توقیع دیوان همایون مأموریتنه ، صوکرا شورای دولت اعضالغنه تعیین اولوندی . [١٣٢٤] ده ارتحال ایده‌رك اسکدارده عنادیه محله‌سنده جدبنك بنا کرده‌سی اولان باندیرمه‌لی زاده درکاهی دینیلن جلوتی درکاهنه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه‌سی — [آفریقا دلیلی] ایله [خطوط بربائیه ترجمه‌سی] نامنی ویردیکی [هیه‌روغلیف خطی ترجمه‌سی] و [دلیل وادی‌النیل] در . برنجی اثری آفریقا حقنده لسانمزده یازیلان جغرافیا کتابلرینك اك بویوك و اك استفاده‌لیسی اولوب [٧٦٩] صحیفه‌یی حاوی اوله‌رق اوزره [١٣١٢] سنهٔ هجریه‌سنده مصرده طبع اولونمشدر . خطهٔ مصریه حقنده‌کی معلومات دیکر ممالك حقنده‌کی معلوماتدن بش اون مثلی داها چوقدر. هرقطعه‌نك جغرافیای تاریخیسندنده بحث اولوندیغی کبی خطهٔ‌مصریه‌نك‌ده تاریخ قدیمندن بحث‌اولونمش و بتخصیص فتوحات اسلامدن زمانمزه قدر کچن وقایع واحوال برتفصیل بیان ایدیلمشدر . فراعنه‌یه و خطوط بربائیه‌یه عائد رسملر و یازیلرده واردر . بو اثر تورکجه ، عربجه ، فرانسزجه بتمش کسور آثاره مراجعتله وجوده کلمشدر . یاووز سلطان سلیمك مصر فتوحاتنی مبین اولان [تاریخ سهیلی] بی‌ده ترجمه ایله‌مشدر .

محمد منصور افندی

ارباب معارف و حمیتدن مقدم بر ذات اولوب مکتب معلملرندن اولان پدری (قولونیه) لی (عبدالله) افندینك (مناستر) ده معلملکی اثناسنده (مناستر) ده تولد ایتدی معلومات ابتدائیه‌سنی بعدالاکمال (استانبول) ه کله‌رك روجه ایله اسکی یونان لسانه اولان وقوفی دولاییسیله بابعالی ترجمه اوطه‌سنه مأمور اولدی. بو اثناده (انکلیز) مستشرق مشهوری (رده‌اوز) دن فرانسزجه‌یی تحصیل ایتدیکی کبی برازده انکلیزجه اوکرندی ومأموریت رسمیه‌سنجه بالترقی شورای دولت اعضا معاونلکنه تعیین اولوندی. بو مأموریتده ایکن تقاعدی اجرا ایدیله‌رك (ککبوزه ـ کبزه) ده اختیار اقامت ایله‌دی. و (١٣١٤) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب (چوبان مصطفی پاشا) جامع شریفی قاپیسی قارشیسنه دفن ایدلدی .

اوروپا السنهٔ مترقیه‌سنی نظردقته آله‌رق هر حکومتده علوم و فنونك انکشافی اول باول لسان ملی‌نك ترقیسنه وابسته اولدیغنه قانع اولدیغی جهتله او تاریخده مکتب طبیه‌مزده‌کی فرانسزجه تدریسك علیهنده‌کی افکار صائبه اربابیله تشریك مساعی ایله‌یوب مقصدینه نائل اولمشدر .

آثاری :

(١) مشهور اسکندریه کتبخانه‌سنه دائر رسالهٔ تاریخیه (مطبوعدر)
(٢) روم فترتنه دائر تاریخ (برنجی جزئی مطبوعدر)
(٣) ممالك عثمانیه‌ده انحصار طبابت (فرانسزجه — مطبوعدر)
(٤) اسرار فارماسون
(٥) اهل صلیب وقعه‌سی
(٦) تورات و انجیل اختلافاتی
(٧) ثروت ملیه
(٨) امور مالیه (یازمه بر نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در)

محمد بن یوسف الجرکس

علم تاریخك تراجم احوال شعبه‌سی متوغللرندن برذات اولوب عصریمز ارباب دانشندن (علی امیری) افندینك افاده‌لرینه کوره (دیار بکر) لیدر . (طاش کوپرولو زاده) نك (شقایق نعمانیه) سنی، (امام ثعالبی) نك (قصص انبیا) سنی، (واقدی) نك (فتوح الشام) نی ترجمه ایتمشدرکه اوچی‌ده غیر مطبوعدر . (فتوح الشام) ك ترجمه‌سی (١٠٩٨) ده‌در . (بیروت) ، دزداری محافظی ایدی .

مرادبك

داغستانده تولد ایدوب روسیه پای تختنده علوم عالیه تحصیل ایدرکن بورایه التجا ایتمش و اوزون مدت مملکتمزك حیات عرفانه قاریشمشدر .

مراد بك بالخاصه تاريخ معلمى اولمق اوزره خدماتده بولونمش ايدى . كنديسندن اول ، اوروپا طرزنده تاريخ معلملكى ايدن ، خصوصيله علم تاريخى اصول جديده‌سى دائره‌سنده تدوينه ساعى اولان يوق كبيدى . آلتى جلددن مركب اولان (تاريخ عمومى) ايله بونك بر فذلكه‌سى اولان بر جلددن عبارت (تاريخ عثمانى) زمانى اعتباريله دكرلى آثاردندى. بونلر مملكتمزده ايلك تجربه‌سى اجرا ايديلن تعليمى didactique آثاردندى. مراد بك ، فرانسز و روس منابعنه مراجعتله و خيلى امك صرفيله بو كتابى ميدانه كتيرمشدى .

كتاب ، اوزون بر حيات تدريسيه‌نك محصوليدر . بناءً عليه طلبه‌نك ، كنجلكك ترفيع سويه‌سى ماده‌سى نظر دقته آلنه‌رق يازلمشدى .

مراد بك ، مملكتندن كلديكى وقت ، لسانمزك خيلى عجميسى ايدى .

بعض حكومت مأموريتلرنده ، مطبوعات اداره‌سنده ، بر اوزون وقت ديون عموميه قوميسرلكنده، شوراى دولت اعضالغنده بولونمشدى. ديون عموميه‌ده ايكن خزينهٔ ماليه مراد بكك غيرتيله برچوق حقوقنى مدافعه ايتمش و خيلى استفاده‌ده بولونمشدى .

كرك مشروطيتك اعلانندن اول بوراده ، كرك اوروپاده و مشروطيتك اعلانى اوزرينه ينه بوراده اوزون وقتلر (ميزان) غزته‌سنى چيقارمشدى .

صوك زمانلرده (تاريخ ابوالفاروق) عنوانيله اوزون بر تاريخ عثمانى يازمقده ايدى. بو اثرك يدنجى جلدى نشر ايدلمشدى. بونكله برابر سلسله ناتمام قالدى . بو تاريخده مراد بكك بر مؤرخه ياقيشه‌جق درجه‌ده مهم و درين مطالعاتنه تصادف ايتديكمز كبى ، پك عندى و ذاتى محاكماته وبالالتزام آرانمش ، بولونمش غرائب شئونه‌ده تصادف ايدلمكده‌در.

« خذما صفا دع ما كدر » قاعده‌سنجه بو كليانك شايان استفاده جهتلرى آلينير ؛ ديكر اقسامى ترك ايديلير .

آناطولى حصارنده‌كى ساحلخانه‌سنده وفات‌ايده‌رك محل‌مذكورده مقبرهٔ مخصوصه‌سنه دفن ايدلمشدر .

نشری محمد افندی

اسکی عثمانلی مورخلرینك مشهورلرندن اولوب کرمیانلیدر عاشق چلبی تذکرهٔ شعراسنده بورسه‌لی اولدیغنی یازییور [٢] سلطان بایزید ثانی دوری مدرسلرندن ایدی . پادشاه مشارالیه طرفندن تاریخ عثمانی ضبط وتحریرینه مأمور اولارق دولتك ابتدای تأسسندن زمانه‌قدر جریان‌ایدن وقوعاتی حاوی‌یازدیغی جهانما اسمنده‌کی [٣] تاریخك عباره‌سی‌ساده وسلیسدر . بر نسخه‌سی بایزیدجامعی کتبخانه‌سنده برنسخه‌سی‌ده موزهٔ‌عثمانی کتبخانه‌سنده واردر. غیرمطبوع اولان بواثر تورك وتاتاراقوامك احوال‌ماضیه‌سنه‌دائر برخیلی تفصیلاتی حاویدر. شعرده انتسابی اولدیغی آثارندن‌مستباندر. عالی‌نك افاده‌سی‌ده بونی‌تأمین‌ایدییور.

(کنه‌الاخبار) ك غیرمطبوع قسمنده محرر اشعارندن :

کوزلرمدن آقدی دریالرکبی یاشم بنم
دوستلر چوق کوردی اوکادق باشم بنم (..)
لجمه کبچون سیل اشکمدن خیالك عسکری
بر دیرکلی ایکی کوزلو کوپرودر قاشم بنم

قبرینك بروسه‌ده مولوی سلیمان افندی جوارنده اولدیغی وفقط توسیع‌طریق‌اثناسنده تخریب ایدلدیکی مرویدر .

(کنه‌الاخبار) ك غیرمطبوع قسمنده بروسه‌یه کله‌رك سلطانیه مدرسه‌سنه مدرس تعیین ایدلدیکی وبوراده ارتحال ایتدیکی محرردر.

نصوح افندی مطراقجی (جیب نویس)

مورخین عثمانیه‌دن و ارباب هنر و دانشدن متفنن بر ذاتدر . قانونی سلطان سلیمانك

---

[١] بورسه حصاری وسطنده مدفون [تیمورطاش پاشا زاده اوروج بك] ده اسکی عثمانلی مورخلرندن اولدیغی مروی اولوب لسان قدیم عثمانی اوزره محرر عثمان و اورخان غازینك وقوعات تاریخیه‌لری مبین بر تاریخی اولدیغی عطا تاریخنك اوچنجی جلدی باشنده مذکورسه‌ده منظوریمز اولمامشدر .

[٢] لطیفی ایله ریاضی ، قره‌مانلی ، دیکر تراجم احوال کتابلری کرمیانلی اولدیغنی یازییورلر .

[٣] کاتب چلبی مرحومك‌ده بواسمده مشهور برجغرافیا کتابی اولدیغی‌بوقاریده‌ذکر ایدلمش ایدی.

ابتدای جلوسندن (۹٥٤) تاریخنه قدر برجلد تاریخ یازمشدر بو تاریخدن آشاغیسنی یازمغه باشلامش سه‌ده اکماله موفق اولامامشدر .

صنعت خطه‌ده انتساب تامیً اولوب چب دینیلن خطك موجدی کبیدر . (مطراقجی) تعبیری لعبت مطراقه‌دکی مهارتندندر . دیوان همایون قلمنك اوزمانکی تشکیلاتنه کوره مستخدمیننده برقسمنه‌ده مطراقجی دینیلدیکی مرویدر .

(روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده (فتحنامهٔ قره بوغدان) اسمنده براثری واردر.

قانونی‌سلطان سلیمان‌نامه (۹۲٦) تاریخنده (تاریخ‌طبری) یی (مجمع‌التواریخ) اسمیله ترجمه ایتمشدر بوترجمه مطبوع ترجمه ایله مقابله اولوندقده (نصوح) افندینك ترجمه‌سندن کلیاً باشقا اولدیغی تظاهر ایله‌مکده‌در . افندینك ترجمه‌سی سلیس وهمان هربحثك صوکنده زادهٔ طبعی اولملق اوزره لطیف منظومه‌لر مندرجدر .

بونلردن باشقا (تحفة‌الغزاة) اسمنده رسملی بر اثری‌ده واردر . بوذات حقنده (ریاضیون) فصلنده‌ده ایجه مسرودات مندرجدر .

نعیما مصطفی افندی [وقعه نویس]

[۱۰۰۰] سنه‌سندن [۱۰۷۰] سنه‌سنه قدر اولان وقایعی جامع اولملق اوزره نامه مضاف آلتی جلددن عبارت بولونان [روضة‌الحسین فی‌خلاصة اخبار الخافقین] اسمنده‌کی تاریخ عثمانینك مؤلفی اولوب حلبلیدر . تصویر وقایع و احوالده‌کی اقتداری فوق‌العاده اولوب تاریخنك هیئت عمومیه‌سی اعتراضدن سالم اولدیغی کبی سلاست معنی وحق افاده‌جه عثمانلیلرك بدایت ظهورندن عاکف پاشانك زمانه قدر یازیلان آثارك همان جمله‌سنه فائق کبیدر. وفاتی [نعیما کیتدی‌فردوس نعیمه] مصراعنك ناطق‌اولدیغی [۱۱۲۸] تاریخنده‌کی موره سفرنده‌در . اسکی عثمانلیلرك [یالی بادره] دیدکلری [پاتراس] قصبه‌سنده اوزمان موجود اولان جامع شریف حظیره‌سنده‌کی مقابر مسلمینه دفن ایدلدی . سنك مزارنده [باش‌محاسبه منصبندن معزولاً موره محاسبه‌جیسی‌ایکن وفات ایدن] عباره‌سی‌منقوش‌ایدی .

مفصل ترجمهٔ حالی احمد رفیق بك طرفندن یازیلوب (اقدام) غزته‌سنه درج ایدلمشدر.

ابياتندن حاسد آياغه چالسه‌ده كالاى كمالم
سرمايۀ عرفانمه اصلا ضرر اولماز

نعيما سرعشق سوزش پروانه‌دن كوركيم
نه‌هجريا‌ردن آغلار نه‌سوز ناردن سويلر

نعيما تاريخنه مأخذ اولان آثاردن برى‌ده شارح‌المنار محمد افندى زاده احمد افنديك تبييضنه موفق اولاماديغى اوراق اولديغى عطا تاريخنك اوچنجى جلدينك ٣٨ نجى صحيفه‌سنده محرردركه بو افاده نعيما جلد ١ – صحيفه ٩ ده‌ده مؤيددر عطا تاريخنك عين صحيفه‌سنده نعيمانك ١١١٠ تاريخنه قادارضبط وقايع ايتديكى‌وفقط تبييضنه موفق اولاماديغى ومؤخراً شهرى زاده طرفندن اخذ وتبييض ايدلديكى‌ده مندرجدر .

اسعد افندى كتبخانه‌سنده بعض رسائل سياسيه‌يى حاوى خط دستيله محرر برمجموعه موجوددر .

روان اوطه‌سنده موجود تاريخنك (١٠٦٦) سنه‌سنه قادار اولان قسمى‌خط دستيله‌در.

نهادى

آل عثمانك ظهورى اولان (٦٨٠) تاريخندن (١٠٩٧) تاريخنه قادار آچيق بر افاده ايله برجلد اوزره مرتب تاريخى واردركه بر نسخه‌سى (بغداد) كوشكنده موجوددر .

نظمى زاده حسين مرتضى افندى

مورخين عثمانيه‌دن صاحب علم و قلم بر ذات معارفسمات اولوب (بغداد) ليدر اكمال تحصيلدن صوكره خدمت حكومته سلوك‌ايده‌رك بغداد خزينۀ ماليه‌سى‌روزنامچه خليفه‌لكنه ارتقا ايلدى و (١١٣٤) تاريخنده‌مملكتنده ارتحال ايتدى . آثارمتنوعه‌سى بروجه‌آتيدر.

(١) (كلشن خلفاء) — ١١٤٣ تاريخنده ابراهيم متفرقه معرفتيله طبع اولنان بواثر ١٢٧ تاريخ هجريسندن ١١٣٠ تاريخنه قادار كذران اولان وقايع اسلاميه‌نك اندلسه عائد قسمنك غيريسندن و بتخصيص فتح عثمانياندن صوكره خطۀ عراقيه‌نك احوالندن باحث

اولوب طرز تحریری اصول عتیقه اوزره لغت پردازانه‌ایسه‌ده نقلیاتی ـ اکثریت اعتباریله ـ شایان وثوقدر . (دوحة‌الوزراء) اسمنده‌کی ذیلی (بغداد) والیلرینک تراجم احوالنی و قسماً احوال عراقی مبین‌در .

٢ — ترجمهٔ تاریخ تیمور — مولانا (ابن عربشاه)ك عربی‌العباره (ده‌میرلنك) تاریخنك تورکجه وفرسجه‌یه ترجمه‌سی‌اولوب تورکجه‌سی (١٢٧٧) تاریخنده (تاریخ تیمور کورکان) اسمیله طبع اولنمشدر .

٣ — شرح قصیدهٔ فرزدق — شاعر شهیرعربی (فرزدق) ك ائمهٔ اثناعشردن (امام زین‌العابدین) حضرتلری حقنده مکهٔ مکرمه‌ده بالبداهه نظم ایتدیکی : (هذا الذی تعرف البطحاء وطأته) (والبیت یعرفه والحل والحرم .)

مطلعلی قصیدهٔ مشهوره‌سنك تورکجه شرحیدرکه بر نسخه‌سی باب‌عالی قارشوسنده‌کی (بشیر آغا) کتبخانه‌سنده موجوددر. شرحك نهایتنده وقایع اسلامیه‌دن بدر، خندق، خیبر ، فتح مکه وسائره کبی وقعه‌لرده آیریجه تفصیل ایدلمشدر .

٤ — ترجمهٔ طیور جارحه وضواری صایده — برنسخه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده واردر.

٥ — ذیل سیر — (نابی) نك (ویسی) یه ذیلاً یازدیغی سیرك ذیلیدر . نسخه‌لری بشیر آغا ایله سائر کتبخانه‌لرده واردر .

٦ — تذکرهٔ اولیاء بغداد — بغداد ایله جوارنده مدفون اولان اکابر اولیاءاللهك تراجم احوالندن باحث اولوب اسمی : (جامع‌الانوار فی‌مناقب‌الاخیار) در . نسخه‌سی فضلای عسکریه‌دن بغدادی اسماعیل پاشا حضرتلرینك کتبخانه‌لریله کتبخانهٔ حاجزیه‌ده واردر .

٧ — (شرح شواهد مغنی‌اللبیب) — علم نحوه دائر یازیلان آثارك الك مشهورلرندن اولان (مغنی) شواهدینك شرحی اولوب ایکی جلد کبیردر . بشیر آغاده موجوددر.

٨ — (شرح لغات تاریخ وصاف) — عباره‌سنك مغلقیتی جهتیله بعض ذوات طرفندن‌ده شرح اولونان (وصاف) تاریخنك شرحیدرکه بشیرآغا ایله سائر کتبخانه‌لرده واردر .

٩ — (دیوان) — : طرز معروف اوزره‌در .

١٠ — (ترجمهٔ کتاب فضائل‌الخیل) — بر نسخه‌سی یره باتان محله‌سنده‌کی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر .

١١ — (منشآت) — محرراتی جامع اولوب طرز قدیم اوزره‌در .

١٢ — (ترجمهٔقابوسنامه) — اصل اثر خلفای عباسیه زمانلرنده کوهستانده حکومت ایدن طوائف ملوکدن : (کیکاووس بن اسکندر بن قابوس) ك اوغلونه خطاباً یازدیغی سیاست وحکمت اداره ایله نصایح معنیداری حاوی اولان و همان هر ماده‌سی بر حکایهٔ مناسبه ایله توشیح ایدیلن اثر مشهور اولوب برنجی دفعه (٨٣٥) تاریخنده (سلطان مراد ثانی) امریله ندماسندن (مرجمك احمد بن الیاس) طرفندن ساده برلسانله ترجمه ایدلمشدر. (٤٤) باب اوزره مرتب اولان بو ترجمه بالوجوه باعث استفاده آثاردندر. ایکنجی دفعه (١١١٧) تاریخنده بغداد والیسی حسن پاشا امریله (نظمی زاده) طرفندن زمانی شیوه‌سنه کوره اصلاح وتبدیل ایدلمك اوزره ترجمه ایدلدیکی کبی (قازان) علماسندن : (عبدالقیوم منلا ناصر) طرفندن برآز اختصار ایدلمك صورتیله تورکجه‌نك (قازان) شیوه‌سنه نقل ایدیله‌رك ایکی دفعه طبع ایدلمشدر السنهٔ شرقیه عالمه‌لرندن (روسیه‌لی کلنار خانم ـ مادام دمله‌به‌ده‌ف) طرفندن روسجه‌یه ترجمه وطبع اولونمشدر .

صاحب ترجمه نظمی زاده ، نك ابیاتندن :

ایکی عالمده راحت ایستر ایسه‌ك مرتضی سن‌ده
ایدوب ترك انانیت عبودیتده یوزوك طوت

برغزلی :

بلبل باغ حقیقت هم انینمدر بنم
شاهد جوش دلم چشم ترنمدر بنم
لطف حقه ایله‌دم القای دست اعتصام
حسبی‌الله کفی نقش نکینمدر بنم
یوقدر اعماله امیدم درکه حقه همان
رشتهٔ عجز دلم حبل‌المتینمدر بنم
عروة‌الوثقای اخلاصه تمسك مرتضی
بی تکلف حاصل کدیمنمدر بنم

تصوفدن (کنزالعارفین) ی ده ترجمه ایتدیکی کبی (بغداد) والیسی (حسن‌پاشا) امریله (ابراهیم قره‌مانی ثم آلامدی) نك (هیأت سنیه) اسمنده‌کی اثر عربیسنی‌ده ترجمه ایتمشدر. کوپرولو کتبخانه‌سنده خط دستیله محرر (رسالهٔ ربع وجیب)ی واردر.

نعمان افندی (ابو سهل صالح زاده)

ارباب دانشدن تاریخ شناس بر ذات اولوب (اکین) لیدر .

اسمی تاریخ تألیفی مبین اولان [تدبیرات پسندیده] اسمنده‌کی تاریخ عثمانیسی قریم، مجارستان، ایران سفرلرندن ١١٥٢ باحثدرکه بالذات بولوندیغندن یازیلان وقوعات مشهوداته مستند اولدیغی ایچون شایان وثوقدر. مؤلف کتابنك باش طرفلرنده کندی ترجمهٔ حالندن بحث ایتدیکی صیراده داها آثاری اولدیغی و [١١٦٦] تاریخنده [مغنیسا] قاضیسی نصب ایدلدیکنی ذکر ایدییور .

بر نسخه‌سی کوچوك افندی کتبخانه‌سنده موجود اولان (تدبیرات پسندیده) نك نهایتنده (صلحنامهٔ ایران) (صلحنامهٔ موسقو) اسملرنده تاریخچه‌لری واردر . (آلت اماله) نامیله فن مساحه‌یه دائر یازدیغی بر اثرنده (اطه قلعه) جوارنده (نمسه) لیلرله تحدید حدود قومیسیونده بولوندیغی وریاضیاته عائد داها برقاچ اثری اولدیغی نقل ایدییور.

نهالی ابراهیم بن سلیمان خلیفه

حرمین شریفین محاسبه قلمی کیسه‌دارلغی وظیفه‌سنده زدیوان همایون کتبه‌سی عدادنده بولوندی . تاریخ وامور اداره‌یه واقف بر ذاتدر . لایحه وادیسنده قلمه آلدیغی [مرآة الدولة] اسمنده‌کی تاریخچه‌سی بیك یوز سکسان ایکی سفرینك سبب ظهورینه و اصلاح امور دولته دائردر . ١١٨٦ تاریخنده ارتحال ایتدیکی فراشت دفترلرنده مقیددر . علم اخلاقه عائد [مرآت العقلا] اسمنده دیکر بر اثری داها واردرکه هرایکیسی‌ده غیر مطبوعدر. [مرآت العقلا] بش فصل اوزره مرتب تورکجه بر اثر معتبردر .

فصل اول — وقت ، اصول ، ادب ، طریق ، قاعده ، حد ومقدار بیانده‌در .

فصل ثانی — عقل بیانده در .

فصل ثالث — نظر همت وتأثیر نفوذ بیانده‌در .

فصل رابع — رأی و تدبیر بیانده‌در .

فصل خامس — مودت ، محبت ، عشق بیانده‌در .

مندرجاتندن بعض پارچەلر :

لاتقل من غیر تفکر ولاتعمل من غیر تدبر

صنعهٔ دخل ایتمك اولور مسانمه اثبات قصور
دهرە طعن ایتمەکه سوز عالم بالایه چیقار

العاقل لایتکلم الا بحاجة اولحجة

جلوه‌گاه یار اولان دل نقش غیر ایتمز قبول
صورت دیکر محال آینهٔ تصویرده

همان سن مستقیم اول چرخ کجرودن هراس ایتمه
مقام راسته ویرمز خلل کج بینیٔ نیزن

بر کون اولورکه اولور نائل کلبرك مراد
دولاشان کلشن آمالنك اطرافنده

اشعار سائرەسندن :

فهم ایلەدکسه معنیٔ تقویم آدمی
بیلدك تمام نسخهٔ احکام عالمی

آچ عین اعتباریکی چشم حباب وار
یمده کورونجه قطرەیی کور قطرەده یمی

آثارندن : اعضاء رأسیه اولان دماغ ، قلب ، کبد امراضـلرنده طبیبه اطلاعی لازم اولانلری فهرس کونه جمع و (کتاب‌الخامسه فی‌بیان احوال اعضاء رأسیه) نامیله بر رسالە ترتیب وتحریر واخوانه هدیه اولوندی] عبارەسنی حاوی بر ده اثر طبیسی واردر.

نوری بك (خلیل نوری بك)　　[وقعه نویس]

نائلی عبدالله پاشـا زاده شا کر بکك مخدومی اولوب تذکرەجیلك ، آمدجیلك کبی

مناصبده بولنارق بعده وقعه نویسلك خدمتنه تعیین اولونمش و [میر نوری مدفنن حق مهبطالانوار ایده] مصراعنك ناطق اولدیغی [١٢١٣] ده درسعادتده وفات ایتمشدر . ایوبده فریدون بك تربه‌سی قپوسنك صاغ طرفنده شاعر مشهور (كانی) افندی یاقیننده مدفوندر . تاریخ عثمانیسی [١٢٠٩ دن ١٢١٣] سنه‌لری بیننده‌كی وقایعی حاكیدر . بوندن باشقه سلیم ثالث عهدنده وضع وتأسیس اولونان بالجمله قوانین و نظاماتی جمع ایله‌ برده مجموعه ترتیب ایله‌مشدر . مرتب دیوانیده واردر . آثاری غیر مطبوعدر .

نجیب مصطفی افندی [كوسه]

شهریالاصل اولوب تفیضی باب‌عالیدندر. روزنامهٔ اول مأموریتندن معزولاً [١٢٤٧] تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی . ایوبده حكیم قطب‌الدین مكتبی مزارستانی مقابلنده مدفوندر. سلیم ثالث وقایعنه وتفرعاتنه دائر یازدیغی تاریخچه‌سنه [١٢١٨ دن ١٢٢٣] سنه‌سنه قدر كچن اوردوی همایون وقایعنی تحریر ایله ین علی رائف افندینك وقایع نامه‌سیده درج ایله‌مشدركه بر جلددن عبارت اولان بو اثر [١٢٨٠] تاریخنده مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر . [حدیقةالجوامع] ده وفاتی [١٢٣٤] اولمق اوزره مقیددر .

اوائل سلیم ثالثه دائر (ادیب) افندینكده غیر مطبوع تاریخچه‌سی واردر .

ندیم محمود بك [اكینلی زاده]

زینب سلطانده مدفون (اكین) لی كنج خلیل آغانك مخدومیدر .

اندرون همایوندن یتیشن ارباب معارفدن اولوب مولداً استانبولیدر . بعض مناصب دولتده بولوندقدن صوكره [١٢٥٣] تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . ایوبده بوستان اسكله‌سنده مهرشاه سلطان حظیره‌سنده مدفوندر. كندی زماننده وقوعه كلن حوادث یومیه وتوجیهات دیوانیه وعوارض ملكیه‌دن ضبط وتحریره شایان اولان وقایعی بالانتخاب تاریخچه یازمشدركه غیر مطبوعدر دیوانچه‌سی‌ده واردر .

فطین تذكره‌سنده بر غزلی مندرجدر .

نوری بك

[یوزباشی عثمان نوری بك]

محررین عسکریه‌دن بر ذات اولوب مولداً استانبولیدر . پدری قریملیدر . مکتب حربیه‌ده معلم ایکن پك کنج دینه‌جك بر سنده [١٣٢٧] تاریخنده وفات ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده مصطفی پاشا تکیه‌سی قارشی‌سنده عائله‌سی قبرستاننه دفن ایدیلدی . آلمان وفرانسز لسانلرینه‌ده واقف باخصوص آلمانجه‌ده‌کی وقوفی شایان تقدیر ایدی .

آثاری :

[١] عبدالحمیدك حیات سیاسیه و خصوصیه‌سی : اوچ جلددن عبارت اولان بو اثرك بر بوچوق جلدینی نشره موفق اولمش ایدی . مابعدی ینه کندی کبی کنج ذکی، مورخ لسان شناس یوزباشی احمد رفیق بك طرفندن اکماله همت اولونارق بو جهتله هم تاریخ عثمانی‌نك بعض کیزلی وقرا کلق صحیفه‌لرینك انکشافنه همت، هم آرقه‌داشلق نامنه ایفای خدمت ایدیلمش اولدی .

[٢] یکی پیاده تعلیمنامه‌سنك ایضاحی .

[٣] بولوك محاربه‌سی .

[٤] قره دکز وبوغازلر مسأله‌سی .

بونلردن باشقه عسکرلکه متعلق غیرمطبوع آثاری‌ده واردر .

وجودی محمد بن عبدالعزیز افندی

ابوالسعود افندی تلامیذندن تاریخ شناس ، شاعر بر ذات اولوب لارنده‌لیدر . [اول رئیس علما کیتدی وجودی حیفا] مصراعنك دلالتی اولان [١٠٢١]ده مملکتنده مفتی ایکن ارتحال ایتدی . [سبط ابن جوزی]نك [مرآة الزمان فی تاریخ الاعیان] اسمنده‌کی تاریخ مشهورینی ترجمه ومشهور عثمانلی قوماندانلرندن [اوزدمیر اوغلو عثمان پاشا] ایله قبریس فاتحی [لالا مصطفی پاشا] نك غزواتی ده تحریر ایله‌مشدر . [خیال یار] و[شاهد معنی] اسملرنده ایکی منظومه‌سی واردر. [امام غزالی]نك [التبر المسبوك فی نصایح الملوك] نی ترجمه ایله‌مشدرکه متن اثر اخیراً مصرده طبع ایدیلمشدر. (ابن قیم)ك یکرمی مسأله اوزره

مرتب [منازل الارواح] ویاخود [احوال عالم برزخ] اسمنده براثری‌ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی کتبخانۀ عمومیده موجوددر .

وجیهی حسن افندی

دیوان‌سلطانی‌کاتبلرندن‌ایدی. مولدی‌اباغچه‌سرایلی ایسه‌ده‌نشأتی استانبولده‌در . ١٠٤٧دن ١٠٧٢ سنه‌سنه‌قدر یازدیغی تاریخ اوفاق‌سه‌ده‌شایان‌اعتمادد‌ر. برنسخه‌سی‌حمیدیه،نورعثمانیه، کوپرولو کتبخانه‌لرنده واردر . [اوله مقام‌وجیهی‌یه جنت فردوس] مصراعنك ناطق اولدیغی [١٠٨١] ده درسعادتده وفات ایله‌دی . تاریخنك مقدمه‌سنده مرادرابع زماننده استانبوله هجرتی و بغداد سفری اثناسنده قائممقام اولان مصطفی پاشانك وفاتنه قادار مهردارلغنده بولونه‌رق بو مدت ظرفنده ظهور ایدن وقایعی ضبط ایتدیکنی یازییور . مرتب دیوانی‌ده واردر .

ابیاتندن ؟

لب ارباب دل آلودۀ شهد نشاط اولمار
قضا آنی نه‌چاره زهرغمدن حصه‌مند ایتمش

واصف احمد افندی [وقعه‌نویس]

ارباب دانشدن وتاریخشناس بر ذات اولوب بغدادلیدر . سیاسی‌برطاقم امور دولتده‌استخدام اولوندی . [محاسن‌الآثار وحقایق‌الاخبار] [١] اسمنده‌کی ایکی جلد کبیر اوزره تاریخی مشهوردر. [واصف احمد شیم قیلدی وفات] مصراعنك دلالت‌ایتدیکی [١٢٢١] ده‌وفات ایتدی . حضرت ایوب قربنده مهرشاه والده سلطان مکتبی حظیره‌سنده شیخ الاسلام قاضی زاده طاهرافندی یاننده مدفوندر .برده اخلاقه متعلق [راهب نامه] اسمنده اوفاق عربیدن مترجم بر رساله‌سی واردر . تاریخ عثمانیسی [١١٦٦ دن ١١٨٨] تاریخنه قدردر

[١] بوتاریخك اصلی [١٢٤٦] ده طبع اولوندیغی کبی فرانسزجه‌یه ترجمه اولونان نسخه‌سی‌ده مطبوعدر .

هر ایکی اثری‌ده مطبوعدر . [١٢٠٣ دن [١٢٠٩]ه قدر آیریجه ذیلی وارسه‌ده غیر مطبوعدر . [١١٩٦ دن ١٢٠٠] سنه‌سنه قدر دورت سنه‌لك ذیکر ذیلی‌ده واردر .

علامه (زمخشری)نك (نوابغ الکلم)نی‌ده ترجمه‌ایتمشدرکه برنسخه‌سی (اسکدار)ده (سلیمیه) کتبخانه‌سنده موجوددر .

وحید محمد پاشا

اذکیای وزرادن اولوب والده‌سی کلیسدن، پدری استانبولده بالطه‌جی قسمندندر . بر چوق سیاسی مأموریتلرده بولونمشدر . [١٢٢١] سنه‌سنده مرخص مخصوص اولارق ناپولیون نزدینه کوندریلش ایدی . مطبوع کوزل بر سفارتنامه‌سی واردر . ١٢٤٤ تاریخنده‌قلعهٔ سلطانیه‌ده وفات ایله‌دی. کیکلی قریه‌سنده مدفوندر. [منهاج‌الرماة] اسمنده غیر مطبوع براثری وبعض‌اشعاری اولدیغی‌کبی دولت‌علیه ـ انکلتره مصالحه‌سنه دائر تقریر طرزنده رساله‌سی و(مرقاة المناجات) اسمنده (قصیدهٔ دمیاطیه) شرحی واردر .

ابیاتندن :

کشف راز ایتمز صلابتکار اولان قبل‌الفنا
یانمادقجه عود سربوین ایتمز آشکار

[وقعهٔ ساقز] اسمندکی مطبوع تاریخچه‌ده بو ذاتکدرکه محروقی علی پاشایه عدم معاونتی ستر ایچون یازمشدر بو اثر (١٢٣٧) تاریخنده‌کی روم فترتنده محافظی بولوندیغی (ساقیز) اطه‌سنده براً بحراً ظهوره کلن‌وقوعاتی مبین‌اولوب (تاریخ وقعهٔ جزیرهٔ ساقز) ترکیبنك حروف منقوطه‌سی وقعه‌یه تاریخدر .

وفیق احمد پاشا

احاطهٔ علمیه‌لری مسلم بر وزیر فضائل سمیر اولوب شهیردر . بدایت تدرسلری مهندسخانهٔ بری همایونده، اکمال تحصیلری پارسده‌کی سن‌لوئی لیسه‌سنده‌در . عودتلرندن صوکرا پك‌مهم و مختلف مأموریتلرده ایکی دفعه‌مقام صدارتده بولونارق انفصاللرنده هیأت

اعیان اعضالغنه تعیین اولوندیلر. عرب، فرس، فرانسز، لاتین ، ایتالیان لسانلرینی مکملا اوقویوب یازار وشیوهٔ تلفظه فوق‌العاده مراقی اولدیغی جهتله بونلردن هرهانکیسینی تلفظ ایتسه‌لر سامعینه بو لسانك کندی لسان مادرزادی اولدیغی ظننی القا ایدرلردی . روس ، آلمان ، انکلیز ولسان عتیق‌یونانی‌یی مکملاً اوقویوب آکلارلرایدی. السنهٔ عتیقه‌دن لسان تورکی‌یه ارتباطی‌حسبیله چغتایجه‌ده تتبع تام‌صاحبی اولدقلری کبی‌لسان‌عبرانی‌یه دخی‌وقوفلری وار ایدی . ایلك دفعه اولارق ملکمزده سالنامه احداث ایتمشلردر .

آثار مطبوعه‌لری : فذلکهٔ تاریخ عثمانی ، لهجهٔ عثمانی ، ترجمهٔ تلماق ، آثار سوزی ، ژیل‌پلاس ترجمه‌سی، مولیه‌رك قومدیالرینك ترجمه‌لریدر.

[ابوالغازی بهادرخان] ك [اوشال شجرهٔ تورکی] سنك برقسمنی‌ده عثمانلی تورکجه‌سنه نقل ایله‌یوب طبع ایتمشلردر . [١٣٠٨] تاریخنده ارتحال داربقا ایتدیلر . مرقدلری وصیتلری اوزره روم‌ایلی حصارنده واقع قیالر قبرستانده‌در . مرحوم مشارالیهك حین ارتحاللرنده فرانسه‌نك بیوك آنسیقلوپدی‌سی شویولده ادارهٔ کلام ایله‌مشدر : [احمد وفیق پاشا واقفین السنه میاننده بر موقع ممتاز احراز ایتمشدر . السنهٔ شرقیه‌نك کافه‌سیله تکلم ایله‌دکلری کبی اوروپا لسانلرینك همان جمله‌سنده‌ده واقفدر . شیمدی‌یه قدر مولیه‌رك آثارندن تورکجه‌یه اون‌اوچ پیه‌س ترجمه ایله‌یوب کندی معرفتیله بورسه‌ده‌کی تیاترودە موقع تماشایه وضع وینه شهر مذکورده طبع ایتدیردیکی کبی آلمان ، انکلیز مشاهیر مؤلفیندن شکسپر ایله شیللرك آثارندن دخی ترجمه‌لر یاپمشدر. مولیه‌ردن ترجمه بیوردقلری پیه‌سلر شونلردر . خسیس ، عاشق ، زورنکاح ، زور طبیب ، نارتوت منظوم اولارق مکتب اناث ، قوجه‌لر مکتبی ، سقاننك حیله‌لری ، دون‌ژووان ژورژوارن ، منزوی طبیبك عشقی ، ساخته‌خسته‌در .

آثارندن بعضلرینه دائر ایضاحات :

[١] فذلکهٔ تاریخ عثمانی : مفید ومختصر عثمانلی تاریخچه‌سیدر .

[٢] لهجهٔ عثمانی : جزء اولی‌اصلی‌عربی وفارسی اولمایان کلمات ومولداتی وجزو ثانیسی‌اصلی عربی‌وفارسی اولان الفاظ‌عثمانیه‌یی معرفدر طبع جدید نامیله [١٣٠٦] ده طبع اولونان نسخه دها اعلادر . بواثر عثمانلی لسانك اساسی حقنده معلومات ایدنمك ایسته‌ین لغویون وادبایه لزوملیدر .

[٣] ترجمهٔ تلماق [فرانسه حکماسندن مشهور فنه‌لونك اخلاقی ، حکمی تاریخی اولان اثر مشهورینك ترجمه‌سیدر. بو ترجمه ساده بر لسان ایله محرر اولدیغندن کامل پاشانك طرز عتیق کتابت اوزره اولان ترجمه‌سندن زیاده شمدیکی طرز تحریرمزه داها موافقدر که خداوندکار ولایتی مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر. بو اثر باخصوص تلماقدن ترجمه یاپمق ایسته‌ینلره کوره فائده بخشدر. پاشا خداوندکار والیلکنده بولوندقلری زمان کندی معلومات واسعه‌لرینه بورسه اختیارلرندن لازم کلنلرك مطالعاتنه ، معلوماتنه‌ده مراجعت ایده‌رك عثمانلیلرجه [آثار سوزی] دنیلن برده [ضروب امثال عثمانیه] مجموعه‌سی جمع وطبع ایتدیرمشلردی که لسانمز ایچون مهم اثرلردن معدوددر .

[٤] اوشال شجرهٔ تورکیه] — : ابو الغازی بهادر [بوغاتیر] خانك اثر مشهوریدرکه زمانمز فضلای عسکریه‌سندن کاتبلی نجیب عاصم بکك تألیف بویوردقلری تورك تاریخنه مأخذ اولان آثاردندر. اساساً چغتای تورکجه‌سیله یازیلمش اولان بو اثر [قازان] [پترسبورغ] استانبولده طبع اولونمشدر. قازان باصمه‌سنك باشنده لاتینجه برمقدمه ایله صوکنده مؤلف کتابك وقایعی واردر. طبعنه مأمور اولان ذات متن اصلی‌یی کندی [آذربایجان] شیوه‌سنه نقل ایتمشدر. فقط پك دقتسز طبع اولوندیغندن یاکلشلری چوقدر. ایکنجیسی فرانسزجه ترجمه‌سیله برلکده‌درکه اعتنالی طبع اولونمشدر. اوچنجی طبعی‌ده پاشانك همتیله استانبولده‌در. بویوك [انسیقلوپدی] نك افاداتنك بعض نقاطی محتاج تصحیحدر . [خسیس] تئودور قصاب طرفندن [پینتی حمید] نامیله مترجمدر . منظوم نارقوف ، [ریانك انجامی] ضیا پاشانکدر .

[٥] حکمت تاریخ : تقریرات فاضلانه‌لرندن متشکل بر اثر اولوب ١٥٢ صحیفه‌سی طبع اولونمشدر .

هاشم افندی

آناپه قلعه‌سنك بانیسی اولوب حمیتیله رویتیله صلابت دینیه‌سیله شهرتشعار اولان فرح علی پاشانك خدمت کتابتنه مأمور ایدی طوسیه‌لی اولدیغی مرویدر . پاشای مشارالیه ایله برلکده چرکزستانه کیدوب خیلی مدت مستخدم اولارق اوراق مهمه‌نك صورتلرینی قید

ونجهمواد غريبهيي ضبطايله ياپمش اولديغي مجموعهسي آبازه وچركس اقوامي حقندهيازيلان مهم اتنوغرافي وتاريخي آثاردناولوب اوحوالي وقايعيحقنده صحيح وموثوق برمأخذدر.

يوسف بن موسى

عثمانلي تاريخ نويسلرينك قدماسندن برذاتاولوب (باليكسر) ليدر. (تاريخ قسطنطينيه) اسمندهكياثرينك مقدمهسنده (ابن منجم) شهرتيله بنام اولديغني واثريني توسيعاً يونانيدن ترجمه طريقيله و (٨٨٤) تاريخنده يازديغني تصريح ايدييور. (تاريخ آياصوفيه) اسمنده مترجم بر تاريخچهسيده واردد.

يخشي فقيه

سلطان اورخان غازي ائمهسندن (الياس فقيه) لك اوغلودر مطبوع تاريخ صاحبي (عاشقپاشازاده) نك : [اورخانك اوغلي يخشيفقيهك اونده خسته اولدم كيوهده] افادهسنه كوره (كيوهلي) اولديغي آكلاشيليور. وقوعات عثمانيهيي ابتداپدرندن نقلاً بوذات يازدي (عاشق پاشا زاده) بوندن راويدر. بواثر بالخاصه قدمي دولاييسيله شايان اهميت اولديغي كبي تاريخ لسان عثماني نقطهسندنده حائز قيمت اولاجقدر معهذا نسخهسنه دسترس اولونامادي.

يوسف بن عبداللطيف

سلطان‌سليمانقانوني دوري تاريخشناسلرندندر. [٩٥٢]ده وفاتايتدي [سبحةالاخبار] اسمندهكي تاريخنده آدم عليهالسلامدن قانوني سلطان سليمانه قدر هرذاتي برر دائره ايچنه آلارق ايجاب ايدن وقايعيده خلاصةً تحشيه ايلهمشدركه طومار قيلقلي، جدوللي برنوع مختصر تاريخ عمومي قبيلندندر اخيراً بواثرقسم اعظمي مخيلرسملر علاوه ايدلمك شرطيله سلطان عبدالمجيدخان دورينه قادار تذييل ايديلهرك طبع ايدلمشدر.

يكرمی سكز محمد افندی

سیاسیون عثمانیه‌دن دكرلی برذات اولوب شهیردر . سفارتله آوروپاده مرخص صفتیله بعض معاهدات عقدنده بولونارق ایفای حسن خدمت ایله‌مشدر .

مخدومی (سعید افندی ـ سعید پاشا) [١] ایله فرانسه‌دن عودتنده ابراهیم متفرقه ایله‌برابر دولت‌علیه‌ده طباعتك ایجادینه‌موفق اولمشدر. ١١٤٥ تاریخنده قبریسده‌لفقوشه‌ده ارتحال ایله‌دی . آثارندن سفارتنامه‌سی مطبوعدر .

یوسف بن محمد میلوی [میله‌وی ـ وكیل زاده]

تاریخ ایله متوغل ارباب فضیلت ومعلوماتدن برذاتدر . مصر والیلرندن عبدی پاشانك زماننده مصره كیده‌رك پاشانك امریله [وفیات‌الاعیان] ی [عجائب المخلوقات] ی امام سیوطی‌نك [حسن‌المحاضره‌فی‌اخبار مصرالقاهره] سنی ترجمه ایتمشدر. بوترجمه‌لردن‌مترجمك خط دستیله‌محرر [حسن‌المحاضره] ترجمه‌سی‌موزهٔ‌عثمانی كتبخانه‌سنده موجود اولوب آچیق تورکجه‌ایله یازیلمش‌موجب استفاده براثردر. تاریخ ترجمه‌سی [١١٣٠] در. [میله]آیدین ولایتنده (سوكه) ایله (میلاس) آراسنده برقریه‌در . آثارندن‌برده باغچه‌قپوسنده عاشر افندی كتبخانه‌سنده [احسن‌الممالك لاخبارالبرامك] اسمنده عربی‌العباره برجلد كوچوك [برامكه] تاریخی واردر .

یوسف بك

سلاحشوران خاصه‌دن احمد پاشانك مخدومیدر . روم فترتنك ظهورنده مسقط رأسی اولان [آناپولی] ده بولونوب یكرمی ایكی آی‌قلعه‌ده محصورقالدقدن صوكراقلعه‌نك اشقیایه

[١] ابراهیم متفرقه‌یی حمایه ایدن وطباعت عثمانیه‌نك حصولنه‌سبب یگانه اولان بوذاتده بدری كبی معارفندان عثمانیه‌دن برذات اولوب مقام صدارتی احراز ایله‌مش و (١١٧٥) تاریخنده مرعش والیسی ایكن ارتحال ایله‌مشدر . طبعده انتسابی اولدیغنه ترتیب ایتدیكی (فرائد المفردات) اسمنده‌كی (مفردات‌طب) لغتی دلیلدر . برنسخه‌سی ایوبده خسروپاشا كتبخانه‌سنده واردر اثرك اسمی تاریخ تألیفی اولان (١١٦٦)یی بیلدیرر. فارسی‌العباره (دیوان یكتا) ایله (مناسك‌قدس) جملهٔ آثاریندندر.

تسليمنده برانكليز كميسنه راكباً ازمير بعده استانبوله كلەرك [تاريخ مير يوسف] ناميله بر تاريخچه يازمشدركه‌غيرمطبوع برنسخه‌سی‌ملت كتبخانه‌سيله بايزيد جامع شريفی داخلنده‌كی كتبخانه‌ده [جودت‌پاشا] طرفندن اهدااولونان كتابلرميانـنده موجوددر . بوكتابلرميانـنده باب‌اولی [شيخ غازی محمد]ك باب‌ثانی [حاجم‌حمزه‌شهيد] ك باب‌ثالثی مجاهدمشهور [شيخ شامل] ك محارباتنی حاكی بر [داغستان] تاريخچی‌ده واردر .

پايلا امامی

فاتح جوارنده‌كی پايلاجامعنك امامی‌اولان بوذاتك [١٢٠١] سنه‌سی اواخرندن يكرمی بش سنه‌سنه قدركذران اولان استانبول وقايعنی حاوی برتاريخچه‌سی واردركه بر نسخه‌سی جودت پاشا طرفندن بايزيد جامع شريفی‌ايچنده‌كی ولی‌الدين افندی كتبخانه‌سنه‌اهدا ايديلن كتابلر آرلسنده موجوددر .

درج ایدلمه‌مش اولان تاریخ کتابلری :

جلد		
٢	تاریخ دولت عثمانیه	[عبدالرحمن شرف افندی]
١	فذلکهٔ تاریخ دولت عثمانیه	[کذا]
١	« « دول اسلامیه	[کذا]
٢	زبدة القصص	[کذا]
١	تاریخ عمومی	[سامی بك]
٣	فذلکهٔ تاریخ عمومی	[علی توفیق بك]
٢	منظرهٔ عبر (روما تاریخی)	[کریدی جودت بك]
١	مجمل تاریخ عمومی	[محی‌الدین بك]
١	تاریخچهٔ لسان عثمانی	[محمد فؤاد بك]
٣	تاریخ عمومی	[حقی پاشا]
١	محاربات بحریهٔ عثمانیه	[سلیمان نطقی بك]
١	مختصر اسلام تاریخی	[حقی پاشا]
١	مخطرهٔ تاریخ عالم	[خالد افندی]
١	تاریخ صنایع	[محمد ضیا بك]
١	یادکار اسلام	[طربزونی تحسین افندی]
١	تاریخ اعمالات وکشفیات	[قلبه‌لی وصفی افندی]
١	تاریخ حقوق بین‌الدول	[حقی پاشا]
١	اسپانیا وپورتغال تاریخی	[ناظم پاشا]
١	رادوس تاریخی	[زیور بك]
١	قبریس تاریخی	[« «]
١	مرآة عدالت تاریخچهٔ عدلیهٔ دولت‌علیه	[لطفی افندی]
١	بیان حقیقت	[حیدر بك] احمد شکری بکزاده
١	مرآة تاریخ عثمانی	[شوقی، عزیز، سامی بکلر]
١	خلاصة الکلام فی مآثر الاسلام	[سامی بك]

١	انهارالتواريخ	[حسين‌عونى بك] اطلس طرزنده‌در
١	مدنيت اسلاميه	[على وهبى افندى]
١	مختصر مصور عثمانلى تاريخى	[رشاد بك]
١	آچه تاريخى	[محمد ضيا بك]
١	ذيل محاربات بحريهٔ عثمانيه	[على رضا سيفى بك]
١	مناظرالآثار	[سيدعبدل زاده آماسيه‌لى طاهر افندى]
١	وقعهٔ غريبهٔ احزاب	[ ]
١	شمالدن معلومات ـ روس تاريخى	[اسماعيل حقى بك]
١	عربلرك ترقيات مدنيه‌لرى	[احمد راسم بك]
١	علم احوال اقوام	[عثمان بك]
١	شام تاريخى	[لطفى بك] ناتمامدر
١	خطهٔ حجازيه واوصاف حرمين شريفين	[حسن تحسين افندى]
١	قره طاغ	[كامل افندى]
١	ترجمهٔ تاريخ ايتاليا	[عبدالحليم بك]
١	مجمل قرون وسطى تاريخى ترجمه‌سى	[احمد توفيق بك]
١	اوروپا مدنيتنك اساسنه بر نظر	[موسى بك]
٣	تاريخ حرب	[عثمان ثنائى بك]
١	طربزون تاريخى	[طربزونلى شاكر شوكت افندى]
١	كوچك عثمانلى تاريخى	[حقى پاشا]
١	وثائق قديمهٔ ادبيه	[محمد ضيا بك]
١	كتاب	[نجيب عاصم بك]
١	تاريخ بوسنه درزمان‌حكيم‌اوغلى‌على‌پاشا	[عمر افندى]
١	وقعهٔ حيرتنما ـ صربستان تاريخى	[بلغراد اشرافندن شاكر پاشا]
١	تاريخ كريد	[حسين كامى بك]
١	كاشغر تاريخى	[محمد عاطف افندى]
١	پلونه مدافعه‌سى	[احمد جمال بك]
١	قدماى ملوك مصريه تاريخى	[خليل شريف پاشا]

جلد		
۱	ازهار تاریخیه	[احمد راسم بك]
۱	تاریخ مختصر بشر	[کذا]
۱	کوچك تاریخ عمومی	[محمد علی عینی بك]
۱	اسکی رومالیلر	[احمد راسم بك]
۱	السنهٔ غربیه ادبیات وادباسی	[نزهت بك]
۱	مختصر تاریخ اسلام	[احمد راسم بك]
۱	یکی عثمانلی تاریخی	[ابراهیم نجاتی بك]
۱	فنیکه تاریخی	[محمد جمال بك]
۳	دومکه میدان محاربه‌سی	[عثمان ثنائی بك]
۱	دریفوس مسئله‌سی واسباب حقیقیه‌سی	[علی رشاد واسماعیل حقی بکلر]
۱	مختصر تاریخ حضرموت	[رشید افندی]
۱	فتح قسطنطینیه ونعریف ایاصوفیه	[.]
۱	کشفیات جزائر بحرمحیط و آمریقا	[محمد رائف افندی]
۱	تاریخ حرب	[حسین بك]
۱	پلونه تاریخ حربی	[طلعت بك]
۱	تاریخ مدنیت	[احمد بك]
۱	فرانسه تاریخ عسکریسی	[محی‌الدین بك]
۱	ارناؤدلق وارناؤدلر	[علی دانش بك]ترجمه‌در
۱	هیئت سابقهٔ قسطنطینیه	
۱	تاریخ فن حرب	[حسن رفعت افندی]
۱	کوچك تاریخ مسلمین	[علی نظیما بك]
۱	اردو قوماندانی ناپولیون	[عثمان ثنائی بك]
۱	وقعهٔ فیل	[ایوارینه‌لی ایوب صبری افندی]
۲	تورك تاریخی	[نجیب عاصم بك]
۱	مرأت مناقب حربیه ـ دولت علیه	
	یونان محاربه‌سی	[.]

جلد			
١	فتوح الحرمين منظوم	[عبدالله بن حسين الارزنجانى]	يازمه
١	تذكرة التواريخ	[محمود بن محمد الشهير بكريم اقسرايى]	«
١	تاريخ موره	[سليمان افندى]	«
١	فرانسه تاريخ ادبياتى «مدخل»	[عشاقى زاده خالد ضيا بك]	
١	اسپانيا و آمريقا اختلافى	[محمد عزت بك]	
١	فتحنامهٔ سكتوار	[دفتردار سيف الله افندى]	يازمه
١	تاريخچهٔ فن موسيقى	[م امين بك]	
١	خلاصة الوقايع	[عثمان حلمى افندى]	
١	تبصرة الاشقيا ١٢٦٦ بوسنه وقوعاتى	[عبدى افندى]	
١	ترجمهٔ خطط مقريزى	[زنبيلى زاده عبدالباقى افندى]	يازمه
١	تاريخ فتح حانيه	[فخرى بك]	«
١	تساليا معركه‌سنده ترجمه‌سى	[جمال الدين بك]	
١	مداوله‌ٔ افكار «دولت عليه يونان محاربه‌سى»	[عبدى توفيق افندى]	
١	ترقيات علميه ومدنيه	[احمد راسم بك]	
١	قوانين روما تاريخ مجملى	[واحد افندى]	
٤	معاهدات مجموعه‌سى	[.]	
١	سليمان نامه	[بروسه‌لى شمسى]	يازمه
١	امريقا تاريخ كشفى ترجمه‌سى	[عبدالغفار انيسى افندى]	
١	بغدادده كوله‌من حكومتى	[محمد ثابت بك]	
١	منظوم وقعهٔ كربلا	[نورالدين افندى]	
١	اسرار فرماصون	[محمد امين بك]	
١	وقعهٔ اصحاب كهف	[شكرى افندى]	
١	تركستان سياحتنامه‌سى	[بحريه‌دن احمد افندى]	ترجمه‌در.
١	مرآة الشئون	[يوسف سعاد افندى]	
١	فتحنامهٔ استروغون واستونىٔ بلغراد	[سنان چاوش]	يازمه
١	مصر اهراملرى ترجمه‌سى	[محيى الدين بك]	

جلد		
١	مجمل	[سليمان بك]
١	اك اسكى تورك يازيسى	[نجيب عاصم بك]
١	تساليا ويكيشهر	[تجار زاده ابراهيم حلمى افندى]
١	ظفرنامه	[ادرنه‌لى هاتفى عبدالرحمن افندى] يازمه
١	سليمان نامه	[قسطمونيلى حريرى] يازمه
١	تاريخ سفر خوتين	[محمد كيلارى] يازمه
١	آمريقا تاريخى ترجمه‌سى	[عينتابى عبدالله افندى]
١	تاريخ حقوقدن برصحيفه	[كمل پاشا زاده سعيد بك]
١	مصور تاريخ امم	[امين بك]
١	١٢٤٤ - ١٢٤٥ دولت عليه روسيه سفرى ترجمه‌سى	[صبرى بك]
	آسياى شرقى‌يه سياحت	[احمد احسان بك]
	وقعهٔ كربلا	[ادهم افندى]
	حادثهٔ كربلا - ترجمهٔ حال امام‌حسين	[على رضا افندى]
	اوشال شجرهٔ تركيه	[ابوالغازى بهادر خان]
	اصل شجرهٔ تركيه	[بواسطه قسماً احمدوفيق‌پاشا مرحوم طرفندن عثمانلى تركجه‌سنه تحويل اولنمشدر]
	احوال هنده دائر رساله‌ٔ مترجمه	[نورى بك]
	تاريخچهٔ بشر	[احمد اديب واحمد ماجد بكلر]
	تاريخ اسلحه	[فريق احمد مختار پاشا]
	دولت عثمانيه تاريخ عسكريسى	[» » » »]
	فتح جليل قسطنطينيه	[» » » »]
	خدع عسكريه ودسايس حربيه	[خالد بك]
	اسلاميت ودولت‌عليه حقنده‌طوغرى سوز	[نعمان كامل بك]
	مجموعهٔ جوامع استانبول	[نيشلى عثمان بك]

منتخبات تاریخ عثمانی	[غالب بك]
عثمانلی منظوم تاریخی	[ابن‌علی بروسه‌لی عبدالله‌صبری بك]
ترجمهٔ تاریخ مصر	[ابن‌النطق عارف بروسه‌وی] یازمه
طیبة الاذکار فی مدینة الانوار	[قوجه‌مصطفی‌سرذا کری شکاری‌زاده درویش احمد افندی]
تاریخ و ۱۱۷۱ جنایتلری	[محمد توفیق بك]
ترجمهٔ تاریخ کزیده	[یعقوب پاشا] یازمه
اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی ترجمه‌سی	[محمد علی عینی بك]
تاریخچهٔ ارض	[بکر صدیق بك]
ترجمهٔ قابوسنامه	[مرجمك احمد] (۷) یازمه
کلشن تواریخ ـ عمومی تاریخ اسلام	[ابومحمدسیدعزالدین‌مصطفی‌افندی]یازمه
ترجمهٔ تاریخ ادبیٔ عالم	[محمد علی عینی بك]
چناق قلعه بوغازی	[علی رضا سیفی افندی]
رهنما ـ موزهٔ همایونده بولنان آثار عتیقهٔ مهمه حقنده‌در	[وحید بك]
اوروپا خاطراتم	[محمد انیس بك]
فذلکهٔ تاریخ فن حرب	[رفیق افندی]
فلذة الذهب فی خبر ابی الذهب	[علی طاغستانی] یازمه
فتحنامهٔ رادوس	[طبیب رمضان] »
وقایعنامه	[موسی زاده] »
سیر یوسف علیه‌السلام	[یوسف نظمی افندی]
سن غوتارده عثمانلی اردوسی	[فریق احمد مختار پاشا]
ویانه اوکنده عثمانلیلر	[فریق » » »]
منظوم تاریخ یمن	[امیراللوا ودفتردارزین مصطفی بك]یازمه

(۷) قابوسنامه‌یه دائر (تورك تاریخی) نك برنجی جلدینك ۲۶۶ صحیفه‌سندن اعتباراً تفصیلات لازمه واردر نظمی‌زاده طرفندن دخی آیریجه ترجمه اولونمشدر. نظمی‌زاده ماده‌سنه مراجعت بیوریله

غاية‌البيان ونهاية‌التبيان فی تاريخ آل عثمان [علاءالدين على] يازمه
مآة سعادت قصهٔ امام حسين [شاعر صفی] يازمه
سلاحشور نامه ـ تحفة‌الغزاة [رئيس سلاحشوران خسرو] يازمه
مجموعهٔ تواريخ [باغلقجی زاده] يازمه
زبدهٔ وقايعات موره [داماد محمد پاشا] «
روضة‌العلى ـ فتوحات على شهيد پاشا در موره [كذا] «
منظوم تاريخ انبيا [شوكت غياثی بك]
ترجمهٔ قهر الوجوه العابسه فی نسب چراكسه [ابوخ قبيله سندن اسماعيل صبری افندی]
ضبطنامه [على رائف افندی] ۱۲۱۸ دن ۱۲۲۳ قدر
جريده [حسن افندی] ۱۲۰۱ دن ۱۲۰۲ سنه‌لری
وقايعنی مبين‌در .
(۱۰۹۶-۱۱۱٤) سنهٔ هجريه‌سنه قدر
اولان قريم وقايعندن باحث تاريخ [محمد كرای]
(۱٦۸۹) سنهٔ ميلاديه‌سنده‌كی ويانه
مصالحه مكالمه نامه‌سی [ذوالفقار افندی]
مجمل دولت عليه تاريخی [حسن افندی]
اسلام تاريخی [حسين حفظی بك]
عثمانلی تاريخی [« « «]
ترجمهٔ تاريخ عالم آرا [مدرس محمد نبيه افندی] دولت
بايندريه تاريخيدر . يازمه
تاريخ عجائب مصر [عبدی السيواسی] متن اثر فارسيدر يازمه
غزوات جليلهٔ پيغمبری [احمد رفيق بك]
ترجمهٔ خطط مقريزی . [يوسف بن شكرالله افندی] ۹٦۹ يازمه
ترجمهٔ هفت‌پيكر فی بيان احوال السلطان
يزد جرد الساسانی [امين يمنی افندی] يازمه
فضائل مكهٔ مكرمه / « مدينهٔ منوره [محمد يمنی افندی] يازمه

جلد		
	فضائل قدس شریف	[محمدیمنی افندی] یازمه
	صفات الحرمین ـ منظوم	[هجری] «
	ترجمهٔ تنویر الغبش فی فضائل السودان والحبش	[مؤلفی ابوالفرج ابن جوزی] یازمه
	ترجمهٔ تاریخ ملوك وحکماء ایران قدیم	[.] مترجمی مجهولدر
	صحائف مظفریات عثمانیه	[احمد رفیق بك]
	منظومهٔ سیواستپول	[رضائی]
	تاریخ سفر وفتح قندیه	[.]
٥	روس ژاپون سفری	[عثمان ثنائی وعلی فؤاد بکلر]
	تاریخ دولت علیهٔ عثمانیه	[بدری بك]
	میلاس تاریخچه‌سی	[میلاسلی دورمش زاده محمد صادق افندی] یازمه
	تاریخ سلطان محمود اول	[مصفی مصطفی افندی] یازمه
	تاریخ بناء آیاصوفیه	[شمس الدین قرهمانی] یازمه
	ترکیه‌نك ماضیسی واستقبالی	[مدحت پاشا]
	تاریخ سیاسی ـ عصر حاضرده اوروپا	[علی کمال وعلی رشاد بکلر]
	تاریخ عمومی	[علی رشاد و حسین جاهد بکلر]
	تاریخ ارض	[دوقتور نوری ابراهیم بك]
	دولت علیه‌نك ضعف وقوتی	[حسن فهمی بك]
	دور استبدادك احوال ومسببلری	[موسی کاظم بك]
	ژونلر	[بکر فخری بك]
	سیاحت خاطره‌لری	[شرف الدین مغمومی بك]
	مرآة الیمن	[زهدی افندی]
	یأجوج مأجوج	[محمد توفیق بك]
	تاریخ ریاضیات	[صالح مراد افندی] ناتمامدر
	پادشاه الداتدیغی آلداندیغی	[قاضی زاده رفعت بك]
	کرید ماضیسی حالی استقبالی	[هیئت مخصوصه]

صحائف بركزيدۀ اسلام	[محمد ثريا بك]
عقبه مسئله‌سى	[رشدى پاشا]
عثمانلى يونان سفرى	[عزت بك]
هلال وصليب منازعه‌سى	[خليل خالد بك]
رادوس‌فتحنده سلطان سليمانك تدابير سياسيه‌سى	[» »]
اسلام ايله نصرانيتك مناسبات اصليه‌سى	[» »]
شهزاده جم وقعه‌سنده مسئلۀ حميت	[» »]
تركلره انكليزلرك ايلك تماسى	[» »]
جزاير خاطراتندن	[» »]
خنكار و چار تاريخى	[زغره‌لى‌مير آلاى‌راسم‌بك] يازمه
قفقاس تاريخى	[طبيب عيسى روحى پاشا] »
قره دكز و بوغازلر مسئله‌سى	[حسين نورى بك]
مجمل ـ تاريخ عمومى	[سليمان بك]
تاريخ‌عزيزيه ـ مختصر تاريخ انبيا واسلام	[ابراهيم كالى افندى]
اجمال تواريخ جهان	[موسى كاظم بك]
كزيدۀ تاريخ عثمانى	[احمد مختار افندى]
مجمل دولت عليه تاريخى	[بيكباشى حسين افندى]
تطبيق‌التواريخ	[احمد فخرى بك]
مدنيت قرون وسطى و اخيرى قسمى	[ع. سنى بك]
انكلتره تاريخ مدنيتى	[ماهر سعيد بك]
انقلاب نيچون و ناصيل اولدى	[جودى افندى]
اختلال و انقلاب عثمانى	[يونس نادى بك]
اتحاد و ترقى جمعيتى نه ايدى	[محمد رؤف بك]
انكليز قومى	[دوقتور عبدالله جودت بك]
اون تموز خاطره‌سى	[اكرم بك]
اتحاد اسلام و اوروپا	[ابراهيم خليل افندى]
استبداد فاجعه‌لرى	[محمد بهاءالدين بك]

استانبولده یارم عصرلق وقعهٔ مهمه	[علی افندی]
بوسنه هرسك	[علی شادی بك]
باب‌عالینك ایچ یوزی	[ت. نادر بك]
بین‌الملل اختلال فرقه‌لری	[« «]
خریطه‌لی و رسملی عثمانلی تاریخی	[احمد رشید بك]
۱۲۷۰ قریم محاربه‌سی تاریخ سیاسی	[خیرالدین بك]
شکوفهٔ تاریخیه	[توفیق نادر ضیا رضا]
حکمای جهان ـ تعلیم وتربیه تاریخی	[موسی کاظم بك]
مدحت پاشانك وصیت‌نامه‌سی	[محمد رشدی بك]
بارباروس خیرالدینك پروزه محاربه‌سی	[تپه دلنلی کامل بك]
فرانسه اختلال کبیری	[علی رشاد بك]
یمن خاطره‌سی	[رشدی پاشا]
تاریخ عمومی	[علی رضا بك]
اون‌سکزنجی عصر ـ قانلی اختلال وقایعی	[فائق صبری بك]
یمن تاریخی	[عاطف پاشا]
بیوك تاریخ عمومی	[احمد رفیق بك]
تاریخ مدنیت	[« «]
مفصل تاریخ اسلام	[محمد خالد بك]
نیچون مغلوب اولدق	[محمد خلوصی بك]
قاچیریلان فرصتلر	[عزت فؤاد پاشا]
تاریخ ادبیات عثمانیه	[شهاب‌الدین سلیمان بك]
برکذار	[عاطف بك] یامهز
سلطان عزیزدوری ومرادخامس وسبب خلعی	[حفظی بك]
قرون جدیده تاریخی	[محی‌الدین بك]
حضرت علی ومعاویه ـ صفین وقعه‌سی	[رفعت افندی]
« عمر و عدالتی	[« «]
« عثمان و شهادتی	[« «]

حضرت حسین وقعهٔ دلسوز کربلا	[رفعت افندی]
خریطه‌لی و رسملی بیوك عثمانلی تاریخی	[سلانیکلی حلمی بك] ناتمامدر
فترت اسلام	[آولونیالی ثریا بك]
قزیل سلطان	[عادل افندی]
کرید وقایعی	[حسین حفظی بك]
لیورپول مسلمانلری	[یوسف سامح بك] اصمعی
محکمهٔ کبرا	[.]
مدحت پاشانك حیات سیاسیه‌سی	[حیدر مدحت بك]
مدنیت اسلامیه انکلیز مسلمانلری	[اسماعیل توفیق بك]
تاریخ سیاسیء دولت علیهٔ عثمانیه	[کامل پاشا]
ییلدیزك خاطرات الیمه‌سی	[حسین ناجی بك]
ماکدونیا تاریخچهٔ دور انقلابی	[شمس‌الدین بك]
مدحت پاشانك صوك سنه‌لری	[وثوق افندی]
مدحت پاشانك سوریه لایحه‌سی	[حسین طوسون بك]
سرائر سیاسیه	[ممدوح بك]
تاریخ خط و اقلام	[حسین حسنی افندی] یازمه
قعریه جامع شریفی تاریخی	[محمد ضیا بك]
رسملی خریطه‌لی عثمانلی تاریخی	[احمد راسم بك]
ترکیاوتنظیمات ـ دولت‌عثمانیه‌نك‌تاریخ اصلاحاتی	[رشاد بك]
ماکدونیا ماضیسی حالی استقبالی	[طونالی حلمی بك]
بولغار تاریخی	[احمد حمدی پاشا]
صاعقهٔ ظفر ـ قریم سفری	[صفد قائمقامی کریدلی حسنی افندی]
مخطرهٔ رجال و سیاسیون	[موسی کاظم بك]
بایزیدنامه	[محمدبن‌مصطفی‌شوقی] ١٠١٣ یازمه

تاریخ فتوحات‌حصون حصین وقلاع کوه تمکین درولایت یمن. (رموزی) .
سلیم ثانی‌عصرنده‌در . منظومدر .

باش طرفلرندن :

چون وظائف نهایته ایردی • نوبت اصل حکایته ایردی
سبب نظم بو رساله‌یه بو • وجه ترتیب بو مقاله‌یه بو
پادشاه جهان شه دروان • سایهٔ خالق زمین وزمان
فترات ولایت یمنی • دفعه پادشاهی ایتدی مؤتمنی

نهایتدن :

اولدی تاریخ خوب ختمینه   لطف ربله بتدی نقلیه

سنه ۹۷۷

وثائق تاریخیه وسیاسیه تتبعاتی	لسقوویکلی خیرالدین بك
مناستر ولایتی تاریخچه‌سی	مناسترلی توفیق بك
تاریخ نهادی	ظهورعثمانیاندن(۱۱۰۸)ه‌قدریازمه‌در
اس حقیقت ـ هرسك مسئله‌سی	هاشم پاشا
تبصرهٔ عبرت	مرحوم مدحت پاشا
مرآت حیرت	» » »
مختصر تاریخ مدنیت	احمد رفیق بك
انقلاب عظیم	ارکان حرب احمد رفیق بك
۱۲۹۳ عثمانلی روس سفری	علی فوأد بك
عثمانلی تشکلات وقیافت عسکریه‌سی	محمود شوکت پاشا
عصر حاضر تاریخی	علی رشاد بك
ناپولیونك اسفارندن ۱۸۰۵ سفری	یوسف کنعان بك
وثائق سیاسیه	م . جمال بك
انکلتره‌ده مشروطیتك ترقیسی	محمد فائق بك
حالباس وزیوین محارباتی	محمد جمیل بك
تلخیص تاریخ اسلام	علی توفیق بك
کوچك تاریخ عثمانی	احمد رفیق بك
کوچك تاریخ عمومی	صبری جمیل بك

تاریخ اسلام	(علی رشاد) و (علی سیدی) بکلر
الجزیره مکتوبلری	سلیمان نظیف بك
خاطرات	نیازی بك
«	سعید پاشا
«	کامل پاشا
فاتح سلطان محمد ورسام بللینی	احمد رفیق بك
مشروطیت اوغرنده	احمد ضیا بك
برنجی ویانه محاصره‌سی	احمد رفیق بك
تاریخ اساطیر	(مصطفی نوری بك)
(٩٢ ـ ٩٣) عثمانلی قره‌طاغ سفری	(مصطفی فاضل پاشا)
تاریخ فلسفه	(بها توفیق واحمد نبیل بکلر)
تاریخ ومحرر	(احمد راسم بك)
تاریخ اسلام صحائفندن	(طاهرالمولوی)
یمن (تاریخی ، اقتصادی ، اجتماعی)	(دوقتور اسماعیل ابراهیم بك)
جامع الفضائل فی مساجد القبائل	(علاءالدین افندی) یازمه
عثمانلی تاریخنه دائر نفر نه بیلمه‌لیدر	(احمد رفیق بك)
چوجوقلر ایچون تاریخ عمومی	(کاظم بك)
شرق مسأله‌سی	(محمد نافذ بك)
اسکوب تاریخچه‌سی	(اوسکوبلو صالح بك)
استیلای جهان	(راغب رفقی بك)
ایتالیا جنکنك عاقبتی	(همت زاده سودی بك)
ارطغرل فرقتینی فاجعه‌سی	(سلیمان نقطی بك)
یکی تاریخ اسلام	(عشاقی حمدی بك)
دولت عثمانیه تاریخی	(علی سیدی بك)
ژاپونیا تاریخ سیاسیی	(مباهات بك) ترجمه‌در
مختصر عثمانلی تاریخی	(احمد ساقی بك)
منظوم آیینهٔ ظفر ـ وقایع محمود ثانی	(علمدار زاده خلیل رفعت افندی)]

فلسفهٔ تاریخ	(صاحب بك)
بورسا تاریخی	(عبدالقادر افندی)
خلاصهٔ تاریخ مدنیت	(احمد رشید بك)
طرز جدید تاریخ عمومی	(ابن‌النزهت جواد بك)
خریطه ورسملی تاریخ عثمانی	(احمد رشید بك)
آینهٔ تاریخ عثمانی	(احمد رشید بك)
مصور عثمانلی تاریخی	(ع . نزهت بك)
اجمال تاریخ عمومی	(ابن‌النزهت جواد بك)
تاریخ اسلام اوقویورم	(احمد رشید بك)
تاریخ عثمانی اوقویورم	(«)
تاریخ اسلامه برنظر	(ابن‌النزهت جواد بك)
تاریخ عثمانی‌یه برنظر	(« «)
روضهٔ تاریخ عثمانی	(« «)
تلخیص تاریخ اسلام	(« «)
مدینهٔ اولین	(ناهید بك)
نه‌رون	(صاحب بك)
قیامتدن علامت ـ پلونه تاریخی	(سرفیجه‌لی ابراهیم پاشا) یازمه
ییلدیزك خطاسی ـ ١٢٩٣ دولت علیه وروسیه محاربه‌سی	(علی افندی)
مصرده ناپولیون	(سامی ثابت بك)
عثمانلی ایمپراطورلغنك تجددی	(حسن فرهاد بك)
مجمل تاریخ عمومی درسلری	(مدحت سعدالله بك)
اوروپانك دیپلوماسی تاریخی	(احمد صلاح‌الدین بك)
طرابلس غرب تاریخی	(حسن صافی بك)
اسکی استانبول آبدات ومبانیسی	(جلال اسعد بك)
قافقاس تاریخی	(مه‌ت جونا قوتا ـ عزت بك)
قاپیتولاسیونلر ـ تاریخی منشای، اصللری	(علی رشاد واسکندر بکلر)

تاریخ تدنیات عثمانیه (جلال نوری بك)
جوشیما محاربهٔ بحریه‌سی (ناهید بك)
مئیس جزیره‌سی تاریخی (ردوسلی حبیب زاده احمد کمال افندی)
فرانسه انقلاب کبیری (فائق صبری بك)
ایکی اتفاقك تاریخچه‌سی (سلیمان نظیف بك)
عمومی تاریخ (معلم احمد خالد و ع . ممدوح بکلر)
عبدهٔ ابلیس ـ یزیدی طائفه سنك احوالی (کریدی نوری بك)
مرآت شئونات (ممدوح پاشا)
ترجمهٔ نظام التواریخ (کرکوکلی صالح پاشا) یازمه
روس حکومتی یاخود قامچی سلطنتی (ح . ذ)
تاریخ آمریقا (علی رضا افندی)
یوللر ـ ازمنهٔ قدیمه یوللری (مترجملری سطوت لطفی واحمد سائح بکلر)
محاسن الحرام فی اخبار بلد الحرام (اسماعیل بن محمد) ۱۱۶۵ ده مؤلفدر. یازمه

تاریخ جزایر ـ غزوات باربا روس خیرالدین پاشا (حسین بن علی قسطمونی) یازمه
پاشانك معاصری اولدیغی کبی جزایر سفرنده بولونمشدر.

تاریخ اویوار ـ فاضل احمد پاشا غزواتی مبین‌در (کاتب مصطفی زهدی) یازمه

تحفة الاخبار ـ مختصر تاریخ عمومی (فارسیدن مترجمدر ، مترجمی سلطان عزیز
معاصری قندیه‌لی اسماعیل حلمی بن مصطفی‌در تاریخ تألیفی ۱۲۸۹ در) یازمه

بنالوقه صحراسی محاربه‌سی (هرسکلی دده پاشا زاده عثمان مظهر بك)

شهری زاده محمد سعید افندینك (نوپیدا) اسمنده‌کی اثرنده مطالعه کذاری اولدیغنی ذکر ایتدیکی تاریخلردن :

تاریخ عثمانی : عثمان اولدن یلدیرمك جلوسنه قادار کچن وقایعدن باحث اولوب (اوروج بك) طرفندن مؤلف اولدیغی مرویدر .

حدیقة العلیاء : (میرخوند) ك (روضة الصفا) سنك ترجمه‌سی اولوب یدی جلددر. (۹۵۷) ده رستم پاشا نامنه ترجمه اولونمشدر .

مختصر التواریخ: ظهور عثمانیاندن قانونی اوائلنه قادار اولوب (مالقوچ بك) زاده‌لردن برینك اثریدر .

تحفةالملوك: سلطان ابراهيم دوری علماسندن (محمد بن حسین) افندینك والیٔ (بغداد) درویش پاشا امریله (علی بن شهاب‌الدین)ك فارسی العباره (ذخیرةالملوك) نك ترجمه‌سیدرکه مترجم ایکی باب علاوه ایتمشدر .

قریم محاربه‌سنك تاریخ سیاسیسی (لسقوویکلی خیرالدین بك)

رسالةالمرام فی احوال بیت‌الله‌الحرام (مصطفی بن سنان طوسیه‌وی) قانونی معاصریدر. یازمه

مصور ومفصل فرانسه اختلال کبیری تاریخی (علی رشاد بك)

محاربات سلیم اول باشاه اسماعیل وغوری (ازنیقلی درونی) یازمه

سلیم ثالث وناپولیون (کوپرولو زاده محمد فؤاد بك) ترجمه‌در .

مقدرات تاریخیه (جلال نوری بك)

محاربات مجارستان (طمشواری ابراهیم نعیم افندی) یازمه

هائلهٔ کربلا (ابن‌الامین علی حیدر علمی بك)

١٨٧٧ ـ ١٨٧٨ عثمانلی روس سفرنده عثمانلی قوماندانلری (قول آغاسی خلیل رشدی بك)

پارس محاصره‌سی («)

روم ایلی دردلری («)

ترجمهٔ مختارنامه (درویش مخفی) سنه ١٠٥٦ ده فارسیدن مترجم یازمه بر اثردر . مختار ثقفی‌نك محارباتنی مبیندر .

١٢٩٣ ده عثمانلی ـ روس سفری (ارکان حرب قول آغالرندن رشید بك)

تاریخ وفضائل قدس شریف (حفظی افندی) سنه ١٠٥١ مؤلفدر .

برصفحهٔ تاریخ (علی کمال بك)

پروسیا ناصیل یوکسلدی (احمد رفیق بك)

بیزانس ایمپراطوریچه‌لری («)

بهجةالمنازل — اسکداردن حرمینه قادار (محمد ادیب بن محمد دوریش) سنه ١٢٥٥

مجمل دولت علیه تاریخی (مکتب طبیه معلملرندن حسین افندی)

ماکدونیا مسئله‌سی وبالقان حرب اخیری (احمد صلاح‌الدین بك)

تاریخ مختصر مصر معزیه (سلیمانیه دارالحدیثی محدثی یحیی افندی زاده ابراهیم افندی) یازمه

تاریخ سلطان سلیم ثالث ومحمود ثانی (آیاصوفیه جابیسی عمرافندی) ١١٠٨ جلد ٢

چوجوقلر ایچون تاریخ اسلام (بهجت کامی بك)

ترجمهٔ عمدة‌الراغب ونزهة‌الطالب — تاریخ مصر (مترجمی آولونیه‌لی احمد چاووش) سنه ١٠١٣ یازمه

ترجمهٔ قصص انبیا (بولولو میرزا زاده مصطفی افندی) یازمه‌در

طومار شکلنده تاریخ عمومی (ولی بك زاده علی بك) یازمه سنه ١١٦٨

تاریخ مصر (عبدالکریم بن عبدالرحمن) سنه ١١١١ تاریخنه قادار عثمانلیلر طرفندن مصره تعیین اولونان والیلرك احوال تاریخیه‌سندن باحثدر . مؤلفی اولان عبدالکریم افندی بیت‌المال خاصه عربی کاتبی ایمش .

مهم بردرس تاریخی (محمد حلمی بك) روسیه وژاپونیا محاربه‌سی‌در .

ملال تاریخی (حسین حقی بك)

حمیدیه‌نك غزاسی (عابدین داور بك)

تورك قاتللری (غزه‌لی جمال افندی)

انتباه تاریخی (حسین حقی بك)

خاطر اجلاسلر (ممدوح پاشا)

تصویر احوال تنویر استقبال (ممدوح پاشا)

١٩١٢ ـ ١٩١٣ بالقان حربی (ارکان حرب محمد علی نزهت پاشا)

قوت اقبال علامت زوال (ممدوح پاشا)

کرید تاریخی (قاوور زاده ابراهیم رشاد افندی)

تاریخ قرآن کریم (شرف‌الدین افندی)

تذکیر انقلاب (هاشم پاشا)

قادینلر سلطنتی (احمد رفیق بك)

کوچوك تورك تاریخی (نافذ رضوان بك)

منظوم اشقودره تاریخ حربی (دوقتور فخری پاشا)

حکایهٔ ملك مظفر (صدر اسبق محمود ندیم پاشا) ١٢٨٣ ده طرابلس غربده طبع اولونمشدر .

مفتاح یمن (ممدوح پاشا)

مختصر اسلام تاریخی (احمد خالد بك)

انبیا و بنی اسرائیل تاریخی (حیدر بك)
۱۸۷۰ محاربه‌سی (قول آغاسی توفیق افندی)
شجاعتنامه (آصفی) منظومدر. یازمه[۱]
تاریخ آل سلجوق (یازیجی زاده علی افندی) یازمه
سلطان مراد ثانی‌یه تقدیم ایدلمشدر . فارسی‌دن مترجمدر .
سلیم‌نامه (سجودی) یازمه
سلیمان‌نامه (محرمی) منظومدر یازمه
غزوات خیرالدین پاشا (سید مرادی) یازمه
قریم محاربه‌سی (سلیمان فتحی بك)
موصل تاریخی (عبدالله افندی)
تاریخ تجارت (مصطفی عاصم بك)
ترشیح‌التواریخ (محمد نوری افندی)
دولت عثمانیه ، روسیه سیاستی (علی رشاد ومجار اسکندر بکلر)
یکی حرب ـ باشمزه تکرار کلنلر (ح. جمال افندی)
ادرنه حربی
اجمال تاریخ منتخب ، (مختصر تاریخ عثمانی) (سلطان احمد عصری متفرقه‌لرندن عبدالله افندی) یازمه
مصر تاریخچه‌سی (سلیمان وداد بك)
عصرلرك پانوراماسی ـ خلاصهٔ تاریخ جهان (عبدالله جودت بك)
تاریخ خلاصه‌لری (طاهرالمولوی بك)
قبریس تاریخچه‌سی (مشایخ مولویه‌دن عارف دده افندی) یازمه ،
ترجمهٔ تاریخ قدس شریف (مؤلفی عبدالرحمن‌العمری ، مترجمی یوسف سنان‌الدین الباقرابادی) یازمه ،
اسکی غلطه (جلال اسعد بك)
اوروپا سیاستی و تورکلرك فلاکتی (راغب رفقی بك)
آلمانلرك اسباب تفوقی (م. راشد)

[۱] ۹۹٤ ده (اوزدمیراوغلو عثمان‌پاشا) نك غزواتنی بیان ایچون تألیف ایدلمشدر (لمصححه)

صاحب ظهور (حسین نسیمی بك)
روسیه‌نك شرق سیاستی (هابل آدم افندی)
پان جرمانیزم، پان اسلاویزم (»)
قوصوه ظفری ، انقره هزیمتی (فاطمه علیه خانم)
قوصوه میدان محاربه‌سی (علی حیدر بك)
اسلامده خلافت (ذهنی پاشا) بابان زاده
مختصر تاریخ عثمانی (کریدی مصطفی رضا بك)
سیاسیات و ادبیات (علی کمال بك)
شئونات حق علی ماجری‌السبق (جبار زاده عارف بك) یازمه
محاربه مکتوبلری ـ عثمانلی ایتالیان محاربه‌سنه دائر (ارطغرل بك)
هندك موغول حکمدارلری ونادر شاه (طاهرالمولوی بك)
ادرنه محاصره‌سی (ملازم ش. ب) ترجمه‌در
اوروپا ایله مناسبات خارجیه‌مز نقطهٔ نظرندن تاریخ عثمانی (علی رشاد بك)
تحسین پاشا اردوسی و سلانیكك تسلیمی (صادق علوی بك)
یمن یولنده (ع. سنی بك)
اجتماعی انقلابلر ـ اسلامیتك ماضی ، حالی ، استقبالی (اورخان مدحت بك)
بیسمارقدن صوکره آلمانیا سیاستی (م. راشد ادهم بك) ترجمه‌در .
قپودان ولادیمیر سـممه‌نوفك روزنامه‌سی و چوشیما محاربهٔ بحریه‌سی. طورغود رئیس مهندسلرندن (م. ناهید بك)
چوشیما محاربه‌سی (یوز باشی مصطفی کمال افندی)
افترای تعصب (مدحت جمال بك)
عصر سعادت غزالری (محمد ممدوح بك)
چوجوقلره تاریخ عثمانی (احسان شریف بك)
» » عمومی (» »)
نتیجة‌الوقایع ـ سلطان محمود ثانی وقایعی (محمد دانش بك) یازمه
تاریخ فتح یانق (محمد نجانی افندی) یازمه
محاربهٔ بایزید و شهزاده جم (بهشتی) یازمه

سليم‌نامه (ثنائى) يازمه
شهنامهٔ مرادى (ملهمى) مراد رابع حقنده‌در . يازمه
تذكرة‌السلاطين (محمد بن حسن شناسى) ١٠٥٨
بايزيد نامه (عارف) . شهزاده بايزيد ايله برادرى سليم ثانى وقايعنى مبيندر. يازمه
عنوان نصرت ـ ملوك سالفه‌دن بعضلرينه متعلق احوال (محمود ثانى معاصرى محمد طيار افندى) يازمه
استانبولك محاصره‌سى و ضبطى (م . ناهيد بك) ترجمه‌در .
ماردين وملوك آرتقيه تاريخى (كاتب فردى)
علم نباتات تاريخى (صبحى ادهم بك)
ادرنه تاريخچه‌سى (حكما واطبادن قونيه‌لى بشير چلبى‌نك اقوالى) يازمه
شرق‌محاربانى ـ بوسنه، هرسك، بولغارستان اختلالاتى (اركان‌حرب ابراهيم‌خليل‌بك)
تاريخ لوا ـ ١٢٤٤ سنه‌سنده سلطان محمود ثانى‌نك رامى چفتلكنه بعده طرابيه‌يه عزيمت وعودتى مبيندر (عبدالحق ملا) يازمه. كتبخانهٔ عموميه‌ده .
روماليلرك عظمت وانحطاطلرى (كريدى احمد ساقى بك) ترجمه‌در .
عالم اسلام وانكليز ميسيونرلرى (احمد حمدى پاشا)
آيينهٔ تاريخ عثمانى (احمد رشيد بك) .
ايكى سلطنت آراسنده (روشن اشرف بك)
معجزات انبيا (محمد شاكر بن مصطفاى آناموری) .
قريم سفرنده باب عالى (محمد غالب بك) يازمه .
قافقاس يوللرنده (احمد رفيق بك) .
ايكى قوميته ايكى قتال (احمد رفيق بك) .
مبجل خزينه‌لر (رسام ذكائى پاشا) .
قيصرى شهرى و مبانيسى (موزهٔ همايون مديرى خليل بك) .
ديپلوماسى (صالح منير پاشا)
برايلجينك تاريخچهٔ سفارتى (لسقوفچه‌لى خيرالدين بك) .
حرب عمومى تاريخى (مترجمى اركان حرب محمد نهاد بك) .
قيصريه تاريخى (قيصريه‌لى احمد نظيف افندى) يازمه .

ادرنه سرايلرى تاريخچه‌سى (بوستانجى باشى عاشق على آغا) يازمه . سلطان سليم كتبخانه‌سنده سنه ١٠٨٨ .

نورالمقابس فى تاريخ الجراكس .

ظفر نامه ـ عثمانلى روس سفرى (صالح خيرى) (منظوم) ١٢٧٦ .

تاريخ فلسفه (سعيد رضا بك) .

ايكى خاطرات اوچ شخصيت (احمد راسم بك) .

خاطرات سياسيه (شيخ الاسلام اسبق جمال‌الدين افندى) .

بدايع آثار عثمانيه (رسام حسنى بك) .

ادرنه رهنماسى (دوقتور رفعت عثمان بك) .

تاريخ حضرت ملك دانشمند غازى (حافظ محمد وهبى نيكسارى) يازمه .

يانق قلعه فتحنامه‌سى (عبدى چلبى) يازمه . ملت كتبخانه‌سنده .

نمونهٔ قدرت الهيه فى بيان قصهٔ مكملهٔ اصحاب كهف (صدارت اوراق اوطه‌سى خلفاسندن شكرى افندى) سنه ١٢٩١ .

نجد قطعه‌سنك احوال عموميه‌سى (حسين حسنى) سنه ١٣٢٨ مطبعهٔ ابوالضيا .

بوناپارت تاريخى نام ديكر ايتاليا تاريخى (عزيز وحسنى افنديلر) ترجمه‌در .

سياحتنامهٔ ابن بطوطه ترجمه‌سى (داماد شهريارى محمد شريف پاشا) .

محاربات مشهورهٔ اسلام (آغريبوزى عرفان بك) يازمه .

تاريخ عرفان (» » ») »

تاريخ انبيا واسلام (خليل توحيد بك) .

سليم نامه (نيكده قاضيسى خاكى افندى) اندرونده روان اوطه‌سى كتبخانه‌سنده .

مذاهب وطرق اسلاميه تاريخى (حيدرى زاده ابراهيم افندى) .

تعطير ارجاء الدولة الجيدية بطيب اخبار بلد خيرالبرية (عشقى مصطفى بن عمر الكليسى) توركجه سنه ١٢٦٢ يازمه . كتبخانهٔ عموميده .

كنزالوقايع (مرعش ميرميرانك ديوان كاتبى ثاقب افندى سنه ١١١٨) يازمه . ملت كتبخانه‌سنده .

تاريخه متعلق مجموعهٔ معارف انكيز (شيخ الاسلام اسبق صدقى زاده احمد رشيد افنديك اوغلو (مصطفى حامد) افندى) يازمه ، ملت كتبخانه‌سنده .

موره اختلالی تاریخچه‌سی (یوسف آکاه افندینک پدری موره‌لی سلیمان پناه افندی) یازمه .

ملوك دانشمندیه تاریخی (مؤلفی‌ مصرح دکلدر) ملت کتبخانه‌سنده .

نوادر التواریخ (عبدالصمد بن‌سیدی‌علی‌بن‌داود الدیاربکری) یازمه ملت کتبخانه‌سنده.

بواثر عربجه (النزهة السنية فی ذکر خلفاء والملوك المصریه) اسمنده تاریخك توسیع وتذییلاً یاپیلان ترجمه‌سیدر تاریخ ترجمه (۹٤۷) در .

قریم تاریخی (عثمان افندی) کلبن خانانك علاوه‌لیسیدر .

اورخون آبده‌لری (نجیب عاصم بك) .

بشارتنامه ـ تاریخ عمومیدن خونین و حزین برفصلی ، عثمان ثانی‌نك خلع وشهادتیله مصطفای اولك ایکنجی جلوسنی غایت منشیانه حکایه ایلر تاریخچه‌در مؤلفی : اندرون همایون کیلار عامره‌سنده مصرف کاتبی محمد خالص افندی .

ابامسلم ـ منظوم (فردی) .

۱۰ تموز انقلابی ونتایجی (شیخ محسن فانی ـ حسین کاظم بك) .

آپوللو ـ تاریخ صناعت (وحید بك) .

بیلدکلرم (صلاح‌الدین بك) .

عراق سفری (جاوید پاشا) .

حرب ومسئوللری (آصف معمر بك) .

آستان تاریخده (سلیمان نظیف بك) .

ترا که ـ نام دیکرله چرکس (مه‌تجوناتوقه عزت) .

اصول محاکمه‌نك تاریخچه‌سی (اسماعیل سمعی بك) .

تاریخ علم فقه (آفیون قره‌حصاری کامل افندی) ناتمامدر .

تاریخ دین‌اسلام (« « « «)

اجمال تاریخ منتخب ـ مختصر تاریخ عثمانی (سلطان احمد معاصری متفرقه‌لردن عبدالله افندی) یازمه .

تاریخ مالیهٔ عثمانی (عبدالرحمن وفیق افندی) ناتمامدر .

تاریخ ابن غلبون ـ طرابلس غرب تاریخی (بهیج بك) .

۱۸ نجی عصرده مسئلهٔ شرقیه وقاینارجه معاهده‌سی(یوسف ضیا بك) ترجمه‌در .

تاریخ استقبال (جلال نوری بك) .
منظوم تاریخ فتوحات یمن (رموزی) سلیم ثانی معاصری‌در یازمه .
تاریخ عمومی‌دن قرون اخری (اسماعیل صفا بك) ترجمه‌در .
دور انقلاب (لطفیٔ سماوی) .
ادرنه تاریخی (دوقتور رفعت عثمان بك) یازمه .
ادرنه سرای همایونی (دوقتور رفعت عثمان بك) یازمه .
مقتول شهزاده‌لر (محمد ذکی بك) .
اسکی عثمانلیلر (« «) یازمه .
اسکی عثمانلی مراسم وتشریفاتی (محمد ذکی بك) یازمه .
تاریخ عثمانی صحیفه‌لری (محمد ذکی بك) «
ظفر نامه ـ قریم تاریخی جزؤ ۱۱ (حسنه خانم) سنه ۱۳۰۰ مدرت .
اون ایکنجی شارل تاریخی (شکری افندی) .
قریم محاربه‌سی (سلیمان فتحی بك) .
موصل تاریخی (اورمان ومعادن اوراق مدیری عبدالله افندی) .
بحر سفید مسئله‌سی (فؤاد منیر بك) .
(۱۲۶۸ ـ ۱۲۶۹) عثمانلی قره‌طاغ سفری تاریخچه‌سی (ازکریلی احمد حلمی پاشا بندو) یازمه .
تاریخ تجارت (کنعان بك) .
طرابلس غرب تاریخی (حسن صافی بك) .
ملی تاریخ (کوپرولو زاده فوأد بك) .
عثمانلی تاریخی ـ دورهٔ متوسطه (مدحت سعدالله بك) .
محاربات بحریه ـ فرانسه ایله انکلتره آراسنده (مترجمی قافقاسیالی علی) .
مکمل عثمانلی تاریخی (احمد رشید بك) .
جلد
۵ مفصل تورك تاریخی . (دارالفنون مدرسلرندن شمس‌الدین بك)
۱ تاریخ ادیان . « «

۲ اسلام تاریخی [قبل الاسلام عربلر] « «
۱ اسلامده تاریخ ومورخلر « «
۱ خرافاتدن حقیقته « «
۱ ظلمتدن نوره « «
۱ ماضیدن آتی یه « «
۱ ذیل اسلام تاریخی « «
۱ اسلامده حرکت فکریه تاریخی « «
۱ تورك فیلسوفی فارابی « «

سفارتنامه‌لر :

دولتجه کوریلان لزوم اوزرینه دول معظمه پایتختلرینه کوندریلان سفرا ایچنده یکرمیدن زیاده‌سی کوردکلری کزدکلری مملکتلر حقنده از هر جهت شایان استفاده سفارتنامه‌لر یازمشلردرکه باشلیجه‌لری شونلردر :

۱ احمد رسمی افندی . فرانسه سفارتنامه‌سی
۲ احمد عزمی افندی. پروسیا « (۱۲۰۵) ده. مطبوعدر (ابوالضیا)
۳ یکرمی سکز چلبی محمد افندی. فرانسه سفارتنامه‌سی (۱۱۳۲) ده. (ابوالضیاء)
٤ راتب افندی . غیر مطبوع
٥ مصطفی راسخ افندی. روسیه سفارتنامه‌سی (۱۲۰۷) ده . غیرمطبوع
٦ دفتر امینی نجاتی « « « (۱۱۸۹!) ده «
۷ عبدالکریم پاشا معیتی کتبه‌سندن محیفی افندی. روسیه سفارتنامه‌سی (۱۱۸۸)
۸ وحید محمد پاشا. فرانسه سفارتنامه‌سی (۱۲۲۱) مطبوعدر (ابوالضیاء)
۹ موقوفاتجی مصطفی خطی افندی. نمچه سفارتنامه‌سی
۱۰ قریمی رحمی افندی. (ایران). محمود اول زماننده . غیرمطبوع
۱۱ سعید وصبری « «
۱۲ سعید محب « (۱۲۲۱). فرانسه «
۱۳ منیف « ایران «
۱٤ عبدالرزاق باهر « (۱۲۵۹) فرانسه «

۱۵ احمد رسمی « نمسه سفارتنامه‌سی (۱۱۷۱) ده مطبوعدر (ابو الضیا)

۱۶ سید علی « فرانسه «

۱۷ صدراسبق غالب پاشا « «

۱۸ دری افندی. ایران « راشد تاریخنده مندرجدر

۱۹ محمد پاشا. قارلوفچه معاهده‌سنی متعاقب اوستریایه کوندرلمشدر ویانه کتبخانهٔ ایمپراطوریسی حافظ کتی (قره‌لیچ) طرفندن طبع ایدلمشدر .

۲۰ ابراهیم پاشا ۱۱۳۱ ده پساروفچه معاهده‌سندن صوکره ویانه‌یه کیتمشدر. اوستریا مستشرقلرندن (قره‌لیچ) طرفندن ترجمه ایدلمشدر .

۲۱ محمد رفیع افندی . ایران سفارتنامه‌سی

۲۲ دفتر امینی محمد بك. (پاشا) (۱۱۰۹ بصره‌نك اناختارینی ایران شاهینك ایلچیسی رستم‌خان ایله کوندرمسنه برجیله اولمق اوزره اعزام قلنمشدر) راشد جلد ۲ ، صحیفه ٤۳۰

۲۳ سپاهیلر اغاسی علی اغا. عثمان ثالثك جلوسنی تبلیغ ایله‌مك اوزره لهستانه کوندرلمشدر. تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سی عدد – ۱۳

۲٤ کریدلی یوسف آکاه افندی . ۱۲۰۷ سلیم ثالث زماننده لوندره‌یه ایلك سفیر کوندرلمشدر. «سفارتنامه‌سی جودت‌ده» تاریخ جودت (ادبیات عمومیه مجموعه‌سی نومرو ۲۸ مقالهٔ عاجزانهم)

۲۵ ذوالفقار افندی . ۱۹۰۹ نمچه‌یه کوندرلمشدر . تاریخ راشد جلد ۲ صحیفه ۵۹ «سفارتنامه‌سی راشدده » ۲ . ۱۹۲ – ۱۹۳ رفیق بك طرفندن توسیع ایدلمشدر.

۲٦ سیف‌الله اغا . ۱۱۲٤ مسقو سفرینی تبلیغ مأموریتیله نمچه‌یه . تاریخ راشد جلد ۳ صحیفه ۳۷۷

۲۷ ابراهیم پاشا. نمچه‌یه سفارتله کیتمش وعودتنده بلغرادده ایکن طشوار والیلکنه تعیین ایدیله‌رك استانبوله کلمه‌مشدر. وفاتی بلغرادده‌در سفارتنامه‌سی موجود دکل. ربیع معرفتده رسمی وارمش ! تاریخ راشد جلد ۲ ٤۹۲ ، ۲ ۵٦۱

۲۸ واصف افندی. ۱۲۰۱ اسپانیایه «سفارتنامه‌سی جودت تاریخنده» جلد٤ صحیفه ۲۸۷

۲۹ راشد محمد افندی . ۱۱٤۱ ایرانه کوندرلمشدر راشد جلد ٦ صحیفه ۵۸۹

۳۰ سامی بك (پاشا). اوروپا رساله‌سی «صولك سفارتنامه» (توحید بك) ده ۱۲۵٦ حروفاتله ، ۱۲٦۸ لیطوغرافیا ایله مطبوع

اسملری مختلف فصللرده ذکر اولونه‌یان تراجم احوال کتابلری :

مرآةالفوائد [دیار بکرلی علی امیری افندی] یازمه
شاعر خانملرمز [حاجی بك زاده مختار بك]
نامداران زنان اسلامیان [فاطمه علیه خانم]
اساتیذالحان [رؤف یکتا بك]
طورغود رئیس [علی رضا سیفی بك]
(ترجمهٔ حال معمار سنان ، تذکرةالبنیان) [نقاش ساعی]
مناقب حضرت مصری [مصطفی لطفی افندی]
مجدتالد فی مناقب مولانا خالد [یکیشهرلی محمود حمدی افندی]
مناقب اشرف زادهٔ رومی [بروسه‌وی خیری افندی]
مناقب امام شافعی [ابراهیم رفعت افندی]
سعد ابن ابی وقاص [ابراهیم رفعت افندی]
خالد بن ولید [ابراهیم رفعت افندی]
مناقب آق شمس‌الدین [شیخ امیر حسین افندی]
اوصاف شش ابرار [سلیمان بك]
تنشیط‌الخاطر فی مناقب عبدالقادر کیلانی [ترك زاده ضیاءالدین افندی]
مناقب شیخ صدرالدین قونوی [شیخ موسی صدری]
معلم ناجی [صلاحی بك]
رغائب‌المناقب ـ مناقب صدرالدین قونوی [حاجی محمد امین دده] سنه ١٠٠٦
رازی [زهدی بك]
اصحاب طبقات‌سبعه [عبدالغنی سنی بك]
میرابوو صوفی [لسقوبکلی خیرالدین بك]
مصور مشاهیر سیاحین [محمد اکرم بك]
جامع‌المعارف . مناقب مشایخ وسائره‌دن باحثدر یازمه
مناقب شیخ ابراهیم کلشنی [صلاح‌الدین مولوی] یازمه
ابوعبیدة ابن‌الجراح [ابراهیم رفعت افندی]

مناقب شیخ ابراهیم کلشنی [سیروزی شیخ الهامی] یازمه
(معاصر شاعرلرمز، عثمانلی مشاهیر ادباسی، معلم ناجی افندی) [اسمعیل حقی بك]
تراجم احوال مشاهیر ترجمه‌سی [یوسف بهاءالدین افندی]
تراجم احوال اولیا [صالح صائم بك]
طفیلی [احمد خالص دده] یازمه
مرآةالطرق [باندیرمه‌لی زاده منیب افندی]
ابن سینا [مرعشلی مصطفی کامل افندی]
مناقب بشکطاشی یحیی افندی [محمد نوری افندی]
مناقب ولیات‌النساء ـ حکایهٔ رابعهٔ عدویه [امینه جاوید خانم]
محرر قادینلر [اعوان زاده سلیمان بك]
اسلام خانملری [ناظم بك]
جیمس قوق [حسن جلال‌الدین بك]
مناقب علماء [محمد چابی] یازمه
پلونه قهرمانی غازی عثمان پاشا [عثمان ثنائی بك]
احوال محمود پاشای ولی [. . .]
مهماندار رسالتپناهی ابا ایوب انصاری [ابن‌الجمال احمد توفیق بك]
داوید لیونستون [محمد اکرم بك]
مرآة محمدیه ومناقب احمدیه [یوسف ضیاء یوزغادی]
فرانسه‌نك عصر حاضر محررلری [امین بك]
تحسر [زهدی بك]
امام اعظم وائمهٔ ثلثه [ابراهیم رفعت افندی]
زبدهٔ وقایع نبوت وفضائل اخیار امت [مصطفی رضا افندی] یازمه
فرانقلن [فخری بك]
ژان فرانسوا دولاپروز [حسن جلال‌الدین بك]
أثمار اسرار [محمد سامع بك]
مشاهیر اصحاب کزین وتراجم احوال فقها [ابراهیم رفعت افندی]
رسالهٔ معماریه ترجمهٔ حال معمار محمد اغا در زمان سلطان احمد خان اول [جعفر افندی] یازمه

ابن خلدون [جميل ذكى بك]
مشهور عثمانلى قوماندانلرى [احمد رفيق بك]
بديع الزمان همدانى [ذكى مغامز افندى]
اعلام تبصرة الانام ـ عربى طبقات الرجال [قاضى زاده تلميذى ابراهيم افندى] ١١١٨ يازمه
والانساب والاصحاب والنساء
حكايات ابن سيناء [درويش حسن مدحى] فى عصر سلطان مراد ثالث. يازمه
ترجمهٔ حال وحكايات ابن سيناء [قاضى ضياء الدين سيد يحيى] ١٠٣٩
تذكرهٔ مقامات ـ چوروم وفيات مشاهيرى [عزت افندى]
جواهر المناقب [شفيق افندى]
ابن اثيرلر ومشاهير علماء [محمد شرف الدين افندى]
عثمانليلر [محمد صلاح الدين بك]
مناقب شيخ نصوحئ خلوتى [ثنائى] يازمه
مرآة مكتب طبيه [دوقتور رضا تحسين بك]
مورخين عثمانيه‌دن عالى وكاتب چلبينك ترجمهٔ حاللرى [بروسه‌لى محمد طاهر]
(حضرت خديجة الكبرا ، حضرت فاطمة الزهرا ، حضرت عائشهٔ صديقه ، حضرت
ام حبيبه) [خانملره مخصوص عزتيه مديره‌سى فاطمه شاديه خانم]
شيخ الاسلام زنبيلى على افندينك ترجمهٔ حالى [خيرالله نديم افندى]
سير نبى ـ منظوم [خالد افندى]
ترجمهٔ حال پيرى محمد جمالى پاشا [. . .] يازمه
جامع السير [محمد طاهر افندى] يازمه
طبقات فقها [كوچك شمسى افندى] يازمه
سير النبى ـ منظوم [عبدالرحمن افندى] يازمه
سليم نامه ـ منثور [كاتب چراكسه يوسف افندى] يازمه
سير نبى ـ منثور [ازميرلى حقى افندى]
ترجمهٔ ثواقب ـ مناقب مولانا [درويش محمود مثنوى‌خوان قونوى] يازمه
مجمع شعرا وتذكرهٔ ادبا [محمد سراج الدين بك]
تذكرهٔ شعرا [نعيم زاده رامز افندى] يازمه

مشاهیر مهندسیندن بنی موسانك [محمد. احمد. حسن] تراجم احوالی [شرف الدین افندی]
بیسمارق ـ حیات خصوصی وسیاسیسی [علی رشاد، اسماعیل حقی بکلر]
لمعات ـ فضائل امام علی [مغنیسالی صادق افندی]
مناقب امیر سلطان [نعمة الله افندی] یازمه
اقوم السیر [یوسف سعاد افندی]
علمدار مصطفی پاشا [علی سیدی بك]
صوقوللو محمد پاشا [« «]
مناقب شیخ اسماعیل حقی جلوتی [بروسه‌وی بیرام زاده] یازمه
مناقب اولیای مصر [صالح افندی]
سیر فاروقی [روسجقلی خیری افندی]
جوائب المناقب [کموش حاجی کویلی علی افندی]
تراجم احوال فلاسفه [فاطمه علیه خانم]
طبقات حنفیه [صولاق زاده خلیل الرومی] یازمه
مناقب اشرف زاده [عبدالله بن ولی الدین بروسه‌وی] یازمه
منهاج الامرا فی احوال السلاطین والوزراء [خاتمی] یازمه
ترجمهٔ حال کتخدا زاده عارف افندی [موسیقهٔ همایون فارسی معلمی امین افندی]
اصحاب الکهف والرقیم [محمد امین افندی]
مناقب شیخ محمد امین توقادی [یحیی افندی] یازمه
مناقب امیر سلطان (اسمی وسیلة المطالب وجواهر المناقبدر) [ابراهیم چلبی] یازمه
کمال رئیس وبابا اوروج [علی رضا سیفی بك]
سعدالله پاشا ـ مزاردن سسلر [محمد غالب بك]
بارباروس خیرالدین [علی رضا سیفی بك]
تپه دلنلی علی پاشا [مفید بك]
کمال الحکمه (هرسکلی عارف حکمت بکك ترجمهٔ حالی) [ابن الامین محمود کمال بك]
کمال العصمه (عصمت افندینك ترجمهٔ حالی) [ابن الامین محمود کمال بك]
احوال میخال غازی [نزهت پاشا]
کمال الکامل (یوسف کامل پاشانك ترجمهٔ حالی) [محمود کمال بك]

خاندان سيدالبشر ائمهٔ اثنی عشر [سيد مختار افندی]
يکی قاپی مولوی شيخی جلال‌الدين افندی [محمد طاهر مولوی]
سلستره قهرمانلرندن رفعت پاشا [امين بك]
عشرهٔ مبشره (علی سيدی بك)
بالطه‌جی محمد پاشا وبويوك پترو (احمد رفيق بك)
ايکی الی قان ايله دوغان تيمورلنك (اسماعيل حقی بك)
ميرآلای يونس بك (محمد انور افندی)
تذکرهٔ شعرای آمد (علی اميری افندی)
مشاهير عسکريمزدن برصحيفه (اسماعيل فاضل پاشا)
ضياءالجنان وشفاءالجنان ـ سير نبی (ابراهيم بن احمد توقادی) يازمه‌در سنه ١٢٥٥
شهادت حسين بن علی (ابراهيم واصف بك)
حجةالاسلام امام غزالی (محمد علی عينی بك)
مناقب مرتضوی ـ وصی نبی (شمس‌الدين بك)
الفيض‌الجاری فی‌تعريف‌البيضاوی والبخاری (ادرنه مفتيسی محمد فوزی افندی).
هبةالله سلطان وزوجی (سامح فتحی بك)
تورکيه رجال دولتی (   )
ترجمهٔ طبقات شعرانی (سيواسی علی افندی) سنه ١٠٦٦
اقطاب اربعه (حافظ نوری افندی)
تاريخ ومورخلر (صبحی ادهم بك)
مناقب شمس‌الشموس درحق حضرت مولاناالخالدالعروس (حسن شکری افندی). ترجمه‌در
اصوات صدور (ممدوح پاشا)
مرآت شعرا (اندرونی محمد عاکف افندی) يازمه
تذکرهٔ اوليا (ادهم افندی) يازمه
سير وانساب نبی ومناقب اصحاب (محمد سعيد بن پيرعثمان سنه ١٢٣٤) يازمه
لوامع‌النور ـ سيرنبی (محمد توفيق بك)
پلونه قهرمانی غازی عثمان پاشا (حکمت بك)

ازالة الرين فى مناقب سيدنا الحسن وسيدنا الحسين (احمد عطا افندى)

تاريخى سپالر (احمد رفيق بك)

آبازه محمد پاشا (جلال بك)

رجال اختلال (على كمال بك)

ترجمهٔ سپهسالار ـ مناقب مولانا (احمد عونى بك)

قصهٔ حضرت ابراهيم عليه السلام (سليمان توفيق بك).

تصاوير رجال (احمد رفيق بك).

يوسف وزليخا (سليمان توفيق بك).

داود عليه السلام (محمد سداد بك).

جودت پاشا وزمانى (فاطمه عليه خانم).

خاتم الانبيا (جلال نورى بك).

كلزار حسنين (فضل الله رحيمى افندى).

ائمهٔ هدا (فضل الله رحيمى).

سير جليلهٔ نبويه (ازميرلى اسماعيل حقى بك).

معلم ثانى فارابى (محمد على عينى بك).

صولونك ترجمهٔ حالى (حسين ذكى بك).

مناقب آق شمس الدين (عبدالله سامى افندى).

مناقب شيخ على سمرقندى (محمد شاكر افندى).

غزوات جزايرلى حسن پاشا (محمد طالب خلق افندى). يازمه

حيات حضرت ابى بكر الصديق (صائب بك).

» » عمر الفاروق (»).

تاريخده عثمانلى نفرى (احمد رفيق بك).

اون دردنجى عصرك تورك محررلرى :

احمد مدحت افندى (اسماعيل حقى بك).

اكرم بك (» »).

شمس الدين سامى بك (» »).

جودت پاشا (» »).

الب ارسلان (ابراهيم رفعت افندى) .

صلاح‌الدين ايوبى (ابراهيم حلمى افندى) .

حيات يسوع (محمد ناهيد بك) . ترجمه‌در

مخدرات اسلام (قدريه خانم) .

ضيا پاشا ـ ترجمهٔ حال (محمد ناظم پاشا) يازمه .

مناقب اويس‌القرنى (اوخريلى حسين مظهر بك) ترجمه‌در

شيخ شاملك غزواتى (طاهرالمولوى بك) ترجمه‌در

حميديه قوماندانى رؤف بكك ترجمهٔ حالى وحيات عسكريه‌سى (ا . ن)

حاجى مراد (يوسف رضا بك) ترجمه‌در

بحر انساب صغير (بكتاش توقادى) يازمه ، عربى

سلسلة‌الذهب فى‌اسماء‌الرواة (احمد عبدالعزيز بن حسين ايوبى)

مناقب امير سلطان (مدامى) يازمه

فن آدملرى (صبحى ادهم بك)

بروسه‌ده‌كى رجال زينيه مناقبى (بروسه‌لى محمد بن سعدى خواجه) يازمه

قصص يوسفى (فارسى‌دن مترجمدر. شعبان ابن اخو بن احمد طرفندن (۱۰۹۹) ده ترجمه ايدلمشدر. برنسخه‌سى ادرنه‌ده ايكنجى سلطان سليم كتبخانه‌سنده موجوددر)

ديبورلركه (روشن اشرف بك)

اوقاف همايون نظارتنك تاريخچهٔ تشكيلاتى ونظارك تراجم احوالى (تاريخچه حسين حسام‌الدين افندى، تراجم احوال ابن‌الامين محمود كمال بك طرفندن تحرير اولونمشدر)

اشقودره ولايتى عثمانلى شاعرلرى (على اميرى افندى)

يادكار شمسى (بروسه‌ده آستانهٔ حضرت مصرى شيخى شمس‌الدين افندى)

ميرعليشير نوايى وجغتاى شعراسى (اسماعيل حقى بك)

اشرف‌الوسائل فى‌اوصاف سيدالاواخر والاوائل (وان مفتيسى عمر بن نوح افندى) يازمه ، توركجه

مولانا جلال‌الدين رومى ـ حياتى ، مسلكى (عثمان بهجت بك)

ضوء‌الصباح فى‌ترجمة سيدنا ابى‌عبيدة ابن‌الجراح (شيخ‌الاسلام حامد افندى) يازمه

تذکرهٔ شعرا (تکفور طاغئی احمد لطفی بن حاجی حسن) سنه ۱۱۵۵ یازمه دارالفنون کتبخانه‌سنده‌در

یانیه ولایتی عثمانلی شاعرلری (علی امیری افندی) یازمه

ماربار وسك حفیدی رؤف بك (ا . ن)

انکلیز رجال سیاسیه‌سی (جلال برهان‌الدین بك)

جلال نوری بك وجذری فکرلری (کریدی احمد ساقی بك)

تحفة‌الملوك ذیلی نخبة‌الملوك (هاشم پاشا)

سیر عالیٔ خیبر مناقب اولاد واحفاد حیدر (اسکداری جامجی زاده علی‌رضا افندی سنه ۱۲۹۲) طبعی

جواهرالمناقب (شفیق افندی) صوقوللو محمد پاشا عمجه زاده‌سی بودین والیسی مصطفی پاشا نامنه یازلمشدر . یازمه

حدائق‌الانوار فی کلام‌الکبار ـ طبقات اولیا (مشایخ قادریه‌دن استانبولی مصطفی شوقی افندی) یازمه ، درکاهنده

فاطمه علیه خانم یاخود برمحررهٔ عثمانیه‌نك نشأتی (احمد مدحت افندی)

عثمانلی تاریخنده قادینلر (ساح فتحی بك) یازمه

مجموعة‌التواریخ‌المولویه (سید صحیح احمد دده) یکی قاپی مولویخانه‌سی آشجی باشیسی، سلطان محمود ثانی معاصری، مرکز افندی‌یه دونه‌جك یرده مدفوندر. یازمه‌در.

توفیق فکرت خاطراتنه دائر (روشن اشرف بك)

فاطمه سلطان (احمد رفیق بك)

لاووازیه (محمد حسن افندی)

مدعیٔ عمومیلرك تاریخی (حسین غالب بك)

قونت قاوور (محمد علی افندی)

مناقب ولادة حضرت سید الکونین (ابراهیم رأفت افندی)

سفینة‌الاولیا (حسین وصاف بك) یازمه

دست بند ریحان در ترجمهٔ ام حرام بنت ملحان ـ قبریسده مدفون کبار انصاردن ام حرام بنت ملحان رضی‌الله عنهانك ترجمهٔ حالی‌در (قبریس مفتیسی حسن حلمی افندی) یازمه .

عبدالحق حامد وسلیمان نظیف (کمال رشید بك)
کبار مؤمنات (فاطمه شادیه خانم)
سفینه (صافی بك) یازمه .
نزهت ثابت بك (   )
صحائف کزیدهٔ کرام (محمد ثریا بك)
فضولی (ابراهیم عشقی بك)
اثر حیات فیضی ، (ترجمهٔ حال) (سلیمانیه‌لی امین فیضی بك)

طبابتمزك دور تكاملى

مؤسسين ومعلمين محترمه سنك همم مبروره‌لريله مملكتمزك فن ولسانه خدمات عظيمه‌سى سبقت ايتمش وبزده‌ده ترقيات حاضرهٔ طبيه‌نك بتون تجليانته مظهر وحقيقة متكامل بر طبابت وجوده كتورمش اولان مكتب طبيهٔ شاهانه‌نك ودها شمولو اوله‌رق «طب عثمانى» نك ادوار تكاملنى شووسيلهٔ مبروكه ايله پيش انظار شكرانه وضع ايدييورز :

اولا شوراسى شبهه‌سزدركه بزده مكتب طبيهٔ شاهانه‌نك تأسسندن اول منتظم وزمانه كوره مترقى برطبابت عثمانيه واردى چونكه بوندن عصرلرجه اول اوروپا عالم سياسيسنده قوى الشكيمه بر حكومت معظمه حالنده بولنان ومنتظم اردولرى وترقيات عسكريه‌سيله بتون اوروپايى قوت وشوكتنه تقديرخوان ايليان عثمانليلرك صحائف تاريخ عالمده نقش نكين كبى زينت طراز قوت وسطوت اولان محاربات متعدده‌لرنده وارضك اوچ قطعهٔ فسيحه سنده يايلان ممالكده نه‌قدر اطبايه محتاج اوله‌جقلرى دوشونولورسه عثمانلى طبابتنك متين وامين برباشلانغجى ، اولدقجه مظهر ترقى اولمش ادوار اوليه‌سى بولنديغى شبهه‌دن وارسته عد ايديلير. بالعكس شوراسى شايان دقتدركه اوزمان پك زياده ترقى ايدن جراحلق اولوب اردوى همايون امراسندن برچوقلرى هم جراحلق وهمده وظيفهٔ عسكريه ايله اوغراشه‌ كلمش اولدقلرندن شئون طبيه وقايع عسكريه آراسنه قاريشمش وصحائف تاريخيه‌يه بويولده پك جزئى معلومات كچيرلمشدر. مشهور جراح قاسم پاشا استانبولده قوص قوجه برمحله‌نك نامنه نسبتيله حالا پايدار اولان جراح پاشا وسائر برچوق اطباى مقتدره هپ اردوده پرورشياب كمال اولمش واومقتدر عسكر طبيبلرينك همان هپسى‌ده مدارس طبيهٔ عثمانيه‌ده تحصيل كورمشلردر. ايلك دفعه اوله‌رق رسماً هجرت نبويه‌نك ٩٥٧ نجى سنه‌سنده جنتمكان قانونى سلطان سليمان خان حضرتلرى نام علويت اتساملرينه اضافتله شهرتكير اولان جامعك جوارنده برمدرسهٔ طبيه ويانده بر دارالشفا انشا وكشاد بيورارق مدرسه‌يى بر سرايات طبيه مكتبى حالنه افراغ بيورمشلردر. بومدرسه‌ده ١١٣٢ سنه‌سنده مشهور رئيس الاطبا عمر افنديئك تدريساتده بولنديغى كتب تواريخده مقيددر. استانبولده او مدرسه‌دن باشقه آيروجه برقاچ مدارس طبيه دهاواردى. رئيس الاطبا اولان ذوات بومدرسه‌لركده مدرسى

رئیس دروسی اولورلردی . مع‌مافیه طب عثمانی بومدرسه‌لرك تأسیسندن اوللریده موجود ایدی . فاتح سلطان محمد خان حضرتلری زمانندن قالمه بعض آثارطبیه وتاریخیه دخی بوکا شهادت ایلمکده‌در. رجال علمیهٔ دولتدن صاییلان رؤسای اطبا هم امور طبیه‌یه نظارت همده طبابت مقام معلای خلافته مواظبت ایله وظیفه‌دار ایدیلر. الده بولنان آثار طبیه‌دن بوذوات کرامك پك بیوك ومستثنا مواقع احراز ایلدکلری وممکتك احوال صحیه وترقیات علمیه وفنیه‌سنه فوق‌العاده خدمت ایده‌کلدکلری وبو یارارلقلردن طولایی هرزمان سلاطین عظام حضراتنك مظهر الطاف وتقدیرات خسروانه‌لری اولدقلری مستبان اولمقده‌در.

طبابت عثمانیه‌نك بودوره‌لرنده برچوق اطبا ومؤلفین یتیشمش « بروسه‌لی عمر شفائی »، ابن‌سینانك مشهور (القانون) نی استادی رئیس‌الاطبا کاتب‌زاده محمد رفیع افندینك تشویقیله تمامها تورکجه‌یه ترجمه ایدن توقادی (مصطفی بن احمد)، طبدن (دستور) نامیله برقاچ بیك صحیفه‌لك جسیم براثر تألیف وترتیب ایدن حاجی عباس وسیم ودها برچوق معروف ومشهور اساتذهٔ اطبای عثمانیه هپ اومدرسه‌لرده تحصیل کمال ایتمشلردر .

[نوسال عافیت ـ بسیم عمر پاشا] سنه ٣

بالاده‌کی مقاله‌ده طبابت عثمانیه‌نك بانیسی قانونی سلطان سلیمان اولملق اوزره کوستریلیور استانبولجه احتمالکه بویله مضبوطدر. فقط اولوازم مدنیه عثمانیلرجه اوتاریخدن تمام یوز اوتوز بش سنه مقدم نظردقته آلنمش وبوکا حکومت معظمهٔ عثمانیه‌نك ایلك مقری اولان بروسه‌ده بده ایدلمشدر. محترم بیوك پادشاهلریمزدن سلطان ییلدیرم بایزیدخان حضرتلری الیوم هیئت اصلیه‌سی موجود وفقط خراب سکز یوز مترو مربعی برمحل اوزرینه درت[4] بیوك یکرمی[12] ایکی کوچوك حجرات ایله بیوجك برداٸره اولملق اوزره کارکیر بر خسته‌خانه انشا ایتدیروب بونده اوچ[3] طبیب ایله ایکی[2] اجزاجی استخدام وبلاتفریق جنس ومذهب بتون ابنای بشره شمولی افاده ایدن مرضا تعبیریله خسته‌لرك ارزاق وادویه‌لری ایچون دخی مهم مقدار تخصیصات اعطاسنی سکز یوز ایکی تاریخلی وقفیه‌لرنده مشروط قیلمشلردر. اوتاریخده بلاد غربیه‌نك الك مهملرنده بیله بودرجه منتظم وشموللی بر مؤسسه بولنمش اولماسی جای نظر اولملغله برابر اشبو تأسیس نافع ایچون بروسه‌ده برده دارالطب احداث اولنمش بولندیغنی بزه تدقیقات واقعه کوستریبور . اطبایه مخصوص اولان بومدرسه خواجهٔ طبیبدن محرف اوله‌رق خواجه طبیب نامیله یاد ایدلمکده بولنان محله‌ده مبنی ایدوکی وکبیر حرکت ارضدن

صوڭره شكلی بوسبتون دكیشه‌رك الیوم مسجد حالنده اولدیغی اثبات اولنه‌بیلور . بروسه اختیارلرندن بعضلری روایات متسلسله‌دن بوتحقیقده هیچ براصابتسزلك اولمدیغی تصدیق ایده‌جكلرنده شبهه اولمدیغنه كوره كرچه وقفیه‌ده یالكز بومدرسه حقنده برقید واشارت كوریله‌مامش ایسه‌ده هر حالده طبابت عثمانیه‌نك بناسی اوتاریخده بروسه‌ده وضع ایدلمش وفقط اشبو مؤسسهٔ مهمه‌كیم بیلور نقدرمدت اولاد وطنه خدمت ایتدكدن صكره هانكی تاریخدن برو مع‌الاسف متروك قالمشدر. بز استقبالی دائما كورمكه چالیشمغله برابر مدنیتك ایجاباتنی اوروپالیلشدقدن صكره اكتساب ایتدك فكرنده بولنمیه‌رق ماضیمزده دخی دائما تدقیق وتتبعدن واز كچمزایسه‌ك تاریخمزك عالم مدنیته نیجه پارلاقلقلرینی كوستره بیله‌جكمز دركار اولمغله تنویر افكاره مدار اولمق اوزره درجی وبمنه تعالی مذكور خسته‌خانه‌نك مجلس ادارهٔ ولایتجه اخیراً اتخاذ اولنان قرار موجبنجه ایجابات زمانه ایله متناسباً تجدید واحیاسیله شرائط وقفیه‌نك تماماً اجراسی امرنده كشفیات لازمه‌یه ابتدار قیلنمش وقریباً حسن نتیجه‌یه اقترانی الطاف الهیه‌دن امیدوار بولنمش ایدوكنك وطنداشلرمزكده معلومی اولمق ایچون نشرینی تمنی ایلرم .

[خداوندكار ولایتی اوقاف مدیر سابق]

جمالی بك

۱۲۴۲ تاریخنده (طبخانه) نامیله تأسیس اولونان (مكتب طبیه) نك تاریخچه‌سی حقنده (مرأت مكتب طبیه) اسمنده‌كی اثرده تفصیلات لازمه واردر .

دیوان همایون مهمه قلمی قیوداتی میانده ۱۱۱۱ سنه‌سی اوائلنده ۲۵ طبیب ایله ۲۸ جراحك مفصل كنیه‌لری یازلمق شرطیله برهیأت فنیه طرفندن امتحانلری اجرا ایدیله‌رك اجرای صنعته مأذونیت ویرلدیكنه دائراولان قید رسمی منظور عاجزی اولدیكه بالوجوه شایان دقت وتقدیردر.

« آ »

آلتونجی زاده

فاتح سلطان محمد خان دوری علما واطباسندن اولوب (علم قرائت) و (علم طب) ده صاحب ممارسه ایدی . ترجمهٔ شقایقده (نباتات وعشبك اسم ورسمی ومنافع وفوائدینی بیلمكده مهارتی) بولندیغی یازلسنه نظراً زمانه كوره تاریخ طبیعینك نباتات وحیوانات

قسمیله مفردات طبده مهارتی‌اولدیغنی آکلاشیلور. حبس‌بوله قارشی برنوع صوندا عملیاتی اجرا ایده‌رك خسته‌یی قورتاردیغنی تاریخ حکایه ایدییور .

« ا »

اسحاق بن مراد

(ییلدیرم بایزید) خان دوری اطباسندن اولوب (کرده) لیدر. (۷۹۲) تاریخنده (ادویهٔ مفرده) اسمیله تورکجه تألیف ایتدیکی اثر طبیسی ایکی قسم اولوب برنجی قسمی نباتاتدن، ایکنجی قسمی عملیاتدن باحثدر . برده (تقویم‌الابدان) ترجمه‌سی واردرکه هر ایکیسی‌ده (روان اوطه‌سی) کتابلری آراسنده موجوددر. (ادویه) نك نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده واردر .

اخی احمد چلبی

فاتح وبایزید ثانی دوری فضلای اطباسندن شروانی (مولانا کمال) ك اوغلودر. فن‌طبی پدریله حکیم‌شهیرقطب‌الدین و آلتونی‌زاده‌دن تحصیل‌ایله‌دی. بعدالتحصیل ادرنه دارالشفاسی طبابتنه بعده استانبولده‌کی (دار الصحه) یه سرطبیب تعیین اولوندی . براز صکره (رئیس‌الاطبا) اولدی . (۹۳۰) تاریخنده حج شریفدن عودتنده مصرده ارتحال ایده‌رك (امام شافعی) قربنه دفن ایدلدی . استانبولده جامعی، ادرنه‌ده حمامی واردر . (رسالهٔ حصاةالکلی والمثانه) اسمیله بوبرك ومثانه‌ده حاصل اولان طاشلره دائر اون باب اوزره مرتب یازدیغی تورکجه اثرطبیسی زمانی اطباسنك مظهر تقدیری اولمشدی . طبدن مشهور (موجز) ی‌ده ترجمه ایتمشدر . (ادرنه) ولایتنده‌کی (اخی چلبی) قصبه‌سی کندیسنه آرپه‌لق ویرلمشدی .

احمد بن بالی فقیه

علما واطبای عثمانیه‌دن برذات اولوب صاروخان سنجاغی داخلنده‌کی (آق حصار) قضاسی نواحیسندن (مرمره) ناحیه‌سندندر . مشهور ملا عرب تلامیذندن اولوب اکمال تحصیلدن صکره برمدت مسلك قضایه سالك اولدیسه‌ده مؤخراً فراغتله علماً وعملاً علم‌طب ایله اشتغال ایله‌دی. حکیم‌شهیر (الیاس شیرازی) نك علم طبدن (حاویٔ صغیر) نی (مجمع‌المجربات) اسمیله بش مقاله اوزره ترجمه ایتمش وبو مقالاتك محتوی اولدیغی ابوابك

نهايتلرينه‌ده علاوات لازمه درج ايله‌مشدر . بواثر جسيمك (۹۸۷) تاريخنده محرر بر نسخه‌سی منظورم اولمشدر .

ابن شريف

(يادكار ابن شريف فی الطب) اسمنده‌كی اثر طبينك مؤلفی اولان طبيب حاذقدر . مشاراليه بو اثرينی (۱۰۳۷) سنه‌سنده اكمال ايتديكنی مقدمه‌سنده بيان ايله‌يور . اوچيوز كسور صحيفه‌دن مركب بولونان بواثر تركجه اولوب زمان حاضر طبابتنه تعلق ايدن بر خيلی مباحثی شاملدر . برر نسخه‌سی آياصوفيه وحميديه كتبخانه‌لرنده موجوددر .

امير چلبی (سيد محمد طبيب)

علمی وعملی اولمق اوزره برمقدمه، آلتی تعليم وبر خاتمه اوزرينه مرتب يديوز كسور صحيفه‌لك (انموذج طب) ناميله توركجه ۱۰۳٤ تاريخنده بركتاب يازمشدركه برچوق مباحثی زمانمز اصول طبنه‌ده قابل توفيقدر . بوذات مدت مديده خطهٔ مصريه‌ده (محمد قلاوون) خسته‌خانه‌سنده سرطبيبلك وظيفهٔ مهمه‌سنی ايفا ايتديكنی (انموذج) ك مقدمه‌سنده ذكر ايديور . بو اثر قپودان دريا رجب پاشا نامنه مؤلفدر . (۱۰٤۸) ده درسعادتده ارتحال ايتدی . بوذاتك (غرائب الحكيم) و(نتيجة الطب) اسملرنده ايكی اثر طبيسی داها واردر (نتيجة الطب) ك بر نسخه‌سی (بشكطاش) ده (يحيی افندی) دركاهی كتبخانه‌سنده موجوددر .

امير چلبی بو اثرينك مقدمه‌سنده درسعادتده اون قپانده بردكان استكرا ايتديكنی وشاكردلرندن (علی) نك نامنه تأليف ايله‌ديكنی بيان ايديور . (انموذج) ك نسخه‌لری درسعادت كتبخانه‌لرندن (آياصوفيه)، اسعد افندی وسائره كبی كتبخانه‌لرده واردر .

احمد بن ابراهيم (اعرج)

علم طب ايله فقهده بهره صاحبی برذاتدر (۱۱۱۹) تاريخنده مدرسهٔ خارجه مدرسی اولوب شيخ الاسلام افندی نامنه تأليف ايتديكی سورهٔ اخلاص تفسيرينه مكافاةً خارج ثانيه رتبه‌سنه نائل اولدی . بواثرينك مقدمه‌سنده علم فقهدن قدوری ، مختار ، وقايه ، ملتقی‌يی اختصار ايله‌ديكنی ومجمع البحرينی دخی كتاب البيوعدن آخرينه قادار اختصار وعلم حديثدن

نهایتلرینه‌ده علاوات لازمه درج ایله‌مشدر . بو اثر جسیمك (٩٨٧) تاریخنده محرر بر نسخه‌سی منظورم اولمشدر .

ابن شریف

(یادکار ابن شریف فی الطب) اسمنده‌کی اثر طبینك مؤلفی اولان طبیب حاذقدر . مشارالیه بو اثرینی (١٠٣٧) سنه‌سنده اکمال ایتدیکنی مقدمه‌سنده بیان ایله‌یور . اوچیوز کسور صحیفه‌دن مرکب بولونان بواثر ترکجه اولوب زمان حاضر طبابتنه تعلق ایدن بر خیلی مباحثی شاملدر . بر نسخه‌سی آیاصوفیه وحمیدیه کتبخانه‌لرنده موجوددر .

امیر چلبی (سید محمد طبیب)

علمی وعملی اولمق اوزره برمقدمه، آلتی تعلیم وبر خاتمه اوزرینه مرتب یدییوز کسور صحیفه‌لك (انموذج طب) نامیله تورکجه ١٠٣٤ تاریخنده برکتاب یازمشدرکه برچوق مباحثی زمانمز اصول طبنه‌ده قابل توفیقدر . بوذات مدت مدیده خطهٔ مصریه‌ده (محمد قلاوون) خسته‌خانه‌سنده سرطبیبلك وظیفهٔ مهمه‌سنی ایفا ایتدیکنی (انموذج) ك مقدمه‌سنده ذکر ایدیپور . بو اثر قپودان دریا رجب پاشا نامنه مؤلفدر . (١٠٤٨) ده درسعادتده ارتحال ایتدی . بوذاتك (غرائب الحکیم) و(نتیجة الطب) اسملرنده ایکی اثر طبیسی داها واردر (نتیجة الطب) ك بر نسخه‌سی (بشکطاش) ده (یحیی افندی) درکاهی کتبخانه‌سنده موجوددر .

امیر چلبی بو اثرینك مقدمه‌سنده درسعادتده اون قپانده بردکان استکرا ایتدیکنی وشاکردلرندن (علی) نك نامنه تألیف ایله‌دیکنی بیان ایدیپور . (انموذج) ك نسخه‌لری درسعادت کتبخانه‌لرندن (آیاصوفیه)، اسعد افندی وسائره کبی کتبخانه‌لرده واردر .

احمد بن ابراهیم (اعرج)

علم طب ایله فقهده بهره صاحبی برذاتدر (١١١٩) تاریخنده مدرسهٔ خارجه مدرسی اولوب شیخ الاسلام افندی نامنه تألیف ایتدیکی سورهٔ اخلاص تفسیرینه مکافاةً خارج ثانیه رتبه‌سنه نائل اولدی . بواثرینك مقدمه‌سنده علم فقهدن قدوری ، مختار ، وقایه ، ملتقی‌یی اختصار ایله‌دیکنی ومجمع البحرینی دخی کتاب البیوعدن آخرینه قادار اختصار وعلم حدیثدن

بررساله ایله فرائضدن بررساله تألیف ایتدیکنی یازییور . بر نسخه‌سی حمیدیه‌ده موجود (تسهیل‌التدابیر) اسمنده‌کی اثر طبیسنده‌کی مقدمه‌سنده‌ده سلیمانیه مدرسهٔ طبیه‌سنده اون بش سنه تحصیلدن سرای همایون طبیبی اولدیغنی واثر طبیسنی علم طب شعباتندن اون اوچ فن اوزره ترتیب ایتدیکنی یازییور اثری سلطان مصطفی بن احمد خان نامنه‌در .

احمد ثانی بن حسن افندی

سلطان محمود اول اطبای بنامندن اولوب (محمد مؤمن حسینی) نك قرق‌کسور طبیبه مراجعت وکندی مطالعات طبیه‌سنی‌ده علاوه ایتمك شرطیله شاهان‌صفویه‌دن (شاه‌سلیمان) نامنه فارسی‌العباره تألیف‌ایتدیکی (٤٧٠) یاپراقدن متشکل(تحفةالمؤمنین) اسمنده‌کی اثرینی (غنیةالمحصلین فی ترجمة تحفة المؤمنین) نامیله ترجمه وبعض نقطه‌لرینده تحشیه ایده‌رك بر اثرمفصل میدانه کتیردی . بواثر بش تشخیص یعنی باب ایله دستورات نامیله اوچ‌قسمدن عبارتدر برر نسخه‌سی ایاصوفیه وکوپرولو کتبخانه‌لرنده واردر .

ابین احمد بك (محمد امین فهمی بك)

اطبای‌عثمانیه‌نك مشهورلرندن اولوب شهریدر نشأتی (١٢٨٣) ده‌در . فیضیاب‌اولدیغی مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده معلم ایکن کنج دینه‌جك برسنده (١٢٨٦) تاریخنده ارتحال ایله‌دی ایوبده مدفوندر . ترجمه طریقیله (مهالك شبابت) وتألیف طرزنده (حفظ‌الصحه) اسملرنده آثارطبیه‌سی واردر . (حفظ‌الصحه) ایکی‌قسم اوزره مرتب‌اولوب مقدمه‌سنده تاریخ طبه دائر معلومات واقفانه مندرجدر . (١٢٨٧) ده مطبوع (حقایق طبابت) نامنده‌کی اثری (حفظ‌الصحه) سنك مقدمه‌سی مقامنده‌در . برده (سعادت امم) اسمنده رساله‌سی واردر .

اسماعیل پاشا (حکیم)

مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره پارسه کیده‌رك فن طبی اتمام ایله طب اقادمیاسی اعضالغنه انتخاب اولنمش واستانبوله عودتنده مکتب طبیه نظارتنه تعیین ایدیله‌رك خسته‌خانه‌لرك اصلاحنه ، آشینك تعمیمنه چالشمش وجریدهٔ طبیه‌یی تأسیس ایتمشدر کرید

وسلانيك واليلكلرنده دخی بولونەرق سیاسة ده خدمت ایتمشدر (١٢٩٥) ده وفات ایلدی سلطان محمود خان عدلی تربەسی حظیرەسنده مدفوندر . مولداً ساقیزلیدر .

احمد علی پاشا احمد رمزی پاشا

مشاهیر اطبای عثمانیەدن اولوب ردوسلیدر (١٢٧٤) ده مکتب فنون طبیۀ شاهانەدن نشأت ایتمش مدت مدیده مکتب مذکورده فنون طبیه تدریسیله مشغول اولەرق فریقلق رتبەسنی احراز ایله درس ناظرلغنی ایفا ایلمشیدی . علوم طبیەنك لسـان ترکیده تدریس اولنمسنه اك زیاده همت وغیرت ایدنلردن اولوب تشکیل اولنان (جمعیت طبیه) نك خیلی وقت رئیسی بولنمشدر . ایکی جلد بر (مفردات طب) و فن تداوی وطبه متعلق مقبول بر خیلی ترجمەلری واردر (١٣٠٥) ده درسعادتده وفات ایلەدی ایوبده جامع شریف ایله بوستان اسکلەسی اراسندەکی مزارستانده مدفوندر . کثرت مطالعەدنناشی اواخر عمرنده کوزلرینه عما طـاری اولدیغی حالده بیله مـاعیسـنه ذره قدر خلل ویرمیەرك استکتاب طریقیله ایفای وظیفه ایدر مستقیم برذات ایدی .

ابراهیم بك (بیطر) ابراهیم ادهم بك

اطبای بیطریەنك جداً مقتدرلرندن برذات اولوب (بروسه) لیدر . مسلك بیطری‌یه خدمات برکزیدەسی سبق ایتمشدر . (١٣١٥) تاریخنده اسکدار قراسندن ارن کوینده ارتحال ایلەدی . بیك کسور صحیفەدن مرکب (اجمال بیطریه) اسمندەکی مطبوع اثریله مسلکنده ابقای نام ایتمشدر . سلطان مصطفی بن محمدخان معاصری بیطرلرندن (فیوضی) اسمنده برذاتك تورکجه اوچباب اوزره مرتب (مقبول درحال‌خیول) نامنده بیطارنامەسی واردر .

ابراهیم لطفی پاشا

اساتذۀ اطبای عثمانیەدن اولوب ایلبصان جوارندەکی برزشته قریەسندندر اوتوز سنەیه قریب مکتب طبیۀ شاهانەده اجرای تدریسات ایتمشدر. علوم حکمیەنك بالخاصه معدنیات وطبقات‌الارض شعبەلرنده اختصاص تام اربابندن ایدی (١٣٢٠) تاریخنده ارتحال ایدمرك

مرکز افندی درکاه شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . (علم الارض والمعادن) اسمنده فرانسزجه‌دن ترجمه براثری و (علم الارض) اسمنده دیکر برکتابی واردر .

لساننمزده طبع اولونمش علم طبقات الارض وعلم معادن کتابلرینك باشلیجه‌لری بروجه آتی تعداد اولنور :

خواجه اسحق افندی — ۱۲۵۰ سنه‌سنده طبعی ختام بولان مشهور (مجموعهٔ علوم ریاضیه) نك دردنجی جلدینك (علم حکمت طبیعیٔ مخصوصدن موجودات ارضیه احوال مختصره‌سی) نام مقاله‌سنده علم معادن وعلم طبقات الارض‌دن بعض بحثلر واردر . علوم ریاضیه‌ده اولدیغی کبی بوعلملرده دخی خواجه اسحق افندی مرحوم برچوق اصطلاحات فنیه وضع ایتمشدر .

فهمی افندی —(علم طبقات الارض) مطبعهٔ عامره‌ده ۱۲۶۹ سنه‌سنده طبع اولنمشدر . بوفنه دائر بواسم تحتنده لسان عثمانیه ایلك مطبوع اثردر مصرده فرانسزجه‌دن عربی‌یه نقل ایدلمش برکتابك تورکجه‌یه ترجمه‌سیدر .

(مجموعهٔ فنون) — ۱۲۷۹ سنه‌سندن اعتباراً درت سنه قدر انتشار ایدن اشبو رسالهٔ موقوته‌نك ایلك جلدلرنده (مدخل علم ژه‌ئولوزی) نامیله برچوق مقالات مفیده واردر .

میرالای مهندی دوقتور عبدالله بك — علم الارض والمعادن — مترجمی دوقتور ابراهیم لطفی افندی . مکتب طبیهٔ شاهانه مطبعه‌سنده ۱۲۹۳ سنه‌سنده طبع اولونمشدر .

دوقتور حسین رمزی بك — اوچ جلد اوزره دارالشفقة الاسلامیه ایچون جمع وترجمه ایتدیکی تاریخ طبیعی کتابنك اوچنجی قسملری (علم الارض والمعادن) نامی تحتنده‌در ۱۲۹۴ ـ ۱۲۹۶

لقروه پاشا — (عملی علم الارض) . مترجمی ارکان حربیه قول‌اغالرندن شوقی بك . مهندسخانهٔ بریٔ همایونده ۱۳۰۵ سنه‌سنده طبع اولنمشدر .

محمود اسعد افندی — (لانقل پر) ك تألیفاتی اساس اتخاذ اولنه‌رق ترتیب ایدلمش

اولان تاریخ طبیعی نام اثرك اوچنجی قسمی معدنیـات وطبقات الارضدن باحثدر آیروجه (علم‌الارض والمعادن) نامیله ١٣٠٥ سنه‌سنده ازمیرده مطبوع براثردر .

لاپاراق — (علم‌الارض). مترجمی میرلوا دوقتورابراهیم لطفی پاشـا مرحوم در . ١٣٠٧ ده طبع اولنمشدر .

یکی (علم‌الارض) . مترجمی دوقتور قول‌اغاسی فوأد بك (٢٠) شکلی‌حاویدر١٣٠٩

دوقتور بیکباشی علی بك — (تلخیص علم معادن) ٧٩ شـکلی حاوی اولان بواثر ١٣١٦ سنه‌سنده طبع اولنمشدر معادن مستعمله وجواهر مقبوله‌نك اوصاف وتحلیلاتندن باحثدر .

دوقتور اسعد فیضی بك — (علم‌الارض والمعادن) برچوق اشـکالی حاوی اوله‌رق ١٣١٦ سنه‌سنده درسعادتده طبع ایدلمش بر اثر برکزیده‌در .

(علم ارض) م . سعدی بك طرفندن محرردر . ١٣٢٨

(تاریخ ارض) حاجی نوری بك ١٣٢٧

ابراهیم شوقی بك : (میرالای)

(١٢٨٧) تاریخنده نشأت ایدن اطبای عثمانیه‌دن اولوب شهیردر . بدایت نشأتنده امراض عصبیه تحصیلی ایچون پارسه اعزام وعودتنده مکتبه طب قانونی معلم‌معاونی نصب ایدلمشدی . مؤخراً (کی ـ داغلامق) اصـول تداویسی حقنده تتبعاتده بولونمق اوزره خطهٔ عراقیه‌یه کوندریلن هیأت‌ایله بغداده کیدوب عودتنده ایرانده شدتله حکمفرمااولان قوله‌را مناسبتیله لاجل‌المعاونه ایرانه کوندریلان هیأت صحیه ایله برلکده (ارضروم) ده ایکن ارتحال ایتمشدر .

(هویت) اسمنده اثرطبیعی و فرانسه حکما واطباسندن (لاسك) ك ترجمهٔ حالیله اقوال‌حکمیه‌سنی مبین (نمونهٔامثال یاخود باغ فضیلتدن برنهال) نامنده براثری و (تعدیات اخلاق) اسمنده برتألیفی آثار مطبوعه‌سندندر .

عربجه‌یه ولاتینجه‌یه واقف خوش مشرب حکیم برذات ایدی .

احمد حلمی پاشا

۱۲۸۰ تاریخنده مکتب طبیهٔ شاهانه‌دن نشأت ایدن اطبای حاذقه‌دن اولوب (قیصریه) لیدر مکتب طبیهٔ شاهانه نظارتنه ارتقا ایتمش الصوك مأموریتی مقام والای سرعسکری صحیه دائره‌سی ریاست ثانیه‌سی ایدی ۱۳۲۱ده درسعادتده وفات ایله‌دی قاضی کوینده محمود بابا تربه‌سی جوارنده مدفوندر (عملیات جراحیه)، (امراض عمومیهٔ جراحیه)، (کیمیای معدنی)، (تحلیل کیمیوی)، (تشریح مرضی) اسملرنده مطبوع آثار طبیه‌سی واردر. عربجه و فرانسزجه‌یه آشنا ایدی جمعیت طبیهٔ عثمانیه‌نك تأسیسنده و تدریسات طبیه‌نك تورکجه‌یه تحویلی خصوصنده واقفانه همتلری سبق ایتشدر.

ب

بکزاده محمد بن ابراهیم

سلطان احمد خان اولك اطبای خاصه‌سندن ایدی عربی العباره (روضة الاصحا ودوحة الالبا) اسمنده‌کی اثر طبیسی بروجه آتی اون دوحه اوزره مرتبدر (۱) ماهیة الصحه (۲) ماهیة الهوا وتدبیره (۳) فیما یؤکل ویشرب (٤) فی الحرکة والسکون (٥) فی النوم (٦) فی حرکة النفسانیه (۷) فی الاستفراغ والاحتباس (۸) فی الجماع ومنافعه ومضاره (۹) فی احکام الحمام (۱۰) فی الانذارات من الحوادث الردیئه‌در ۱۰۲۹ تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی برده مصنف اسمنده دیکر بر اثر طبیسی واردر.

بهجت مصطفی افندی (حکیم باشی)

شهری الاصل اولوب مسلك علمیه‌یه بعده طبه انتساب ایده‌رك خیلی آثار نافعه وجوده کیتردی ازجمله (بوفون) ك تاریخ طبیعیسی ایله فسیولوژیسنی (یوقان) ك عملیات طبیه‌سنی (بورنه) نك حکمت طبیعیه‌سنی رأساً دخی (قولرا) وسائره‌یه دائر بعض رسائل نافعه

ایله (هزاراسرار) ی تألیف ایتمشدر. انکلتره حکماسندن (بوننت) ك (مطالعهٔ طبیعی) نامنده‌کی اثر فلسفه‌سنك قسم اعظمی‌ده ترجمه ایتمشدر . ١٢٤٢ سنهٔ هجریه‌سی شعبانده تأسیس وکشاد بیوریلان طبخانهٔ عامره وجراحخانه‌نك دورهٔ تأسسنده پك‌چوق خدمات صادقانه‌سی مشهود اولمشدر فرانسزلرك مصره دخوللرندن خروجلرینه قدر یومیه ظهوره کلن وقایع مصریه حقنده علمای مصریه‌دن شیخ عبدالرحمن جبرتی نك قلمه الدیغی (مظهرالتقدیس بخروج طائفةالفرانسیس) اسمنده‌کی تاریخچه‌یی‌ده ترجمه ایتمشدر .

آثار سائره‌سندن بعضیلری :

(رسالهٔ روحیه) چوجقلرده ظهوره کلان واركنلك دینلان بر نوع مرض جلدی حقنده‌در .

(رسالهٔ علت افرنج) ترجمه‌در .

(معرفت ارض) (بوفون) ك اثرینك ترجمه‌سیدر .

(ترجمهٔ حیوانات) « «

وفاتی (حکیم باشی ایدی بهجت افندی کیتدی عقبایه) مصرعنك دلالتی اولان (١٢٤٨) ده‌در . قبری اسکدارده حضرت نصوحی درکاهنده‌در .

ت

توفیق بك (بیکباشی)

٢٨٨ تاریخنده طبیهٔ عسکریه‌دن نشأت‌ایدن اذکیای اطبادندر. وحکمت طبیعه‌حقنده بر اثر برکزیده نشر ایتمشدر .

تقریباً (٣٠٧) تاریخلرنده درسعادتده ارتحال‌ایتدی ادرنه‌قاپیسی قبرستاننده مدفوندر

ج

جبخوره احمد افندی

اطبای عثمانیه‌نك مقدملرندن اولوب بیکباشی رتبه‌سنده‌ایکن ١٣١٤ تاریخنده تسالیایه

ماموريتی اثناسنده یكیشهرده وفات ایله‌دی (مرآة الصحة فی احكام الاسلامیه) اسمنده‌كی تركی العباره اثری احكام واوامر اسلامیه‌نك طبه تطبیقی واديسنده يازيلان آثاربرگزيده‌دندر فرانسزجه‌اوله‌رق préscptes religieux des musulmans au vue de l hygiens اسميله قلمه‌الديغی رساله‌سی بو واديده شايان مطالعه آثار نافعهٔ طبيه‌دندر .

ح

« حاجی پاشا »

« اناطوليده » يتشن تورك علماسنك اولولرندن وجوديله افتخاراولنور جامع الكمالات برذاتدر. تراجم احوال كتابلريمزدن باشده « شقايق نعمانيه » اولمق اوزره بويولده يازيلان آثاريمزك همان كافه‌سنده « آيدين » لی اولديغی محررسه‌ده كتبخانهٔ عموميده كندی ال يازيسيله‌يازيلی «بايبورد»لی « اكمل الدين » حضرتلرينك علم حديثدن مشهور «مشارق شريف» شرحنك صوكنده‌كی كتبه‌سی اولان « حاجی پاشا بن خواجه علی القونوی الراجی الی رحمة ربه اللطيف فی مدينة قونيه » عبارەسنه نظراً فی الاصل « قونيه » لی اولديغی وصكره‌دن آيدينه هجرتله بوراسنی كنديسنه وطن ثانی اتخاذ ايتمسندن ناشی « آيدين » لی طانديغی اكلاشيليور. اسمی «جلال الدين خضر»اولان بوذات عالی مدرسه‌تحصيلنی مملكتنده بيتردكدن صوكره محضاً توسيع معلومات ايچون « مصر»ه كيده‌رك اعاظم علمادن «مبارك شاه‌منطقی» دن منطق تحصيلنی بعدالاكمال هم فكری ومن وجه همشهريسی بولنان (بدرالدين سماوی) ايله‌فضلا ومتصوفه‌نك اكابرندن (شيخ اكمل الدين) حضرتلرندن استفاده‌واستفاضه ايلدی.

بواثنالرده وجودينه عارض اولان خسته‌لق دولاييسيله (علم طب) تحصيلی لزومنی‌ده اكلايه‌رق زمانی اطباسندن (طب) تحصيل ايليوب كنديسنی تداوی ايتديكی كبی بوعلمده كوستردیكی حذاقتك مكافاتی‌اوله‌رق(مارستان‌مصر) تسميه‌اولونان دارالتداوی‌يه (سرطبيب) تعيين اولنه‌رق برمدت ابنای جنسنی‌ده تداوی ايتدی . بعده وطننه عودت واو تاريخده (آيدين) ملكی اولان (آيدين اوغلو محمد) بكك دعوت والتماسی اوزرينه (بركی) يه عزيمتله تدريس وتأليفه باشلادی سنه‌لرجه بووجهله‌عمر سوره‌رك (٨٢٠) كسور تاريخنده عالم آخرته كيتدی (رحمة‌الله عليه) . (آيدين) ولايتنده سياحتم اثناسنده‌كی تدقيقاتمه

کوزه‌الیوم ناحیه‌مرکزی اولان (برکی) نك (خضرلق) دنیلن یرنده مدفوندر عالم‌اسلامك افتخار ایتدیکی مشهوره‌ؤلفلردن سیدالعلماء (شریف‌جرجانی) صاحب‌ترجمه (حاجی‌پاشا)نك علم‌وعرفانی تسلیم‌ایدن ذوات‌عالیه‌دندر آثارینك جمله‌سی غیرمطبوع اولوب بروجه‌آتی‌در.

(١) مجمع الانوار فی جمع‌الاسرار : ایکی‌جلد اوزره مرتب عربی‌العباره تفسیر شریفدر بر نسخه‌سی جارالله ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده واردر .

٢ -- مسالك الکلام فی مسائل‌الکلام ! مفسر مشهور (قاضی بیضاوی) نك دقایق علم‌کلامه دائر تألیفی اولان (طوالع الانوار) اسمنده‌کی اثر معروفك شرحی اولوب (آیدین) اوغوللرندن (عیسی بك) نامنه مؤلفدر .

٣ - حاشیه علی‌شرح مطالع الانوار ! متن‌اثر فاضل شهیر (قاضی سراج‌الدین محمود ارموی) نك شرحی‌ده علامه (رازی) نك اولوب حکمت‌عتیقه ایله منطقك دقایقندن باحثدر .

٤ -- منتخب‌الشفاء ! (شفاءالاسقام) دن خلاصه ایدلمش علم‌طبه دائر (آیدین‌اوغلو محمد) بك نامنه مؤلف تورکجه بر اثر اولوب برنجی باب طبك علمی وعملی قسمندن، ایکنجی باب غدالرك ، شربتلرك ، دوالرك تراکیب وانواعندن، اوچنجی باب امراضك اسباب وعلائمندن باحث اولمق اوزره اوچ بابدر . خط دستیله محرر نسخهٔ قیمتداری اندرون همایونده سلطان احمدثالث کتبخانه‌سنده‌در . برر نسخه‌لری (تیره)ده (ابن‌ملك)، (مغنیسا)ده (مرادیه) کتبخانه‌لرنده اولدیغی کبی‌استانبول کتبخانه‌لرینکده بعضلرنده‌واردر.

٥ -- تسهیل - شفادن کوچوك تورکجه طبی براثر اولوب بونکده نسخه‌لری مذکور کتبخانه‌لرده موجوددر. بوایکی اثر طبینك المانجه‌یه ترجمه‌ایدلدیکی السنهٔ شرقیه واقفلرندن دوقتور (هانس‌بارت) جمله‌ٔ افاداتندندر .

٦ -- شفاءالاسقام ودواءالآلام ! اسمنك دلالتی کبی طبه متعلق عربی‌العباره براثردر (٧٨٢) تاریخنده (آیاثلوغ)ده تألیف ایدلدیکی نهایتنده محرر اولان بواثرجسیمك مؤلف خطیله محرر نسخه‌سی (اندرون همایون) ده‌کی (سلطان احمد ثالث) کتبخانه‌سنده‌در .

٧ -- فریده علم طبدن اوچ باب اوزره مرتب عربی‌العباره اولان بواثرك برنجی‌بابی کلیات علم‌طب ، ایکنجی بابی (خواص‌الاغدیه والادویه) اوچونجی بابی (اسباب‌الامراض

والعلامات والمعالجات) دن باحث اولوب مؤلف خطیله محرر نسخه‌سی (یکی جامع) کتبخانه‌سنده‌در .

۸ — الکمی الجلالی : بو اثرك اصل اسمی مؤلفك مقدمه‌سنده قید ایلدیکی وجهله (السعادة والاقبال) در . آخرنده ایسه (کمی الجلالی) اسمیله‌ده تسمیه ایله‌دیکی مذکوردر . اوچونجی براسمی‌ده لغةً اصل معناسنه اولان (کناشه) اسمیله‌ده معروفدر . عربی العباره درت مقاله اوزره مرتب بر اثرطبی اولوب بر نسخه‌سی لاله‌لی کتبخانه‌سنده واردر . کم تورکجه‌ده (یه‌ن) معناسنه‌در (کمی الجلالی) مؤلفك اسمی اولان (جلال الدین خضر) ك یه‌نده قولایلقله طاشیدیغی (مختصرهٔ طب) دیمکدر .

حسن افندی

وزیر ابراهیم پاشا زماننده (طبیب خاصه مدرسه‌سنده منتهی مدرس ایدی) (پراکیلوس جرمانی) نك طب جدید کیمیائیدی (غایة المنی فی تدبیر المرضی) اسمیله توسعاً ترجمه ایله‌دی .

حافظ حسن افندی (کورك زاده ـ که‌ورەك زاده)

علمای اطبادن اولوب استانبولی عبدالله افندینك مخدومیدر ۱۱۸۳ تاریخنده‌کی روسیه سفرنده اردو حکیم باشیسی ایدی . درسعادته ورودنده اولا طبابت خاصه سلکنه دخول ایتدیکی کبی ۱۲۰۰ تاریخنده سر طبیب شهریاری عنواننه نائل اولدی . بر آرالق حلب مولویتی متعاقباً مکهٔ مکرمه پایه‌سی ویرلدی . ۱۲۱۶ ده درسعادتده وفات ایده‌رك ایوبده (شریف زاده محمد ملا) جوارینه دفن ایدلدی . (نتیجة الفکریة فی تدبیر ولادة البکریة) بش دستور بر خاتمه اوزره مرتب (دستور العمل فی تدبیر الصحة والعلل) و (الدرة المنثوریه فی ترجمة المنصوریه) اسملرنده آثار طبیه‌سی واردر . ترجمهٔ حالنك قسم اعظمی ایکنجی اثرینك اوائلنده محرردر . بو اثرنده (سل الرئه) ایله (جذام) علتلری حقنده‌کی مسروداتی شایان دقتدر . علم طبی قانون ابن سینا مترجمی آتی الترجمه توقادی مصطفی افندیله دامادی اسماعیل ورئیس الاطبا منجم باشی زاده محمد امین افندیلردن اخذ وتعلم ایتمشدر .

حکیم شهیر (ارسطو) نك لسان یونانی ایله اسکندر کبیره یازوب مؤخراً عربجه‌یه ترجمه ایدیلن (تأسیس السیاسة فی تدبیر الریاسة) اسمنده‌کی اثرینك دردنجی مقاله‌سنی‌ده (سر الاسرار) اسمیله ترجمه ایتمشدر . امام غزالی‌نك (علم لدنی) اسمنده‌کی اثرینی‌ده ترجمه ایله‌مشدر. بو ترجمه‌دن طریقت جلوتیه‌یه منتسب اولدیغی آکلاشیلمقده‌در . ادرنه قاضیسی ایکن مورخ مشهور (میرخواند)ك آثارندن اقتباس طریقیله (قصهٔ یوسف علیه‌السلام) ایله (قصص انبیاء بنی اسرائیل وتخریب بیت المقدس) اسملرنده تاریخی اثرلر یازمشدر . برده سلطان بایزید ثانی زماننده اسپانیادن هجرت ایدن موسویلر اطباسندن (الیاس بن ابرام)ك عربجه (محنة الطاعون والوباء) اسمنده‌کی عربجه‌دن توسیعاً ترجمه ایتدیکی (غایة المنی فی تدبیر المرضی) ده جملهٔ آثار طبیه‌سندندر .

(حکیم پراکایوس)ك عربجه‌یه مترجم (مرشد الالباء فی ترجمة اسپاغربا) سنی‌ده تورکجه‌یه ترجمه ایتمشدر . نسخه‌سی (ییلدیز) ده واردر . ترجمهٔ میدانه کتیردیکی آثار طبیه‌سنك الك بویوك واهمیتلیسی (شمسیة المنصوره) تسمیه ایده‌رك (١٢٠٩) تاریخنده اکمال ایله‌دیکی اثری درکه اصل اثر (طبقات الاطبا) ده مندرج اولدیغی وجهله (ابن سینا) نك معلمی (ابی منصور حسن بن نوح القمری) نك اولوب اسمی (غنی ومنی) در . مترجم ذهول ایده‌رك (درة المنشوریة فی ترجمه المنصوریه) تسمیه ایتمشدر . مترجمك خط دستیله محرر نسخه منظورم اولدی . بو ترجمهٔ مهمه‌دن باشقا (نقریس) حقنده تورکجه بر رساله‌سی‌ده واردر . تاریخ وفاتی :

(اکمل ایتدی کورك زاده‌ یی آج کوزلی فلك) مصرعی اولمق اوزره منقولدر .

حسین رمزی بك (اولیا) (میرآلای)

اطبای عثمانیه‌دن فاضل و مقدم بر ذات اولوب ١٢٥٥ تاریخنده درسعادتده تولد ایلمشدر مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره قودوز علتی (داء الکلب) تداویسنك کاشفی اولان دوقتور (پاستور) دن تعلم ایتمك اوزره ١٣٠٢ سنه‌سنده بالارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی پاریسه اعزام ایدلمشدر. جمعیت طبیهٔ عثمانیه اعضای مؤسسه‌سندن اولدقلری کبی پاریسك (معارف قدیمهٔ شرقیه جمعیت علمیه‌سی) اعضاسندن ایدیلر

ارتحاللری ١٣١٤ ده قبری قاسم پاشاده دائرهٔ بحریه قارشیسنده‌کی ترابی درکاهنده‌در . محاسن اخلاقیه‌لرندن ناشی (اولیا حسین بك) شهرتیله معروف اولمشلردی . مؤلفات حکیمانه‌لری مدت عمرلری قدر (٥٨) عدد اولوب بعضیلری شونلردر :

(درراصداف) ، منتخبات حسین رمزی) ، (اختمار) ، (اربعهٔ کمال) ، (رهبر حقیقت) ، (امراض انسان) ، (آداب طعام) ،) (فن مقروبیٔ جراحی) ، (تاریخ طب) ، (علم حیوانات طبیه) ، (طب نبوی) ، (ترقیات طبیه) ، (تاریخ طبیعی) ، (مرآت‌البیت) ، (حفظ صحت عسکری) ، (موالید ثلاثه) ، (قودوز علتی و تداویسی) ، (عمر و عافیت بشر) ، (طبابت عرب) ، (اخلاق حمیدی) ، (ذریعهٔ اداب کمال لحوم) ، (آشی عملیاتی) ، (حفظ صحت متأهلین) ، (حفظ صحت شبان) ، (زئوتخنی) ، (علم حیوانات) ، (میقروب) ، (حیواناتك تشریح وفسیولوژیسی) ، (رهنمای تفتیش لحوم) ، (تداوی بالالوان) و سائره‌در .

مصطفی حامی پاشا (میرلوا)

مکتب طبیه‌دن یتیشن اطبای معروفه‌دن اولوب حجاز طبابتنده مؤخراً شورای عسکری اعضالغنده بولنمشدر . ذکی ، مقدم ، فاضل بر ذات اه‌لوب اوتوزی متجاوز آثار نافعهٔ طبیه ، و صحیه نشرینه موفق اولمشدر . وفاتی ١٢٩٥ در قبری ایوبده‌در .

(منافع‌الانسان) ، (فن سباحت) ، (علم نباتات) ، (کیمیا) ، (حفظ صحت) (فن قیافت) ، (منافع‌الاعضا) ، (آفریقا سیاحتنامه‌سی) ، (زبدة العلوم) ، (فضائل عسکریه) ، (بازهرنامه) ،) (صحتنمای کبیر) و سائره .

حاجی حسین صبری بك (میرآلای)

فضلای اطبای عثمانیه‌دن بر ذات اولوب شهیردر لغات فنی و طبیمزك مؤسسلرندن معدود اساتذه‌دندر مکتب طبیهٔ عسکریه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره مدت مدیده معاونلك وخواجه‌لکده ومکتب طبیهٔ ملکیه مدیریتنده وفن‌اسپنجیاری وبعده علم امراض داخلیه

معاملەلرنده بولنمشدر . بعده دائرهٔ صحیهٔ عسکریه اعضالغنه مؤخرا بشنجی و اوچنجی اردوی همایونلر مرکزلرنده طبیب اوللغه تعیین ایدلمشدر . درسعادته عودت و ١٣١٦ سنه‌سنده تساليایه اعزام اولنان هیئت طبیه ریاستیله عزیمت وسنهٔ مذکوره‌ده یکیشهرده رحلت ایلدی . باشلیجه آثر مطبوعه‌سی : (دستورالادویه) ، (بدرقهٔ اطبا) ، (مفردات طب و علم تداوی) ، (امراض جلدیه) ، (امراض داخلیه) ، (حفظ الصحه) ، (فن اسپنجیاری) اولوب رسائل سائره‌سیده واردر .

خ

خیرالله بن ابراهیم :

سلطان مصطفای ثالث دوری اطباسندن فاضل بر ذات اولوب شهرلدر ٤٦ باب و ٦٤ فصل اوزره مرتب تورکجه (تحفة المتنعمین) اسمنده مفصل بر طب کتابی واردر . دور عباسی اطباسندن (احمد بن ابراهیم) ك (خلقة المعدة) اسمنده‌کی اثرینی‌ده ٤٠ باب اوزره ترجمه ایتمشدر . برنجی اثرینك نسخه‌سی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

خلقی حسین بك

مکتب طبیهٔ عسکریه‌دن نشأت ایدن اذکیا و حذاق اطبای عثمانیه‌دن اولوب شهری‌الاصلدر . عربجه ، فرسجه ، فرانسزجه ، یونانجه اجرای کتابته مقتدر ایدی . حیفا که دها کنج ایکن ١٣١٣ سنه‌سنده وفات ایدیه‌رك ایوب انصاری قبرستانك مرتفع محلنه دفن اولندی . آثاری (مسلمانلرك طبابته ایتدکلری خدمت) ، (عشرت) ، (طبابت حقیقیه و مسالك باطلهٔ طبیه) ، (دکتر حامی) ، (برلین خاطراتی) ، (قارین اغریلری) ، (قولرایه قارشی نه یاپمالی) اسملرنده‌در .

خیرالدین پاشا :

(١٢٨٩) ده نشأت ایدن اطبای عثمانیه‌دن اولوب ساقزلیدر. بدایت نشأتنده امراض

جراحیه تحصیلیچون پارسه اعزام، عودتنده مکاتب طبیه سریات خارجیه معلم معاونلکنه مؤخراً امراض خارجیه معلملکنه و طبیهٔ ملکیه عملیات جراحیه معلملکنه و انقلاب اخیر اوزرینه صحیه دائرەسی ریاستنه تعیین اولوندی . و تقاعد اولدقدن صوکره طب فاکولتەسی فخری معلملکنده بولوندی . حسن تقریره مالك اطبای حاذقەدن ایدی . ١٣٣٠ ده ارتحال ایدەرك ایوبه دفن ایدلدی . (امداد مصابین) ، (عملیات جراحیه) ، (امراض خارجیه) ، (زبدة الکیمیاء) اسملرندەکی آثاری کتبخانهٔ طبیٔ عثمانی‌یی تزیین ایدن آثاردندر .

دوائی

طبیعت شعریه‌یه مالك اطبادن اولوب (رسالهٔ دلپذیر و مقالهٔ لانظیر) اسمنده ارواح و نفوس بشریه‌یه دائر تورکجه تألیف ایتدیکی اثرینی ٩٩٤ تاریخنده سلطان محمد ثالث نامنه تألیف ایتمشدر . بو اثرینك آخرنده : (حضرتوکه عرض ایدر ایکی شفیع ، علم ابدن وبری نظم بدیع) بیتیله بردە اثر طبیسی اولدیغنی تصریح ایدیور . رسالەنك نهایتی شو :

این سخن برنام آن شه‌شد تمام
ای دوائی توبکو تم الکلام

د

درویش سپاهی لارنده‌وی

زمانه کوره مقتدر اطبادن ومنتسبین مولویه‌دندر . مصر و سائر طرفلرده اون سنه سیاحت ایلەدی حروف هجا و یکرمی سکز باب اوزره مرتب (لغت مشکلات اجزا) اسمندەکی اثرطبیسنده اجزانك اسامیٔ لغاتی عربی ، فارسی ، یونانی ، بربری ، تورکی لسانلری اوزرینه جدوللی بر طرزده یازمشدرکه بر نسخەسی باغچه قاپیسنده حمیدیه کتبخانەسنده موجوددر . بردە (مجمع الطب) اسمنده منظوم بر اثر طبیسی واردر . بونکده نسخەسی نورعثمانی کتبخانەسنده‌در . بو اثرك نهایتندن :

هزار وبیست وپنج ایچنده جانا   یازلدی بو کتابم اولدی پیدا
اوقونه نجه کتابم مجمع طب   سیاهی‌یا دعالر ایده طالب
صورارلر ایسه مولودمدن الآن   صلاتم لازنده وشهرم قرامان

(مشکلات اجزا) نك ترتیبی حروف اوزره هجامرتب اولمادیغندن (١١٩٣) ده اسکداری مصطفی افندی ترتیب ایدرك اسمنی (مرتب مفردات سیاهی) تسمیه ایتمشدر .

ر

رضا افندی (محمد رضا، آمدی)

ارباب دانشدن بر طبیب حاذق اولوب (دیاربکر) لیدر . علم طبی شعبان شفائی افندینك (دیاربکر) قاضیلکنده بولوندیغی زمان مشار الیهدن تحصیل ایتمشدر . استادیله استانبوله کلیرکن استادینك آنقره‌ده وفتندن ناشی یالکزجه استانبوله کلەرك سلطان سلیمان قانونینك بنا کرده‌سی اولان مدرسهٔ طبیه‌ده علم طبده‌کی نقصانی اکمال ایده‌رك وطننه عودتله عالم انسانیته خدمت ایله‌دی . وفاتی (١١٨٠) تاریخنده‌در . آثار طبیه‌سی بروجه آتیدر :

١ — رسالهٔ آصفیه فی کلیات الطبیة : وزیر ابراهیم پاشا نامنه مؤلف بر اثر اولوب بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر .

٢ — کتاب مختصر فی الطب : طبیب امیر چلبی‌نك (انموذج الطب) ندن تلخیص ایدلمشدر .

طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر . تفصیل احوالی (تذکرهٔ شعرای آمد) ده محرردر.

ز

زین العابدین افندی بن خلیل (طبیب)

زمرهٔ قضاة و اطبادن فاضل و متفنن بر ذات اولوب (ایوب) لیدر .
١٠٣٧ تاریخنده (شفاء الفؤاد) اسمیله مراد رابع نامنه ترکی العباره ١٧ فصل اوزره

مرتب صغیر بر اثر طبی تألیف ایلشدرکه مؤخراً طبع اولوندیغی کبی (رئیس الاطبا) لق مسندندن صکره مصر قاضیسی اولدی و ١٠٥٦ ده استانبولده ارتحال ایلدی . فاتح سلطان محمد خانك بنا کرده‌لری اولان (بیمارستان) ده رئیس اطبا ایدی .

(شفاء الفؤاد) یی (١٧) کونده تألیف ایتدیکنی اثرنده بیان ایدییور . (فضائل مدینه) ، (زین البدور ـ شرح اسماء حسنی) اسملرنده آثاری‌ده واردر .

١٣٠٠ تاریخنده‌ده (خواص بیریه) و (چای) رساله‌لریله برابر (مصر) ده طبع اولونمشدر .

س

سید محمد علی افندی (حکیم)

حکیم امیر چلبی‌نك تلامیذندن اولوب عصرنده رئیس الاطبا ایدی اسامیٔ معالجاتی مشروحاتلی جداول اوزره مرتب (نسخة الطب) کتابنك مؤلفیدر . (١٠٤٩) ده وفات ایله‌دی .

سلیمان افندی (حیاتی زاده دامادی)

زمرهٔ قضاة و اطبای خاصه‌دن اولوب قره دکز ساحلنده‌کی (منقالیه) لیدر . ١١٢٨ ده استانبول قضاسندن معزولاً وفات ایتدی جوار حضرت خالدده مدفوندر . زمانه کوره فن طبده ماهر ایدی (ترجمهٔ اقرابادین) ایله (مرکبات) اسملرنده تورکجه آثار طبیه‌سی واردر . (ترجمهٔ اقرابادین) نك بر نسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده موجوددر . (مظهر الآثار فی علم الاسرار) مؤلفی اولوب قیصریه‌ده اختیار اقامت ایدن (احمد بن اسحاق) ده (منقالیه) دن یتیشن ارباب دانشندندر .

سعید افندی (محمد سعید افندی ـ محمد زاده)

اطبای خاصه‌دن حاذق بر ذات اولوب شهیردر .

(١١٧٩) تاريخنده ١٤ فصل اوزره (ميزان نبض) اسمنده تورکجه بر اثر طبي يازمشدر.

ش

شرف الدين بن علي (صابونجی اوغلو)

مملكتي اولان (آماسيه) ده ١٤ سنه (دار الشفاء) طبابتنده بولونمش بر طبيب فاضلدر. (٨٧٣) ده مؤلف ١٧ باب اوزره مرتب (مجرب نامه) اسمنده تورکجه اثر طبيسی واردرکه برر نسخه‌سی (آياصوفيه) و (حميديه) کتبخانه‌لرنده موجوددر . بو اثرك باش طرفنده مهم (مفردات طب) جدولی مندرجدر . (خوارزم شاهی) نك (اقرباذين) نی‌ده ترجمه ايتمشدر بونکده بر نسخه‌سی قيليج علی پاشا کتبخانه‌سنده واردر . بونلردن باشقا برده منظوم اثر طبيسی واردرکه بونکده مؤلف خطيله محرر نسخه‌سی (ولد چلبي افندی) حضرتلرينك خصوصی کتبخانه‌لرنده در بو اثرده (صابونجی اوغلو) لقبی محرردر .

شعبان شفائی افندی

فضلای قضاتدن و عثمانلی اطباسنك مشهورلرندن بر ذات اولوب مسقط رأسی (آياش) در . شعره و تاريخه‌ده انتسابی واردر .

١١١٦ تاريخنده دياربكر نيابتندن معزولاً کليرکن انقره‌ده وفات ايله‌دی . آثاری پادزهر حقنده اوچ فصل طبدن (شفائيه) ايله (تدبير مولود) و (قصص انبيا) ترجمه‌سی و (قلائدالعقيان فی فضائل آل عثمان) نك توسيعاً ترجمه‌سی اولان (فضائل آل عثمان) دن عبارتدرکه بو ترجمه‌نك برر نسخه‌سی نورعثمانيه ايله کتبخانهٔ عموميه موجوددر .

اشعارندن :

فلکدن ايتمه‌يز ناله و شکوا ... ينه بو طرز وروشدن فراغه منتظرز

قلائد ١٠٣٠ تاريخنده ارتحال ايدن (شيخ مرعی بن يوسف المقدسی) نکدر علامه (شهاب الدين ابوالعباس احمد بن السيد محمد الحسينی الحموی) نکده (الدرالمنظوم

فی فضل الروم) اسمنده فضائل آل عثمانه دائر آیاصوفیه کتبخانه‌سنده بر اثر مقبولی واردر . (شفائیه) نك برر نسخه‌سی آیاصوفیه و نورعثمانیه‌ده ، (تدبیر مولود) ك بر نسخه‌سی بشیر آغا کتبخانه‌سنده موجوددر .

شانی زاده عطاءالله افندی

هزار فن اطلاقنه شایان ذوفنون ، فاضل، ادیب ، مورخ برذات اولوب (مدینهٔ منوره) ملاسی اسبق (شانی زاده شهری محمد صادق) افندینك مخدوم فضائلموسومیدر . معلومات ابتدائیه‌سنی اکالدن صوکرا علی الاصول علوم آلیه و عالیه‌نیده بعدالتحصیل (مکهٔ مکرمه) مولوتی و اوقاف همایون مفتشلکی وسائره کبی اموروده ایفای حسن خدمت ایتمشدر . تفصیل احوالی جودت تاریخنده محرر اولدیغی اوزره (تیره) ده ارتحال دار بقا ایلشدر قشله جوارنده اشرافدن علی پاشا مرحومك قوناغی قارشوسنده‌کی مقابر مسلمینده دفین خاك غفراندر . اخیراً زیارت ایتدیکم مزارنده محکوك اولان نظم و نثر بروجه زیردر .

میسر اولمدی بکا شهادت
الٰهی سن نصیب ایله سعادت
بوله‌م تاکه رسولکدن شفاعت

شانی زاده محمد عطاءالله افندی باامر عالی تیره‌یه مأمور ایکن مرحوم اولدی

سنه ١٢٤٢

مرحوم مشارالیه (خواجه اسحق)، (حسین رفقی)، (کتخدا زاده محمدعارف) ، (منجم باشی عثمان صائب) ، (اسماعیل فرخ) افندیلرله برلکده مجدد سلطان سلیم ثالث و سلطان محمود عدلی حضراتنك حمایهٔ ملوکانه و تشویقات معارفپرورانه‌لریله علی طریق التجدد حصوله کلن معارف جدیدهٔ عثمانیه‌مزك ایلك استادلری و اصطلاحات فنیه و طبیهٔ عثمانیه‌مزك ایلك واضعلری اولوق طولاییسیله تاریخ علم و فنمزده نام‌لری کمال تقدیر و احترامله یاد ایدلمکده اولان فضلامزدن اولوب السنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف اولمغله برابر فرانسزجه‌یه‌ده آشنا وصنایع نفیسه‌دن شعر ، موسیقی ، رسمه اولان وقوف

و انتسابیده واصل مرتبهٔ اعلا ایدی . ترجمهٔ حالی زمانمز ارباب دانشندن (ابن الامین محمود کمال) بك افندی طرفندن یازلمش سه‌ده غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

سائق قدرته تسلیم عنان ایت یوری
اولمه پابستهٔ زنجیر ملال اول سربست

آثاری : (١) [تاریخ عثمانی] : مترجم قاموس عاصم افندی تاریخنه ذیلاً ١٢٢٣دن ١٢٣٧ تاریخنه قدر کذران اولان وقایعدن باحث اولوب اورته قطعه‌ده درت جلد اوزره مرتب و مطبوعدر .

(٢) قوانین العساکر الجهادیه) : توسیع وعلاوه طریقیله ١٢٢١ تاریخنده فرانسزجه‌دن ترجمه ایدلمش ١٢٣١ ده طبع اولنمشدر .

(٣) (اصول صك) اخیراً طبع ایدیلن (صك جدید لضیاء الدین) کنارنده طبع اولوندی .

(٤) (تنبیهات حکمران باسرعسکران)

(٥) (تنظیم پیادکان و سواریان)

(٦) (مرآت الابدان فی تشریح اعضاء الانسان) فن تشریحه دائر رسملی بر اثر اولوب (١٢٣١) ده تألیف ایدلمش و (١٢٣٥) ده طبع ایدلمشدر .

(٧) (قانون الجراحین) فن جراحی‌یه عائد اولوب ١٢٤٤ ده طبع اولنمشدر .

(٨) (معیار الاطبا) مطبوعدر .

(٩) (اصطلاحات اطبا)

(١٠) (مفردات اجزاء طبیه)

(١١) (مرکبات اجزاء طبیه)

(١٢) (اصول الطبیعه)

(١٣) (اصول حساب) (١٤) (اصول هندسه) (١٥) (جبر - مقابله) (١٦) (تعریفات سواحل دریا)

شاكر پاشا (ميرلوا)

مكتب طبيهٔ عسكريه‌دن ١٢٨٨ تاريخنده نشأت ايتمش اذكياى اطبادندر فيسيولوجى تحصيلى ايچين پاريسه كوندرلمش ومشاهير فيسيولوجيوندن (قلود برنار) ك رحلهٔ تدريسنده اكمال تحصيل ايتمشدر . درسعادته عودتده ٢٩٢ تاريخنده مكتب طبيهٔ عسكريه و طبيهٔ ملكيه فن منافع الاعضا معلملكنه تعيين اولنمش و طبك منافع الاعضا شعبه‌سنده ابراز ايلديكى مساعى‌دن دولايى عالم طب عثمانيده بقاى نام ايتمش ويوزلرجه شاكرد يتشدرمشدر.

فكر احرارانه صاحبى غايت جدى فيلوسوف مشرب بر ذات كمالات سمات ايدى . آخر عمرينه قدر تجربيات و تدقيقات علميه‌ده بولنمش واندن بر كون كتاب دوشمامشدر.

شاكر ابراهيم بك

اذكياى اطباى عثمانيه‌دن اولوب قيصريه‌ليدر مكتب طبيهٔ شاهانه‌ده اكمال تحصيلدن صكره بر مدت اوچنجى و يدنجى اردولر دائره‌لرنده ايفاى وظيفه ايله‌ديكى كبى بر آرالق وبا و قولرا حقنده تدقيقات طبيه‌ده بولنمق اوزره مأموراً عراقه كيتمش وظائف طبيه‌سنى ايفا ايتمشدر بعدالعوده بر مدت درسعادتده قالدقدن صوكره مسئلهٔ اخيرهٔ يونانيه‌ده تسالياده اعزام اولونان اطبا ميانده بولنوب دومكه خسته‌خانه‌سى سر طبابتنده ايكن ١٣١٥ سنه‌سنده اجل موعوديله وفات ايدەرك چتالجه‌ده دفن اولندى . مرحوم لسان مادر زاديله برابر عربى ، فارسى ، فرانسزجه لسانلرينه بحق آشنا فضلاى اطباى عثمانيه‌دن مجسم سعى و غيرت دينمكه سزا ايدى. آثارينك همان كافه‌سى غير مطبوع اوله‌رق قالمشدركه باشليجه‌لرى :

(امراض عينيه‌يه دائر مكمل بر اثر) (قولرا باسيللرينه دائر لايحهٔ مفصلهٔ فنيه) (هندستان احوال تاريخيه‌سنه متعلق لايحهٔ مفصله) ، كوپكلرك انواع و اخلاقيله بعض مشاهيره منسوب كلابدن باحث (علم الكلاب) اسمنده‌كى اثرى ، يمنده بولنديغى زمانده قلمه آلديغى (حديقة المنهيات فى انواع القهوة والقات) (سفينهٔ دم) (سفينهٔ اموات) و سائره‌دن جريدهٔ طبيهٔ عسكريه‌ده بر چوق مقالات فنيه نشر ايتمشدر .

شاکر پاشا

مکتب طبیهٔ عسکریه‌نك اك مقتدر اك همتلی معلملرندن و علم طبك منافع‌الاعضا شعبه‌سی متخصصلرندن حاذق بر ذات اولوب شهیدر اکمال تحصیلی پارسده‌در . طبك بالخاصه منافع‌الاعضا شعبه‌سنه دائر یازدیغی آثاریله عالم طب عثمانیده ابقای نام ایتمش و یوزلرجه شاکرد یتشدیرمشدر . (١٣٢٦) تاریخنده ارتحال ایده‌رك قاضی کوینده قوش دیلنده محمود بابا قبرستاننه دفن ایدلدی . آثار مطبوعه‌سی : (دروس حیات بشر) (عملیاتخانهٔ فیزیولوژی) ایله ایکی بویوك جلد اوزره مرتب (تشریح و فیزیولوژی تجربوی و انسجه‌وی) در بو اثرك انجاق اونبش فورمه‌سنك طبعنه موفق اولابیلمشدر.

ص

صالح بن نصرالله (طبیب)

سلطان محمد خان بن ابراهیم خان دوری اطبای عثمانیه‌سندن اولوب ریاست اطبا وظیفه‌سیله و موکب همایونله یکیشهرده بولندیغی اثناده (١٠٨٠) تاریخنده وفات ایتدی . فن اسپنجیاریدن باحث (اقرابادین) اسمنده بر اثریله بر مقدمه درت مقاله وبر خاتمه‌یی حاوی اولان (غایةالبیان فی تدبیر بدن‌الانسان) اسمنده‌کی اثر طبینك مؤلفیدرکه بو اثر مؤخراً دارشفا طبیب اولی ابوالفیض مصطفی افندی طرفندن بر طاقم علاوات ایله تذییل ایدیله‌رك (نزهةالابدان فی ترجمة غایةالبیان) تسمیه اولونمشدر بو اثر اخیراً طبع ایدلمشدر . (٤٠٠) صحیفه‌دن متشکل اولان (غایةالبیان) نك بر نسخه‌سی ایاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر . صالح افندی عن اصل (حلب) لی اولوب تحصیلی درسعادتده‌در . برنسخه‌سی اسعدافندی‌ده موجود (فرائدالمفردات) اسمیله (١١١٦) تاریخنده تورکجه براثر یازان صالح افندی دیکر بر طبیب عثمانیدر .

صالح افندی (حکیم باشی)

فضلای اطبای عثمانیه‌دن و علم نباتات متخصصلرندن اولوب شهری‌الاصلدر مکتب

طبیه‌نك طبخانه نامیله بدایت کشادنده اکمال تحصیل ایده‌رك چیقدقدنصکره معارف طبیهٔ عثمانیه‌یه پك مهم خدمتلر ایفاسنه موفق اولوب مهم ومختلف خدمات دولتده بولنمشلردر. زمان نظارتنده فنون طبیه تدریساتی ترکجه‌یه تحویل اولندیغی جهتله لغات فنیه‌یی بولمق وکتب طبیه‌یی لسانمزه نقل وترجمه ایله‌مك خصوصنده خدمات برکزیده‌سی سبقت ایلشدر. وسملری مکمل (علم حیوانات ونباتات) اسمنده تألیفلری واردر . رحلتی ١٣١٢ ده ، قبری أیوبده (فریدون بك) تربه‌سی جوارنده‌در [١] .

ط

طلعتی چلبی

علما واطبای عثمانیه‌دن بر ذات اولوب شهیردر . (یوسفی) اسمنده بر ذاتك ٩١٤ تاریخنده نظم ایتدیکی (فوائدالاخبار) نامنده‌کی فارسی العباره منظومهٔ طبیه‌سنی بر خیلی فوائد طبیه علاوه‌سیله (مغزالطب) تسمیه ایده‌رك ترجمه ایله‌مشدر . تاریخ ترجمه‌نك (١٠٦٧) اولدیغنه کوره صاحب ترجمه (١٠٠٠) کسور رجالندن اولدیغی آکلاشیلیور .

ع

علی سیواسی (ابو عبدالله علی بن محمد بن علی السیواسی)

فضلای اطبادن برذات اولوب (سیواس)لیدر . امرای سلجوقیه‌دن (امیر یَشْبَكْ) نامنه تألیف ایتدیکی (کتاب اکسیرالحیوة فی تلخیص قواعدالمعالجات) اسمنده‌کی مفصل اثر طبیسنك مقدمه‌سی عربی، دیکر مندرجاتی فارسی‌در . (عقدالجمان) ده برتفصیل محرر اولدیغی وجهله (امیر یشبك) ، (آماسیه) ده سلطنت (سلجوقیه) مسندنده بولونان (تاج الدین آلتون باش) ك آتابکی اولوب (٧١٨) بادره‌سنده (آماسیه) ده افنا ایدلمش واولادی مصره فرار ایتمشدر .

---

[١] اوزون زمان دارالمعلمینده (علم موالید ثلاثه) معلملکی ایتمشدر (لمصححه)

عناقی شمس الدین شیروانی :

سلطان مراد رابع دوری اطباسندن فاضل بر ذات اولوب (شیروان) لیدر. (تشریح ابدان وترجمان قباله فیلسوفان) اسمنده متعدد رسملری حاوی اولان اثرینی تقدیم ایدرك مكافاةً شیخ الحرم اولمشدی . تشریحك بر نسخه‌سی ایوبده خسرو پاشا کتبخانه‌سنده واردر .

عیسی افندی (حکیم)

ساقیزلی علی افندینك مخدومیدر. قضاة وعلماء اطبادن بر ذات اولوب علوم حکمیه وفنون طبیه‌یه وقوفی اولمغله حکیم عیسی افندی نامیله مشهور ایدی . دفعات ایله رئیس الاطبا اولمشدر. (نظام الادویه) (مفردات) (دواء الامراض) اسملرنده آثار طبیه‌سی واردر . ١٠٥٩ تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده مدفوندر . بر اثرده تاریخ وفاتی ٩٨١ اولمق اوزره کورولدی . (دواء الامراض) ٣٦٢ باب اوزره مرتب اولوب برر نسخه‌سی ایاصوفیه وحمیدیه کتبخانه‌لرنده واردر. (نظام الادویه) نك ده برنسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده موجود اولوب عربی ، فارسی ، ترکی ادویه‌نك حروف هجا اوزره ترتیبنی حاویدر . (مفردات) ك بر نسخه‌سی یکی جامع کتبخانه‌سنده منظورم اولدی . بعض قرائنله پدری اولدیغی آکلاشیلان علی افندی‌ده (٢١) باب اوزره مرتب امراض عینیه‌دن باحث عربی العباره (تذکرة الکحالین) اسمنده بر اثر صاحبیدر که برنسخه‌سی شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده واردر.

عبدالله احمد بن بشیر کوتاهیوی

درسعادتده دارالشفا طبیبی برفاضلدر. (١١٠٩) فجاةً وفات ایتدی . (جامع فی العلم البیطریه) اسمنده اثری واردر .

عمر بن سنان

علماء اطبای عثمانیه‌دن اولوب (ازنیق) لی وآتی الترجمه عمر شفائی افندی معاصریدر.

(۱۱۱٦) تاریخنده تألیف ایتدیکی کیمیا وقوانین طبیه‌دن باحث (کنوز حیاة الانسان وقانون اطباء فلسوفان) اسمنده ایکی مقاله اوزره مرتب تورکجه قیمتدار اثر طبیسی ایله (شفاء المؤمنین) اسمنده ینه طب وکیمیادن باحث دیگر اثری واردر. (کنوز) ینك مقدمه‌سنده کنیه‌سنی: (درویش حاذقی اعنی عمر بن سنان ایزنیقی) دیه یازیور. خط دستیله محرر نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در. لسان افرنجه‌ده واقفدر.

عمر شفائی بن شیخ حسن افندی

فاضل برطبیب حاذق اولوب اساساً (سینوب) لی ایسه‌ده بروسه‌یی وطن ثانی اتخاذ ایتدیکیچون (بروسه‌لی) شهرتیله بنامدر. (الجوهرالفرید فی الطب الجدید) و (خلاصة الابدان)، (الفوائد الجدیده)، (منهاج الطب)، (مرأت السماء فی تدبیرطاس الحکماء)، (قانون الرشاد فی تدبیرالنفوس والاجساد)، (مرشد المختار فی علم الاسرار)، (مفردات طب)، (تحفة الاحباب فی مرکبات الطبیه). (الشفائی فی طب الکیمیائی) اسملرنده آثار طبیه‌سی واردر ۱۱۵۵ تاریخنده وفات ایله‌دی. بروسه‌ده مولویخانه قارشوسنده کنبدك قبله جهتنده مدفوندر. سنك مزارنده (مرحوم ومغفورله طبیب حاذق لقمان زمان بروسه‌وی عمر افندی روح شریفلرینه الفاتحه سنه ۱۱۵۵) عباره‌سی منقوشدر. بروسه‌جه ایدیلن روایته نظراً الیوم مشهور اولان سنك مزاری برطبیب افرنج طرفندن یاپدیرلمشدر.

یکی قاپی مولویخانه‌سنده اکمال چله‌دن صوکره طبابته توغل ایده‌رك طبیب شهرتیله بنام اولمشدر. علوم غریبه‌یی (مصر) ده سیاحتی اثناسنده مشایخ خلوتیه‌دن حسن افندی نامنده بر ذاتدن اخذ ایتدیکنی (مرشد مختار) مقدمه‌سنده بیان ایدییور. ترکی العباره اولان بواثر آثارینك مهملرندندر. برمقدمه ۱۲ تعلیم اوزره مرتب اولوب (علم کاف) دخی دینیلن کیمیای عتیقدن باحثدر.

(فیلبوس مؤللروس) ك علم اکسیر وکیمیا حقنده یازدیغی رساله‌سنی توسیعاً ترجمه ایتمشدرکه بوترجمه‌ده کنیه‌سنی بویله یازییور: (ابوالعباس دوورویش عمر شفائی المولوی بن الشیخ حسن فقیه السینوبی القملوی). طبیب شهیر (پرا کیلوس) ك (طب جدید کیمیائی) نامنده‌کی اثرینی‌ده (لاتینجه) دن ترجمه ایتمشدر. علم تصوف وادبیاتده انتسابی

واردر. (تحفة الاحباب) ك برنسخه‌سی بايزيد جامع شريفی ايچنده‌كی كتبخانه‌ده موجوددر. (مرشد المختار) ايله (منهاج) ك نسخه‌لری ييلديز كتبخانه‌سنده موجوددر. (منهاج الشفائی فی الطب الكيميائی) حكيم پراكليسوك اقربادينی جديدينك توسيعاً ترجمه‌سيدر.

علی افندی (حكيم)

زماننده حذاق اطبادن معدود طبيب سلطانی ايدی. مولداً استانبوللی ايسه‌ده بروسه‌ده اختيار اقامت ايلديكيچون بروسه‌لی علی افندی شهرتيله بنامدر. ١١٦٠ كسور تاريخلرنده بروسه‌ده وفات ايلدی. مولويخانه قارشوسنده‌كی كنبد آرقه‌سنده استادی عمر شفائی‌يانده مدفوندر. آثاری :

(١) بضاعة المبتدی : ادويه‌نك حروف هجا ترتيبی اوزره تعريفاتندن باحث اولوب نسخه‌لری (استانبول) كتبخانه‌لرندن از جمله آيا صوفيه وحميديه كتبخانه‌لرنده واردر.

(٢) جراحنامه : دوقوز باب اوزره مرتب اولوب نسخه‌لری نور عثمانی و غلطه مولويخانه‌سی كتبخانه‌لرنده موجوددر.

(٣) قراصة الكيمياء ـ ترجمهٔ اقربادين : لسان افرنجدن مترجمدر.

(٤) تحفهٔ عليه : صدر اعظم حكيم اوغلو علی پاشا نامنه محرر اولوب اوچ باب بر خاتمه اوزره مرتب اولان بوائر (قيناقينا) نك خواصندن باحثدر.

(٥) (اباپاقوغالو) اسمنده‌كی نباتك خواصنه‌دائر اولوب بوده علی‌پاشا نامنه محرردر.

(٦) رسالهٔ فوائد نارجيل بحری.

(٧) رسالهٔ پادزهر.

عبدالعزيز افندی (حكيم باشی)

عثمانلی مورخلرندن صبحی افندينك مخدومی اولوب علم‌طبده وفنون سائره‌ده بهره‌سی وار ايدی. احكام نجومه دائر (عليشاه خوارزمی) نك (اشجار الاثمار) ومحمد شريف

بکرینك (برهان‌الکفایه) نام فارسی کتابلرینی ترجمه ایتدیکی کبی علم اخلاقدنده کوزل براثر یازمشدر . زباندرازلق تهمتندن ناشی ۱۱۹۷ تاریخنده استانکوی جزیره‌سنده منفیاً وفات ایلدی . ترکی وفارسی انشاد نظمه مقتدر ایدی . برده فرانسزجه‌دن (قطعات نقاده فی ترجمة کلمات الواردة) اسمنده براثر طبی‌یی و (ایتالیا) تاریخنی و بوارهاوه‌نك فصول اسمنده‌کی طبنی ترجمه ایتمشدر .

اشعارندن :

یکجام وازکون ایله چرخ دسیسه‌کار • مست وخراب غفلت ایدر اهل رفعتی
ایتدك ادباره کرچه حکیمانه انتساب • لکن براوزکه درده دوشوردك طبابتی

تشریح ایله امراض مزمنه وغیر مزمنه‌نك تداویلرینه دائر لاتینجه‌دن ترجمه ایتدیکی اثری اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در .

عزیز ادریس بك (میرالای قریمی)

حمیت ملیه وقدرت علمیه‌سنی طبك ترکجه‌یه تحویلی امرنده بحق اثبات ایله بین الاقران برموقع ممتاز احراز ایله‌ین سرفرازان اطبای عثمانیه‌دندر . فن امراض وفن تشخیصده ید طولی صاحبی ایدی . مولدی درسعادت ایسه‌ده پدرینك مسقط رأسی قریم اولدیغندن (قریمی) عنوانیله شهرشعار ایدیلر . مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره امراض داخلیه وفن کیمیا تدریسیله مشغول اولدیغی کبی تأسیس وترقیسی خصوصنده علو همتی سبق ایدن مکتب طبیهٔ ملکیه‌ده‌دخی مدیر اولمش وامراض داخلیه تدریس ایتمشلردر . فنون طبیه وطبیعیه‌نك غوامضنه واقف اولمغله برابر فن لغات و اصول کتابت وانشاده دخی بهرهٔ کلی صاحبی ایدی . تأسیسنه همت ایلدیکی وریاست دانشمندانه‌سی تحتنده انعقاد ایدن جمعیت طبیهٔ عثمانیه‌ده ایراد بیوردقلری نطق مشهوردر . تاریخ وفاتلری اولان ۱۲۹۵ سنه‌سنده اوتوز سکز یاشنده ایدیلر . قبرلری استانبولده ادرنه قاپیسی خارجنده‌در . آثاری : (کیمیای طبی) و (امراض عمومیه) نام کتاب برکزیده‌در . برنجی اثرینك مقدمه‌سنده تاریخ کیمیایه وحکمای اسلامیه‌نك خدمات برکزیده‌لرینه دائر معلومات جدیه واردر .

علی رضا بك (کیمیاکر) (قائممقام)

مکتب طبیهٔ شاهانه‌نك یتشدیردیکی اذکیاءاطبا وبالخاصه کیمیاکرلردن اولوب شهیردر. ۱۳۰٤ ده اکمال تحصیلدن برمدت صوکره پارسه اعزام اولنه‌رق اك مشهور کیمیاخانه‌لرده بولنمش واك مشهور کیمیاکرلرك نظر تقدیر وتحسیننی جلب ایتمشیدی . درت سنه صوکره عودتنده مکتب طبیهٔ عسکریه وملکیه‌ده (کیمیای عضوی وتحلیلی) معلملکنه تعیین اولنه‌رق کندیسندن پك چوق استفاده اولندی . (قره حصار صاحب) معدن صوینك تحلیل وتعیین ماهیتنده، صورت وشرائط املاسنك تطبیقاتنده وکاغدخانه صولرینك صورت جمع وتوزیعنده واقفانه بیان مطالعات ایتمشدر . (دارالفنون) کیمیای عضوی وحیاتی معلملکی واطفال خسته خانه‌سی کیمیاکرلکی‌ده عهدهٔ حذاقتنه مودوع ایدی . حیفا که دها کندولرندن پك چوق خدمات منتظر ایکن ۱۳۲۲ ده وفات ایدرك ایوب قبرستانه دفن ایدلدی .

(کیمیای عضوی) نامنده بر اثری واردر .

عادل بك (بیطر بیکباشیسی)

اطبای بیطریه‌نك اك حاذقلرندن اولوب شهیردر . اکمال تحصیل ایچون فرانسه‌یه کوندرلدیکی زمان داهیٔ شهیر پاستورك اك متمیز شاکردانندن نوقاردن استفاده ایتمش وفرط ذکا وسعی طولاییسیله کرات ایله معلمنك مظهر تقدیری اولمشدر .

استانبوله عودتنده (باقتریولوژی) خانه‌یه مأمور ایدیله‌رك پك جدی اثرلر میدانه کتیرمشدر . بونلردن باشلیجه‌سی کندی محصول تتبعی اولمق اوزره بولدیغی (وباء بقری) آشیسی‌درکه بوکون ممالك متمدنه‌نك قسم اعظمنه استانبولدن اخراجات وقوعبولمقده‌در . نوقارك (امراض ساریه) سنی ترجمه ایتمش ایسه‌ده مطبوع دکلدر .

معلم مومی الیهك (حیوانات اهلیه امراض ساریه‌سی) حقنده‌کی تقریرلرینی‌ده ضبط ایلمشدرکه بوتقریر بالآخره بیطر عملیات مکتبی مدیری محمدغالب بکك همتیله الده ایدیله‌رك ۱۳۱۲ ده ترتیب وطبع ایدلمشدر . اورمان وزراعت نظارتنه مربوط ملکیه بیطرمدیری ایکن (۱۳۱۵) ده وفات ایله‌دی . طوب قاپی خارجنده مدفوندر .

عثمان نوری پاشا : (فریق)

(١٢٨٣) ده عملی اجزاجیلق و (١٢٩١) ده نظری اجزاجیلق شهادتنامه‌لرینی آلدقدن صوکره (مدینهٔ منوره) یه مأمور اولمش اوراده طبابته چالیشه‌رق استانبوله کلوب بالامتحان طبیب دیپلوماسی آلمشدر . مؤخراً شامه کوندریله‌رك یکرمی‌کسور سنه اوراده قالدی (١٣٢٣) ده استانبوله کلیرکن واپورده وفات ایده‌رك (اسکندرون) ه دفن ایدلدی مقدم ومنصف برذات ایدی. (مفردات‌طب) تشریح جنینی (فن‌تداوی وصیدلانی) اسملرنده مطبوع اثرلری واردر . اوتوز سنه‌لك تجاربنی محتوی قابلیت بدنیه نظامنامه‌سی طرزنده برمجموعه‌سیله داها بعض غیر مطبوع آثاری‌ده واردر .

علی پاشا (حاجی)

قوش‌اطه‌لیدر. مکتب طبیهٔ عسکریه‌دن ١٢٨٣ سنه‌سی‌نشأت ایدن اطبادندر. مکتبدن خروجنده مکتب طبیهٔ عسکریه‌ده علم نباتات معاونی ومکتب طبیهٔ ملکیه‌ده نباتات معلمی تعیین ایدلمش وآخرعمرینه قدر علم نباتات تدریس وتدقیق واصطلاحات نباتیه‌نك وضعیله اوغراشمش‌متخصص نباتیوندندر . مکتب طبیهٔ ملکیه مدیریتنده دخی بولنمشدر. طریق نقشبندیه مسوبیننددن ورع وتقوی‌ایله متصف سکوتی غالب دغدغهٔ عالمدن وارسته برذات ایدی . (١٣٣٣) ده ارتحال ایده‌رك (قاضی‌کوی) جوارنده (قیزیل طوپراق) ده (زهدی‌پاشا) جامع شریفی‌قبرستاننه دفن‌ایدلدی. علم نباتات نامیله ایکی و(یکی علم نباتات) نامیله برجلد و (رهنمای غراسین) نام اثری واردر.

عونی بك (عونی محمود) بك

امراض عقلیه‌ده اختصاص درجه‌سنه قریب مؤدب برطبیب اولوب (اسکدار)لیدر. مدت مدیده بیمارخانه طبابتنده ایفای خدمت ایله‌دی . (١٣٤١) تاریخنده قاسم پاشاده فجاةً ارتحال ایده‌رك برکون صوکره (اسکدار) ده‌کی (عتیق والده) جامع شریفنك قبله جهتنه ومحراب آرقه‌سنه دفن ایدلدی . هرکسده برکونا جنت اولدیغنه قائل ایدی .

آثار مطبوعه‌سی : (امراض‌عقلیه)، (تربیهٔ عقلیه)

غ

غرس الدين زاده شمس الدين

سلطان سليم ثانی معاصری فاضل بر طبيبدر . تورکجه منظوم طبی بر اثری واردر . زماننده حکيم باشيلق رتبه‌سنی حائز ايدی .

ف

فيضی مصطفی افندی (حياتی زاده)

سلطان محمد رابع دوری اطبای فضلاسندن اولوب زماننده رئيس‌الاطبا ايدی ، مخدومی (محمدامين افندی) مسند مشيختی احراز ايله‌مشدر . فيضی‌افنديك بروجه آتی رسائل طبيه‌سی واردر :

(١) (علت مراق) بر مقدمه دوقوز فصل اوزره مرتبدر . (٢) (بيان‌الداء الا فرنکی) يکرمی فصل اوزره مرتبدر . (٣) (وجه تسميه مرض‌البتقيه) سکزفصل اوزره مرتبدر . (٤) (وجه تسمية‌الحمی بارد) اون فصل اوزره مرتبدر . (٥) (مرض افرنج) (٦) (علت وبائيه) (٧) (رسائل مشفيه در امراض مشکله) (٨) (رسالهٔ فيضيه فی‌لغات المفردات الطبيه) . اشبو آثارلرك قسم اعظمی ولی‌الدين افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

بونلردن باشقه (خلاصة‌الطب) اسمنده براثری دها واردرکه برنسخه‌سی راغب پاشا کتبخانه‌سنده‌در .

شقايق ذيلی شيخی‌ده ادرنه‌قاپيسی خارجنده مدفون اولديغی محررسه‌ده عصمت‌افندی مرحومك (تکملة‌الشقايق) نام‌اثرنده (طب معاً کيتدی حياتی‌زادهٔ‌دانا ايله) مصراعنك دلالتی اولان (١١٥١) ده وفات ايده‌رك ايوبده کوچوك امين افندی يانده مدفوندر . حتی پنجره‌سی اوزرنده‌کی مفصل منظومه‌ده (حکيم باشی سابق قيلدی مسکن دارعقبايی) مصراع تاريخيسی واردر . حفيدی محمد امين افندی‌ده علم طبه منتسب بر ذات اولوب

اطبای عربدن (رشیدبن ابی‌الحسن اسرائیلی) نك (تدبیرحفظ‌الصحة البدنیه) اسمنده‌کی اثرطبیسنی داماد ابراهیم پاشا نامنه ترجمه ایتمشدر .

فضلی زاده محمد چلبی

استانبول اطباسندن فاضل بر ذات اولوب (۱۱۷۷) ده مؤلف (مفردات طب) اسمنده تورکجه براثری واردر . برنسخه‌سی حمیدیه ، آیاصوفیه کتبخانه‌لرنده موجوددر. فاتح کتبخانه‌سنده‌ده فقهدن (درر) حاشیه‌سی وادر .

فیضی اسعد بك (قول اغاسی)

زمانمز اطبای عثمانیه‌سنك الك ذکیلرندن اولوب (ازنیق) قراسندندر مکاتب طبیه‌ده اکمال تحصیلدن‌صوکره علم‌ارض وعلم حکمت طبیعیه معلم معاونلکی ایله ایفای وظیفه ایلدی ۱۳۱۹ سنه‌سنده وفات ایده‌رك اسکدارده (قره‌جه احمد) مزارستانه دفن ایدلدی سنی مساعده ایده‌یدی کندیسندن دها پك چوق خدمات ابرازی وآثار تألیفی مأمول ایدی ملکمزه (رونتکن) شعاعی تجربه‌سنه الك اول موفق اولان بو ذاتدر آثاری : (علم‌الارض والمعادن) (اشکال تشریحیه) (حکمت طبیعیهٔ ابتدائیه) (رونتکن شعاعنك اساسیله تطبیقات طبیه وجراحیه‌سی) در

فؤادبك (بیکباشی) قاضی زاده

عثمانلی دوقتورلرینك متمیزلرندن اولوب قونیه‌لیدر طبك حفظ الصحه شعبه‌سیله طبقات‌الارض علمنده بهره‌سی وارایدی قلعهٔ‌سلطانیه (چناق قلعه) خسته‌خانهٔ عسکریسی طبابتنده مستخدم‌ایکن‌برای تبدیل‌هوا درسعادته کله‌رك ۱۳۲۳ده ارتحال‌ایله‌دی‌اسکدارده (قره‌جه احمد) قبرستانه دفن ایدلدی یکرمی شکلی حاوی مترجم برعلم‌الارض‌ایله حفظ تخته متعلق اثری مطبوعدر

فائق محمد بك

حاذق اطبادن برذات اولوب طبیهٔ عسکریه‌ده امراض عمومیه معلملکندن صوکره ازمیر فرقه‌سی طبابتنه تعیین اولوندی . بعدالانقلاب استانبوله کله‌رك (١٣٣٠) ده ارتحال ایتدی قاضی کوینده قوش دیلنده محمود بابا جوارینه دفن ایدلدی . (امراض عمومیه) (قرع واصفا) (حشرات اموات) اسملرنده مطبوع آثار طبیه‌سی واردر .

ق

قهوه‌جی زاده احمدبن حاجی حسین افندی

ادرنه‌ده (مارستان سلطان بایزید) سر طبیبی اولوب ادرنه‌لیدر مجرباتی مبین اون بش فصل اوزره مرتب (جریدة‌الاطباء و خریدة‌الالبا) اسمنده تورکجه اثر طبیسی واردرکه برنسخه‌سی ییلدیز وروان اوطه‌سی و ملت کتبخانه‌لرنده موجوددر . عربجه ، فرسجه ، یونانجه‌یه واقف اولدیغی اثرندن آکلاشیلمقده‌در .

ك

کاتب زاده محمد رفیع افندی

اطبای خاصه‌دن صاحب حذاقت برذات اولوب شهیردر (کاتب احسن‌الخط) ترکیبنك و (قبله‌عدن ایچره مکان روح رئیس‌الحکما) مصرعنك دلالتی اولان (١١٨٣) تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی قوغاجی‌ده‌ده تربه‌سی پیشکاهنده شیخ الاسلام آنقره‌وی محمدامین افندی یاننه دفن ایدلدی . (رساله‌ٔ علت صدر) (رساله‌ٔ اوجاع‌المفاصل) (رساله‌ٔ باه‌وحبل) (رساله‌ٔ علت مثانه) (رساله‌ٔ پادزهر وعنبر) اسملرنده‌کی آثار طبیه‌سنی حاوی اولان مجموعه‌سی واردر . صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌نك برشعبهٔ مهمه‌سی اولان خطه‌ده حقیله واقف ایدی بعض الهیانی‌ده واردر . صنعت خطده‌کی اجازه‌سی اکری قپولی خواجه راسم

افندیدندر. خواجه مرحومه بوذاتدن تعلیق تمشق ایتمشدرکه منظورم اولان اجازه‌نامه‌سی بوکا شاهددر.

ل

لوحی زاده محمد رضا افندی

علمای اطبادن بر ذات اولوب بروسه‌لیدر ١١٧٨ ده (حجاز) ده وفات ایده‌رك معلایه دفن ایدلدی (تحفة الخان فی شرح نزهة الاذهان) اسمنده‌کی عربی العباره اثر طبیسنك بر نسخه‌سی (کوپرولو) کتبخانه‌سنده موجوددر. (انموذج الطب)دن ملخص (مختصر الطب) اسمنده بر اثری داها واردر. بر ارالق رئیس الاطبا اولمشدر.

م

محمود بن محمد رشاد شروانی

سکزنجی عصر هجری فضلا واطباسندن اولوب (شروان) لیدر. مغنیساده مرادیه کتبخانه‌سنده نسخه‌لری منظورم اولان اون درت باب اوزره مرتب تورکجه (مختصر طب) ایله (٨٤١)ده تألیف ایتدیکی اوچ کتاب اوزره مرتب تورکجه (کمال نامه) اسمنده آثار طبیه‌سی وموزهٔ همایون کتبخانه‌سنده صدراسبق (جوادپاشا) مرحوم طرفندن اهدا اولونان کتابلر آراسنده (تحفهٔ مرادی فی اصناف الجواهر) اسمنده مرادثانی نامنه مؤلف بر اثری واردر. بوذات معارف‌سیمات مشهور (تاریخ ابن کثیر)ی‌ده ترجمه ایله‌مشدرکه برطاقمی شهزاده باشنده (ابراهیم پاشا) کتبخانه‌سنده موجوددر.

(مراد ثانی) نامنه (مترجم مصطفی بن سیدی) طرفندنده (جواهرنامه) اسمنده مجوهراتك انواع وخواصندن باحث یدی مقاله اوزره مرتب بر اثر داها واردرکه (نصیرطوسی)نك بو واديده‌کی رساله‌ٔ فارسیه‌سنك توسیعاً ترجمه‌سیدر.

مؤمن بن مقبل سینوبی

سلطان مراد ثانی دوری اطبای حاذقه‌سندن (سینوب) لیدر. علم طبدن (٨٤١)

تاریخنده بش مقاله اوزره مرتب (ذخیرهٔ مرادیه) اسـمنده تورکجه مفصل براثر تالیف ایتمشدرکه بر نسخه‌سی بشکطاش‌ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر فن کحالی‌یه دائرده (مفتاح‌النور وخزائن‌السرور) نامنده‌سکز مقاله و (۱۱۰) باباب اوزره مرتب تورکجه بر اثری داها واردر بونکده برر نسخه‌سی ایاصوفیه ایله مغنیسـاده مرادیه کتبخانه‌لرنده واردر .

محمد بن لطف الله

سلطان بایزید ثانی دوری اطباسندن اولوب (آماسیه) لیدر. آماسیه والیسی شهزاده سلطان احمدنامنه مفردات طب وادیسنده اشیانك خواصنی مبین عربی‌العباره براثر طبیسی واردرکه بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده موجوددر . (آماسـیه) ده دارالشفا طبیبی ایدی. برده‌اوجاع مفاصله دائر همشهریسی (مؤیدزاده عبدالرحمن) افندی‌نامنه عربی‌العباره ۱۷ فصل اوزره مرتب بر اثری داها واردرکه برنسخه‌سی (ککبوزه ـ کبزه)ده چوبان مصطفی پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد بن احمد بن ابراهیم ادرنوی

ادرنه واسـتانبولده اکمال تحصیلدن صوکره سیاحتله هندستانه قدر کیده‌رك اون سنه طبابتله هند پادشـاهی نزدنده قالدیغنی بعده وطننه عودتله تدریس و تألیفله امرار حیات ایتدیکنی برنسخه‌سی شهید علی‌پاشا کتبخانه‌سنده موجود (قاموس الاطبا وناموس الالبا) مقدمه‌سنده ذکر ایدییور. آثارسائره‌سنکده بروجه آتی اولدیغنی ینه اواثری مقدمه‌سنده بیان ایله‌یور . (ترجمهٔ منیة‌المصلی) (ترجمهٔ طریقت محمدیه) (ترجمهٔ بستان العـارفین) (ترجمهٔ درة البرهان فی علم الـکلام) (ترجمهٔ برء الساعة من الطب لابی بکرالرازی) (ترجمهٔ معالجات لابن بیطار)در. (قاموس‌الاطبا) اسمنده‌کی ترجمهٔ جسیمه‌سنه (۱۰۸۸)ده باشلامشدر .

ترجمهٔ معالجات‌حمیدیه‌ده واردر. علم مجاهدی، تشبث شخصی نمونه‌لری اولدیغنه ترجمهٔ حالی شاهددر .

مصطفی بن احمد بن حسین (مترجم قانون) :

فضلای اطبای عثمانیه‌دن اولوب (توقات) لیدر . تحصیل و تفیضی استانبولده‌در . سلطان مصطفای ثالثك امری وسابق‌الترجه کاتب زاده رفیع افندی نظارت و دلالتیله «(ابن‌سینا) نك مشهور (قانون) نی (تجیزالمطحون) اسمیله ترجمه ایله‌مشدرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی راغب پاشا کتبخانه‌سنده‌در اوج جلدن عبارت اولان بواثر جسیمك تاریخ ترجمه‌سی مترجمك زادهٔ طبعی اولوب (باق الواحه دوای مفردی آل درده قیل درمان) مصراعنك دلالتی اولان (١١٧٩) تاریخنده‌در برنسخه‌سی‌ده (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر بوندن باشقا سید شریفك فرائضندن سراجیه شرحنی‌ده (ابتهاج فی شرح‌السراج) اسمیله ترجمه ایتمشدرکه بونکده خط دستیله محرر طاقی راغب پاشاده‌در . ایوانسرای قاپیسنده طوقلوده‌ده قربنده مدفوندر.

مصطفی افندی (مصطفی بن محمد بن احمد الطبیب)

سابق‌الترجه (حیاتی زاده) نك شاکردی اولوب زمانه کوره علم طبده‌کی اقتدارینی ١١٤١ تاریخنده بعض علاوات ایله ترجمه ایلدیکی (نزهةالابدان فی ترجمة غایة الاتقان) اثریله اثبات ایلمشدر. رئیس الاطبا عمر افندی نامنه مؤلف اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ عاجزیده محفوظ اولان وبرمقدمه اوچ مقاله اوزره مرتب بولونان (دستور الطبیب فی عمل میزان الترکیب) اسمنده‌کی اثرینك مقدمه‌سنده سلطان احمدك دارالشفاسنه طبیب اول اولدیغنی ذکر ایدییور برنسخه‌سی‌ده (نورعثمانیه)ده واردر. بونلردن باشقا استادی (مصطفی فیضی) افندی‌نامنه (رسالهٔ فیضیه فی لغات المفردات الطبیه) اسمیله تورکجه‌دن عربجه‌یه وعربجه‌دن تورکجه‌یه برلغات طب یازمشدر. برده (خلاصة الطب) اسمنده براثری واردر. یکیشهر، بروسه، مکه ملالقلرنده ایفای خدمتدن صوکرا (١١٥٧) ده استانبولده وفات ایتدی

محمد افندی

علماواطبای عثمانیه‌دن برذات‌اولوب ازمیر جوارنده‌کی (اورله) دندر . علوم عربیه‌یی (برکوی محمدافندی) دن‌تعلم ایتدی (منبع‌الحیات) اسمنده عربی العباره اثرطبیسی‌واردر.

میر مصطفی بن بسیم بن ایوب

سلطان محمود اول دورنده سرای همایون اطباسندن اولوب او ـ مقاله اوزره (نفائس الادویه) اسمنده تورکچه براثر طبیسی واردر .

منیربك (دوقتور)

مکتب طبیهٔ شاهانه‌نك یتیشدیردیکی اك مقتدر الـفعال اطبای عثمانیه‌دن اولوب شهری الاصلدر اکمال تحصیلدن صوکره برمدت معاونلکده قاله‌رق بعده‌قوصوه فرقهٔ عسکریه‌سی سرطبابتنه تعیین اولنمش بعده بالمسابقه مکتب‌طبیهٔ شاهانه مفردات‌طب ومکتب طبیهٔ‌ملکیه فن اسپنچیاری معاملکنه تعیین اولنمشدر ۱۳۱۳ سنه‌سنده وفات‌ایدرك اسکدارده قره‌جه احمد تبرستانه‌ده دفن اولندی . آثارینك اك مشهوری آثار متعدده‌دن جمع وترتیب ایتدیکی مع‌مدخل ایکی‌جلد (مفردات طب) (و فن تداوی) در برده مترجم امراض جلدیه‌سی واردر (فن اسپنچیاری) ده اثنای تدریسـده میدانه کتیردیکی آثار طبیه‌دندر عمری وفا ایاسه‌یدی طبابت عثمانیه نامنه کندیسندن داها پك‌چوق استفاده‌لر ایدیله‌جکدی.

مظهر پاشا

آفیون قره‌حصاری ردیف بیکباشیلغندن متقاعد سلیمان‌افندینك اوغلو اولوب تولدی قره‌حصارده‌در. تحصیل ابتدائیسنی مملکتنده تالی‌وعالیسنی استانبول‌ده مکتب‌طبیه‌ده اکمال ایله‌مشدر .

بعده طرف حکومتدن توسیع‌تحصیل ایچون فرانسه‌یه کوندریلوب وظیفهٔ تحصیلیه‌سنی حقیله ایفا ایدرك مملکتنه عودتله همان آخر عمرینه قدر تدریس و تالیفله مشغول اولدی و ۱۳۳۹ سنه‌سنده ارتحال ایله‌یوب (قره‌جه احمد) مزارستانه دفن ایدلدی . مرحوم علم طبك تشریح قسمنده بهره‌کلی صاحبی برذات اولوب بو شعبه‌ده پك قیمتلی خدمات فنیه‌سی واردر . آثار مطبوعه‌سی :

(۱) تشریح ، دوقتور ژامن‌دن مترجمدر جلد ۲

(۲) علم تشریح توصیفی جلد ۷

(٣) علم تشريح طوپوغرافی جلد ٢
(٤) مبحث الاعصاب

ن

ندائی

سلطان سلیم ثانی عصرنده یتیشن اطبای عثمانیه‌دن اولوب (آنقره) لیدر. سیاحتنده قریمه کیده‌رك (صاحب کرای) ك قارشناسلغی ثمره‌سیله خان خواجه‌سی اولدی وبرقاچ سنه بوخدمتده قالدقدنصکره قونیه‌یه کله‌رك‌والی بولونان شهزاده سلیم‌ثانی‌یه انتساب ایله‌دی وبو اثناده طریقت مولویه‌یه سلوك ایتدی . شهزاده‌نك جلوسنده برابرجه استانبوله کلوب حکیم باشیلغه تعیین اولندی ارتحالی استانبولده‌در . آثاری (١) (منافع الناس) ٩٧٤ده مؤلف اولوب (٦٠) باب اوزره مرتبدر (٢) طبابت‌بشریه وبیطریه (٣) منظوم‌بیطرنامه. ندائی افندینك اسکدارده آطلاماطاش کتبخانه‌سنده طاعون و وباعلاجلرینه دائر کتب شرعیه وحکمیه‌وطبیه‌دن جمع وتجاربنی‌ده علاوه ایده‌رك (ربیع‌السلامه) اسمنده بر مقدمه یدی‌باب وبرخاتمه‌اوزره مرتب تورکجه براثری ونورعثمانیه کتبخانه‌سنده (اسرار کنج‌معنی) اسمنده بویوك بر منظومه‌سی واخلاق ومواعظدن(تنبیهنامه) اسمنده برتألیفی واردر [١]

نوح افندی (نوح بن عبدالمنان)

زماننده رئیس‌الاطبا اولان بوذاتك (اقرابادین ـ مرکبات ادویه) اسمنده بر اثریله اون‌سکز فصل اوزره مرتب فنون‌شتی‌دن باحث برده‌ذیلی واردر. (١١١٩)ده استانبولده

---

[١] ١٠٢٠ ده درسعادتده وفات ایدرك سودلیجه‌ده بنا کرده‌لری اولان مسجدی حظیره‌سنه دفن اولونان (قیسونی زاده محمد بدرالدین) افندینك‌ده (الدرالمنظوم) اسمنده تورکجه براثرطبیسی واردرکه برنسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در .

مجربات طبیه‌سی‌ده کندیسی لسان عثمانی‌ده اوقدر کتابته مقتدراولامادیغندن صاحب ترجمه تلمیذی طرفندن آیریجه ضبط ونظم ایدلمشدر. مصر ملاسی معلول زاده محمد افندی دلالتیله استانبوله کله‌رك (رئیس‌الاطبا) مسندینه ارتقا ایتمشیدی.

وفات ایده‌رك (قوجه مصطفی پاشا) قربنده بنا ایتدیکی مدرسه‌یه دفن ایدلدی استانبولده مشهور جامع صاحبی صدر اسبق (حکیم اوغلو علی پاشا) بوذاتك کوچوك مخدومیدر . (اقربادین) ك نسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده واردر .

نصرت ابوبکر افندی (خواجه)

معارفمند برذات اولوب خرپوطلیدر استانبولده نورعثمانی کتبخانه‌سنده حافظ کتبلك خدمتنده بولوندی ادبیات فارسیه‌یه وقوف تامی واز ایدی . دیوان صائبك الف قافیه‌سنه شرحی واردر . (صفوی) نك (هتك اسرار) اسمنده‌کی تفسیرینی‌ده اختصار ایلمشدرکه برنسخه‌سی اسعدافندی کتبخانه‌سنده‌در. اشعارندن: (تسخیرایدر مرامنی وقتنده آه ایدن) مصراعی مشهوردر . مجرد (خیرالناس من ینفع الناس) سرینه مظهر اولمق ایچون روحانی وجسمانی کندنجه مجرب اولان ادویه‌یی برمجموعه‌ده جمع ایتمشدر. آثارندن یالکز (نصرت افندی مجموعه‌سی) نامیله‌مشهور اولان (ماحضر) اسمنده‌کی بواثری مطبوعدر مجموعه‌نك بعض‌موادندن مستفید اولانلر مسموع‌ومشهوددر. اوتوز کسورسنه‌استانبولده‌اقامت ایلدیکی بو اثرك مقدمه‌سندن آکلاشلمقده‌در (١٢١٠) ده استانبولده ارتحال‌ایتدی ایوب‌جوارنده کاشغری درکاهنده مدفوندر . علوم رسمیه‌یی طاغستانی علی‌افندیدن، علم‌تصوفی‌ده مصطفی البکری قدسی‌دن اخذ ایلمشدر .

محمد نوری بك (برکوی کاتب زاده) (قائمقام محمدنوری بك)

مکاتب‌طبیهٔ شاهانه‌نك مدارافتخاری اولان افاضل‌معلمیندن واعاظم اطبادن وجمعیت طبیهٔ عثمانیه‌نك مؤسسلرندن‌در. آیدین ولایتنه تابع (برکی) لیدر. پدرلری شعرادن لطیف افندیدر. صغر سننده پدرلرینك وفاتنه‌مبنی کوسترمش اولدیغی ذکای خارق العاده‌سی اقرباسنك نظردقتنی جلب ایتمکله لاجل‌التحصیل درسعادته کتورلمشدر . تحصیل ابتدائیدن صکره اول‌زمان مکاتب ممتازه‌دن اولان دارالمعارف مکتبنه کیرمش و ١٢٧٣ سنه‌سی شهادتنامه آلمشدر. آرزوی ذاتیسنه مبنی مکتب طبیهٔ شاهانه اعدادیسنه داخل اولمش واعدادی درسلرینی اکمالدن صکره فنون طبیه‌یی تحصیل ایدرك صنفنك ممتاز طلبه‌سندن اولدیغی حالده ١٢٨٤/١٢٧٣ سنه‌سی دوقتورلق دیپلوماسنی آلمش وقول‌اغاسی رتبه‌سنه نائل اولمشدر .

مکتب طبیه‌نك بدایت کشادندنبرو لسان فرانسه‌وی اوزره تحصیل اولنان فن طبك بو تاریخده لسان مادرزاد ترکی اوزره تدریسی ارتق قرارکیر اولدیغندن مکتب طبیه ایچون تبدلات عظمیه‌یه مبدأ اولان بو تاریخده ارباب اقتدار و صاحب قلمك وجودینه لزوم کورلمکله موماالیهك لسان فرانسه‌وی ولسان عثمانیه‌ده‌کی بهرهٔ تامه‌سنی مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده علم امراض خارجیه معاونلکنه ویکی تأسیس ایدلمش اولان مکتب طبیهٔ ملکیه‌ده فن منافع الاعضا معلملکنه تعیین اولنمقله برابر فن منافع الاعضا وامراض خارجیه تدریساتنه عائد کتابلرك تحریری کندیسنه احاله ایدلمشدر برمدت صکره مکتب طبیهٔ عسکریه‌ده علم امراض خارجیه معلملکنه وطبیهٔ ملکیه‌ده امراض خارجیه معلملکیله برابر سریریات جراحیه معاونلکنه تعیین قلنمشدر .

امراض خارجیه وداخلیه‌ده یدطولا اصحابندن اولدیغی کبی (نزهة الفهوم فی تحلیل السموم)، ایکی جلد اوزره مرتب (فن منافع الاعضا) ، و(علم امراض خارجیه وسریریات جراحیه)، (خاطر کذار اطبا) ، (رهنمای قوابل) آثار مخلدهٔ مطبوعه‌سندندر بوصوك اثر مؤخراً نجل مکرملری حالاً طب فا کولته‌سی مدرسلرندن ومشاهیر اطبای عثمانیه‌دن ضیانوری پاشا طرفندن علاوات لازمه‌سیله ایکنجی دفعه طبع اولنمشدر .

(جریدهٔ طبیهٔ عسکریه) و (وقایع طبیه) غزته‌سیله برچوق مقالات مفیدهٔ فنیه نشر ایتمش و (صفصافیت سود) ك تأثیرلری حقنده بر رساله یازمشدر . فن طبابتك لسان عثمانی اوزره تدریسنه مباشرتدن صکره زمان زمان طبك ترکجه تحصیلی علیهدارلرینه قارشو قالاً وقلماً پك چوق مدافعات و مناقشاتده بولنمش وآخر عمرینه‌قدر آثار طبیه تألیف وترجمه‌سنه بذل مقدرتدن کیرو قالمامشدر .

مباشرت ایلدیکی (نیستن) لغت طبیه‌سنك ترجمه‌سیله (امراض زهرویه) حقنده‌کی اثرلرینی اتمامه‌موفق اوله‌میه‌رق کندیسندن پك چوق خدمات فنیه بکلنلدیکی برصره‌ده ۱۳۰۰ سنه‌سی رمضاننك اوچنجی کیجه‌سی اوتوزطقوز یاشنده اولدیغی حالده فجئةً ارتحال دار نعیم ایلمش ومرکز افندی جوارنده ودیعهٔ خاك غفران قیلنمشدر .

وفاتنه تاریخ اولمق اوزره احباسندن بولونان شاعر اشرف پاشا طرفندن ایکی تاریخ سویلنمش ایسه‌ده سنك مزارنده یالکز بریسی محکوکدر .

و

وسيم عباس افندى

سلطان مصطفاى ثالث دورنده استانبولدن يتيشن فضلاى اطبادن برذاتدر . سلطان سليم چارشی‌سنده دكانى وار ايدى بروسه وفياتندن‌كلزار صلحاده عمر شفائى افنديك مخدومى اولمق‌اوزره مقيددر. علم طبي سابق الترجمه بروسه‌لى على و پدرى عمرافنديلردن حكمتله لسان فارسى‌يى ترجمهٔ حالى علما فصلنده مذكور يانيه‌لى خواجه اسعد افنديدن علم خطى قاضيعسكر و رئيس الاطبا كاتب زاده محمد رفيع افنديدن اخذ وتعلم ايلديكى (تاريخ مرادى) ده مذكوردر. مؤلفاتى (دستور وسيم فى طب الجديد والقديم) اسمنده ١٦٠٠ صحيفه‌لك مفصل اثرحكيمانه‌لريله (نهج البلوغ فى‌شرح زيج‌الوغ) ، (مرتب ديوان) (رسالة الوفق) ، (وسيلةالمطالب فى‌علم التراكيب) وسائره‌در. وفاتى (١١٧٥) تاريخنده قبرى ادرنه قاپيسى خارجنده‌در . طريقةً خلوتى ، قادرى ، نقشى ايدى

برنعتندن :

كناهى چوق وسيمك قيل شفاعت روزمحشرده
شفيع مذنبينك آكفلى‌سين يا رسول‌الله

(دستور) ك برر نسخه‌سى كتبخانهٔ عمومى ايله راغب پاشا كتبخانه‌سنده واردر . اقدام غزته‌سنك ١٣١٩ تاريخلى و ٢٦٠١ نومرولى نسخه‌سنده اطباى عثمانيه‌دن ابراهيم پاشانك (اسلاملرك و بالخاصه ترك ملت نجيبه‌سنك طبابته ايتدكلرى خدمت) سرلوحه‌لى مقاله‌لرنده صاحب ترجمه وسيم عباس افنديك مسلك طبيسى‌حقنده مسرودات فاضلانه‌لرى اولديغى كبى ينه مذكور غزته‌نك ١٣٢٣ تاريخلى و ٤٠٤٠ نومرولى نسخه‌سنده دخى مشاراليهك (ورم) حقنده افادات مفصله‌سى واردركه بعض پارچه‌لرى شونلردر (طبيب شهيروسيم عباس حضرتلرى (ورم) على‌حقنده زمانمزده‌كى مشاهداته همان مطابق اولان فكر دقيقى غايت ساده برلسان وفقط استادانه برطرز بيان‌ايله ارباب علم ومعرفتك پيشگاه اطلاعنه وضع‌ايله‌مشدره خرده‌بينلرك‌وجودى دكل خيالى‌بيله ذهنده‌ترسم ايتمامش اولديغى برزمانده مشاراليه حضرتلرى شمدى (ميقروب) ديلن وهنوز يكرمى بش سنه‌لك

براثر ترقی اولان مسأله‌یی تمام بوندن یوزاللی‌سنه اول اوزمانه کوره اکلاشیله‌بیلن تعبیرات ایله اعلان ایله‌مشدر .

حاجی وسیم عباس حضرتلرینك (ورم) علتی حقنده بالایه نقل ایله‌دیکمز مطالعه‌سنی زمانمز ترقیات طبیه‌سیله مقایسه ایده‌جك اولور ایسه‌ك آره‌ده‌پك آز اختلاف بوله‌بیلیرزکه بوده تداوی جهتنده اوزمانلر شیمدیکی قدر فن کیمیا ترقی ایله‌مامش بولندیغندن ادویه‌جه کوریله‌جکدر اوعصرده اکثریتله ادویهٔ نباتیه استعمال ایدلدیکی ومؤلف مشارالیهك کتابنده اشعار اولونان نباتاتك اکثریسنك اسمی عصریمز اطباسنجه مجهول اولدیغندن نباتات مذکوره‌نك وسل الرئه‌ده استعمال ایلدیکی مطبوخك ترکیبنی بورایه‌درج ایده‌مدك حتی درج اولونسه بیله نباتات مذکوره‌نك تدارکی غیرممکن بولوندیغی جهتله علاجك ترتیبیده محال اوله‌جقدر صاحب ترجمه عباس وسیم افندینك حذاقت فوق‌العاده‌سنه دائر ابراهیم پاشانك (اطفال خسته‌خانه‌سنك (١٣٢٠) سنهٔ مالیه‌سنه مخصوص ایستاتستیق) مجموعه‌سنك ١٦ نجی صحیفه‌سندن اعتباراً مسرودات واقفانه ومفصله واردر.

وحید ابراهیم بك

مکتب طبیهٔ عسکریه‌دن ١٢٩٤ سیه‌سی نشأت ایتمش اطبادندر فن قباله‌ده اختصاصنه مبنی مکتبدن خروجنده فن قباله معلم معاونلکنه تعین اولنمش مؤخراً مکاتب طبیه‌ده فن قباله معلمی اولمشدر . طبابت عثمانیه‌یه خدمات برکزیده‌سی سبق ایدن اطبادندر درسعادتده بش بیکی متجاوز عسرت ولاده‌یه یاردیم ایتمش وبووجه ایله بر چوق حیاتك قورتلمسنه یاردیم ایتمشدر . ابه‌لکده شهرتی مسلم انام بولمشدر .

هـ

هزارفن حسین افندی

سلطان محمدرابع دورنده‌یتیشن فضلاومورخیندن ذوفنون برذات اولوب (ایستانکوی) آطه‌سندندر .

آثارندن مختصر تاریخ عمومیسی مقدمه‌سنده کنیه‌سنی (حسین ابن جعفر ایستانکویی

الشهير بهزار فن) دیه یازییور . تحصیلینك بدایتنی مملکتنده ، نهایتنی (استانبول) ده اکمال ایتدی . تحصلنی بتیردیکنی متعاقب بر آرالق دولت خدمتنه کیردیسه‌ده صوکرالری تألیف وخصوصی تدریس ایله اشتغال ایله‌دی . بووجهله عمرسورمکده ایکن (۱۰۸۹) تاریخنده (استانبول) ده ارتحال ایتدی . مع التأسف مدفنی تعیین ایدیله‌مدی . سلطان محمدرابع دورنده ۱٤نجی لوئی طرفندن تدقیقات علمیه‌ده بولنمق اوزره استانبوله کوندریلن آنطوان غالاندی هزارفن حسین افندی‌یی صورت زیارتنی اثرنده تفصیل ایلمشدر. آثاری :

١ (تنقیح التواریخ) : بر جلد اوزره مرتب اسمی کبی منقح بر تاریخ عمومیدر . باشلیجه میرخواند ، جنابی . کنه الاخبار ، تاریخلرندن ، روم سلجوقیلریله دانشمندیلره عائدبعض فصللری‌ده (عالی) نك (فصول حل وعقد) ندن آلنمق اوزره میدانه کلمشدر. نسخه‌لری (استانبول) کتبخانه‌لرینك أکثرنده ، أزجمله (اسعد) افندی و (حکیم اوغلو) کتبخانه‌لرنده واردر. سلطان محمدرابعه تاریخ تدریسی زماننده یازمشدی. ۲ (مختصر تاریخ) (۳) (تاریخ دولت رومیه) : عمومیتی اعتباریله لاتین ویونان تاریخلرندن ، بعض نقاطنی‌ده اسلام تاریخلرندن اقتباس صورتیله میدانه کلشدر .

٤ (تحفة الادیب النافعه) : تورکجه‌طبی برأثراولوب برنسخه‌سی نورعثمانی کتبخانه‌سنده واردر .

٥ (محاسن الکلام والحکم فی شرح اسم الله الاعظم) : تصوفی بر أثراولوب اسمی مسماسنه دلالت ایتمکده‌در . مقدمه‌سنده طریقۀ نقشبندی اولدیغنی ذکر ایدییور .

٦ (شرح اللمعة النورانیة فی الاورادالربانیة) : کذا .

٧ (لسان الاطبا فی لغة الادویة) : اسمنك دلالتی‌وجهله علم طبه‌دائر برلغت کتابیدر. قیمت علمیه وطبیه‌سنك تعیین وتقدیری ایسه بوکبی آثار طبیه ایله اشتغال ایدن عثمانلی اطبای کرامنه عائددر . نسخه‌لری (استانبول) کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده واردر .

٨ (فهرس الاروام) : ادویه‌نك عربی ، فارسی ، عبرانی ، یونانی ، لسانلرنده‌کی مقابللرینی بیلدیرر . حروف هجاء اوزره مرتب تورکجه مقردات طب کتابیدر . بونکده تقدیری أولکی کبی اطبامزه محولدر .

بوآثارندن باشقه (هامر) تاریخنك (۱۱)نجی جلدینك مقدمه‌سنده مذکوراولان ۱۳ فصل اوزره مرتب (۱۰۸۰) تاریخنده یازیلان (قانوننامه) نك ده بوذاتك اولماسی محتملدر .

٩ (رسالهٔ حکمیه) : حکمت اخلاق و خلقتدن باحث تورکجه بر رساله اولوب کندی اَل یازیسیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ عاجزیده‌در .

(١٠) ترجمهٔ لغات هندی: اوزبك ایلچیسی فیض الله افندی معاونتیله میدانه کلن بواثر الفاظ هندیه‌نك کلمات فارسیه وتورکیه ایله ترجمه‌سندن عبارت اولوب برنسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده واردر .

همشریسی مفتی (یوسف) افندینکده ائمهٔ حدیث آراسنده اختلاقلی اولان احادیث شریفه‌نك توفیق و توضیحنه دائر (تحفهٔ دریه) اسمنده فاضلانه براثری واردر.

. . .

مکتب طبیه‌نك تشکیلندن اول اولوب ترجمهٔ حاللری اطبا فصلنده محرر بولونان ذواتدن باشقا اطبا و ارباب معارف عثمانیه طرفلرندن یازیلان آثارطبیه‌دن بعضیلرینك اسملری:

(١) اصول العلاج فی تصحیح المزاج . عربی. تاریخ تألیفی (تحفة الخان) ترکیبنك دلالتی اولان ٩٧٢ تاریخنده‌در

(٢) لقمان نامه تورکجه (١٤) فصل اوزره مرتب اولوب (انموذج طب) دن صوکرا تألیف اولنمشدر

(٣) ترجمهٔ ذخیرهٔ خوارزمشاهی. مورخین فصلنده مذکور (ابوالفضل محمد افندی) طرفندن.

(٤) مفردات طب (فرائد المفردات) مورخین فصلنده مذکور (یکرمی سکز چلبی محمد افندی) زاده سعید پاشا طرفندن

(٥) منافع الناس. تورکجه قیسونی زاده طرفندن (بوذاتك برده دستور بیمارستان اسمنده براثری داها واردر .

(٦) رجوع الشیخ الی صباه. عربجه. علما فصلنده مذکور (علامه ابن کمال) طرفندن مؤلف اولوب مورخ مشهور (عالی) ترجمه ایله‌مشدر .

(٧) تعدیل الامزجه. تورکجه. شعرا فصلنده مذکور (شعوری حسن افندی) طرفندن

(٨) مادة الحیات. مشایخ فصلنده مذکور (آق شمس الدین) طرفندن تورکجه

(٩) ترجمهٔ کشف بیان. مشایخ فصلنده مذکور (احمدامیدی) طرفندن

(١٠) رسالة الطب. ریاضیون فصلنده محرر (یازیجی صلاح الدین) افندی طرفندن

(١١) رموز الحقایق . علما فصلنده مذکور (عبدالله اخسخه‌وی) طرفندن

(١٢) شرح قانون ابن سینا. علما فصلنده مذکور (شیخ جمال الدین اقسرایی) طرفندن

(١٣) شرح موجز. علما فصلنده مذكور (شيخ‌جمال‌الدين‌اقسرايى) طرفندن

(١٤) مفردات. مشايخ فصلنده مذكور (ابن‌عيسى طرفندن)

(١٥) مفردات علما فصلنده مذكور (حليمى) طرفندن

(١٦) ترجمهٔ خلاصه فى‌فن الجراحة. برنسخه‌سى‌فاتح كتبخانه‌سنده موجود اولان‌بو اثرك فارسى‌دن مترجمى(جراح مسعود) اولوب اوتوز بابدر. مؤلفى مأمون زمانى رئيس الجراحينى ابى طاهر ابن محمددر

(١٧) (منافع بيشمار) ١١٤٤ سنه‌سنده (محمود پاشا بن حسين پاشا) طرفندن تحرير ايدلمشدر

(١٨) ترجمهٔ جديده فى خواص المفرده (١١٠٢) ده محمد بن على طرفندن مؤلف براثر طبى‌در . مطبوعدر

(١٩) ترجمهٔ موجز شعرا فصلنده مذكور كليبوليلى سرورى طرفندن

(٢٠) تهيل فى‌الطب.پرويز افندى طرفندن

(٢١) حفظ‌الابدان. علما فصلنده مذكور عطوفى خيرالدين افندى طرفندن

(٢٢) ترجمهٔ موجز. احمدبن‌كمال (سلطان‌سليمان دورنده ادرنه‌ده دارالشفا طبيب‌اولى)

(٢٣) پندنامهٔ افلاطون (شعرا فصلنده مذكورفردوسىٔ رومى) نكدر ابياتندن

اطبانك بودر پند وكلامى . صاقين افراطله يمه طعامى

(٢٤) كتاب شافى فى‌الطب (٥٠ باب اوزره مرتبدر) توركجه‌در

(٢٥) اقرباذين ـ مركبات ادويه (نائلى)

(٢٦) ترجمهٔ برء الساعة مؤلفى : محمد بن زكريا الرازى ـ مترجمى محمد بن احمد سنه (١٠٦٨) ٢٦ باب اوزره مرتبدر

(٢٧) كنزالصحة الابدانيه اثرمرشدعثمانيه (طرسوسى عثمان‌خيرى افندى) مطبوعدر

(٢٨) كتاب مقبول درحال خيول (فن بيطرى‌يه عائد اولان بو اثر تركى اوچ باب بر خاتمه اوزره مرتب اولوب سلطان مصطفى بن محمدخان دورنده اندرونى فيوضى طرفندن مؤلفدر بر نسخه‌سى بشكطاشده يحيى افندى دركاهى كتبخانه‌سنده واردر .

(٢٩) قانون العلاج وشفاءالامراض لكل‌المزاج (ابوالفضل محمد افندى) نك توركجه اثرى اولوب برنسخه‌سى آياصوفيه كتبخانه‌سنده‌در

(٣٠) ترجمهٔ آفيون قره حصارى فى‌الطب (سلطان محمود اول معاصرى حاجى عثمان بن‌موسى طرفندن توسيعاً مترجم براثر اولوب اون مقاله اوزره مرتبدر)

(٣١) ترجمهٔ كنوزالصحه (چركس مصطفى رسمى افندى) مطبوعدر
(٣٢) رسالهٔ كماليه (بروسه‌ده شيخ كمال‌الدين نامنه مؤلفدر) اونبر باب اوزره مرتب
(٣٣) صندوقة الملفافة فى فن الجراحة) طبخانهٔ عامره معلملرندن اسكدارى محمد سالم افندى طرفندن توسيعاً فرانسزجه‌دن ترجمه ايدلمشدر (سنه ١٢٥٢) ده
(٣٤) (فوائد المنحه فى قواعد الصحة) : عربيدن مترجم براثر اولوب (١٢٨٠)ده طبع ايدلمشدر . نهايتنده لغات طبيه جدولى واردر . مترجمى چلبى پازارى مفتيشى محمد رشيد بن محمد امين افندى‌در . عربى‌يه‌ده فرانسزجه‌دن نقل اولنمشدر .
٣٥ اقرباذين (مفتئ كريد پندى افندى تلاميذندن حانيه‌لى ابوبكر بن مصطفى افندى طرفندن لسان افرنجيدن ترجمه ايدلمشدركه تاريخ ترجمه‌سى (١١١٥) در .
٣٦ طب‌الكيميائى . اطباى عثمانيه‌دن عثمان بن صالح افندى طرفندن مترجمدر .
٣٧ ترجمهٔ مفردات ابن‌بيطار . ترجمه‌سى غزاة عثمانيه‌دن امور بك طرفندن التماس اولونان اثر طبى‌در .
(٣٨) رسالةالشفاء لادواءالوباء (طاش كوپرو زاده‌احمدافندى طرفندن مؤلف‌اولوب (مصرده طبع اولنمشدر .)
(٣٩) منتخب عاليه (سلطان سليم ثالث) معاصرى رضا افندى طرفندن مؤلف توركجه براثردر .

يازدى رضا جمع ايدوب ادويهٔ عاليه
اسمى‌ده تاريخى منتخب عاليه ١٢٠٨

(٤٠) غلائم جراحين . (جراح ابراهيم افندى) ٩١١ده محرردر . يونانجه اولان اصلى (موره) نك (موثون) قلعه‌سنده بولونان ابراهيم افندى طرفندن ترجمه ايدلمشدر برنسخه‌سى (حكيم اوغلو على پاشا) كتبخانه‌سنده‌در .
(٤١) ترجمهٔ طب شاهى (عبدالرحمن بن يوسف) سنان‌بك نامنه محرردر . نسخه‌سى (قليچ على‌پاشا) كتبخانه‌سنده‌در .
(٤٢) ترجمهٔ بيطرنامه (هبةالله)
(٤٣) تفريح الارواح (اون‌بيك‌بشيوز بيتلى‌منظوم‌توركجه اسكى‌براثرطبى اولوب‌ناظمى احمدى‌در برنسخه‌سى اندرون روان اوطه‌سى كتبخانه‌سنده واردر)

(٤٤) مفيدات من الطب (طبيب يوسف بن على) نك مجرباتنه دائر بش باب اوزره مرتب تورکجه اثريدر .

(٤٥) ميزان نبض (اطباى خاصه‌دن محمد امين افندى)

(٤٦) زبدهٔ كليات (سكز باب اوزره مرتب تورکجه بر اثر طبي اولوب وزير مصطفى پاشا نامنه مؤلفدر . مؤلفنك اسمى مصرح دكلدر)

(٤٧) شفاء الناس ودفع الامراض (محمد بن مراد الجراح سنه ١٠٨١ طريقهٔ بدوى‌در ١٣١ باب اوزره مرتب اولوب تورکجه‌در

(٤٨) اختصار تقويم الابدان (عبدالحليم بن عبدالله قواله‌وى) تورکجه سنه ١٠٦٦

(٤٩) ترجمهٔ مالايسع الطبيب جهله (سلطان مراد ثالث عصرنده ديوان عالئ عثمانى كاتبلرندن (حسن بن عبدالرحمن) افندى طرفندن بعض علاوات ايله ترجمه ايدلمشدر . مترجم خطيله اولان نسخه ادرنه‌ده سلطان سليم ثانى كتبخانه‌سنده‌در)

(٥٠) بيطرنامه (محمد بن اسكندر ادرنه‌وى)

(٥١) درمكنون ـ تورکجه ٤٢ بابدر (درويش محمد بن شيخ احمد آقره‌وى)

(٥٢) رسالهٔ حجميه ـ تورکجه ٤ بابدر (محمد بن محمود) سنه ١١٧٠

(٥٣) كتاب طب (عبدالوهاب افندى) اون مقاله اوزره مرتب اولوب اسكى تورکجه‌در

سلاطين عثمانيه زمانلرنده‌کی سراطبالرك فهرستیدر

دوری		اسملری	نصبی	عزلی	ارتحالی	ملاحظات
فاتح سلطان محمد		قطب الدين				
سلطان بایزید ثانی		مهتدی یعقوب			٨٨٩	مؤخراً رتبهٔ وزارته نائل اولمشدر.
»		شروانی زاده شکراه افندی				
»		ازمیدلی محمد محی الدین چلبی	٨٨٩		٩١٠	
»		حاجی حکیم	٩١٠		٩١٣	
»		اخی چلبی محمد افندی بن کمال تبریزی				
»		قیسونی زاده بدرالدین	٩١٣		٩٢٠	قبری سوتلیجه جامی جوارنده‌در .
یاووز سلطان سلیم		سنان الدین یوسف افندی	٩١٨ ربیع الاول		٩٥١	
»	ثانیاً	اخی چلبی محمد افندی بن کمال تبریزی	٩٢٠			
»	ثالثاً	اخی چلبی محمد افندی بن کمال تبریزی			٩٣٠	مصرده امام شافعی جامعنده مدفوندر.
قانونی سلطان سلیمان		محمد چلبی	٩٥١		٩٧٠	
»		سید محمد بن سید احمد ازنکمدی			٩٧٣	شیخ وفا دائره‌سنده مدفوندر .
سلطان سلیم ثانی		قیسونی زاده بدرالدین محمود	٩٧٠		٩٧٦ صفر	خاصکویده مدفوندر .
»		غرس الدین زاده شمس الدین				
مراد ثالث		بکر زاده محمد افندی	٩٨٢	٩٩٢	١٠٢٩	١٠٢٠ ده تقاعد ایدلمشدر .
»		قیسونی زاده محمد افندی	١٠٢٠		١٠٢٠	سوتلیجه‌ده کندی مسجدی جوارنده
»		قیسونی زاده محمود	١٠٢٠	١٠٢٦		
سلطان احمد اول		غلطه‌لی سید محمد افندی				
»		حکیم زاده موسی افندی	١٠٢٦	١٠٣١		
سلطان عثمان خان ثانی		چلبی امیر افندی (سید محمد طیب)	١٠٣١	٠٤٨ ربیع الاول		سلطان مراد رابع طرفندن اعدام اولندی

دوری		اسملری	نصبی	عزلی	ارتحالی	ملاحظات
سلطان مراد رابع		جلبی زین العابدین	١٠٤٨ ربیع الاول	١٠٥٤	١٠٥٤ ذی الحجه	
سلطان ابراهیم اول	ثانیاً	حکیم زاده موسی افندی	١٠٥٤ ذی الحجه		١٠٥٦ ربیع الاول	برنجی دفعه اوله‌رق آناطولی پایه‌سی آلمشدر .
»		جمال زاده محمد افندی	١٠٥٦ ربیع الاول	١٠٥٧ صفر		
»		ساقیزلی عیسی افندی	١٠٥٧ صفر	١٠٥٧ ربیع الاول		
»	ثانیاً	جمال زاده محمد افندی	١٠٥٧ ربیع الاخر	١٠٥٧ جمادی الاخر		
»	ثانیاً	ساقیزلی عیسی افندی	١٠٥٧ جمادی الاخر	» »		
»	ثالثاً	جمال زاده محمد افندی	١٠٥٧ جمادی الاخر	١٠٥٧ شوال		
»	ثالثاً	ساقیزلی عیسی افندی	١٠٥٧ شوال	١٠٥٧ ذی القعده		
»	رابعاً	جمال زاده محمد افندی	١٠٥٧ ذی القعده	١٠٥٧ ذی القعده		
»	رابعاً	ساقیزلی عیسی افندی	» »	١٠٥٨ رجب	١٠٥٩ شوال	
سلطان محمد خان رابع	خامساً	جمال زاده محمد افندی	١٠٥٨ رجب	١٠٦٦ شوال	١٠٦٦ شوال	
»		جلبی صالح افندی	١٠٦٦ شوال	١٠٨٠	١٠٨٠ ربیع الاخر	یکی شهرده مدفوندر
سلطان سلیمان ثانی واحمد ثانی		حیاتی زاده مصطفی فیضی افندی	١٠٨٠ ربیع الاخر	١١٠٣ صفر	١١٠٣ صفر	
»		میخالیجلی حسن افندی	١١٠٣ صفر	١١٠٥ جمادی الاول	١١١٨ شوال	
»		مغربی السید یوسف افندی	١١٠٠	١١٠٥		
»		مدرس محمود افندی	١١٠٥	١١٠٦ جمادی الاول	١١١٨ شوال	
سلطان مصطفای ثانی واحمد ثالث		مهتدی نوح افندی	١١٠٦ جمادی الاول	رجب ١١١٩	١١١٩ شوال	قوجه مصطفی پاشا مدرسه سنده علی پاشا یانده مدفوندر
»		یکی باغچه‌لی محمد افندی	١١١٩ رجب	١١٢٧ صفر	١١٣٦ صفر	شامده مدفوندر
»		عمر افندی	١١٢٧ صفر	١١٣٠ جمادی الاول	١١٣٠ جمادی الاول	منلا کورانیده مدفوندر
سلطان محمود خان اول	ثانیاً	حیاتی زاده مصطفی فیضی افندی	١١٣٦ جمادی الاول	١١٤٨ ذی الحجه	١١٥١	قبری ایوب سلطانده‌در
»		حیاتی زاده محمد امین افندی	١١٤٨ ذی الحجه	١١٥٩		بالاخره شیخ الاسلام اولمشدر

دوری		اسملری	نصبی	عزلی	ارتحالی	ملاحظات
سلطان محمود خان اول		حیاتی زاده محمد سعید افندی	١١٥٩	١١٥٩		
«		منجم باشی احمد افندی	١١٥٩	١١٦١	١١٦٣	
سلطان عثمان خان ثالث	ثانیاً	حیاتی زاده محمد سعید افندی	١١٦١	١١٦٨ جماذی الاول	١١٧١	طائفده مدفوندر
		چلبی مصطفی افندی	١١٦٨ جماذی الاول	١١٧١ صفر	١١٧١	مدللیده مدفوندر
سلطان مصطفی خان ثالث		محمد عارف افندی	١١٧١ صفر	١١٧١		
«		کاتب زاده محمد رفیع افندی	١١٧١	١١٨٢ ربیع الاخر	١١٨٢	
«		محمد امین افندی	١١٨٢ ربیع الاخر	١١٨٧ ذی الحجه		
سلطان عبدالحمید خان اول	ثانیاً	محمد عارف افندی	١١٨٧ ذی الحجه	١١٨٩ ذی القعده		
«		حجی زاده عبدالعزیز افندی	١١٨٩ ذی القعده	١١٩٠	١١٩٧	استانکویده مدفوندر
«	ثالثاً	محمد عارف افندی	١١٩٠	١١٩٧ صفر	١١٩٧ صفر	سلطان سلیم جوارنده مدفوندر
«		حافظ خیرالله افندی	١١٩٧ صفر	١٢٠٠ ربیع الاول	١٢١٠	اسکدارده نصوحی درگاهنده مدفوندر
سلطان سلیم خان ثالث		کورك زاده حسن افندی	١٢٠٠ ربیع الاول	١٢٠٣ ذی الحجه	١٢١٦	قبری اورده شریف زاده محمد ملا جوارنده‌در . مشارالیه عبدالحمید زماننده حکم باشیلق اتمشدر.
«		محمد صادق افندی	١٢٠٣ ذی الحجه	١٢١١ شعبان	١٢١٥ شوال	اسکدارده نصوحی تکیه‌سنده مدفوندر
«		لقمان نعیم افندی	١٢١١ شعبان	١٢١٨ صفر	١٢٢٠ ذی القعده	قبری سلیمیه‌ده‌در .
سلطان مصطفای رابع		مصطفی بهجت افندی	١٢١٨ صفر	١٢٢٢ جماذی الاخر		
«		طوبجی زاده عبدالقادر افندی	١٢٢٢ جماذی الاخر	١٢٢٣ جماذی الاول	١٢٣١ صفر	
سلطان محمود خان ثانی		لقمان زاده مسعود افندی	١٢٢٣ جماذی الاول	١٢٣٢ ذی الحجه	١٢٣٦ محرم	
«	ثانیاً	مصطفی بهجت افندی	١٢٣٢ ذی الحجه	١٢٣٧ رجب		
«		بندرکلی زاده مصطلح محمد سعید افندی	١٢٣٧ رجب	١٢٣٨ ذی الحجه		حیدر پاشاده مدفوندر
«	ثالثاً	مصطفی بهجت افندی	١٢٣٨ ذی الحجه	١٢٤٩ ذی القعده		سکدارده نصوحی تکیه‌سنده مدفوندر
«		عبدالحق افندی	١٢٤٩ ذی القعده	١٢٥٢ ذی القعده		
«		احمد نجیب افندی	١٢٥٢ ذی القعده	١٢٥٥ ذی القعده		

آلتنجی فصل — ریاضیون فصلی

— آ —

آتماجه (حاجی) :

ریاضیون عثمانیه‌نك قدماسندن برذات اولوب کنیه‌سی (محی الدین محمد بن حاجی آتماجه) در. قواعد حسابیه‌یی مبین تورکجه (مجمع القواعد) اسمنده‌کی اثرینی زمان شیخوختنده تألیف ایلدیکنی وتاریخ تألیفنك (اخر زمان) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (٨٩٩) اولدیغنی بالمناسبه اثرینك دیباجه‌سنده ذکر ایدیبور . بوکتابه برده تتمه یازمشدر .

اثرمذکور اوچ شق‌اوزره اولوب شق‌اول حساب صحاحدن شق‌ثانی حساب کسوردن شق‌ثالث مسائل شتی عنوانیله قرق عدد مسائل حسابیه‌دن باحثدر .

آکاه پاشا (ارکان حربیه میرلواسی یوسف آکاه پاشا) :

علوم ریاضیه متخصصلرندن برذات اولوب (ایوب) ده تولد ایتمشدر. مکتب حربیه‌دن نشانتدن صوکره مختلف مواقع وخدماتده وبوجمله‌دن اوله‌رق (پارس) آتاشه میلته‌رلکیله مکتب عثمانی مدیریتنده ایفای خدمت ایتمشدر . مکتب حربیه‌ده معلملکی اثناسنده (مناظر) ، (سطح راقم) ، (اصول کولکه) اسملریله یازدیغی رسائلی طبع وتدریس اولونمشدر . بونلردن باشقا غیر مطبوع آثاری‌ده اولدیغی مرویدر. (١٣١٤) تاریخنده (حلب) ده ارتحال ایتمشدر. حسن تقریره مالك برذات ایدی . (ییلدیز) کتبخانه‌سنده تعیین اوقات صلاته دائر براثری‌ده واردر .

ا

اخ زاده محمد بن حاجی سلیمان :

سلطان بایزید ثانی‌دوری‌ریاضیونندن اولوب (بروسه) لیدر. (محمد بن محمدطوسی)نك هیاتدن (بیست باب) اسمنده‌کی اثرینی متنی کبی فارسی‌العباره شرح ایتمشدرکه بر نسخه‌سی (آیا صوفیه) کتبخانه‌سنده موجوددر.

ابراهيم زاده :

فاتح دورى ارباب معارفندن ومحاسبيندن اولوب (مفتاح كنوز ارباب القلم) اسمنده فارسى العباره علوم رياضيه‌نك حساب قسمنه عائد براثرى واردر .

ابراهيم بن محمد

علوم رياضيه‌نك بالخاصه هيأت شعبه‌سنده معلومات واسعه اربابندندر . ايكى جبهه‌لى معدنى برلوحه اوزرينه ماهرانه بر صورتده ترسيم ايلديكى (اسطرلاب) آلتى اسكوبده‌كى ملامى دركاهنده منظور عاجزانهم اولدى . بو آلتك صاحب ترجمه يديله ١٠٩٨ تاريخنده درسعادتده كوپريلى محمد پاشا مدرسه‌سنده اعمال وترسيم ايدلديكى منقوشدر. مذكورلوحه معرفت عاجزانه‌مله مناستره كوتوروله‌رك عصريمز علوم رياضيه و هيأت متخصصلرندن آتى الترجمه استاد اكرم بروسه‌لى (على صلحى) بكه كوسترلمش واصول استعماله دائر رساله مخصوصه قلمه آلنوب اوسكوبه كوندرلمشدر .

اسماعيل بن سيد ابراهيم آمدى .

فضلاى قضاتدن ومنتسبين رياضيه‌دن برذات اولوب ١١٢٤ ده مدينهٔ طاهره قاضيسى ايدى. سياست شرعيه‌دن باحث (الدرالنفائس فى زجرالاشرار والخبائث) اسمنده بر اثريله (زبدةالاعمال فى عمل اسطرلاب الشمال) نامنده براثر رياضيسى واردر .

ابراهيم بك (طوراوه پاشا زاده) :

آتى الترجمه (چينارى اسماعيل)افنديك (قاسينى) زيجنى (١٢٣٧)دن(١٢٤٠) تاريخنه قدر (تسهيل زيج قاسينى) اسميله شرح وتذييل ايتديكى كبى فرانسزجه‌دن بر (مثلثات) ترجمه ايتمشدر . برده آلتى باب اوزره مرتب رساله ارتفاعى واردر . زماننده منجم باشى ايدى (١٢٤٨) تاريخنده ارتحال ايده‌رك سيليورى قاپيسى خارجنده (سيد نظام) دركاه شريفى حظيره‌سنه دفن ايدلدى .

اسحاق افندی خواجه :

متأخرین علماء عثمانیه‌نك اشهری اولوب نارته‌لیدر. السنهٔ شرقیه‌ایله اوروپا لسانلرندن بر قاچنه آشنا اولدیغی کبی علوم متنوعه‌ده وعلی‌الخصوص علوم ریاضیه وفنون حکمیه وطبیعیه وهیأت ونجومده یدطولی صاحبی ایدی . ۱۲۳۹ دن ۱۲۴۴ تاریخنه قدرده دیوان همایون ترجمانلغنده بولنمشدر . اوروپا لسانلرندن اك اول تورکجه‌یه کتب فنیه ترجمه ایدن بوذات اولوب کتب فنیهٔ غربیه‌یه دخی واقف بولنمغله اصطلاحات فنیه‌یی تطبیقه ومقابللری اولمیان اصطلاحات فنیه‌یه دخی اسم تعیيننه موفق اولمشدر. الحاصل فنون جدیده‌نك لسانمزه نقلنه چالیشانلرك رئیسی وامامیدر. طول مدت مهندسخانهٔ بری همایون باش خواجه‌لکنده بولونوب ۱۲۵۰ تاریخنده حجازدن عودتنده سویشده رحلت ایلدی . بوقدر مشاغل آره‌سنده اوچ آی ظرفنده حفظیده اکمال ایله‌مشدر . بوکذرکاه فناده ممکن مرتبه نام بااحترامی فراموش اولنمامق وجلب دعای خیره سبب اولمق ایچون مهندسخانه‌نك برآز اوسننده‌کی قبرستانده مشارالیهك سنك قبری اولمق اوزره مکتب طرفندن بر طاش دیکیلمشدرکه (دیوان همایون سابق سرخلیفه‌سی ومهندسخانهٔ همایون باش خواجه‌سی الحاج حافظ اسحاق افندی) دیه محرردر . ۱۲۴۶ سنه‌سنده باش خواجه اولدیغی زمان بعض غیرتسز وبضاعه‌سز معلملری تبدیل ایده‌رك یرلرینه اهل ودرایتلیلرینی تعیین ایتمشدر حتی عهده‌سندن حساب معلملکنی نزع ایتدیکی برکیمسه‌یی رجا ایچون اسحق افندی مکتبده طعام ایدرکن سفره‌ده برلکده اوطوران خواجه‌لردن بری افندم حسن افندی داعیکزك درسنی آله‌رق رزقنه مانع اولدیکز دیمه‌سی اوزرینه یرده طوران یمك طبله‌سنك ایچنده‌کی صحنه کوزلرینی دیکه‌رك بکلمکده اولان کدیلری کوستره‌رك اویله ایسه شو صحنك قپاقلرینی قالدیریکزده کدیلرك رزقنه مانع اولمه‌یکز دیه مجمل برجواب ویرمشدر .

بعض تراجم احوال کتابلرنده حال صباوتده ایکن (نارته) ده اهتدا ایلمش برموسوی زاده اولمق اوزره کوسترلمش ایسه‌ده عصرمز تراجم احوال علماسندن کتابی شهریاری عصمت افندی مرحوم (قارلوه) لی بر مسلمان زاده اولدیغنی تحقیقات موثوقه‌سنه عطفاً محررعاجزه حکایه ایتمش و ۱۲۵۰ تاریخنده مکه‌ده رحلت ایتدیکنی‌ده علاوه ایلمش ایدی .
مرحوم مشارالیه عرب ، فرس ، تورك ، عبرانی ، لاتین ، روم لسانلرینه واقف ایدی .
ترجمهٔ حالیله آثار متنوعه‌سنه دائر (قاموس ریاضیات) ده تفصیلات لازمه مندرجدر .

مرحومك مطبوع آثاری شونلردر :

١ (نصب الخيام) فن حربه دائر اولوب ١٢٤٢ ده طبع اولنه‌رق ضابطان عسکری‌یه توزیع اولنمشدر.

٢ (مجموعهٔ علوم ریاضیه) علوم ریاضیه‌نك بالجمله شعباتیله برابر هیئت، حکمت، کیمیایه دائرده معلوماتی جامع اولوب درت جلد اوزرینه‌در وریاضیون ایچون قیمتلی بر اثردر .

٣ (تحفة الامرا) اردو قورمق وقلاعی محافظه ایتمکدن باحثدر. نهایتنده شکللری‌ده واردر. (١٢٤٣) ده طبع اولونمشدر. ایکی مقاله برخاتمه اوزرینه مرتبدر .

٤ (اصول استحکامات) .

٥ (عکس المرایا فی اخذ الزوایا) (اوقتاند)، (سکستاند) کبی آلات رصدیه‌نك اصول استعمالندن باحثدر .

٦ (اصول الصباغة) ایکی مقاله اوزره مرتب اولوب برنجی مقاله آلات ناریه‌نك اصلح وجه اوزره انشا واعمالنده استعمال اولونان معادنك طبیعتلرندن باحث اوله‌رق ایکی فصلی شاملدر . مقالهٔ ثانیه‌ده طوب اصاغه‌سنه دائر اولوب بش بابی حاویدر . بو اثر حقنده (احوالنامهٔ مؤلفات عسکریهٔ عثمانیه) ده ایضاحات لازمه واردر .

٧ (کره رساله‌سی) .

٨ (حکمت) لسان عربی اوزره‌در .

٩ (دکز لغمی رساله‌سی) .

١٠ (آلات کیمیویه رساله‌سی) .

١١ (قواعد رسامیه) تخطیط اراضی قواعدینی‌ده جامعدر. بر نسخه‌سی مهندسخانهٔ بریٔ همایون کتبخانه‌سنده موجوددر.

١٢ (اوقتانت) آلتنك تعریفات واصول استعمالنی مبین رساله .

بوندن باشقا بعض رسائلی اولدیغی مرویدر .

٢، ٣، ٤، ٥، ٦ نومرولی اثرلر اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر.

اشرف بك (بیکباشی) :

امرای بحریه و ریاضیون معروفه‌دن بر ذات اولوب شهیردر . (١٣١٠) تاریخنده (مکه) ده ارتحال ایله‌دی. علوم ریاضیه‌یی (اشرف پاشا) دن اوده خلیل افندیدن اوده (کلنبه‌وی) مرحومدن اخذ ایتمشدر .

آثاری :

(١) لوغاریتمه وجد اول فلکیه : (١٣٠٧) ده بحریه مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر .

(٢) هیأت فلکیه : هیأته دائر معلومات مفصله‌یی جامع برأثر قیمتدار اولوب مسوده‌سی ریاضیون عثمانیه‌دن پیاده بیکباشی‌لغندن متقاعد (ضیا) بکده‌در .

(٣) خواجه‌سی اشرف پاشانك ارتفاع استخراجی لوغاریتمه‌دن داها اسهل بر صورتده اولمق اوزره ابداع ایتدیکی وفقط اکمال ایده‌مه‌دیکی جدولك اکمالیدرکه مسوده‌سی الیوم منجم باشی اولان (قارلووه) لی (حسین حلمی) افندی‌ده‌در .

ابراهیم افندی (جبرجی بیکباشی ابراهیم افندی)

زمانمز علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب مکاتب عسکریه‌ده اکمال تحصیلدن صوکرا مدت مدیده طبیهٔ شاهانه وسائر مکاتبده ریاضیه تدریس ایلدی ١٣٢١ ده ارتحال ایده‌رك (مرکز افندی) جوارینه دفن ایلدی (جبرمدرسی) ایله مسائل حسابیه‌یه دائر (اسئله واجوبهٔ حسابیه) اسملرنده مطبوع أثرلری اولدیغی کبی رسائل موقوته‌دن (خزینهٔ فنون) ایله‌ده (تثلیث زوایا) بحثنه دائر اوزون برمقاله نشر ایتمشدر .

— ب —

بدرالدین محمد المارديني : [٠]

سبط ماردینی شهرتیله بنام اولوب علماء ریاضیون عثمانیه ایچنده باخصوص هیئت شعبه‌سنده اثر بازان ذواتدندر . اواخر عمرنده مصره رحلتله جامع ازهره موقت اولمشیدی . وفاتی (٩٠٢) ده‌در . مؤلفاتی (کشف الغوامض فی علم الفرائض) (لمعة الحساب) (تصحیح المساحة فی طرف الجیب من الربع) (قرة الناظر فی معرفة وضع خطوط فضل دائر) (قرة العین فی بیان المذهبین فی علم الفرائض) (لمعة الشمسية على تحفة القدسية) (رسالة العمل بالربع المجيب) (اظهار سر المودوع) (كفاية القنوع فی العمل بالربع المقطوع) (طراز المذاهب) (شرح یاسمینیه فی علم الجبر والمقابله) (مقاصد الطلاب فی معرفة المسائل بالحساب) (تحفة الاحباب فی الحساب) (نصاب الجبر والمقابله)

---

[٠] ٧٢٨ ده وفات ایدن احمد شرف الدین ماردینی‌ده فضلای ریاضیون‌دن بر ذات اولوب (نظم الدرر فی معرفة منازل القمر) اسمنده برأثری واردر .

(تدریب العامل بالربع الکامل) (لقط الجواهر فی تحدید الخطوط والدوائر) (الدر المنثور فی العمل بربع الدستور) (الطرق السنیة فی العمل بالنسبة السنیة) (الفتحیه فی الاعمال الجیبیة) (حاوی المختصرات فی العمل بربع المقنطرات) (رسالة فی رسم المنحرفات علی الحیطان) (نظم الجواهر الغالی فی العمل بالربع الشمالی) ایله شیخ شهاب الدین احمد بن المجدی نك (کشف الحقائق فی حساب الدرج والدقائق) نی اختصار ایدەرك (دقائق الحقائق فی حساب الدرج والدقائق) تسمیه ایلەمشدر. اشبو آثاردن (کفایة القنوع) ایله (تصحیح الساعة) (ربع مجیب) رسالەلری برآرادە اولمق اوزرە (نائلی) رسالەلریله برابر (۱۲۷۰) تاریخندە طبع ارلنمشدر.

بدرالدین محمد بن اسعد استانبولی

استانبولدە یتیشن فضلای ریاضیوندندر. (تثلیث الزاویه وتسبیع الدائره) و (عمل المسبع وغیره من ذوات الاضلاع الکثیره) (شرح بعض مقالات اقلیدس) اسملرندەکی اثرلری تحریر ایلەمشدر. (ریحانة الروح فی رسم الساعات فی معرفة الاوقات) (تحریر المناظر الاقلیدس) (شرح خلاصة الحساب) جملهٔ آثارندندر .

بهاءالدین پاشا

شهیدر . مکتب حربیەدن ارکان حرب یوزباشیلغیله نشأت ایدەرك بالترقی چاناققلعه ردیف فرقەسی قوماندانلغنه تعین اولونمشدی ۱۳۳۰ تاریخندە متقاعداً استانبولدە ارتحال ایتدی . اوق میدانی قربندە (سنان پاشا) قبرستاننده پدری خیری بکك یانندە دفن ایدلدی. (دمیریوللری وطرق عادیه ایچون کذرکاه تعیینی) (عملیات ترابیه) (طرق عسکریه) کبی آثار ریاضیەسی طوپچی ومهندس مکتبلرندە طول مدت معلملکی واردر .

پ

پیر محمود صدقی افندی

سلطان بایزید ثانی دوری فضلا وریاضیوندندن خیرالدین افندینك تلمیذی اولوب (ادرنه) لیدر . استادینك (مفتاح کنوز ارباب قلم ومصباح رموز اصحاب رقم) اسمندەکی اثر ریاضیسنی توسیعاً ترجمه ایلەمشدرکه برنسخەسی شهید علی پاشا کتبخانەسندە واردر .

ت

توحيد افندى (سيد احمد توحيد افندى)

اشرف رومى حضرتلرينك احفادندن بروسه‌لى شيخ مصطفى افندى‌زاده شيخ اسماعيل حقى افنديك اوغلودر . والده‌سى‌ده ترجمهٔ حالى شعرا فصلنده محرر (نجارزاده شيخ رضا) افنديك مخدومى شيخ صديق افنديك كريمه‌سيدر. تولدى استانبولده‌در . مشهور كتخدا زاده عارف افنديدن اخذ علوم ايتدكدن صوكره طريق تدريسه داخل وسرعسكر اسبق بروسه‌لى داماد سعيد پاشايه كتابجى اولدى . صوك مأموريتى اوقاف همايون ناظرلغى‌در. (جانان ايلنده بولدى توحيد صفاى وحدت) مصرعنك دلالتى اولان (١٢٨٦) ده ارتحال ايده‌رك جدى (نجارزاده) تربه‌سنه دفن ايدلدى. علوم دينيه‌ده فنون عربيه‌ده يدطولى‌سى عفت وفضيلتى مسلم ايدى . قوناغنده منتسبين معرفته صباح آقشام علوم متنوعه تدريس ايدردى . شعر و نثرى‌ده مكملدر . مجموعهٔ اشعارى محترق اولمشدر. تذكرهٔ فطين‌ده :

رجاى وصلتكله جستجولر هپ سنكچوندر
ره‌عشقكده بذل آبرولر هپ سنكچوندر .

آثارى :

(١) تلخيص الاعمال : هندسهٔ عمليه ، فن مساحه ، فن تسطيح، فن استحكام مسائلنه دائر اولوب ١٢٤٥ ده اكمال ايله‌مش و (١٢٧٠) ده طبع ايدلمشدر .

(٢) مجموعة الفرائد ولب الفوائد: هندسهٔ عمليه‌وفن مساحه‌دن باحثدر. بو اثرك مختصرى اولمق اوزره بر رساله‌سى داها واردر .

(٣) مرآت السما : فن هيأتدندر .

(٤) حل الاصعب فى تضعيف المكعب :

(٥) نخبة الحساب : ملا جمشيدك اثرندن مترجم اولوب ١٢٧٠ ده طبع ايدلمشدر . خط دستيله محرر حسابيله هندسه‌سى راغب پاشا كتبخانه‌سنده‌در .

توفيق پاشا (ويدينلى حسين توفيق پاشا)

زمانمزده‌كى عثمانلى رياضيونك بحق رئيسى عد اولنور بر مشير معارف سمير ايدى

١٢٧٦ ده ارکان‌حرب یوزباشیلغیله مکتب‌فنون حربیه‌دن نشأتله اولا (آتاشه‌ملیتر) لکله پارسه عزیمت وایکی سنه صوکره درسعادته عودتله مکتب حربیه‌ده ریاضیه خواجه‌لکی ایده‌رك علی‌الاصوله ترفیع رتبه‌لره مظهر اولمشلر ومالیه نظارتی، آمریقا سفارتی، نافعه نظارتی کبی مهم مأموریتلرده ایفای خدمت ایده‌رك یاور اکرم عنوانه‌ده نائل اولمشلر ایدی ١٣٠٩ ده ارتحال‌ایلدیلر جوار حضرت‌خالدده‌ایکه‌جاده‌سندن فریدون بك تربه‌سنه کیدن سوقاغك صاغ طرفنده مدفوندر. باشلیجه اثرلری شونلردر:

(ذیل اصول جبر) (جبر اعلا) (ماکنه) (جبر خطی) ایله ره‌و ایسلاند نام تاریخ‌جمیتی‌اعضالغنه‌تعیین‌اولوندقلری زمان‌فرانسزجه‌ایراد‌ایتدکلری (ممالك‌عثمانیه‌واسلامیت) اسمنده‌کی نطقلرینی حاوی اولان رساله‌دن عبارتدر (حساب مثنی) اسمنده انکلیزجه مقبول بر اثری‌ده اولدیغی (مرآة مکتب حربیه) ده مذکوردر.

اخیراً (معلملر مجموعه‌سی) نك ایکنجی‌سنه‌سنك (٢٢) نجی صاییسنه مفصل ترجمهٔ‌حالی قونولمشدر.

ث

ثاقب محمد افندی (خواجه)

علماوریاضیون عثمانیه‌دن و (سینوب) ده دفین‌خاك (سیدبلال) حضرتلرینك نسلندن اولوب‌شهریدر. علوم‌عربیه‌یی علمای‌بنامدن (یسنجی‌زاده عثمان) افندیدن وفنون‌ریاضیه‌یی‌ده (کلنبوی) مرحومدن اوقومشدر ١٢٢٨ تاریخنده وفات ایده‌رك حضرت خالد جوارنده شیخ الاسلام خواجه سعدالدین افندینك مدفون بولوندیغی درکاهك یول کنارنده برادر زاده‌سی یعقوب افندی قربنه دفن‌ایدلدی. مهندس‌خانه قوله‌سنه‌وضع اولونان بویوك‌ساعت جیرهٔ دستیٔ مهارتیدر مهندس خانه‌نك بنام معلملرندن ایدی.

ج

جیناری اسماعیل افندی (خلیفه‌زاده)

اون ایکنجی عصر هجریده استانبولدن یتیشن منجمینك اکملی اولوب (مقابلهٔ پیاده سرخلیفه‌سی) افندینك مخدومیدر. (جیناری) لقبیله شهرتنه بادی (صولو مناستر)

جوارنده (سنجقدار خیرالدین) نام‌دیکر (چینار) محله‌سنده اقامتندن ناشیدر. هنوز کنج ایکن علوم ریاضیه‌ده واول زمانلر بونك لازمهٔ طبیعیه‌سی حکمنده اولان استخراج احکام فلکیه‌ده پك زیاده کسب اقتدار ایتمش اولمه‌سنه مبنی سلطان مصطفای ثالثك مظهر توجهی اولمشدی . برزمان (لاله‌لی) ده موقت اولدی حالا بو جامعده مشهور اولان بسیطه‌لر بو ذاتك چیره‌دستیٔ مهارتیدر ترسیم ایتدیکی ارتفاع تخته‌لری‌ده قیمتداردر (قاسینی) زیجندن صوکره (لالاند) زیجنی الك دفعه موقع تداوله قویان بو ذاتدر . مصطفای ثالثك امریله (قاسینی) زیجنی (١٤) مطلب اوزره توسیعاً ترجمه و شرح ایده‌رك (تحفهٔ بهیج رصینی ترجمهٔ زیج قاسینی) اسمنی ویرمشدر . صاحب ترجمه‌نك ترجمهٔ حالیله آثارینه دائر مهرهٔ ریاضیون عثمانیه‌دن (صالح ذکی) بکك (قاموس ریاضیات) نده تفصیلات لازمه واردر .

(لالاند) ك اوچ جلددن عبارت اولوب (استرونومی دولالاند) دنیلن اثرك جلد اولنی ترجمه ایده‌رك (لالاند زیجی) تسمیه ایتدیکی اثرك ارقامنی ابجد حروفاتنه تبدیل ایله‌مشدرکه احمد ضیابك نزدنده‌در .

(رسالة فی تأخر غروب الشمس عن الوقت المستخرج بالمواقیت المستعملة فی ایادی الناس) اسمنده براثری دها واردر .

ح

حسین بن حسن قونوی

سکزنجی عصرهجری ریاضیوننددن (٨٣٣) تاریخنده تألیف ایتدیکی (روضة المنجمین) اسمنده‌کی اثرنده علم نجوم یعنی علم هیئاتله احکام نجومه دائر تعریفات مفصله واردر .

حسین حسنی افندی (مؤمن زاده)

سلطان عثمان وسلطان محمود اول دوری ریاضیونندن اولوب علم ارقامدن فصول مختلفه اوزره تورکجه (مرآة القلوب) اسمنده اثری واردرکه برنسخه‌سی بشیکطاشده یحیی افندی درکاهی کتبخانه‌سنده موجوددر کندیسی شهری ومأمورین مالیه‌دن ومنجم ثانی ایدی .

راصد مشهور (لالاند)ك زیجنی‌ده آلتی باب اوزره توسیعاً ترجمه ایتمشدر .

حاجی محمود افندی

نیش سرکرده‌لرندن ۱۱۷۳ ده وفات‌ایدن حاجی‌حسن چاوشك اوغلی اولوب پدرینك حیاتنده تحصیل علوم ایچون مصر القاهره‌یه عزیمتله طول مدت جامع ازهرده شیخ حسن الجبرتی الحنفی‌دن علم نجوم و هیئت تدرس ایتمشدر . سلطان عبدالحمید خان اولك اواخر سلطنتنه طوغری استانبوله کلش و التفات پادشاهی‌یه مظهر ازله‌رق کندیسنه واولادینه مشروط اولمق اوزره سلیمانیه موقتلکی ایله برابر سلیمانیه‌نك دوکمه‌جیلر طرفنه ناظر اولان میدانه چیقان مردیونك اوزرنده‌کی خانه احسان بیورلمشدر . اورادە اولدقجه مهم اولان کتبخانه‌سنك ایچنده و برچوق آلات رصدیه آره‌سنده سنین وفیره اقامت ایتدکدن صوکره بالوفات کندی شاکردی اولان شیخ الاسلام عارف حکمت بکك نوح قویوسنده واقع تربه‌سی حظیره‌سنده دفن اولونمشدر .

سنی طقسانی متجاوز ایدی . سنك مزارنده مخدومی سلیمانیه موقتی خطاط حاجی مصطفی افندی امضاسیله شو کتابه محکوکدر: « هذا قبرالحاج محمود بن الحاج حسن‌النیشی الموقت بجامع السلطان سلیمان خان علیه الرحمة والغفران . المتوفی فی ۲۰ ربیع‌الاخر سنه ۱۲۲۳ » علوم‌ریاضیه‌یه دائر تألیف ایتمش‌اولدیغی آثاردن بالکز شورسائل‌کورلمشدر:

١ — رسالة فی رسم الکرة ... عربی

٢ — دربیان تقدیم خواص ، که تقویم ارقام وحروف کویند ... ترکی

٣ — قاعدهٔ استخراج خسوف ... ترکی

٤ — قاعدة فی استخراج الکسوف ... ترکی

٥ — قاعدة فی وضع جدول اختلاف المنظر

٦ — حرکات الکواکب الثابتة

حسین رفقی افندی

قریم مضافاتندن‌طمان بلده‌سندن اولوب شام‌والیلکنده ارتحال‌ایدن مشیر امین‌پاشانك پدریدر . مهندس خانه‌نك تاریخ کشادی اولان ۱۲۱۰ سنه‌سندن اعتباراً یکرمی ایکی سنه باش خواجه نامیله تدریس فنون متنوعه ایله‌ین مهرهٔ ریاضیون عثمانیه‌دندر. اوزمانکی طلبه آره‌سنده (بویوك حسین افندی) شهرتیله معروف ایدی . مؤلفاتی ۱۲۰۹ ده

طبع اولنان (لغم رساله‌سی) [١] و ١٢١٢ ده طبع اولنان اصول هندسه ایله (مثلثات مستویه) (امتحان المهندسین) (اصول استحکامات) (اصول انشاء طریق) (مجموعة المهندسین)(تلخیص الاشکال) (المدخل فی الجغرافیا) عربی (ارتفاع رساله‌سی)(خبره جدولی) وسائره‌در . برده عربی العباره (فریدة المنیرة فی علم الکرة) اسمنده یازمه بر اثری واردر . ١٢٣٢ ده مدینهٔ منوره ابنیهٔ مقدسه‌سنك تعمیرینه مأموراً اعزام اولوندقلری زمان اوراده وفات ایله‌دی . مکتب حربیه درسلرینك تنسیقنده بویوك همتی کورلمشدر . (مجموعة المهندسین) ی ١٢١٧ ده (تلخیص الاشکال) ی ١٢٣٩ ده مصرده (اصول هندسه) ایله (مدخل جغرافیا) سی و(مثلثات مستویه) سی‌ده استانبولده طبع اولونمشدر .

(مجموعة المهندسین) حقنده عسکری موزه‌سی مدیری احمد مختار پاشانك (احوالنامهٔ مؤلفات عسکریهٔ عثمانیه) سنده ایضاحات لازمه واردر .

حسین افندی (مصرلی‌جی زاده)

مهندسخانهٔ همایونده سرخلیفه‌لك وظیفه‌سیله فنون ریاضیه تعلیم ایدن ریاضیون عثمانیه‌دن بر ذات اولوب ١٢٣٧ تاریخنده (تثلیث زوایا) یه دائر مطبوع رسالهٔ مستقله‌سی واردر . ریاضیونك معلوملری اولدیغی اوزره بر زاویه ویا برقوسك مساوی اوچ قسمه تقسیمی ، برمکعبك ضلعنه مساوی برمکعب آخرانشاسی ، بر دائره‌یه مساوی مربع ترسیمی الیوم حل اولونه‌میان مسائلدندر . حسین افندی مرحومك رساله‌سنکده اساساً مقصدی تأمین ایده‌مدیکی زمانمز ریاضیون عثمانیه‌سنك رئیس الرؤساسی مقامنده اولان ودینلی توفیق پاشا مرحومك بو ماده‌یه دائر مقالهٔ فاضلانه‌لریله‌ده مثبتدر .

حاجی حسین رفقی پاشا (قریوه)

مهندسخانهٔ بری همایون خواجه‌لرندن علی بکك مخدومیدر . پدرینك معلم بولوندیغی مکتبده تحصیل ایده‌رك (١٢٦٣) تاریخنده بش آلتی رفیقیله برابر اکمال تحصیل ایچون (ویانه) یه کوندرلدی . اثنای تحصیلده تاریخ عثمانی‌یی (نمچه ـ المانجه) یه ترجمه ایله‌مش

[١] ١٢١١ ده یازلمش برنسخه‌سی مناستر کتبخانه‌سنده موجوددر .

وایمپراطور طرفندن مظهر تقدیر اوله‌رق شرفنه بر ضیافت ویرلمشدر . اکمال تحصیلدن صوکره استانبوله‌عودتله دوائر ومکاتب عسکریه‌ده ایفای‌وظیفه ایله‌دی. (۱۳۲۹) تاریخنده ارتحال ایده‌رك فاتح تربهٔ شریفه‌سی خظیره‌سنه دفن ایدلدی .

آثاری : تسویهٔ طرق ، استحکامات جسیمه ، طوپچیاق فنی . صوك اثری سلطان احمد سرکیسنده تشهیر وتقدیر ایدلمشدی .

حاجی محمد آغا بن عبدالله آماسیه‌لی

سلطان سلیمان قانونی شهزاده‌لرندن سلطان (مصطفی) نك آماسیه والیلکی زماننده معیتی مأمورلرندن برذاتدر. امضاسی (الحاج محمد عن جماعة مهتران) دیه یازدیغنه کوره شهزادهٔ مشارالیهك مهترانی میاننده اولدیغی آکلاشیلیور .

باش طرفی قواعدوفوائد ومابعدی مسائل‌حسابیه‌دن باحث (شمس‌الیلان) اسمنده‌کی اثرینك نهایتنده‌کی منظومه بروجه آتیدر :

معرفت رومندن آچدك نقابی
عیان ایتدك مسائل حسابی
آماسیه‌ده قیلدك فتح بابی
سحابندن چیقاردك آفتابی
دنیلدی بایزید پاشاده تاریخ
یازوب ویرك امیره بوکتابی
سنه ۹۵۳

کوپروده جامعی ایله مکتبی اولدیغی وبوراده مدفون بولوندیغی مرویدر .

حسن فؤاد پاشا (زاده اوغلو سفر پاشا حفیدی)

چرکس قبیله‌لرینك (بژه‌دوغ) قبیله‌سی بکلرندن حرالافکار متانت‌اخلاقیه‌اصحابندن بر ذات اولوب مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره قرق سنه مکاتب عسکریه وملکیه‌ده علوم ریاضیه تدریسیله امرار حیات ایله‌دی. (۱۳۲۹) تاریخنده متقاعداً درسعادتده ارتحال ایده‌رك قلیچ علی پاشا جامعی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

(هندسهٔ مسطحه) ، (هندسهٔ مجسمه) ، (هندسهٔ رسیمه) ، (هندسهٔ مرقه) ، (عملی هندسه و رسم خطی) کبی آثار مطبوعه‌لری وار ر . صوك مأموریتی مکتب اعدادیٔ عسکری درس نظارتی ایدی .

خ

خلیل فائض افندی

(استانبول) دن یتیشن علما وارباب فندن فوق العاده ذکی برذات اولوب ١٠٨٥ تاریخنده یدی قله محله‌سنده (جابی زاده مصطفی افندی) صلبندن دنیایه کلدی . ابتدائی تحصیلی بیتردکدن صوکره آلی و عالی تحصیلی زمانی فضلاسندن قره خلیل ، بوستان صالح ، مستجی‌زاده عبدالله ، مطولجی افندیلردن وقواعد فارسیه‌یی‌ده (نشاطی دده) دن پارلاق برصورتده اکمال ایده‌رك معروف اولان اصول دائره‌سنده تدریسه باشلادی . و آز زمانده درسنه پك چوق علم طلبه‌لری طوپلاندی .

برآرالق شعرله‌ده اشتغال ایلیوب معاصری بولوندیغی شعرانك تحسینی جلب ایده‌جك درجه‌ده شاعرانه اقتدار کوستردی . ینه بو آرالق علوم ریاضیه تحصیلی لزومنی‌ده تقدیر ایده‌رك زمانی ریاضیوندن بونقصانی‌ده اکمال ایله‌دی . ایشته بووجهله برطرفدن شاکردلرینی تدریس ایتمکله اسملری آشاغیده مذکور آثاری تألیف ، برطرفدن‌ده فنون ریاضیه‌ده‌کی تتبعاتی تعمیق ایله‌مکله مشغول ایکن مع التأسف سودا علتنه مبتلا اوله‌رق بالطبع تدریس عالمندن چکیلدی . اجازه آلمایه باشلایان طلبه‌سی‌ده ناچار تحصیل شرفندن محروم براقدی .

برآز صوکره ١١٣٤ تاریخنده منتحراً وفات ایده‌رك یدی قله قاپیسی دیشاریسنده‌کی لیریشخانه مزارستاننده باباسی یاننده دفن ایدلدی . (رحمةالله علیه)

شاعرلکد کی اقتدارینه نمونه اولمق اوزره (شقایق) ذیلی (شیخی) دن آتیده‌کی غزلی نقل اولوندی :

بزکه دلدن امل راحتی دور ایله‌مشز
چکیلوب کوشهٔ غمکاهه حضور ایله‌مشز

فیض توفیق ایله پیچیده ایدنجه نیجه‌کز
بخچهٔ شخص غم و محنته دور ایله‌مشز
فکر دیدار ایله خدمتکه ایام ایچره
کشتزار املی مزرع مور ایله‌میشیز
حالدن دیده‌یی حیفاکه ایدوب بزتحویل
محو نظارهٔ دیدار امور ایله‌میشیز
کوستروب بزم بلاغتده ید بیضائی
(فائضا) عرصه‌که عالمی طورایله‌مشز

آثاری :

١ — علم تفسیردن (سورهٔ یونس) ده‌کی (وجاوزنا ببنی اسرائیل‌البحر) آیت کریمه‌سنك تفسیرینی مبین رساله .

٢ — معانی و بیاندن تلخیص شرحی اوزرینه (فناری زاده حسن چلبی) نك بین‌العلماء مشهور حاشیه‌سنك اکثر مباحثنه تعلیقات .

٣ — علم آداب مناظره‌دن (حسینیه) رساله‌سنه شرح .

٤ — مولوی فضلاسندن (نشاطی ده‌ده) نك قواعد فارسیه‌سنه شرح .

٥ — علم معانیدن (علاقه) رساله‌سنه شرح .

٦ — مص دخان ، شرب قهوه ، بلع آفیونه دائر رسالهٔ مخصوصه .

٧ — قرنیه تعریفنه دائر رسالهٔ مخصوصه .

٨ - (علم نجوم ـ هیأت) ده مناقشاتی داعی بعض مباحثك حلنه دائر (فتوح علائیه) اسمنده اثر مخصوص .

٩ — علم کلامدن (خضر بك) مرحومك (نونیه) قصیده‌سنه شرح .

١٠ — علم ریاضی‌دن (حساب تجیم) مسائلنه دائر مستقل اثر .

١١ — علم ریاضی‌دن (جبر) مسائلنی مبین (الصولة‌الهزبریه) اسمنده اثر مخصوص.

١٢ — علم ریاضی‌دن بر مقدمه آلتی باب بر خاتمه اوزره مرتب (فذلکة‌الحساب) نامنده مستقل اثر . طرف عاجزیدن دارالفنون عثمانی کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر.

١٣ — (علم شعر) دن دیوان .

١٤ — (علم نجوم ـ هيأت) دن سياراتك حركات فنيه‌سنه دائر (مقالات السياره) نامنده رساله .

١٥ — علم آداب مناظره‌دن سيد شريفك رساله‌سنه شرح .

اشبو آثاردن (نونيه) و (قواعد فارسيه) شرحلريله (حساب تحيم) دن ماعداسى سلطان بايزيد ثانى جامع شريفى ايچنده‌كى شيخ الاسلام (ولى‌الدين افندى) كتبخانه‌سنده واردر .

خيرى بك :

ابتدائى تحصيلنى مملكتى اولان استانبولده بعدالاكمال مهندسخانهٔ برئ همايونه‌كيردى. مكتبدن نشأتندن صوكره بلچيقاده اكمال تحصيل ايله‌دى . عودتنده مكتب مذكورده هندسهٔ رسميه معلملكنه تعيين اولوندى . بيكباشيلغه ارتقاسندن صوكره ملكيه‌يه نقل ايده‌رك صوك‌مأمورتى اولان دميريوللرمديريتنه قادار خدمات‌فنيه‌ده بولوندى وحسب‌القانون تقاعدى اجرا ايديله‌رك (١٣٣٢) سنه‌سنده ارتحال ايتدى . قاسم پاشاده سنان پاشا جامعى حظيره‌سنه دفن ايدلدى .

(هندسهٔ رسميه وتطبيقاتى) (دمير يوللر) (طرق متنوعهٔ عاديه) اسملرنده آثار مطبوعه‌سى واردر .

خضر خليفه التبرى :

سلطان مراد رابع دورى تبردارانندن وارباب دانشدن بر ذاتدر . علم حسابدن (جزيرهٔ ارقام) اسمنده‌كى اثرينك‌فهرستى بروجه آتى‌در :

اولكى	باب ،	قره جمله	بيانده‌در .
ايكنجى	«	تفريق	«
اوچونجى	«	ضرب	«
دردنجى	«	تنصيف	«
بشنجى	«	تضعيف	«
آلتنجى	«	تقسيم	«
يدنجى	«	تقسيم غرما	«

سكزنجى باب زكات بياننده‌در .
دوقوزونجى « كومروك «
اونجى « آلتونى غروشه بوزمق «
اون برنجى « غروشى آلتونه بوزمق «
اون‌ايكنجى « سياقت عربى وارقام هندى بياننده‌در .

د

درويش حسام مولوى

ارباب معارفدن و زمرهٔ محاسبيندن بر ذات اولوب (بوسنه) ليدر . (ازمير) ده اختيار اقامت ايله‌دى . (سنان) افنديك حاكملكى زماننده علم حسابدن تاليف ايتديكى توركجه (لمعةالفوائد) اسمنده‌كى اثرينك برمقدمه واوچ بابى واردر .

مقدمه : كاتبلره بعض نصايح و قسمت مواريثه دائر لازم اولان معينلردن باحثدر .
باب اول : تقسيم غرما
باب ثانى : تقسيم مواريث
باب ثالث : اربعهٔ متناسبه

درى سليمان افندى

شعرادن و علوم رياضيه‌نك (نجوم ـ هيأت) شعبه‌سى متخصصلرندن بر ذات اولوب مدرسيندن شومنيلى طيب‌افنديك مخدوميدر. تحصيلنى استانبولده اكمال‌ايده‌رك(١٢٦٦)ده مكتوبئ صدر عالى خلفالغنه تعيين ايدلدى . نجومدن احكام كليه‌يه لازم اولان اقسامى مبين (جامع القواعد ونتايج الفوائد) اسمنده توركجه براثرى وتحفهٔ وهبيه (كهرريز) نامنده برنظيره‌سى واردر .

دانش بك

ذكاى فوق‌العاده اصحابندن و علوم رياضيه متخصصلرندن بر ذات اولوب شهريدر .

(١٢٩١) تاریخنده مکتب حربیه‌دن ارکان حرب‌لکله نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی معلملکده کچیردی و (١٣٠٤) تاریخنده اولجه کوندرلدیکی (طرابلس غرب)ده ارتحال ایله‌دی. آثارندن (حساب تفاضلی وتمامی) مطبوع (هندسهٔ حلیه) غیرمطبوعدر.

ر

رائخ بك

مکتب بحریهٔ شاهانه‌دن نشأت ایدن ریاضیون عثمانیه‌دن اولوب (ریزه) لیدر. مکتب بحریه ایله (دارالشفقه) ده معلملکی واردر. ١٣٢٩ تاریخنده (استانبول) ده ارتحال ایده‌رك (قاندیللی) مزارستانه دفن اولوندی. فضائل اخلاقیه ایله‌ده متصف بر ذات ایدی. آثاری :

(١) اصول هندسه (مطبوع)
(٢) هندسهٔ رسمیه (غیر مطبوع)
(٣) مثلثات کرویه («)
(٤) خریطهٔ بحریه اخذی («)
(٥) فن مساحهٔ بحریه (باشقا برذاتك امضاسیله نشر اولونمشدر)
(٦) صور کواکب (« « « «)

رفعت پاشا

علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب (عشاق) لیدر. مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی مکاتب عسکریه وملکیه ایله شهزادکان حضراتندن بعضیلرینه معلملك وظیفهٔ معارفپروریسیله امرار ایله‌دی. بو جهتله پك چوق شاکردان یتشدیرمکله وبرچوق آثار ریاضیه تألیف وترجمه‌سنه موفق اولدی. (١٣٣٤) سنه‌سنده متقاعداً امرار حیات ایتدیکی بکلربکنده ارتحال ایده‌رك (نقاش) قبرستانه دفن ایدلدی. آثار مطبوعه‌لری :

اصول مثلثات مستویه
مثلثات مستویه
مثلثات کرویه
مسائل مثلثات
ملخص هندسه
مفصل هندسه
فن میخانیك
لوغاریتمه‌لی اصول مثلثات مستویه ومسائلی
تجارت وزراعت جوغرافیاسی
ملخص جوغرافیا

راغب پاشا (فریق احمد راغب پاشا)

علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب (کوتاهیه) لیدر . مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی معلملکله مکاتب عسکریه‌ده کچیردی . (١٣٣٥) تاریخنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایده‌رك (ایوب) سلطانده سیاوش پاشا تربه‌سی یانه دفن ایدلدی .

میخجی اوغلو صاری قاضی عثمان ذکی افندینك مخدومیدر .

آثار مطبوعه‌سی :

مفتاح الهندسه
جبر عادی
جبر اعلا
علم هیأت
حساب معاملات
جغرافیا

درویش محمد امین پاشا (کیمیاکر)

مشیران عظامدن متفنن بر ذات اولوب شهیردر . مهندسخانهٔ برئ همایونده اکمال

تحصیلدن صوکره اوروپایه اعزام اولونەرق لوندره و پاریسده ، معادن ، حکمت ، کیمیا فنلرندەکی معلوماتی توسیع ایدوب درسعادته عودتنده وظیفهٔ تدریسیه ایله برابر تعیین اولوندیغی سیاسی‌خدماتده دخی ابرازاهلیت ایلامشدر . شرق تحدیدحدودی قومیسیونده بولوندی . باشلیجه آثار مطبوعه‌سی اصول حکمت طبیعیه وکیمیا اولوب آلات کیمویه تعریفاتنی مبین رساله‌سیله داها بعض رسائلی واردر . ایران ایله تحدید حدود قومیسیونی ریاستنده بولوندیغی زمان جمع وتحریرینه همت ایتدیکی (مذکره) امضالی تحدید حدود وثائقنه دائر مطبوع اثرسیاسیسی‌ده واردر . (۱۲۹۳) تاریخنده استانبولده وفات‌ایله‌دی .

ز

زکی مصطفی افندی

علوم ریاضیه علماسندن اولوب شهیدر (منجم باشیلق) ده بولوندی . استانبولده ارتحال ایتدی . (هیأت ـ نجوم) دن (تحفةالوزراء فی ترجمة سلم‌السما) ، (مرقاةالعلا فی‌شرح سلم‌السما) اسملریله اثرلری وسکز جزؤ مقدارنده (مجربات زکی) نامنده کلیاتی احکام نجومه دائر رساله‌سی واردر . باشلیجه تعلمی ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (لعلی زاده عبدالباقی) افندیدندر .

(مرقاة) لك نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر .

س

سیدی علی رئیس (غلطه‌لی)

مشاهیر بحریون وادبا وریاضیون عثمانیه‌دن اولوب اصلاً سینوبلیدر . غلطه ترسانه‌سی کتخداسی حسین رئیسك مخدومیدر اباعن‌جد کیجی‌ایدی بارباروس خیرالدین پاشا مرحوم وسائر امرای بحریه ایله اسفار متعدده‌ده بولوندی . احوال و اهوال بحریه‌نك جمله‌سنی کوروب کچیرمش واوزمانه کوره فنون بحریه‌ده صاحب یدطولی اولمش ایدی . اشعارنده (کاتبی) تخلص ایدر ایدی . پیری رئیسك یرینه قپودان دریا تعیین اولونه‌رق عمان وبحر

محیط هندیده جولان ایتدکدن صوکره استانبوله عودتله ٩٧٠ تاریخنده دیاربکر دفترداری ایکن وفات ایلدی . باش طرفی علم هیئت قواعدندن آشاغی طرفی بحر محیط هندی ایله شعباتندن اولان بحر احمر ، عدن کورفزی ، فارس دکزی ، وبحر عمانك احوالنی حاکی (محیط) [١] عنوانلی اثری (بارون هامه‌ر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه اولونه‌رق ویانه‌ده نشر ایدلدیکی کبی (مرآت‌الممالك) [٢] نامنده درت سنه‌لك سرکذشت احوالنی حاکی سیاحتنامه‌سی [٣] دخی (اقدام) مطبعه‌سی معرفتیله طبع اولونمشدر . بونلردن باشقا علوم‌ریاضیه‌دن (اسطرلاب) و (ربع مجیب) ، (عمل‌الضرب‌بالجیب) ، (مقنطرات) ، (دائرةالمعدل) ، (ذات‌الکرسی) اعمالی حقنده بش مقاله ١٢٠ باب اوزره تورکجه (مرآت‌الکائنات) اسمنده هیأتدن بر تألیف معتبری واردرکه بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر . وفاضل ذوفنون (علی قوشجی) نك هیأتدن فتحیه‌سنی‌ده (خلاصة الهیأة) اسمیله توسیعاً ترجمه ایتمشدرکه بر نسخه‌سی بشیر آغا کتبخانه‌سنده موجوددر . اشعاریده خوش اولوب شویتلر زادهٔ طبعیدر .

نوله مجرم ایسه‌ك یارین شفاعت‌خواهمز واردر
دایانسین زهدینه زاهد بزم اللهمز واردر

---

[١] مخدومنك دخی بوکتابی توسیع وتذییل بولنده (مرآت‌الکائنات فی‌العمل بالآلات‌الفلکیه) اسمنده بر اثر مقبولی اولدیغی کبی ارباب معارفدن محمد امین بن الحاج عبدالرحیم افندی طرفندن‌ده ٢٧ مقصد اوزره‌مرتب عربی‌العباره (مقاصدالجلیة‌فی‌حل‌الآلات الارتفاعیه) اسمنده برشرح واردر.

[٢] بواثرنفیسك ال یازیسیله محرر برقوپیه‌سنك ناپولی کتبخانه‌سنده موجود اولدیغی (اوروپا) مورخلرینك روایتنه عطفاً (اسفار بحریهٔ عثمانیه) نام اثر قیمتدارده مذکوردر . آلمانجه‌یه ترجمه اولونان نسخه‌سیده ١٨١٥ ده برلین‌ده طبع اولونمشدر .

[٣] یکیچری‌اوجاغنه منسوب اولوب ٩٦٠ ده درسعادتده وفات‌ایدرك سودلیجه‌ده سابق‌المترجم (جمال‌الدین اسحق قرمانی) تربه‌سی حظیره‌سنه دفن‌ایدیلان (طورناجی باشی زاده یتیم علی چلبی) بوسیاحتده برابر بولونه‌رق منظوم برسیاحتنامه یازمشدرکه ابیات آتیه او سیاحتنامه‌دندر .

صوبی بارداقده دکزلر کبی‌بی دیوارده
بزدن‌اول بوجهانی سیرایدن اهل وقوف
عالم بری براقوب بحر هواسنده
یوعلی ایسه دخی عقلنه عرفانه یوف

(محیط) ك ٩٦٢ ده هندوستانده کجرات بلادندن (احمد آباد) ده یازیلان برنسخه‌سی روان اوطه‌سی کتبخانه‌سنده واردر .

دیکر

که صفا بولدی کوکل آیینه‌سی کاه کدر
بویله‌در حال جهان بویله کلور بویله کیدر

(مرآت‌الممالك) بش مقاله یکرمی باب اوزره مرتبدر . (خلاصة‌الهیئة فی ترجمة ملخص‌الهیئة) اسمنده براثری دهاواردرکه برنسخه‌سی کتبخانهٔ خدیوی‌ده‌در .

سعدی بن خلیل

سلطان احمد ثالث دوری ادبا و محاسبیندن اولوب داماد ابراهیم پاشانك خدمت کتابتنده بولنمشدر (مفتاح‌المشکلات) اسمنده علم حسابه دائر ترکی‌العباره براثری واردر .

سویدمز زاده عبدالحلیم افندی

سلطان مصطفای ثانی دوری علما وریاضیوننددن بر ذات اولوب (قیصریه) لیدر . علوم عربیه‌ده بعض رسائلی ایله ریاضیاتدن (رسالهٔ اسطرلاب و مسائل ربع مجیب) و ١٨ باب اوزره مرتب (بهجة‌الالباب) ودیکر (رسالهٔ اسطرلاب) کبی آثاری واردر .

سعید افندی (موقت محمد سعید افندی)

سلطان‌مصطفی جامع شریفی موقتی اولوب شهریدر . (منجم موسی‌بن‌حسن نوبخت)ك حرکات کواکبدن ظهور ایده‌جك احکام وحوادث کونیه‌دن باحث اثرینی (١١٨١) ده توسیعاً ترجمه ایتمشدر .

سعدالله عزت افندی

علماء شعرادن وعلوم‌ریاضیه‌نك (نجوم) شعبه‌سی متخصصلرندن متفنن برذات اولوب (آنقره) لیدر . تذاکر شعرادن (فطین) تذکره‌سنده یازیلان ترجمهٔ حالنده پیران طریقتدن حاجی بایرام ولی حضرتلرینك سلاله‌سندن اولدیغی محرردر .

علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکره نیابت ومفتیلك کبی وظائف شرعیه‌ده بولنه‌رق بالاخره مسقط رأسنده اختیار انزوا ایله‌یوب ١٢٦٤ تاریخنده ارتحال ایله‌دی . دیوانیله

حروف هجا ترتیبی اوزره مرتب ایکی بویوك جلدی حاوی مجموعهٔ منتخباتی واردرکه خط دستیله محرر یکانه نسخه‌سی حفیدلری (غالب) بکده محفوظ اولوب جلد اولی عثمانلی وفرس شعراسنك اشعارینی جامعدر. جلد ثانیسی‌ده بروجه‌آتی دوقوز فصل اوزره مرتبدر.

(١) خزینهٔ مکاتیب طرزنده آثار منثوره

(٢) مختلف فتوا

(٣) اصول صك

(٤) ، (٥) ، (٦) ، (٧) فصللر عربی وفارسی بعض ضروب امثال وأبیاتك شرحی

(٨) کلنبه‌وی اسماعیل افندی مرحومك حساب رساله‌سی

(٩) رئیس الکتاب رائف محمود افندینك جوغرافیاسندن برقسمی مندرجدر .

(اولوغ بك) زیجنك تعدیلاتنك محولاتیله احکام نجوم وجداولدن باحث بویوك قطعه‌ده‌کی مجموعهٔ ریاضیه‌سی‌ده اسبق معارف ناظری هاشم پاشانك خصوصی کتبخانه‌سنده‌در . نجومك حسابات و تخصیص احکام شعبه‌سنده فوق‌العاده ماهر اولوب سیاراته معطوف عطایانك قولایلقله بولونماسیچون منتظم بر اصول کشف ایتدیکی کبی تجارب عمیقه‌سنه عطفاً (اشجار اثمار) اسمنده‌کی نجوم کتابنك احکامه تعلق ایدن بعض اقسامنی‌ده تعدیل وتصحیح ایله‌مشدر .

سکودلو سلیمان رشدی افندی

علمادن وعلوم ریاضیه‌نك (نجوم) شعبه‌سی متخصصلرندن برذات اولوب (سکود) قضاسنك (این اوکی) قریه‌سندندر . علوم عربیه‌یی اوکی پدری قاقجی محمد افندی‌دن علم نجومی‌ده (آیدین) ده (حسین) افندیدن تعلم ایله‌دی . بعده (استانبول) ه کله‌رك ایچه سنه‌لر (سکود) لو تقویمی نامیله تقویم چیقاردی . (١٣١٠) تاریخنده (٨٥) یاشنده ارتحال ایده‌رك وصیتی اوزره (اسکدار) ده بلبل دره‌سنده قازطاغی محمد افندینك آیاق اوجنه دفن ایدلدی . علم خطه‌ده انتسابنه (٣٠) عدد یازدیغی مصاحف شریفه شاهددر . مطبوع آثاری : ٤٠٠ سنه‌لك تقویم دوار وتاریخ ثلثة اخبار (تقویم دائم) در برده غیرمطبوع روزنامه‌سی واردر .

سليمان مقامی افندی (كاتب ديوانی)

علوم رياضيه‌نك (نجوم ـ هيأت) شعبه‌سنده صاحب اختصاص برذات اولوب شهيردر. (١٢١٠) كسور تاريخلرند استانبولده ارتحال ايله‌دی .

آثاری :

سلطان مصطفی امريله خليفه‌زاده اسماعيل افنديك ترجمه ايتديكی (زيج قسينی)نك سنه‌لری سنين ميلادی اولمغله اهل اسلامه استعمالنده عسرت اولديغندن سنين عربيه‌يه تحويل وطول (پارس) دن (استانبول) ه نقل وحساب ايده‌رك (زيج جديد خلاصة غرا) تسميه ايتمشدر (مرآت السما) (رسالهٔ ارتفاع) (تسوية البيوت) اسملرنده آثاری‌ده واردر .

سيد مصطفی [٧]

متأخرين رياضيون عثمانيه‌دن اولوب شهيردر . دها چوجوق ايكن رسم يابمغه وآلات هندسيه‌يی لايقيله كورمديكی وبيلمديكی حالده اشكال هندسيه چيزمكه باشلامشيدی. سلطان سليم ثالث حضرتلرينك جملهٔ مؤسسات فنيه‌لرندن اولان مهندسخانه‌يه كيره‌رك اكمال تحصيل ايتمش وبعد الاكمال ينه رياضيات ايله اشتغالی زمانلرنده لغارتمه‌يی كلنبوی مرحومدن اوقومشدر . بواثناده لزومنی حس ايتديكی فرانسزجه‌يی‌ده تحصيل ايلمشدر حتی diatribe de l ingénieur [٨] ناميله استانبولده فن حرب وفن استحكام وسائره كبی فنونك حال حاضرينه دائر فرانسزجه تأليف ايلديكی اثرينی فرانسه‌يه كوندره‌رك اوزمانكی فرانسه ارباب معارفی طرفلرندن تقدير اولنمش و١٨٠٣ تاريخنده اسكدارده طبع اولونان اثر مذكور دفعهٔ ثانيه اوله‌رق ١٨١٠ ده فرانسه‌ده طبع اولونمشدر . اثر مذكورك برپارچه‌سندن : (علوم فنون دور عالم اجرا ايديور بوكون اوقدر معارفنداولان اوروپاليلر لاتين استادلرينك شاكردلريدر. بونلرده يونانليلرك حلقهٔ تدريسنده يتشمشدر دها اوللری ايسه مراكز معرفت ايرانده ، مصرده ، هندده بولونور ايدی .

---

[٧] خط وخطاطان نام اثر مطبوعده ١٢١٠ ده هنوز برحيات ايدوكی محرر اولان ماليه قلمی خلفاسندن (سيد مصطفی بن ابوبكر) ك بوذات اولمسی مأمول قويدر .

[٨] صدراسبق جودادپاشا مرحومك يكيچری تاريخنك مقدمه‌سنده (سيدمصطفی) نك اولمق اوزره état actuel de l'artmilitaire de génieet des sciences à constantinople (1803) vol. اسنده‌كی اثری مذكوردركه هرايكيسنك بر اولمسی مأمولدر)

سید علی پاشا (باش خواجه)

سابق الترجمه حسین رفقی افندیدن صوکره مهندسخانه یه باش خواجه تعیین اولونه رق استحکام و هندسه یه متعلق فنلر تدریس ایدردی ١٢٤٦ ده عزل اولونوب یرینه مشهور خواجه اسحق افندی نصب اولندیسه ده مشار الیهك وفاتندن صوکره ینه باش خواجه اولدی مؤخراً عهده سنه میرلوالق توجیه اولونوب وظیفه سیله مشغول ایکن ١٢٦٢ تاریخنده وفات ایله دی . سودلیجه ده مدفوندر . شهری ایدی ١٢٥٧ ده طبع اولونان (مخروطیات) و ١٢٥٩ ده طبع اولونان (استحکامات جسیمه) سیله مشهور (علی قوشجی) نك هیأته متعلق فاتح سلطان محمد خان نامنه تألیف ایتدیکی فتحیه سندن مترجم وملخص مطبوع براثری واردرکه بواثر بعض علاوه ایله و (مرآة العالم) اسمیله ١٢٣٩ ده دار الطباعة العامره ده طبع اولنمشدر .

سلیم پاشا (ساقیزلی)

عن اصل ساقیزلیدر . (کوپریجیلك) ، (طورپیدو) ، (عملیات محاصره) ، (عملیات لغم) اسملرنده اثرلری واردر . بزده الکتریق بطاریه سنی تأسیس ایدن بوذاتدر ١٣٠٠ تاریخلرنده استانبولده ارتحال ایده رك روم ایلی حصاری قبرستاننه دفن ایدلدی .

سعید پاشا

شهری اولوب فتحی پاشانك دامادیدر . (لوندره) ده تحصیلنی اکمال ایتدیکی زمانلرده رصدخانه مدیری اولان معلمنك توصیه سیله برمدت رصدخانه مدیریتنی ایفا ایتمشدر . استانبوله عودتنده معلملك وسائر خدماتده بوندقدن صوکرا قونیه والیلکنه تعیین ایدیله رك حسن خدمتی کورولدی . الیوم قونیه حکومت دائره سی زماننده انشا ایدلمشدر . ١٣١٢ سنه سنده استانبولده ارتحال ایله یوب (سلطان محمود عدلی) تربه سی حظیره سنه دفن ایدلدی . آثاری : (اصول هندسه) (مبادی الحساب) (حکمت تطبیقاتی) (مجموعهٔ استحکامات خفیفه) (فن معماری) (آلات رصدیه دن بعضیلرینك تعریفاتیله صورت استعماللری حقنده براثر) در .

سلیمان سردی افندی

محاسبین و سیاسیون عثمانیه‌دن اولوب امور مالیهٔ دولتك غوامضنه واقف برذاتدر . عربی ، فارسی ایله فرانسزجه و انکلیزجه‌یه آشنا ایدیلر . مأموریت سیاسیه ایله بر قاچ دفعه اوروپایه اعزام اولنمش ایدی . آخر مأموریتلری مجلس مالیه اعضالغی ایدی . اشهر مؤلفات فاضلانه‌لرندن اولان (دفتر مقتصد) اسمنده‌کی اوچ جلد اثر مدققانه‌لری ازمنهٔ قدیمه‌دن ۱۳۰۹ تاریخنه قدر امور مالیهٔ دولتعلیهٔ عثمانیه‌نك منابع صدوریله صورت جریانی و بوكا دائر معلومات تاریخیه و فنیه‌یی جامعدركه بو یولده بر اثر دها كوریله‌مدی ملغا وقت غزته‌سنه تفرقه اوله‌رق نشر اولنان (مباحث المالیة فی دولة العثمانیة) اسمنده دیكر بر اثر واقفانه‌لریله اصول (مسكوكات عثمانیه و اجنبیه) اسمنده مطبوع بر اثری ایله (تقویم دائمی) آثاری جمله‌سندندر . دفتر مقتصدك دردنجی جلدینك طبعنه همت اولونمامشدر تأسف اولونور . طربزونه تابع اوف قضاسی معتبراننده (قرصی زاده‌لر) حفیدیدر مولداً غلطه‌لیدر ۱۳۱۳ ده درسعادتده وفات ایله‌دی ایوب سلطانده یاودود اسكله‌سی قربنده‌كی مزارستانده مدفوندر .

سعید بك (قائممقام)

حكمت ، كیمیا ، معادن علملرنده ارباب اختصاصدن معدود اولوب شهیردر . اكمال تحصیل ایچون كیتدیكی اوروپادن عودتندن صكره مدت مدیده مكتب حربیه‌ده حكمت وكیمیا معلملكنده بولنمش مؤخراً اوچنجی اردویه مأمور اولمشدر ۱۳۱٦ سنه‌سنده مناسترده وفات ایده‌رك (حسن بابا) حظیره‌سنه دفن ایدلدی . ترتیب كرده‌سی اولان حكمت و كیمیا مجموعه‌لری ایله حكمت طبیعیه تطبیقاتندن حساب اعشاری والكتریق ایله طورپیل و باروت آتشلمه اسملرنده‌كی مطبوع رساله‌لر جملهٔ آثارندندر .

ش

شعبان بن حسین

علوم ریاضیه ایله مشتغل علمادن اولوب قسطمونیلیدر (رساله فی معدل النهار والعمل بآلته) اسمنده بر اثری واردر .

شوقی پاشا (روسچقلی مصطفی شوق پاشا)

مکتب حربیه‌دن ارکان‌حربلك‌له نشأت ایدن اذکیای ضابطاندن اولوب (روسچقلی)در. نشأتندن صوکره مدت مدیده مکاتب عسکریه‌ده معلملکده و اواخر حالنده قوصوه‌ده قطعات عسکریه‌ده بولونه‌رق (۱۳۳۱) سنه‌سنده استانبوله عودتی متعاقباً ارتحال ایده‌رك (طوپ قاپی) خارجنه دفن ایدلدی . محرر عاجزك ۱۳۰۰ سنهٔ هجریه‌سنده نشأت ایتدیکم صنفمزك برنجیسی خلوق بر ذات ایدی . آثار مطبوعه‌سی : (استکشافات عسکریه) (مالزمهٔ انشائیه) (عملی علم‌الارض) (مکمل طوپوغرافیا) (عسکری شومن‌دوفر) و سائره‌در . برده استکشاف خریطه‌سنی اخذه مخصوص سهل‌الاستعمال پلانچت آلتی اختراع ایله‌مشدر .

شرف‌الدین پاشا (ارکان‌حربیه میرلوالرندن چنکل‌کویلی حسین‌شرف‌الدین پاشا) :

مکتبدن نشأتندن صوکره خدمات عسکریه‌ده ونافعه نظارتنده ایفای خدمت ایله‌دی. (۱۳۱٤) تاریخنده ارکان‌حربیهٔ عمومیه دائره‌سی برنجی شعبه‌سی مدیری ایکن (کرید) ژاندارمه تنسیقاتنه مأمور قومیسیون ریاستیله (قندیه) یه کیده‌رك اون آی صوکره فجأةً ارتحال ایدوب (مولویخانه) یه دفن ایدلدی .

آثاری : (فائض مرکب و تقسیط مسائلنه دائر دستور و جدوللر) (نظری وعملی تیمور یوللر) (حسابات مالیه) در .

شکری پاشا (استحکام لواسی مصطفی شکری پاشا) :

ارکان عسکریه قدماسندن وعلوم ریاضیه‌نك انشاآت وکشف شعبه‌لری متخصصلرندن برذات اولوب (ایوب) لیدر. مهندسخانهٔ برئ همایوندن نشأتندن صوکره استحکام و انشاآت عسکریه‌یه متعلق مواقع مختلفه‌ده واقفانه و عفیفانه بر صورتده ایفای خدمت ایده‌رك (۱۳۳۰) تاریخنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایله‌دی . (ایوب) جوارنده داود آغا محله‌سنده سرطریق زاده درکاهنده مدفوندر . طریقت خلوتیه‌نك (جراحیه) شعبه‌لرندن مستخلف اصحاب ترتیبدن بر ذات ایدی . (منتخبات فنون) اسمنده‌کی

مطبوع اثرینك اكثر موادی تجارب ذاتیه‌سنه مستنددر . (كوپروجیلك) نامنده‌كی غیر مطبوع اثری‌ده بو وادی‌ده‌در . اولیاء كرام حضراتندن بعضیلرینك مكتوبات قدسیه‌لرینی جمع ایتدیكی كبی یدی عدد انفسی سورهٔ فاتحه تفاسیری‌ده جمع ایتمشدر برده (ابجد) حقنده‌كی اقوالی جمع ایده‌رك بر رساله ترتیب ایله‌مشدر . بو آثارك جمله‌سی فیضیاب اولدیغی سر طریق زاده دركاهی كتبخانه‌سنده موجوددر .

شكری پاشا (احمد شكری پاشا)

(۱۲۹۰) سنهٔ هجریه‌سنده مكتب حربیه‌دن اركان حربلكله نشأت ایدن ضابطاندن اولوب شهیردر . حیات عسكریه‌سنك قسم اعظمنی مكاتب عسكریه و ملكیه‌ده معلملكله كچیردی مؤخراً عموم مكاتب عسكریه‌نك درس ناظرلغنی احراز ایتدی . (۱۳۳۳) ده متقاعداً (اسكدارده) ده ارتحال ایله‌دی . شیخ جامع‌شریفی حظیره‌سنده مدفوندر. آثار مطبوعه‌سی : (مخطرهٔ تخطیط اراضی) ، (طرق) ، (شومن‌دوفر) ، (معماریٔ عالی وعادی) ، (عملی ونظری علم حساب) وتطبیقاتی ایله (اصول كشف معماری) ، (عملی ونظری علم حساب تطبیقاتی) در .

ص

صدقی مصطفی افندی (حاجی)

ریاضیون عثمانیه‌دن بر ذات اولوب برقاچ مقاله و برخاتمه اوزره مرتب اولمق اوزره وزیراعظم احمد پاشایه تقدیم ایتدیكی اثر ریاضی‌سنده بویولده بسط مقال ایدییور: (بسیط غبراده مقداری معروف اولمایان ساحه‌لرك نظر ایله مساحه‌سی اهم مهام دولتدن اولماغین براهین هندسیه‌دن برقاچ اشكال انتزاعیله برآلت سهل‌الاستعمال اختراع ایله‌یوب صحیفهٔ روزكارده برتحفه یادكار ایدلمشدی ..) (۱۱۸۳) دفتر امینی وكیلی ایكن ارتحال ایتدی .

ط

طاهر پاشا (بوستانی زاده)

غوامض علوم ریاضیه‌یه وقوفی مسلم اولوب كوچوك طاهر پاشا لقبیله مشتهردر ۱۲۵۱

تاریخنده لاجل‌التحصیل انکلتره‌یه کوندریلن طلبه میاننده‌ایدیلر عودتلرندن صوکره‌مکتب حربیه‌ده معلملك ودرس ناظرلغی خدمتنده بولونمشدر. آثاری : (اصول جبر) ، (جر اثقال) ، (مثلثات مستویه وکرویه) ، (حکمت طبیعیه) ، (مجموعهٔ قوزموغرافیا) دن عبارت اولوب ١٢٨٤ تاریخنده وفات ایله‌دی . قبری جوار حضرت خالدده کاشغری تکیه‌سی قربنده‌در . ترجمهٔحالی (مرآت مهندسخانهٔ بریٔ همایون) ده محرر (١٢٧١)ده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایدن بکر پاشانك (سلم سما) اسمنده بر (مثلثات کرویه) سی واردرکه نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده موجوددر .

صالح ذکی بك [٥]

مملکتمزك صوك زمانلرده ادراك ایلدیکی مشاهیر ریاضیوندندر . استانبولده جبالی سمتنده کوچك مصطفی پاشا محله‌سنده تولد و ٢ تموز ٣٣٧ تاریخنده استانبولده وفات ایتمشدر . تحصیلی دارالشفقه‌ده‌در . مکتبدن نشأتی متعاقب تلغرافخانه‌یه مأمور اولمش وبرمدت صکره پارسه اعزام قلنه‌رق الکتریق مهندسی صفتیله عودت وینه تلغراف فن قلمنه دوام ایتمشدر. ایلك تدریساتی دارالشفقه‌ده جبراعلا ایله باشلامش وریاضیات‌عالیه‌نك مملکتمزده تعمیم وانتشارینه پك بیوك خدمت ایلمشدر .

صالح ذکی ، برقاچ سنه مرورنده تلغرافخانه‌ده‌کی خدمتنی ترك ایله معارف اداره‌سنه کچمش وبرمدت اسکی رصدخانه‌یه مدیر اولمش و آندن صکره حیات علمی‌یه آتیله‌رق وفاتنه قدر مکتب ملکیه و دارالفنون‌ده متمادیاً حکمت طبیعیه وریاضیات عالیه تدریساتیله مشغول قالمشدر .

استانبول دارالفنونده ریاضیات شعبه‌سنك مؤسسی وبانیسیدر . اوبله دینه‌بیلیرکه ١٣٠٠ تاریخندن‌اعتباراً تورك کنجلکنك تدریسات‌عالیهٔ ریاضیه‌دن استفاده‌سی خصوصنده صالح ذکی مرحومك غیرت وهمتی هیچ برشیئله مقایسه اولنه‌ماز .

ایلك آثاری مکاتب اعدادیه‌ده تدریس اولنان مفصل ومختصر حکمت طبیعیه‌لریدر . آنلردن صکره ریاضیات عالیه‌یه متعلق آثاری‌کلیرکه دارالفنونده تدریس ایلدیکی درسلردن متشکلدر . آثار مذکوره شونلردر :

---

[٥] مسلکداشی و رفیق مساعیسی محمد عزت بك افندی واقع اولان طلبمز اوزرینه اهدا وارسال ایلمشلردر .

مبحث صوت، مبحث الکتریق مقناطیسی ، مبحث حرارت حرکیه ، مبحث جاذبهٔ عمومیه ، مبحث الکتریقیت وشعریت ، حساب احتمالی ، مبحث حرکت سیالات ، هندسهٔ تحلیلیه ، مبحث نظریهٔ تموجات، هیئت ریاضیه .

بونلردن ماعدا پراکنده برچوق آثاریله صوڭ زمانلرده مبادیٔ ریاضیاته دائر کتابلری ودارالفنونده وبعض محللرده ویردیکی قونفرانسلرك ضبطلری شایان تذکاردر .

صالح ذکی مرحوم ریاضیاتی تعلیم وتدریسده‌کی رسوخ وکفایتی قدر برمحرر ریاضی ایدی . فلسفهٔ ریاضیاته و بالخاصه تورکلرله عربلرك ازمنهٔ قدیمه‌ده ریاضیاته ایتدکلری خدماتی تقدیر یولنده پك قیمتدار یازیلری واردر . قاموس ریاضیاتی « افنا » کلمه‌سنه قدر یازلمش وطبع ایدلمش اولوب اوست طرفی غیر مطبوع اوله‌رق معارف اداره‌سی طرفندن مبایعه اولنمش ایسه‌ده هنوز طبع واکمال اولنمامشدر .

صالح ذکینك تدقیقات و تتبعات محصولی اوله‌رق وجوده کتیردیکی آثار قدرت علمیه‌سنك برهان قاطعیدر . مرحوم ریاضیاتده بحق استاد ایدی . فن وادیسنده کندیسنه خاص بر اسلوب وجیزك مبدعی‌در . لسانمزه نقل ایلدیکی آثارده کوستردیکی جودت کلام وسلاست بیان مضبوط خاص وعام برمرتبه‌ده ایدی . بو آثارك باشلیجه‌لری درت جلد اوزره مرتب آثار باقیه‌لردر .

آثار باقیه‌لر ، ریاضیاتك هرشعبه‌سنه دائر مختلف زمانلرده یازلمش اولان امهات کتبی اساس اتخاذ ایده‌رك شرق علماسنك ریاضیات قدیمهٔ یونانیه اوزرینه نه‌لر علاوه ایتدکلرینی وبونلری غربلیلره نه راده‌ده تسلیم ایلدکلرینی بیلدیرمك مقصدیله یازلمش وقاموس ریاضیاته بر مقدمه تشکیل ایتمشدر . رسملی غزته ١٣١٢ سنه‌سندن صکره صالح ذکی مرحومك اداره‌سنده انتشار ایده‌رك ذکر اولنان زمین اوزرنده متعدد مقالات ایله مزیندر .
مرحومك کتاب شکلنده فلسفه‌یه دائر نشر اولنان آثاری ، علمك قیمتی ، فلسفهٔ علمیه، فلسفهٔ اخلاقیه‌لر ، علم وفرضیه‌در . بو کتابلر برقاچ دفعه اوقونمدقجه محتویاتنده‌کی مقاصد علویه آکلاشلماز . میزان تفکری ، ریاضی برفکر ایله یازلمش منطقدر .

دارالشفقه واقتصادیات ودارالفنون مجموعه‌لرنده منتشر مقالاتدن الك مهملری :

شخصیت ، اوکوست قونت ، علومده سربستیٔ مبادله ، ریاضی منطق حقنده بر مکتوب، اسقولاستیق .

ریاضیاتده مسالك عالیه ومختلفه اوزرینه دارالفنونده ویردیکی قونفرانس ضبطلری‌در .

صالح ذکی حسابه دائر اثر یازمامشدر . مبادیء ریاضیاتده هندسه وقوزموغرافیا وجبره متعلق آثاری صرف ترجمه‌دن عبارت اولوب ریاضیات عالیه‌سی قدر حائز قیمت واهمیت دکلدر .

طبعاً خلوق ومتبسم وصحبتی مؤثر ولطیف ایدی . صالح ذکی ایله کوروشنلرك کافه‌سی کندیسنه قارشی برانجذاب مخصوص ایله متحسس اولور و برمسئله‌نك حلنده کوستردیکی ذکا وسرعت انتقالیه‌سنه حیران قالیرلردی .

بوذاتك قیمت علمیه‌سی آوروپا ریاضیوننده مشهور (ده‌لامبر) ایله مقایسه‌اولنه‌بیلیر. (ده‌لامبر) بیوك آنسیقلوپدینك وجوده کله‌سنده ، مترەنك ابعاد ارضه نسبت ایدلمسنی تنسیب ایدن قومیسیونده نصل عامل اولمش ایسه صالح ذکی‌ده مملکتمزده تفکرات‌ریاضیه واصطلاحات جدیده وعلمیه‌نك تأسیس وتقررنده بیوك بررول اوینامش مهم برسیمادر .

صفوت پاشا

علوم ریاضیه‌دن تخصیص هیأت شعبه‌سنده صاحب وقوف برذات اولوب شهری‌در . مکتب حربیه‌دن ارکان حربلکله نشأتندن صوکره مدت مدیده قله‌لی اعدادیسنده تدریس ایله بعده سوریه‌یه اعزام اولونه‌رق وظیفهٔ عسکریه‌سیله مشغول‌اولدی . استانبوله عودتندن برآز صوکره یعنی (١٣٢٩) سنهٔ هجریه‌سنده متقاعداً ارتحال ایده‌رك (ایوب) سلطانده (قیرق مردیوه‌ن) قبرستانه دفن ایدلدی .

بالخاصه اصطلاحات حقنده‌کی تتبعات عمیقه‌سی ثمره‌سی اولمق‌اوزره علم‌هیأتدن (ملکوتی) اسمنی ویردیکی اثر مفصلنك جلد اولی طبعه موفق اولدی .

آثار سائره‌سی :

ملکوتی جلد ثانی .

لهجهٔ هیأت (فرانسزجه‌دن تورکجه‌یه) .

ارکان هیأت (مکاتب اناثه مخصوص) .

مثلثات کرویه (دارالشفقه ایچون ١٢٩٨ تاریخنده مهران مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر)

هیأت علمیه (١٢٩٨ ده مکتب حربیه مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر)

ضیا پاشا :

علوم ریاضیه‌نك جبر وهندسه شعبه‌لرنده متخصص برذات اولوب (ماچین) لیدر . مکتب حربیه‌دن نشأتندن‌صوکره قله‌لی‌اعدادیسی‌ایله مکاتب سائره‌ده علوم‌ریاضیه تدریسنده وصوکره طلبه اعدادیسی درس ناظرلغنده ایفـای وظائف ایله‌دی . (١٣٣٨) تاریخنده متقاعداً اقامت ایتمکده اولدیغی ارن کوینده ارتحال ایتدی . آثار مطبوعه‌سی :

(١) حساب مکمل
(٢) فن اصول دفتری
(٣) علم جبر
(٤) مثلثات مستویه
(٥) مثلثات کرویه
(٦) سیر سفائن داخلی
(٧) اصلاح انهار
(٨) حاضر حساب عسکری

ارن کوینده صحرای جدید قبرستاننده مدفوندر .

ط

طاهر افندی (منجم‌باشی‌حاجی‌احمد‌طاهر‌افندی)

فضلادن و (علم هیأت ـ نجوم) متخصصلرندن برذات اولوب شهیردر . علم هیأتك میقات شعبه‌سندن (شوارق‌الاعلام فی‌اوقات الصلوات والصیام) اسمنده مطبوع رساله‌سی واردر . جودت پاشا مرحومك (تقویم‌الادوار) ی‌ده صاحب ترجمه‌نك معاونتیله میدانه کلشدر. مجلس معارف ریاستی وسـائره کبی مأموریتلرده بولونه‌رق ایفای حسـن خدمت ایله‌دی . (١٢٩٧) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (اسکدار) ده آیریلق‌چشمه‌سنه دفن‌ایدلدی.

ربع دائره اسمنده تیپوغرافی ایله مطبوع رساله‌سی ربع‌المقنطره‌نك هانکی برعرضه کوره صورت ترسیم واصول استعمالندن باحث وترسیم ایچون لازم کلن حساباتك اساس جدوللرینی حاویدر . الیوم موزهٔ عثمانی مدیری خلیل بك افندی‌ده محفوظ اولان رواله‌ٔ

افقی بر بسیطه، ساعات غربیه‌سنی تعیینه الویرشلی بش دقیقه‌دن بش دقیقه‌یه بالحساب ترسیم وبعده حك ایدلمش لولوب صاحب ترجمه‌نك امضاسنی حاوی‌در . بو بسیطه‌نك مروزمانله عمودی ضایع اولمش‌سه‌ده ریاضیون عثمانیه‌دن بیکباشی احمد ضیابك طرفندن تجدیداً اعمال ایدیله‌رك طاقیلمشدر .

(ریاض‌المختار) ده مندرج تقویم حقنده تشکیل ایدیلن قومیسیونده اعضا طرفندن مشترکاً تحریر وامضا ایلدکلری راپور بوخصوصده‌کی اقتدارلرینه دالدر. حسابات ریاضیه‌یه، علم نجومه واقف اولدیغی کبی علم احکام نجومه‌ده واقف ایدی .

طیار افندی

هندسه‌خانهٔ ملکیه‌دن نشأتله مکتب مذکورده (ماکنهٔ ریاضیه) و (موازنت ترسیمیه) و (ایدرولیك) درسلرینك تدریسنه مأمور ایدلمش وبو وجهله برقاچ سنه‌لر معلملك خدمتنده بولونمشدر . علوم ریاضیه‌نك همان هر شعبه‌سنده خارق‌العاده دنیله‌جك براقتداره مالك ایدی . حیفا که کنج ایکن ۱۳۱۷ سنه‌سنده ارتحال ایلدی . سیلوری قاپیسی خارجنده مدفوندر. مولداً (چشکزك) لیدر. آثار مطبوعه‌سندن اولان (استاتیق غرافیق) ایله (استناد دیوارلری) و (ماکنهٔ ریاضیه) و (مقاومت اجسام) ه دائر برخیلی آثار غیرمطبوعه‌سیده واردر. زنجیر منحنینك موازنتنه دائر کشف ایلدیکی قواعد مخصوصه‌یی آلمانیا جرائد ریاضیه‌سی کمال تقدیر ایله درج ایتمشلردر . (مبحث میاه) اسمنده‌کی مطبوع اثری طوپچی مکتبی کتبخانه‌سنده واردر .

ع

علی بن هبة‌الله

ریاضیون عثمانیه‌نك قدماسندن معارفمند برذاتدر. ییلدیرم بایزیدخان نامنه عربی العباره تألیف ایتدیکی (خلاصة المنهاج فی علم الحساب) اسمنده‌کی اثری بر مقدمه آلتی مقصد اوزرینه مرتبدر.(۸۷۸)تاریخنده یازیلان نفیس برنسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده‌واردر.

علی بك ولی (ولی افندی زاده)

محاسبین عثمانیه‌دن فاضل برذات اولوب (سلانیك) لیدر. (تحفة‌الاعداد فی‌الحساب) اسمیله مکهٔ‌مکرمه‌ده ایکن تورکجه براثر یازمشدر. برده‌اسباب نزول واختلافات قرائت‌ده بیلدیرمك شرطیله (حسین واعظ) ك تفسیرنی (۹۵۲) تاریخنده ایکی جلد اوزره ترجمه ایتمشدرکه یازمه برنسخه‌سی (اینه‌کول) ده اسحق پاشا کتبخانه‌سنده منظوم اولدی.

علی بك (استاد اکرمم بروسه‌لی علی صلحی بك)

علوم ریاضیه‌نك حساب ، جبر ، هندسه ، مثلثات کبی شعباتیله بتخصیص هیأت شعبه‌سنده صاحب اختصاص بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . مکتب حربیه‌دن نشأنی اولان (۱۲۹۳) تاریخنده (بروسه) اعدادیٔ عسکریسنه معلم تعیین اولونه‌رق یکرمی کسور سنه تدریسدن صوکره (مناستر) عسکری اعدادیسی مدیریتنه و بش سنه صوکره قله‌لی اعدادیسی ریاضیه معلملکنه نقل ایدیله‌رك قائممقام رتبه‌سیله بو مأموریتده ایکن حسب السن تقاعدی اجرا اولوندیغی جهتله تاریخ وفاتی اولان (۱۳۳۳) سنه‌سنه قادار (اسکدار) ده مستأجر بولوندیغی خانه‌ده تألیف آثار ایله مشغول اولدی. صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌دن صنعت خطه‌ده انتسابی اولدیغی جهتله معرفت عاجزانه‌مله شیخ‌الخطاطین شیخ حمدالله افندی مرحومك قربنه دفن ایدلدی . نحیف البدن کثیراللطائف برذات اولوب بروسه‌جه (جن علی) شهرتیله بنام ایدی . مناستر عسکری اعدادیسی مدیریتنده ایکن اعدادیٔ عسکری ایله خسته‌خانهٔ عسکری و رفاعی درکاهی باغچه‌لرنده برر بسیطهٔ افقیه وسلانیکده یالیلرده‌کی مشیر خیری پاشا مرحومك بنا ایتدیکی جامع شریفك حولیسنده افقی ومناره‌سی دیوارنده عمودی برر بسیطه ترسیم ایتدیکی کبی استانبولده دولمه باغچه سرای همایونی قارشوسنده‌کی ابنیهٔ سنیه مدیریتی دائره‌سنك حوالیسنده‌ده بر بسیطهٔ افقیه ترسیم ایتمشدر . فرانسه علم هیأت جمعیتی طرفندن ۱۹۱۲ سنهٔ میلادیسنده فخری اعضالغه قبول ایدلدیکنه دائر اولان ورقهٔ رسمیه عائله‌سی نزدنده محفوظدر . آثاری :

(۱) مفصل قوزموغرافیا .

(۲) جوغرافیای عثمانی .

(۳) مثلثات مستویه .

(٤) مثلثات كرویه .
(٥) زوالی وغروبی بسیطه‌لر .
(٦) تسطیح كره وربع مقنطرات .
(٧) تحویل تقاویم .

٨) ١ : ١٠٠٠٠ اعداد طبیعیه‌نك بش اعشار مرتبه قادار یورودلمش جیب لوغاریتمه‌سی ولوغاریتمه‌نك تاریخچه‌سی وجیب، مماس وتمامیلرینك دقیقه بدقیقه خطوط مثلثاتیه لوغاریتمه‌لرینك بش مرتبهٔ اعشاره قادار یورودولمش قیمتلریله جمع وطرح لوغاریتمه‌لری و ١ : ٩٠ درجه‌یه قادار اولان قوسلرك دقه بدقیقه وترلرینك مقدار طبیعیلری وتفاضل ارتفاع تعیینلرنده مستعمل ورصدات فلكیه‌یه عائد بعض جدوللری حاوی اولوب مسلكداشندن احمد ضیا بكله مشتركاً ترتیبنه همت اولونه‌رق ١٣٢٤ تاریخنده مكتب حربیه مطبعه‌سنده طبع ایدلمشدر .

عبدالله شكری بن عبدالكریم قونوی

علوم ریاضیه‌نك ارتفاع شعبه‌سی متخصصلرندن بر ذات اولوب (قونیه) لیدر . (بهاءالدین آملی) نك (تشریح الافلاك) اسمنده‌كی اثرینی (١٢٧٤) تاریخنده (توضیح الادراك) اسمیله شرح ایتدیكی كبی (توضیح الادراك) ی ده (تنقیح الاشكال) اسمیله تشریح ایتمشدر . برده (ربع مجیب) رساله‌سی واردر . بو آثارك كافه‌سی عربی اولوب بریرده اولمق اوزره تعلیق خط ایله طبع اولونمشدر .

عبدالرحیم مرعشی (عبدالرحیم پاشا)

علما وریاضیون عثمانیه‌دن اولوب مرعشجه صاری احمد افندی زاده شهرتیله بنامدر. درسعادتده ورودنده مشهوداولان فضل‌واقتدارینه مكافاةً آرزوسی‌وجهله مرعش والیلكنه تعیین‌اولونه‌رق وطننه عودت ایله‌مش وبرمدت صوكره بعض‌حسودلری طرفندن (١١٤٩) تاریخنده اجل قضایه اوغرادلمشدر (خزینه‌دارلی) محله‌سنده‌كی قبرستانده مدفوندر (معادل) اسمنده‌كی (ملتقی شرحی) ، (درر) ك بعض نقاطنه حاشیه‌سی (قصیدهٔ منفرجه) یه توركجه بر شرحیله (قصیدهٔ امالی) یه مكمل بر شرحی (خلاصة الحساب) ایله ینه علم

حسابدن بهائیه‌یه شرحلری واردر . ملتقی شرحنی سلطان احمد ثالثه تقدیم ایدمرك مظهر مکافات اولمشدی . برنسخه‌سی اسکدارده سلیمیه کتبخانه‌سنده واردر .

پدری اولان (ابی بکر احمد افندی) ده فقهادن برذات اولوب فروع فقه شافعی‌یه دائر (ترتیب الاقسام علی مذهب الامام الشافعی) جمله‌ٔ آثارندندر .

عین علی افندی

محاسین عثمانیه‌دن متفکر وصاحب‌مسلك برذات‌اولوب بعض قرائنه کوره (مغنیسا)لی اولدیغی آکلاشیلیور . آثاری :

(١) قوانین آل عثمان در مضامین دفتر دیوان : صدر اعظم مراد پاشا اشارتیله سلطان احمداول نامنه قوانین مالیه‌مزه متعلق (١٠١٦) تاریخنده یازدیغی قیمتلی براثردر. بو اثر (شناسی) افندی مرحوم طرفندن (کاتب چلبی) نك (دستور العمل لاصلاح الخلل) رساله‌سیله برابر طبع ایدلمشدر . تاریخ مالیمزله متوغل ذوات ایچون موجب استفاده‌در .

(٢) مفتاح روز نامهٔ محمدی : (١٠١٧) تاریخنده (مصر) دفترداری ایکن والی (محمد پاشا) نك التماسیله (شیخ وفا) نك روزنامه‌سنه ١٠٢١ تاریخنه قادار یازدیغی شرحدرکه برنسخه‌سی عاشر افندی کتبخانه‌سنده‌در .

(٣) عساکر عثمانیه‌نك مقدارینه عائد رساله :

(٤) قانون عثمانی : تلقی ایتدیکی امره امتثالاً اوچ باب اوزره یازدیغی بر اثردرکه باب اول ، جرائمدن قتل ، زنا ، شتم ، شرب خمر ، غصب وسرقتك شرائط وقوعیله بونلرمقابلنده لازم کلن سیاست وجزالر بیاننده اولوب یدی فصلدر . باب‌ثانی رسوم‌رعیت و عائد بیت المال و عائدات عساکر و تیمارده تصرفلرینه دائر اولوب یدی فصلدر . باب ثالث مسلم وغیر مسلم رعایانك احوال خصوصیه‌لرینه متعلق اولوب بوده یدی فصلدر .

(٥) قوانین المعادن : سکز بابدر .

(٦) قانون مالیٔ مصر : مصردفترداری ایکن مصرمالیه‌سنه دائر یازدیغی‌قانونامه‌در.

علی بن احمد

ادرنه‌دن یتیشن ریاضیوندن اولوب برمدت مملکتنده‌کی سلاطین جوامع شریفه‌ده موقتلك ایندکدن صوکره استانبوله کله‌رك (فاتح) جامع شریفی موقتلکنه تعیین اولوندی .

١١٦٨ تاریخنده (منتخب الاعمال) اسمیله ٢٥ باب اوزره مرتب اصول ارتفاع واحکام نجومدن باحث براثر یازمشدر .

عثمان افندی (قاسم پاشالی موقت)

علما وریاضیون عثمانیه‌دن اولوب شهریدر . قاسم پاشا جامع شریفی موقتی ایدی . (جامع الاحکام فی مسائل الخاص والعام) اسمنده برمقدمه ایکی مقاله بر خاتمه اوزره مرتب (هیأت ـ نجوم) ه دائر اثر ریاضیسی واردرکه بر نسخه‌سی باب عالی قارشی‌سنده‌کی بشیر آغا کتبخانه‌سنده موجوددر . برده نور عثمانی کتبخانه‌سنده (تنقیح حساب النجوم فی معرفة الدرج والدقایق) اسمنده براثری واردر .

علی افندی (حافظ)

اندرونده کیلار خاصه اغالرندن ومنتسبین ریاضیه‌دن اولوب (١١٧٨) تاریخنده تألیف وترسیم ایله‌دیکی (تسویة البیوت) جدولی استانبول عرضنه کوره‌درکه بوجدول زایچه ترتیبنده اساسدر . زیرا بوجدول اولورسه لغارتمه حساباتنه احتیاج حس ایتمه‌دن زایچه ترتیبنی تسهیل ایدر . اساساً (تسویة البیوت) : وقت مطلوبده اوضاع فلکی کوسترن زایچه‌یی استخراج جدولنه دینور .

علی نظیف افندی

٢٨ باب وهر باب برقاچ فصل اوزره تورکجه (نخبة لمواقیت) اسمنده علم هیأته متعلق براثری واردرکه مقدمه‌سنده کرید سرعسکری ملك احمد پاشا خدمت کتابتنده بولوندیغنی وکتبخانه‌سندن استفاده ایتدیکنی بیان ایدییور . مندرجاتی حقنده دخی (علمای اسلافك جیب ومقنطره‌دن هر بریسی بیاننده اولان رسائل مستقلهٔ معتبره‌لرینی جمع وتحصیل وعلی طریق المزج ذوالجناحین عمل استخراجنه وضع اساس ...) عبارهٔسنی تحریر ایله‌یور .

عاطف افندی (قویوجاقلی محمد عاطف افندی) :

ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر عاطف بکك جدیدر .

فضلادن وعلوم ریاضیه‌نك حساب ، هیأت شعبه‌لری متخصصلرندن برذاتدر . برمدت نیابتله‌ده ایفای خدمتدن صوکره (١٢٦٣) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی . ادرنه قاپیسی خارجندن مصطفی پاشا تکیه‌سی یولیله ایوبه کیدن جاده‌نك صول طرفنده مدفوندر. ریاضیاته متعلق آثارندن اولوب برنسخه‌سی یحیی افندی کتبخانه‌سنده موجود (نهایةالالباب فی شرح خلاصةالحساب) ایله (تسهیل‌الادراك فی ترجمة تشریح‌الافلاك) جملهٔ آثارندندر.

(تشریح‌الافلاك) ریاضیون اسلامیه‌دن (بهاءالدین آملی) نك جملهٔ آثارندندر . مترجم بواثرینی (١٢٤٧) تاریخنده شام قاضیسی ایکن توسیعاً میدانه کتیرمشدر .

عزت بك (قائممقام)

بیك ایکی‌یوز یتمش درت وبش تاریخلرنده مهندسخانه‌نك اعدادیه صنفلری علم‌حساب وجبر خواجه‌لکنده بولنان علوم ریاضیه متخصصلرندن‌در . مؤخراً جده صو یوللرینك تعمیرینه مأموراً کیتمش اوراده ارتحال ایله‌مشدر . لساننده بر آز لکنت اولدیغیچون (په‌په) لقبیله معروف ایدی . خرقهٔ شریفه دائره‌سنده موجود (مدینهٔ منوره) رسم عالیسی مشارالیهك چیره‌دستیٔ مهارتیدر . آثاری (جر اثقال)، (لغارتمه) ، (مرآة‌السماء) در . (علم جبر ومعادله) ایله (مثلثات) ی (مهندسخانهٔ برئ همایون ـ طوپجی مکتبی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

عثمان صاحب افندی (منجم باشی) :

ترجمهٔحالی علما فصلنده محرر پالابیق محمد افندینك برادری‌اولان خواجه عبدالرحیم افندینك مخدومی‌در . اکمال تحصیلدن صوکره مسلك‌علمیه‌ده ترقی ایده‌رك استانبول‌پایه‌سنه ومنجم باشیلق مأموریتنه نائل اولدی . (١٢٨٠) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی . پدری یاننده مدفوندر . متفنن برذات اولوب اون فصل بر خاتمه اوزره مرتب تورکجه (تعلیم‌الکرة) رساله‌سیله طبدن (احکام‌الامراض) و (قوله‌را) اسملرنده مطبوع اثرلری واردر . دارالمعلمینده علوم ریاضیه معلمی ایدی .

جغرافیادن آوروپا ، آسیا ، آفریقا قطعه‌لرینی مبین مطبوع رساله‌لری وپاریس نصف‌النهارینه کوره مختلف بلدانك طول وعرضلرینی مبین تعریفاتلی مطبوع (اسامیٔ بلدان) اسمنده یازمه براثری واردر .

فرید بك (حسن فرید بك) [٠]

دارالشفقه‌نك یتشدیردیکی اذکیای شباندن وریاضیوندن ایدی . ٣ مایس ١٢٨٧ تاریخنده طرابلس غرب رژی مدیری مصطفی سعاد بك نامنده بر ذاتك صلبندن تولد و ٦ کانون ثانی ٣٣٦ ده ذات‌الرئه‌دن قاضی کوینده وفات ایتمشدر .

١٣٠٦ ده قوتلی برتحصیل وبرنجی درجه شهادتنامه ایله دارالشفقه‌دن نشأت ایده‌رك تلغراف نظارتنه مأمور اولمش وتشرین‌اول ٣٠٦ ده تلغراف مکتب عالیسنده اکمال‌تحصیل ضمننده پاریسه اعزام ایدیلوب ١٤ ایلول ٣٠٨ ده تلغراف مهندسی عنوانیله عودت‌ایدرك ینه تلغراف امورنده استخدام اولنمشیدی .

پاریسدن عودتنده محل فیضی اولان دارالشفقه‌ده جبر و حکمت ودارالمعلمین عالیه‌ده حساب درسلرینی ایفا وتدریس ایتمشدر . اکثر دارالشفقه مأذونلری کبی حیات‌ساعیسنك بیوك برقسمنی تلغراف وپوسته نظارتنده کچیرمش وتلغراف‌فابریقه‌سی مدیریتنده‌بوفابریقه‌نك اصلاحنه واورادە بر چوق یکیلکلر احداثنه موفق اولمغله کندیسنی ایی طانیتدیرمشدر . بالآخره ضربخانه مدیریتنه تحویل مأموریت ایتمش وبو تاریخدن صکره اقتصادیات ایله مشغول قالمشدر . صوك زمانلرده مأمورین مالیه‌نك اختصاصلری دائره‌سنده علوم وفنون مالیه ایله تجهیز ایدلملری مقصدیله کشاد اولونان مالیه مکتبنده نقد واعتبار مالی درسنی درعهده ایتمشیدی .

دارالمعلمین‌ده معلم بولندیغی صره‌ده یازمغه باشلادیغی عملی ونظری علم حسابك تتمه‌سی اولمق اوزره برده « حساب تجاری » وجوده کتیرمشدر . مالیه مکتبنده‌کی تدریساتندن « نقد واعتبار مالی » و « بانقه‌جیلق » نامیله ایکی کتاب دها حصوله کلمشدر . بو صوك ایکی کتاب فرید بکك حسابده‌کی قدرت علمیه ووقوفنه دلالت ایدن برر شاه اثردر . دارالشفقه مجموعهٔ فنیه‌سنك مدیر ومؤسسی اولوب بومجموعه‌ده‌کی یازیلری‌ده روحنك‌بالخاصه

---

[٠] رفقاسندن محمد عزت بك افندی واقع اولان طلبمزه بناءً اهدا بیورمشلردر .

حسابدن حظ آلدیغنی کوستره‌جك ماهیتده‌در . حیاتنك صوك زمانلرنده مالیه نظارتنده دیون عمومیه ومعاملات نقدیه مدیرلکی و بانقه ناظرلغی و بالآخره اعتبار ملی بانقه‌سی مدیریتی کبی وظیفه‌لری‌ده ایفا ایتمش و ٣٦ سنه‌سی انتخاباتنده استانبول‌مبوثی اولمش ایکن ایفای وظیفه‌یه باشلامه‌دن وفاتی وقوعه کلمشدر .

فرید بك محاسن اخلاقیه ایله‌متصف وبوتون ایشلرنده‌اختصار واقتصادی سورایدی. یازیلرنده‌کی اختصاری‌ده باشقه‌جه شایان دقت ایدی . طبعاً رقیق ، خوش‌صحبت ولطیفه‌کو ایدی . هر شیئی اوکرنمکدن تدقیق وتتبع ایتمکدن محظوظ اولدیغی جهتله بومراقنی‌اثنای مباحثه‌ده اکثریا مخاطبنی صیقه‌جق‌درجه‌یه قدر ایصال ایدرایدی. دارالشفقه‌نك نه‌بوکونکی حالی و نه‌ده مملکتمزك تشکیلات حاضرهٔ علمیه‌سی برایکنجی فریدی یاقین بر استقبالده یتشدیره‌مز .

فیضی افندی (مهندس فیضی افندی)

سلطان سلیم ثالث زمانی ریاضیونندن‌متفنن بر ذاتدر (سکستانت) ك اصول استعمالیله قواعد ارتفاعیه‌نك لوغاریتمه نسبتی اوزره استخراجنك طرقنه دائر (محاضرات فیضی) اسمنده مواد مهمه‌یی مبین برمقدمه ایکی مقاله بر خاتمه اوزره مرتب یازمه اثری ایوبده (خسرو پاشا) کتبخانه‌سیله (ییلدیز) کتبخانه‌سنده واردر . کتابك باش طرفنده الندم (سکستانت) اولدیغی حالده صنعتکارانه یاپیلمش کندی رسمی منقوشدر . تاریخ تألیفی (١٢٢٠) در . نهایتنده او تاریخده خدمت دولت علیه‌ده بولونان انکلیز مهندسلرندن (آنطوان ژو ژشرو) نك تقریظی واردر . آق دکز بوغازی استحکاماتنك ترصینی مأموریتیله بولوندیغی زمانده (کلیدالبحر) ده ارتحال ایتمشدر . سنك مزارنده‌کی مجوهر تاریخ بودر : (ایلدی فیضی افندی کوی عقباده مکان) ١٢٣٠

قوسقور مصطفی صدقی پاشا

١٢٦٥ تاریخنده مکتب‌حربیه‌دن نشأت ایدن ارکان‌حربیه ضابطاندن اولوب (صومه) لیدر . مشیرلك رتبهٔ جلیله‌سنی احراز ایده‌رك ١٣٠٤ سنه‌سنده ارضروم والیلکنده ایکن

وفات ایله‌مشدر . بالـخاصه آثاری : (طپوغرافیا) ، (خزینة‌الحساب) در لوالغه قادار مکتب حربیه‌ده معلملکی واردر .

ق

قاضی زادهٔ رومی (صلاح‌الدین موسی بن محمد بن قاضی محمود)

عثمانلی علما و ریاضیونی میانده هم قدم هم اهلیتجه مرتبهٔ اولی‌یی احراز ایتمش بر ذات فضائل سماتدر . بروسه قاضیسی سلطان اوکیلی قوجه (ملا محمود) [۱] افندینك حفیدیدر . بدایت تحصیلی مولانا فناریدندر . بالخاصه استکمال علوم مقصدیله عائله‌سنك خبری اولمقسزین خراسانه عزیمتله سید شریفدن استفاضه ایدوب ماوراءالنهره کیده‌رك بوراده (قاضی زادهٔ رومی) اسمیله بنام اولدیغی کبی مشهور (اولوغ بك) ه انتساب ایتمش ومعلمی اولمش ایدی . آثاری شونلردر : (شرح چغمینی) ، (رسالهٔ قوس قزح) ، هندسه‌دن (شرح اشکال التأسیس) ، (حاشیهٔ هدایة الحکمه) ، (رساله فی استخراج جیب) [۲] درکه بو صوك اثر سلطان عبدالمجید خان دورنده و ۱۲۶۸ تاریخنده مطبعهٔ عامره‌ده طاش باصمه‌سی اوله‌رق طبع اولونمش و (محمد الحاج بن ابی نصرالعراقی) نك حاشیه‌سیده بوکا علاوه اولونمشـدر . چغمینی شرحنی (۸۱٤) ده اکمال ایتدیکی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده خط دستیله محرر نسخه‌ده مذکوردر .

(اولغ) بك (کاتب چلبی) نك تحریرینه نظراً ۸۲٤ سنهٔ هجریه‌سـنده سمرقندده منتظم ومکمل بررصدخانه تأسیس وبر زیج ترتیبنه مباشرت ایده‌رك بوامرمهمی اول امرده عصرك مهرهٔ ریاضیوننده‌ن (غیاث‌الدین جمشید) ه حواله ایتمش ایسه‌ده برقاچ آی مرورنده

---

[۱] بوذاتك بروسه حصاری داخلنده قواقلی اسمنده برجامع شریفی اولوب کندیسی مولویخانه قارشیسـنده مدفوندر . کلدسته ذیلی (کلزار صلحا) نك نقلنه نظراً (قاضی زاده) ده بوراده مدفوندر . (کنه‌الاخبار) ك غیر مطبوع قسـمنده‌کی نقلیاته نظراً بوراده مدفون بولونان برادری اولوب (مناستر) مدرسه‌سی مدرسی اولان (قطب‌الدین محمد) افندیدر. ریاضیوندن اولان صاحب ترجمه‌نك (ماوراءالنهر) ده ارتحال ایتدیکی آ کلاشـیلیور . (کنه‌الاخبار) ده (سمت قبله) رساله‌سی اولدیغی‌ده محرردر . مفصل ترجمهٔ حالی زمانمز ریاضیون عثمانیه‌سنك استادکلی صالح ذکی بك افندینك (آثار باقیه)سنده مذکوردر .

[۲] ۱۰۱۰ تاریخنده مکه ملالغنده وفات ایدن قواله‌لی عبدالوهاب افندینك‌ده بواسمده اثری واردر .

(غیاث‌الدین) ترك دغدغهٔ حیات ایتمکله شو اثر مهمی مولانا (قاضی زادهٔ رومی) نك یداقتدارینه تودیع ایله‌مشیدی . مولانای مشارالیه زیجی قبل‌الاکمال جوار رحمته انتقال ایتدیکندن (اولغ بك) زیجنی قاضی زاده مرحومك شاکردلرندن (علی‌قوشجی) اتمام واکمال رصداتله یقین وقته قدر بین‌الاسلام معمول به اولان و (اولغ بك زیجی) نامیله یاد اولونان (زیج خاقانی) یی وجوده کتیرمشدر . فاضل مشارالیهك اسمی (هربلو) (herblot) نك شرق کتبخانه‌سی نامیله معروف اولان کتابنده و (اولغ بك) بحثنده یالکزجه صلاح‌الدین دیه کوسترلمش اولمسنه‌مبنی اوروپالیلر بیننده بونامله شهرت بولمشدر . (عربستانك تاریخ عمومیسی) نام اثرك صاحبی (سدیللو) (Sédillo) قاضی زادهٔ رومی لقبیله شهرت بولان ذاتك اصل اسمی (حسن چلبی) اولدیغنی بو کتابنده بیان ایدییور ایسه‌ده بوده خلاف حقیقتدر . [۳] حله (مونتوقلا) (Montucla) تألیف‌کرده‌سی اولان تاریخ ریاضیسنده فاضل مشارالیهك قاضی زاده اولدیغنی اصلا خاطره کتیرمیه‌رك رومی لقبندن رومالی اولدیغنه حکم ایتمسی حقیقةً شایان استغرابدر .

قیرلانقچ زاده حسین بن خلیل

علوم ریاضیه منتسبلرندن برذاتدر ۹۷۴ ده کلیبولی‌ده یازدیغی تورکجه ربع مجیب ایله اصول ارتفاع وسائره‌دن باحث اثری بویولده یازیلان آثارك اسکیلرندندر .

ك

کاتب زاده مصطفی بن محمد

علوم ریاضیه‌نك (نجوم ـ قوزموغرافیا) شعبه‌سنده صاحب اختصاص برذات اولوب شهیردر . بروجه آتی آثارندن برنجی اثری که (شرح استخراج غره‌نامه) اسمنده‌در . (۱۰۸۰) تاریخنده تألیف ایتمشدر . دیکرلری‌ده بونلردر :

(تقسیم درجات افلاك واستخراج تثلیث وتربیع وتسدیس)

(شرح احوال دوائر اقالیم سبعة وربع مسکون)

---

[۳] (histoire général des arabes) ك ایکنجی جلدینك (۳۹) نجی صحیفه‌سنه مراجعت اولونه

کلنبوی اسماعیل افندی

مشاهیر ریاضیون اسلامیه و متأخرین علمای عثمانیه‌دن اولان بو ذات ۱۱۴۳ سنهٔ هجریه‌سنده آیدین ولایتنده صاروخان سنجاغنده کائن کلنبه قصبه‌سنده مهد آرای وجود اولمشدر.

اسملری اسماعیل اولدیغی حالده بین الاخلاف «کلنبوی» نسبتیله شهرت بولمشلردر. روایته نظراً مشار الیهك کسب فیض کمال ایتمسنه وقعهٔ آتیه سبب اولمشدر :

«صاحب ترجمه‌نك آباء واجدادی کلنبه قصبه‌سنده مفتی ومدرس اوله‌رق نشر علوم ایده گلمشلر ایکن پدری محمود افندینك وفاتی اوزرینه کندیسی آغوش مادرده یتیم قالمقله تحصیل علومه باشلایه‌مامش ایدی. ایشته هنوز اون ایکی اون اوچ یاشلرنده بولندیغی حالده بر کون اقرانیله سوقاقده جویز اویناركن پدرینك اصدقاسندن بری بونی کورردکده: حیف سکا که آباء واجدادك فضل وکمالات ایله موصوف ایکن سن بویله سوقاقلرده خائب وخاسر اویون اوینایه‌سن دیمسندن کلنبوی‌یه عار لاحق اولمش وهمان لعب طفولیتی ترك ایله تحصیل علومه حصر همت و مؤخراً درسعادتده کاه‌رك یسنجی زاده و آیاقلی کتبخانه کبی فضلای اساتذه‌دن تعلم برله اتمام کمالات انسانیه‌یه بذل مقدرت ایتمشدر.»

مشار الیه ۱۱۷۷ سنه‌سنده مدرس اولمش ایسه‌ده ایام حیاتی تحصیل ونشر علومه حصر ایتدیکندن سالف الذکر آیاقلی کتبخانه نامیله معروف مفتی زاده محمد افندینك سعادتخانه‌سنده یالکزجه اوله‌رق مباحثه ومذاکره طرزنده یعنی محققاته و مدققاته تحصیله دوام ایلمشدر.

ایشته صاحب ترجمه، منطقه دائر «برهان» نامنده‌کی رسالهٔ مشهوره‌سنی بو آوانده تألیف ایتمشدر. حتی بو اثرینی آیاقلی کتبخانه‌یه عرض ایلدکده مشار الیه اسلاف مؤلفینك آثارینی هنوز اکمال ایتمه‌دن تألیف رسائل سوداسنه دوشدیکی ایچون کلنبوی‌یه اعتراض ایتمشدر.

اوائل دور سلیم خانیده کاغدخانه‌ده اجرا اولنان بر تعلیم رسمنده بعض صنایع اجراسندن سوکره برقاچ کره خمبره آتیله‌رق هیچ برنده هدفه اصابت ایتمه‌مسی خاقان مشار الیه [illegible]لرینك حدتلرینی موجب اولمش وبونك اوزرینه بعض قرنانك اخطاریله صاحب ترجمه حضور همایونه جلب اولنه‌رق هدفه اصابت قضیه‌سنك نتیجه بخش مرام اولمسی خصوصی شفاهاً اراده بیورلمش ایدی. خواجه افندی درحال ریاضیاته توفیقاً

خبره‌نك وضعیت واستقامتنی دوزلتدكدن صوكره اوچ دفعه آتیلوب هردفعه‌سنده اصابت هدف ایلسیله سلطان سلیم خان حضرتری غایت محظوظ اولمشلر وكانبوی‌یه یومی درت قیه پرنج تخصیص و تعیین بیورمشلردر . سلطان سلیم ثالث حضرتلرینك اصحاب فضل وكاله اعتباری زیاده اولمسنه مبنی بو وقعه اوزرینه نظرشاهانه‌لری بسبتون اسماعیل افندی‌یه متوجه‌اولمش و ١٢٠٤ سنهٔ هجریه‌سنده موسی‌الیه یكیشهر فنار مولوتی‌ایله بكام‌بیورلمشدر.

ایشته صاحب‌ترجمه بولندیغی صره‌ده برخصوصدن دولایی شیخ‌الاسلام وقت مصطفی افندی طرفندن پك شدتلو بر قطعه تكدیرنامه آلمقله درجهٔ انفعال وتأثرندن علت نزوله مبتلا اوله‌رق ١٢٠٥ سنهٔ هجریه‌سنده اوراده ارتحال داربقا ایلمشدر .

مرحوم مشارالیه، ریاضیات قدیمه‌ایله حل مشكلات حسابیه‌ایدن مشاهیرك خاتمه‌سیدر. كندیسی آثار وتألیفاتیله ابقای نام ایلمشدر . واقعا اثنای حیاتنده كندیسنك صیتنی كرك معلمین و كرك معاصرینك شهرتی باصدیروب وفاتی‌ده معلمندن مقدم اولمغله آرقه‌یه قاله‌رق تفرد ایده‌مامش ایسه‌ده تألیفاتیله قدرنی اعلان ودرجهٔ فضل و كمالنی بیان ایتدیكندن نظر اخلافده صیت وشهرتجه كافه‌سنه غالب اولمشدر .

شوراسی شایان تأسفدركه كانبوی مرحومك همان هرفنده یدطولاسی اولدیغی حالده بی‌چاره‌نك اوائل عمری مضایقه اوزره كچمشدر . آنجق دور حمید خان اولده صدراعظم خلیل پاشانك همتی و قپودان دریا جزایرلی حسن پاشانك دلالتی ایله آچیلمش اولان مهندسخانهٔ بحریٔ همایونه شهری آلتمش غروش معاشله ریاضیه خواجه‌سی تعیین بیورلمقله برمقدار نفسی كنشلشمش ایدی .

فاضل مشارالیهك لوغاریتمه‌یی ریاضیات قدیمه‌یه تطبیقاً اختراع ایتمش اولمسنه دائر بزده براعتقاد وار ایسه‌ده دوغری دكلدر .

بواعتقاد ، تاریخ جودتده كانبوینك ترجمهٔ حالی صددنده عیناً موجود فقراتدن منبعث اولمسیله توضیح ماده ایچون فقرات مذكوره بروجه‌آتی عیناً درج ونقل اولونمشدر :

« اول عصرده بر فرانسه‌لو مهندس لوغاریتمه جدولنی استانبوله كتیره‌رك باب‌عالی‌یه بالتقدیم هانكی فندن اولدیغنی استفسارایله بوفنی درسعادتده بیلور كیمسه اولمامق صورتنی اشعار ایتدیكنه‌مبنی اسماعیل‌افندینك خانه‌سنه كوندرلدكده مهندس مرقوم خواجه‌افندینك ودائره‌سنك پریشانلغنه نظراً مشارالیهی هیچ یرینه قویه‌رق فلان وقته قدر جوابنی‌ایسترم دیه عودت وایام‌موعوده‌نك انقضاسنده تكرار خواجه افندینك خانه‌سنه عزیمت‌ایلدیكنده

اسماعیل افندی جواب یرینه درحال تألیف ایلمش اولدیغی لوغاریتمه رسالەسنی مهندس مرقومه بالاعطا حسن مقابله ایلمشدر .

« لوغاریتمه جدولی اوروپاده علوم ریاضیەنك زیاده ایلریلدکدن صوکره یقین وقتلرده بولونمش برشی اولوب دور حمید خان اولده ایسه کتب حکمت افرنجیه هنوز درسعادتده شایع ومنتشر اولمامش ایدوکندن حکمتجه آوروپاده حصوله کلن ترقیاته اسماعیل افندی واقف دکل ایکن ریاضیات قدیمەیه تطبیقاً بویله بر فن نوظهورك اساس وضعنه و کیفیت استعماله دائر درحال بر کتاب تألیفنه اقتدارندن سالف‌الذکر فرانسەلو متحیر اولەرق باب‌عالی‌یه کلدیکنده اسماعیل افندینك ذکا و مهارتنی ثنا ایلمش و بعده اسماعیل افندینك تصویرینی آلمق ایستەدیکندن خواجهٔ مشارالیه باب‌عالی‌ده رئیس راشد افندینك اوطەسنه جلب ایله برتقریب رسمی آلنمش. ورسمنه اولوقت رجال دولتك طرز محتشمانه ایله کیدیکی سمور کورك کیدیرلمشدر . »

جودت پاشانك عیناً نقل اولنان شو فقراتی مآلنه نظراً کلنبوی مرحومك لوغاریتمەیی ریاضیات قدیمەیه تطبیقاً کشف‌ایتمسی لازمکلیور اینسەده بونتیجەیه دوغری نظریله‌باقیله‌ماز.

چونکه اول امرده کلنبوی نه لوغاریتمەیه دائر یازمش اولدیغی رسالەده و نەده بوندن بحث ایدن دیکر اثرنده لوغاریتمەنك کندی طرفندن کشف اولندیغنی ذکر وایما ایتمەمش وبالعکس «انساب» نامنی ویردیکی لوغاریتمه متأخرینك اثراختراعی اولدیغنی دفعاتله‌اعتراف وتصدیق ایلمشدر .

ثانیاً « قالفه زاده اسماعیل افندی » بحثنده دور ودراز اثبات و بیان اولندیغی وجهله لوغاریتمه جدوللری حتمکان سلطان مصطفی خان ثالث حضرتلرینك دور سلطنتلرنده ترکجەیه نقل اولنمش و ایلك دفعه ۱۱۸٦ سنهٔ هجریەسنده ترجمەسی اکمال اولنان « تحفهٔ بهیج رصینی ترجمهٔ زیج قسینی » نامندەکی کتابك باش طرفنه درج اولنمشدر . حالبوکه کلنبوی لغاریتمەرسالەسنی بوندن خیلی‌صوکره تألیف‌ایلمشدر. بناءً علیه کلنبوی، بورسالەسنی ممالك اسلامیەده هنوز شیوع بولمیان بویله بر جدولك صورت انشا و اصول استعمالنی ایضاح مقصدیله یازمشدرکه رسالهٔ مذ کورەنك « لوغاریتمه شرحی » نامی تحتنده انتشار ایتمسی‌ده بونی تأیید ایدر .

کلنبوی مرحوم کبی مدقق برریاضیٔ شهیرك ممالك محروسهٔ شاهانەده صورت رسمیەده ترجمه اولنان و « زیج قسینی » نامیله اکثر کتبخانەلره برر نسخەسی وضع ایتدیرلمش

اولان بویله براثری مطالعه وتدقیق ایتمسی پك طبیعی اولمغله بوبابده کندیسنك اثرمذکوره اطلاع حاصل ایتمه‌مش اولـمـنی ادعا ایتمك قدر خطا تصور اولنه‌ماز .

خلاصه دور حمیدخان اول [١٨٧٧ ـ ١٢٠١] ده درسعادته کلن فرانسز مهندسنك لوغاریتمه جدولنی رئیس افندی‌یه تقدیم ایله بونی درسعادتده بیلور کیمسه اولمامق صورتی اشـعار ایتمسی بالطبع وقوفسزلغندن نشـأت ایتمش ومع‌مافیه کلنبوی مرحومی کوره‌رك حقنده رئیس افندی‌یه « شو آدم آوروپاده اولسه ایدی ، آغرلغجه آلتون دکری‌اولوردی» دیمسی قدرده هیچ برزمان دوغری سوز سویله‌مه‌مشدر .

صاحب ترجه ایچون لوغاریتمه ایجادی شرفنه لزوم یوقدر . یالکز اواخر حیاتنده تألیف ایلدیکی جبر کتابی ابقای نامنه مع زیادة کافیدر .

[قاموس ریاضیات ــ صالح زکی بك]

مرحومك قوللاندیغی (قاله) نك لوغاریتمه‌سی کتبخانهٔ عمومیه‌ده محفوظدر [١].

خوجه مرحومك ذکراولونان اوچ اثرندن‌باشقه کوروله بیلن دیکر اثرلری‌شونلردر:

١ — (عمل‌بالربع‌المجیب) رسالـه‌سی . غیر مطبوعدر . خالص‌افندی کتبخانه‌سنده بر نسخه‌سی واردر .

٢ — (کـورات حســاب) رسالـه‌سی . غیر مطبوعدر . کتبخـانهٔ عمومیه‌ده بر نسخه‌سی واردر .

٣ — (عقائد سلکوتیسی اوزره حاشیه) . غیر مطبوعدر . «

٤ — (وحدت‌وجود) رساله‌سی.غیرمطبوعدر.قاج‌کتبخانه‌سنده برنسخه‌سی‌واردر.

٥ — (آداب) رساله‌سی . مطبوع

٦ — (ایسا غوجی) شرحی . «

٧ — (امتحان) رسائلی . «

---

[١] ٤٤٧٣ نومروده مقید اولان بو نسخه (١٧٨٣) سنه‌سنده (پارس) ده باصیلمش و (١٢٠١) سنه‌سنده کلنبوی خوجه‌نك الینه کچمشدر . خوجه مرحوم بو نسخه‌نك صوکنه لعل‌ایله (تملکته فی غرة جمادی‌الآخرة لسنة‌احدی و مأتین و الف و انا الفقیر اسمعیل الکلنبوی)عباره‌سنی یازمش ، مهرینی‌ده باصمشدر . مهرنده اوزون بر عباره وارسه‌ده کاغدك قابا اولمسندن ، بویانك داغیلمسندن دولایی ‌مهرینی اوقویه‌مدم . خرده‌بین ایله باقیلورسه اوقونمق ممکندر .

خوجه مرحوم بو نسخه‌یی تماماً مطالعه ایتمش اولدیغی کبی بعض یرلرینه عربجه قیدلر و بالخاصه نسخه‌نك صوکنه کندی فکری اولمق اوزره انسابه دائر بر قاچ قاعده یازمشدر . (لمصححه)

٨ — (قبله) رساله‌سی . مطبوع

٩ — (امکان) » »

١٠ — (قاضیمیر) حاشیه‌سی . »

١١ — (اضلاع مثلثات) رساله‌سی . » (١٢٢٠) ده طبع ایدلمشدر .

١٢ — (تهذیب) حاشیه‌سی . »

١٣ — (جلال) » »

خوجه‌لر آره‌سنده خوجه مرحومی کمال حرمتله یاد ایتدیره‌ن اڭ بیوك اثری اشبو (جلال) حاشیه‌سیدر .

کردوسی سلیمان مراد افندی

موقتلر آراسنده متداول (ربع والمقنطرات) اسمنده‌کی مطبوع اثرك مؤلفیدر . (١٢٧٠) کسور تاریخلرنده مملکتنده ارتحال ایله‌دی. اساساً عربی العباره یازدیغی (مقنطرات) و (جیب) رساله‌لرینی ترجمه ایله‌مشدرکه هر ایکیسی‌ده مطبوعدر رساله‌نك تاریخ تألیفی (١٢٦٨) در رساله برمقدمه ایله (١٢) باب اوزره مرتب اولوب ربع دائره‌نك جیب طرفندن اخذینه دائردر .

جوار قضا اولان (کوردوس) لو شیخ محمدسعدی افندی‌ده فن ارتفاعده ومیقاتده صاحب رسوخ بر ذاتدر . (١١٦٣) تاریخنده مؤلف (قطبیه) اسمنده اصول ارتفاعه دائر منظوم بر اثری واردرکه نسخه‌سی نورعثمانیه کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد افندی (محمد بن عثمان افندی)

علما وریاضیوندن برذات اولوب (شومنی) لیدر. مملکتنده (خلیل پاشا) جامع شریفنك موقتی ایکن غروبی بسیطه‌لرك انشا واستعماللرینی مبین اشکال فنیه‌سیله برابر عربی العباره آلتی باب اوزره مرتب بر رساله یازمشدرکه خط دستی اولماسی محتمل برنسخه‌سی طرف عاجزیدن (رصدخانهٔ عامره) کتبخانه‌سنه اهداقیلنمشدر. رساله‌نك تاریخ تألیفی (١٢٠٤) سنه‌سیدر . سائر آثاری‌ده اولدیغی محتمل ایسه‌ده منظور عاجزی اولمامشدر .

محمود بن محمد (میرم چلبی)

اوتنجی عصر هجریده استانبولده یتیشن هیئیونندر ارباب فضل و اصحاب علم میانده میرم‌چلبی دیمکله مشهور ایدی. مومی‌الیه مشاهیر ریاضیون‌عثمانیه‌دن قاضی‌زاده رومی‌دیمکله مشتهر صلاح‌الدین موسی‌نك حفیدی قطب‌الدین محمدك اوغلیدر بنابرین جهت پدردن هم قاضی زاده هم‌علی قوشـجینك حفیدی اولدیغی کبی جهت مادردن ۸۷۷، ۸۸۱ تاریخلری میانده اسـتانبول قاضیلغنده بولنان افاضـل رومدن خواجه زاده مولانا مصـلح‌الدینك حفیدیدر [۱]

کاتب‌چلبی (حاجی قالفه) کشف‌الظنونده « فتحیه » شرحنده صـاحب ترجمه‌یی علی قوشجینك همشیره زاده‌سی اولمق اوزره کوستریور ایسه‌ده میرم‌چلبینك اولوغ بك زیجنه یازمش اولدیغی شرحده علی قوشجی‌یه جداطلاقی بوقولك سهوه مبنی اولدیغنی اثبات ایدر میرم‌چلبی اول‌امرده علوم متداوله‌یی درسعادتده تحصیل ایلمش وبالخاصه خواجه زاده‌سنان پاشایه خدمت‌وملازمتله کسب کمال ایلمشدر، مومی‌الیه اولا کلیبولی‌مدرسه‌سنه مدرس تعیین ایدلمش‌واورادن ادرنه‌ده‌طاشلق‌مدرسه‌سنه دها‌صکره‌بروسه‌ده‌مناستر مدرسه‌سی مدرسلکنه ارتقا ایلمشدر . مؤخراً فضل وعرفانه مبنی سلطان بایزید بن‌سلطان محمد خان حضرتلرینه معلم تعیین بیورلمش‌وسلطان مشارالیهك زمان سلطنتنده قطع مراتب ایده‌رك نهایت سلطان سلیم اول طرفندن ۹۲۵ سنه‌سنده اناطولی قاضیعسکرلکنه نصب وتعیین قلنمش ایدی ، وخدمتدن بعدالانفصال ایفای فریضۀحج‌ایتمك اوزره جانب‌حجازه عزیمت وادرنه‌یه‌عودت وآرتق وفاتنه قدر اوراده اختیار اقامت ایتمشدر . میرم چلبی (۹۳۱) سنه‌هجریه (۱۵۲۵) سنۀمیلادیه‌سنده ادرنه‌ده‌عالم‌بقایه‌رحلت ایلمشدر قاسم‌پاشاجامع شریفی حظیره‌سنده مدفوندر. مومی‌الیه سـلطان بایزید بن سلطان محمد خان حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده مشـارالیه حضرتلرینك تشویقیله مملکتمزده علوم ریاضیه وهیئیه‌نك ترقیسنه خیلی خدمت ایتمش‌وبر چوق رساله تألیف ایلمشدر .

۱ — « دستورالعمل وتصحیح‌الجدول » نامنده‌کی کتابی واردرکه اولوغ بك زیجی

---

[۱] ترجمۀ شقایق‌نعمانیه ـ نسخۀمطبوعه ـ صحیفه ۳۳۹، تاج‌التواریخ ـ جلد ـ ! ۱، قاموس اعلام ـ جلد ! ۵ ـ صحیفه ۴۵۱۱ مع‌مافیه قاموس اعلام میرم چلبی‌یی قاضی زاده‌نك اوغلی اولمق اوزره کوسترمشدر ، حالبوکه مومی‌الیه قاضی زاده‌نك اوغلو شمس‌الدین‌ایله علی‌قوشجینك کریمه‌سنك ازدواجندن حاصل اولان قطب‌الدینك اوغلیدرکه والده‌سی‌ده خواجه زاده‌نك قیزیدر .

اوزرینه سلطان‌بایزید خانك امریله یازلمش فارسی‌العباره برشرحدر صاحبنك انفس آثاریدر شرح مذکور بوجلده‌کی تدقیقاتمزه اساس اولان کتابلردن بریدر . ، همان هرکتبخانه‌ده نسخه‌سنه تصادف اولنور ایسه‌ده آیاصوفیه کتبخانه‌سنده (٢٦٩٧) نومرولو نسخه‌سی غایت نفیس وصحیحدر ، بوشرحی ، جدی علی قوشجینك دیکر برشرحیله غیاث‌الدین جمشیدك « زیج خاقانی‌در تکمیل زیج ایلخانی » نامنده‌کی کتابنی مأخذ اتخاذ ایده‌رك یازمشسدر . شرح مذکورك تاریخ تألیفی ٩٠٤ سنهٔ هجریه‌سیدر .

٢ — « شرح رسالةالفتحیه » نامیله جدی علی قوشجینك رسالةالفتحیه‌سی اوزرینه یازلمش برشرحی واردر میرم‌چلبینك بوایکی شرح مهمدن باشقه‌ربع مجیب وربع مقنطرات وسمت قبله‌یه دائر برطاقم رساله‌لری دها واردرکه باشلیجه مصادف نظرمز اولانلر بروجه آتی تعداد ایدیلیر !

« رسالةفی‌الربع‌المجیب » — « رسالةفی‌الربع‌الجامعه » — « رسالةفی‌الربع‌المقنطرات » « رسالةفی قبلة ومعرفة سمتها » « رسالةالزرقاله » « رسالة الجیب‌الجامعه » « رسالةفی العمل بالربع الشکاری » « رسالةفی‌تحقیق سمت‌القبله »

بورساله‌لرك اکثریسی لسان‌فارسی اوزره یازلمش وسلطان بایزید خانه اتحاف ایدلمشدر مندرجاتنه کلنجه اوزمانلر بین‌الموقتین مستعمل اولان ربع تخته‌سنك صورت استعمالندن وبنابرین آلت مذکوره ایله اوقات تعییننددن باحث اولدقلرندن تاریخ علوم نقطهٔ نظرندن پك اوقدر حائز اهمیت دکلدر ،

میرم چلبی معاصرینی کبی احکام نجومه قائل وحتی صنعت تنجیمه پك مائل ایدی بو کیفیت احکام واختیاراته دائر برچوق رساله یازماسیله‌ده ثابتدرکه بو رساله‌لرك الکمشهوری عربی‌العباره « المقاصد » نامنده‌کی کتابیدر .[آثار باقیه . جلد ١ . صالح زکی بك]

مختار پاشا (قاطرجی اوغلی غازی احمد مختار پاشا) :

جامع‌السیف والقلم بر وزیر و مشیر اولوب (بروسه) لیدر . ارکان حرب یوزباشیلغیله مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی محاربه میدانلرنده کچیرمش و یکرمی کسور سنه‌ده فوق‌العاده قومیسرلکله مصرده بولونمشدر . بعدالمشروطیة استانبوله ورودینی متعاقب مجلس اعیان ریاست ثانیه‌سنه و بالقان محاربه‌سندن آز اول‌ده

مقام صدارته تعیین اولوندی آز مدت صوکره انفصال ایده‌رك مجلس اعیانه دواملە برابر تتبعات علمیه و فنیه‌سنه باشلادی . علوم ریاضیه‌نك اکثر شعباتنده و بتخصیص (هیأت — نجوم) شعبه‌سنده اختصاص تام اصحابندن اولدقلرینه بروجه آتی آثاری شاهد عادلدر . (١٣٣٧) تاریخنده ارتحال ایده‌رك فاتحه دفن ایدلدی . آثاری :

(١) ریاض‌المختار مرآة‌المیقات والادوار .

(٢) ریاض‌المختار مرآة‌المیقات والادوار ذیلی

(٣) ریاض‌المختارك مجموعهٔ اشکالی

(٤) اصلاح‌التقویم

(٥) تقویم‌السنین

(٦) سرکذشت حیاتمك جلد ثانیسی : ١٢٩٤ ـ آناطولی‌ده روس محاربه‌سی

(٧) تقویم مالی

مصطفی بن علی (موقت)

زمانه کوره علوم ریاضیه‌نك حسب‌المسلك (هیأت — نجوم) شعبه‌سنده کسب اختصاص ایله‌مش بر ریاضی اولوب مدت مدیده درسعادتده (سلطان سلیم اول) جامع شریفنده (موقت) لك وظیفه‌سیله اشتغال ایلدی . آثاری بروجه آتیدر .

(١) (اعلام‌العباد فی‌اخبارالبلاد) ٩٣١ ده تألیف اولونوب اقالیم سبعه نظریه‌سنه کوره یازیلان وسلطان سلیمان قانونی‌یه تقدیم ایدیلن بو اثرده چیندن فاسه قدر یوزبلده‌نك مدت لیل ونهاری بیلدیرلمش و بلاد مذکوره‌نك مرکز خلافت اسلامیه اولان استانبوله قاچر میل مسافه‌ده بولوندقلری کوسترلمشدر .

(٢) (وافیة‌الاوقات) یکرمی ایکی باب اوزره مرتب اولوب اساساً علم ارتفاعه دائردر.

(٣) (کفایة الوقت لمعرفة‌الدائر و فضل‌الدائر والسمت) اون ایکی باب اوزره مرتب اولوب مقنطراته دائردر .

(٤) (تسهیل‌المیقات فی علم‌الاوقات) بر مقدمه یکرمی بش باب‌اوزره مرتب مختصر بر اثردر .

(٥) (تیسیرالکواکب السمائیة لسعدالدولة الشریفة‌السلیمانیة) جدوللی بر صورتده شهور عربیه و رومیه‌نك غره‌لری و سنهٔ شمسیه و قمریه‌یی و بروج شمسك تحولاتی مبین اولوب ٩٤٥ دن ١٠٠٠ سنه‌سنه قدردر .

(٦) (تحفةالزمان و خريدةالاوان) فن اوقات و اقاليم سبعه‌دن باحث تورکجه مفصل بر اثردر .

(٧) (رساله‌ٔ ربع مجيب) جيب آفاقی يکرمی بش باب اوزره مرتبدر. ييلديزده واردر.

(٨) معدل نهار

(٩) اعمال اسطرلاب :

(١٠) رسالةالمقنطرة : تاريخ تأليفی ٩٣٥ ، نسخه‌سی ييلديز کتبخانه‌سنده‌در .

(١١) کره و اسطرلاب ٩٥٦ ده نسخه‌سی ييلديز کتبخانه‌سنده‌در .

(١٢) رساله‌ٔ ذات‌الکرسی : برمقدمه اوتوز بابدر آلات ارتفاعدن ذات‌الکرسی‌نك تعريف و استعمالنه دائر تورکجه بر اثردر .

محمد بن کاتب سنان (موقت)

مشاهير هيأتشناسان عثمانيه‌دن اولوب قونيه‌ليدر . (ميزان‌الکواکب) ، (ترجمهٔ جدول آفاقیٔ خايل) ، (تحفةالفقرا فی علم‌الميقات من طريق ربع دائرة و المقنطرات) ايله يکرمی بش باب اوزره مرتب (موضح‌الاوقات فی معرفة المقنطرات) اسملرنده اثرلری واردر. صوك اثرنی سلطان بايزيد ثانی‌يه تقدمه ايله‌مشدر . (ميزان) ايله (موضح)ك بر نسخه‌سی آياصوفيه کتبخانه‌سنده واردر. بونلردن باشقا ينه مقنطرات واصول‌ارتفاعدن باحث يکرمی باب اوزره (هديةالملوك) اسمنده بر اثريله (رساله فی رسم ربع‌المقنطرات) رساله‌سی واردر . (ميزان‌الکواکب) ی سلطان سليمان قانونی‌يه تقديم ايده‌رك مظهر التفات اولمشدر . پدری کاتب سنان افندی درسعادتده قدرغه ليمانی قربنده بنا کرده‌سی اولان (نردبانلی مسجد) ك محرابی اوکنده مدفوندر .

محمد چلبی (.منجم باشی)

شهريدر اکمال تحصيلدن صوکره شهزاده جامع شريفی موقتی اولمشيدی اخيراً منجم‌باشی اولدی . هيئت و نجومه وقوفی و بعض ازياجی (اصول احکام سال عالم) اسمنده بر اثری واردر ١٠٤٠ ده وفات ايله‌دی . برده (المواليد فی علم‌الميقات)(استخراج تقويم) (احکام طالع مولود) و (احکام نجوم) اسملرنده اثرلری‌ده واردر .

مصطفى بن يوسف استانبولى

ترجمهٔ حالى مورخين فصلنده مذكور مشهور (كاتب چلبى) تلاميذندن بر ذات اولوب شهيددر . سلطان عثمان ثانى دورى ارباب فنندندر . توركجه (معدن الاسرار فى علم الحساب) اسمنده‌كى اثرينك بر نسخه‌سى شهيد على پاشا كتبخانه‌سنده واردر .

مصطفى بن محمد افندى

علما و رياضيون عثمانيه‌دن اولوب (تكفور طاغى) ليدر (۱۰۹۹) تاريخنده ارتحال ايتدى . كوروله‌بيلن آثارى بروجه آتى‌در :

(رسالة الاسطرلاب) (روضة الاحباب فى شرح خلاصة الحساب) (هداية العامل فيما يتعلق بالربع الكامل) .

محمد بن شيخ على الحميدى

علوم رياضيه‌نك (نجوم — هيأت) شعبه‌سنده بهره صاحبى بر ذات اولوب (اسپارطه) ليدر . اون سكز باب اوزره عربى العباره (ذات الكرسى) رساله‌سنى تأليف و قيصريه‌لى (سويله‌من زاده عبدالحليم) افنديك (بهجة الالباب فى علم الاسطرلاب) اسمنده‌كى اثرينى (نضرة اللباب فى شرح بهجة اللباب) ناميله شرح ايتمشدر . شيخ الاسلام عبدالله افندى‌يه تقديم ايتديكى بو اثرك بر نسخه‌سى حميديه‌ده واردركه تاريخ تحريرى ۱۱۷۲ در . (بهجه) مطبوعدر .

(رسالة الكره) اسمنده‌كى اثرى ابوالحامد احمد بن شيخ محمد آلامدى طرفندن شرح اولونمشدركه ايكيسى بريرده اوله‌رق مطبوعدر .

ملا محمد چلبى

(سيد على) نامنده دياربكرلى برذاتك مخدومى اولوب فضلا ورياضيون عثمانيه‌دندر . فاتح بغداد سلطان مراد خان رابعك معيتيله استانبوله كلهرك سلطان مشاراليهك امريله تفسير ، حديث ، فقه ، بيان ، معانى ، منطق ، كلام ، هندسه ، هيأتدن باحث اسئله‌نامنده [براثر يازمشدركه بواثر معاصرين علمادن برخيلى ذوات طرفلرندن شرح اولونمش ايسه‌ده

مؤلف آنجق شیخ الاسلام بهائی ومعلمی عبدالرحیم افندیلرك یازدقلرینی نظر اعتباره آله‌رق (رد وقبول) نامیله بر اثر یازدیغی کبی (اجوبه) اسمیله‌ده آیریجه بر اثر میدانه کتیرمشلردر . بونلردن باشقه نجومدن مستقل براثریله (چغمینی) شرحی و(قاضی‌زاده)یه حاشیه‌سی واردر. دیاربکر وبغداد نیابتلرنده بولونمش و ۱۰۶۶ ده شام نائبی ایکن ارتحال ایده‌رك (سنانیه) دنیلن قبرستانه دفن ایدلمشدر. طبیعت شعریه‌سیده واردر . تلامیذندن اك مشهوری (عبدالرحمن فاضل) نام برذاتدر .

محمد بن سلیمان

سلطان سلیم ثالث دورنده یتیشن ریاضیوندن شهری بر ذات اولوب سابق‌الترجمه (چیناری اسماعیل افندی) نك شاکردانندندر. طوپ وخمبره‌نك اصاغه وانشاسیله اصول رمینه دائربرمقدمه بش‌باب اوزره مرتب تورکجه براثری واردرکه برنسخه‌سی بشیکطاشده یحیی افندی درکاهی کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد بن خسرو

نام قدیمی (میخالیچ) ونام جدیدی ولایتی (قره‌جه بك) دندر . ۱۱۴۱ تاریخنده (مغنیسا) ده (اولوجامع) متولیسی ایکن (نجوم ـ هیأت) دن (کوشیار) اسمنده‌کی اثری مدخلنه فوائد لازمه علاوه‌سیله ترجمه ایتمشدر . بوترجمه درت مقاله اوزره مرتب اولوب هرمقاله برطاقم ابوابی حاویدر .

محمد امین بن عثمان افندی

فضلاوریاضیوندن برذات اولوب تحصیلی استانبولده‌در . فقهدن (عقدالدرر والجواهر نقدالاشباه والنظائر) (صحةالکفالة بالدیون) اسملرنده فرائضدن (تصحیح ذوی‌الارحام) اسمنده تألیفاتی اولدیغی کبی (ربع‌المقنطرات) (آلةالاسطرلاب) (شکل مثلث) (حساب بعقودالاصابع) (ربع مجیب) اسملرنده آثاری واردر .
برنجی اثرینی (۱۱۸۱) ده تألیف ایتمشدر.

طریقت خلوتیه‌نك سنانیه شعبه‌سندن (اوسكوبلو شیخ مصطفی بن‌محمود) افندینك‌ده تورکجه وعربجه (ربع دائره) رساله‌لری واردر .

محمد منشی بك

مکتب حربیه‌دن نشأتندن‌صوکره مدت‌مدیده (بروسه) مکتب اعدادیٔ عسکریسنده ریاضیه معلملکنده بعده اردوده ایفای حسن خدمت ایده‌رك قائمقاملقله متقاعداً (اسکدار) ده اقامت ایتمکده ایکن (١٣٣٣) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . قره‌جه احمد مزارستاننده مدفوندر. شهری‌الاصل ایدی . محرر عاجزك هندسه معلمی‌در .

آثار مطبوعه‌سی :

(١) عرصه تقسیمی : عرصه وتارلا تقسیمنه دائر مسائل هندسیه‌دن باحث اولوب ١٣٠٥ تاریخنده بروسه‌ده طبع ایدلمشدر .

(٢) بدرقهٔ مهندسین : هندسه ومثلثات مسائلنك اصول وصورت حللرینی مبین ٤٠٠ صحیفه‌لك بر اثردر .

(٣) مسائل ریاضیه‌دن جبر : جبر عادی مسائلندن باحثدر .

(٤) کوچوك اصول هندسه .

(٥) مثلثات مستویه وکرویه .

محمود مسعود پاشا

علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب آماسیه جوارنده (کوپرو) قضاسی نواحیسندن (زیتون) لیدر . مکتب حربیه‌دن ارکان حرب اوله‌رق نشأت ایدوب قطع مراتبله مشیرلك رتبهٔ جلیله‌سنه نائل اولدیلر. باب‌سرعسکریده استحکام وانشاآت ایله‌محاکات دائره‌لری‌ریاستلرنده ایفای حسن خدمت ایتدیلر. (قطوع مخروطیات)، (جبرك هندسه‌یه تطبیقاتی) اسملریله مطبوع و (اصول استحکامات خفیفه) نامنده غیر مطبوع اثرلری واردر. ترتیبکرده‌لری اولان مسائل ریاضیه‌دن بعضلری اوروپاده کوندریلوب مظهر تقدیر اولمش ایدی . ١٣٠٨ ده ارتحال ایده‌رك فاتح جامعشریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. طوله باغچه سرای همایونك قاپیلری بوذاتك نظارتیله یاپیلمشدر .

مصطفى عاصم بك

علوم رياضيه‌نك (هيأت ـ نجوم) شعبه‌سنده صاحب اختصاص برذات اولوب اديب شهير ناجي ل بك مرحومك پدريدر ١٣١٨ تاريخنده استانبولده ارتحال ايده‌رك وصيتي موجبنجه حضرت خالد جوارنده كوچوك اميرافندى قارشى‌سنده پدر واقرباسى يانه دفن ايدلدى . نجومك باخصوص احكام قسمنده وقوف كامل اربابندندر بوشعبه‌ده (مجربات) اسمنده برتأليفى ترجمه طريقيه‌ده ينه نجومه عائد برقاچ پارچه اثرى واردر. طريقت مولويه‌يه منتسب ايدى . يازمش اولديغى مفصل ترجمهٔ حالنده طوپال عثمان پاشا و قرابت جهتيله تپه‌دلنلى على پاشا وتمامى وپدرى لالا اولمق حسبيله سلطان سليم ثالث زمانه دائر مسرودات تاريخيه موجوددر .

مرحوم منقطع اعمالنده ومشبك اويماجيلق صنعتنده‌ده صاحب اختصاص اولوب يازديغى كتابلره ـ توغلى نجوم وتواريخه عائد اولديغندن ـ جدول قلملرينى بالذات چليكدن اعمال ايدر ومزين صاپلره طاقار دمير وچليكه عائد هرنه‌يابسه قرقدن آشاغى باشلاماز وياپدقدن صوكره هربرينى احبا و چيراقلرينه ـ طاتلى بر لطيفه و خاطره اولمق اوزره اون پاره ـ مقابلنده هديه ايلر ايدى .

ن

نصوح بن عبدالله (نصوح السلاحى الشهير بمطراقى) مطراقجى نصوح

رياضيون قديمهٔ عثمانيه‌دندر. (٩٤٠) تاريخنده ارتحال ايتدى ٩٢٣ سنه‌سنده ياوز سلطان سليم خانه تقديم ايتديكى (جمال الكتاب وكمال الحساب) اسمنده‌كى اثرى ايكى شق اوزره مرتب اولوب شق اول فصول حساب شق ثانى مسائل متفرقه‌دن باحثدركه بوندن باشقا سلطان مشاراليه نامنه مؤلف (كنعانيه فى علم الحساب) ناميله ديكر اثريده واردركه برر نسخه‌سى درسعادتده حميديه وشهيد على پاشا كتبخانه‌لرنده موجوددر. برده ٩٢٣ تاريخنده تأليف اولونديغى مقدمه‌ده بيان اولونان يازمه بر نسخه‌سنده (عمدة الحساب) اولمق اوزره محرر ديكر براثرى داها اولوب مقدمه‌سندن برقسمى عيناً درج ايدلدى : (بورساله ايكى شق اوزره مبنيدر. شق اول يكرمى اوچ فصل بيانده‌در وشق ثانى مسائل شتى بيانده‌در.

والله اعلم بالصواب (فصل اول) ، فى بيان سياقت ، (فصل ثانى) فى بيان ارقام هندى (فصل ثالث) فى بيان الجمع ، (دردنجى فصل) فى بيان الكسر والبسط ، (بشنجى فصل) فى بيان التنصيف ، (آلتنجى فصل) فى بيان التضعيف ، (يدنجى فصل) فى بيان الكرات ، (سكزنجى فصل) فى بيان كسورات درهم ، (طقوزنجى فصل) فى بيان الضرب ، (اوننجى فصل) فى بيان ضرب الكسور مع الكسر ، (اون برنجى فصل) فى بيان التقسيم ، (اون ايكنجى فصل) فى بيان الذراع ، (اون اوچنجى فصل) فى بيان الامداد وكيلج ، (اون دردنجى فصل) فى بيان القنطار والوزن ، (اون بشنجى فصل) فى بيان المثقال والقيراط ، (اون آلتنجى فصل) فى بيان الرسومات ، (اون يدنجى فصل) فى بيان الاعداد الاربعة المتناسبة ، (اون سكزنجى فصل) فى بيان قسمة الغرما ، (اون طقوزنجى فصل) فى بيان استخراج مخارج ، (يكرمنجى فصل) فى بيان قسمة الموارث ، (يكرمى برنجى فصل) فى بيان الخطايين ، (يكرمى ايكنجى فصل) فى بيان جمع الكسور مع الكسور . (عمدة الحساب) ك بر نسخه‌سى نورعثمانيه كتبخانه‌سنده واردر . خط ديوانى‌يى آكديران (جَبْ) دينيلن يازى‌ده ماهر ايدى . اوزمانك سلاحشو لغنك ادماندن اولان (مطراق) اويوننك موجدى‌در .

نائلى احمد بن مصطفى افندى

علم ارتفاع متخصصلرندن اولوب (كيوه) نك آق حصار ناحيه‌سندندر . (١٢١٠) تاريخنده تأليف ايتديكى (ربع مقنطره) و(ربع مجيب)ه دائر عربى العباره ايكى رساله‌سى ١٢٤٤ تاريخنده طبع اولونمشدر .

نورى پاشا (طاشچى زاده)

استانبولك ايوب سمتندن اولوب ١٢٦٨ تاريخنده مهندسخانهٔ برى همايوندن باشهادتنامه نشأت ايدن اذكياى اركان حربيه‌دندر . اواخر عمرلرنده مكتب حربيه درس نظارتنده بولنمشلر ايدى . (اصول هندسهٔ جديده) عنوانلى اثرلرى طول مدت مكاتب عسكريه‌ده تدريس اولونمشدر . (١٣٠٧) تاريخنده ارتحال ايله‌دى . ادرنه قاپسنده مدفوندر . علوم رياضيه‌ده بهرهٔ تامه‌لرى مسلم انام ايدى . ترتيب و تأليف ايلدكلرى (جبر اعلا) مجموعه‌سى غير مطبوعدركه بروسه اعدادئ عسكريسنده طلبه‌لكم زماننده بو مجموعه‌دن

اوقومش واستفاده ایتمشیدم . سعید پاشا ایله لوندره‌ده تحصیلده مشارکت ایله‌دی . توسیعاً انکلیزجه‌دن مترجم تمامی وتفاضلی مجموعه‌سی واردر .

و

وحدت پاشا (فریق متقاعدلرندن محمد وحدت پاشا)

(١٢٧٣) ده مهندسخانه‌دن نشأت ایدن اذکیای ضابطاندن اولوب شهیدر . ویانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره استانبوله عودتله حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمی طوپخانهٔ عامره فابریقه‌لری فن مأمورلغنده تجربه و معاینه دائره‌سی اعضالغنده و علی‌الخصوص مهندسخانه ریاضیه ، لسان ، طوپچیلق و فن اسلحه معلملکلریله درس نظارتنده کچمشدر . آلمانجه وفرانسزجه‌یه واقف ایدی .

آثاری : (تطبیقات ریاضیه) ، (طوپوغرافیا) ، (اسلحهٔ ناریه تأثیراتی) ، (محاربه فشنکجیلکی) ، (قلعه وصحرا طوپچی مالزمه‌سی) ایله یدی سنه‌ده اکمال ایلدیکی (دولت علیه طوپچیلغی) در .

(١٣٣٤) تاریخنده ٨١ یاشنده اولدیغی حالده ارتحال ایده‌رك تولد ایتدیکی (قوجه مصطفی پاشا) سمتنده طریقت خلوتیه شعبانی پیراننده (رمضان افندی) درگاه شریفی خطیره‌سنده‌کی عائله‌سی قبرستانه دفن ایدلدی .

— ی —

یازیجی صلاح الدین

عشق وعرفان وادیسنده یازیلان منظوم عثمانلی تورك آثاری ایچنده عمومك حرمت ورغبتنه مظهر اولان « محمدیه » اسمنده‌کی مشهور اثرك ناظمی وطریقت عالمنك پیر وارلرندن (آنقره) لی حاجی بایرام ولی حضرتلرینك خلیفه‌سی (کلیبولو) لی (یازیجی اوغلی محمد) افندینك باباسیدر. مشهور عثمانلی مورخلرندن کلیبولولو عالی افندی (کنه الاخبار) نامنده‌کی تاریخنك بشنجی جلدینك (٢٣٧) نجی صحیفه‌سنده صاحب ترجمه یازیجی (صلاح الدین) ك مملکتی حقنده منشأ ومولدی [آنقره] ویاخود ولایت رومك قصباتندن بری اولمق احتمالدر ، دیبور .

عثمانلیلرك (ابن بطوطه) سی مقامنده اولان (اولیا چلبی) ده (ملحمه) ، (رسالة فی الطب) ، (سبع المثانی) ، (تعبیر نامه) اسملرنده آثاری اولدیغنی نقل ایله‌یور.

اشبو آثاردن منظوریمز اولان (ملحمه) نك بر نسخه‌سی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده واردر . بو اثر ، علماء عربك (کتاب الملاحم) دیدکلری (ملحمه) کتابلرندن بری‌درکه احکام نجوم واحکام جویه‌دن باحث تورکجه ومنظوم‌در . اثرك اصلی فارسی اولوب توسیعاً ترجمه ایدلمشدرکه (جوری) نك :

بوندن اقدم بر اهل نظم گزین
که دینور نامنه صلاح الدین
فارسی نسخه‌دن بو ملحمه‌یی
یعنی بو قول طرفه زمزمه‌یی
طرز رومی‌ده ایله‌مش بسته
قیله‌رق بر اصوله پیوسته

افاده‌سی‌ده بونی معرفدر.

عثمانلی شاعر وخطاطلرندن (جوری ابراهیم) افندی طرفندن اکثرعباراتی ـ زمانی شیوهٔ اشعارینه نقل ایدلمك شرطیله ـ تزیین وتعدیل ایدلمشدرکه مطبوعدر. هر ایکیسی باخصوص (یازیجی صلاح الدین) ك کی عثمانلی اشعاری تاریخی نقطه‌سندن‌ده اهمیتی حائزدر.

(یازیجی صلاح الدین) ك کوره‌بیلدیکمز اثرلرندن بری‌ده علوم ریاضیه‌نك (نجوم ـ هیأت) شعبه‌سنه متعلق (شمسیه) اسمنده اثری‌درکه هر شهر شمسی‌نك برندن نهایتنه قدر هر کونده‌کی (تحولات هوائیه‌دن استدلال اولونان احکامدن باحث ومنظوم‌در) .

ابتداسی‌ده :

أی خداوند قدیم ولم یزل	اول وآخر باطن وظاهر سلام
خالق الاشیاء ابدسین هم ازل	مالك الملك مهیمن ذو انتقام

ینه بو منظومه‌دن کندی اسمنی :

صاحب التألیف یازیجی صلح دین
آتم وادنی محقر کمین

بتیله ذکر ایله‌یور . اثرینده سلطان (مراد) ثانی وزراسندن (اسکندر پاشا) یه اتحاف ایدییور .

الحاصل (یازیجی صلاح‌الدین) ك زمانه کوره متفنن ارباب معارفدن صاحب نظر بر ذات اولدیغی آثارندن استنباط ایدیلیور . (فاتح سلطان محمد) خانك ایکنجی جلوسنده (قرەمان اوغلو ابراهیم) بکك تجدید عهد ومیثاقیچون مأموراً کوندریلن (قصاب اوغلی محمود پاشا) نك مخدومی علی بکك خواجه‌سی اولدیغی وتخصیص تحدیث نعمت مقامنده اولمق اوزره افتخار ایتمکه حتی اولان اوغلو محمد افندینك تعلیم وترقیسنه اعتنا ایتمه‌سی‌ده بونی تأیید ایدییور.

مخدومی قربنده مدفون اولدیغی مرویدر.

یوسف بن کمال بروسوی

سلطان سلیمان قانونی دوری محاسبیندن اولوب بروسه‌لیدر. اون فصل اوزره مرتب (جوامع‌الحساب) اسمنده مفصل بر اثری واردرکه بر نسخه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده موجوددر . اون فصل اوزره مرتبدر .

١) ضروباتك انواعنی واستخراجنك قواعدین بیان ایدر .
٢) کسوراتك انواعنی واکا متعلق مسائل بیان ایدر .
٣) قسمتلرك واستخراجنك قواعدین بیان ایدر .
٤) مخارج واکا متعلق مسائلی بیان ایدر .
٥) قسمت وغراماتك طریقی بیانده‌در.
٦) اربعهٔ اعداد متناسبنك بیانده‌در واکا متعلق مسائلی بیان ایدر.
٧) خطای واحد وخطائین قواعدین واکا متعلق مسائلی بیان ایدر.
٨) مضلوعاتی واستخراجنك قاعده‌لرین بیان ایدر.
٩) مساحات واکا متعلق مسائلی بیان ایدر.
١٠) جبر مقابله‌نك قواعدین واکا متعلق مسائلی بیان ایدر .

يوسف بن محمد (كاتب مشاهره)

رياضيون عثمانيه‌دن برذات اولوب شهريه كاتبي‌ايدى. اون ايكى فصل اوزره (كنعانية) اسمنده علم حسابه عائد بر اثرى واردر .

يحيى بن نوح الوانى

علماى رياضيوندن بر ذات اولوب وانليدر. (المباحث‌الدريه فى بيان سنة الشمسية والقمرية) اسمنده‌كى اثرينى (١١١٤) ده اكمال ايتديكنه كوره (١١٠٠) تاريخى رجالندن اولديغى اكلاشيلور.

∴

توركجه (مفتاح‌الحساب) اسميله ٢٠٠ صحيفه‌دن عبارت و (٩٨٨) تاريخنده سرفيجه‌لى درويش بن حسن طرفندن يازيلان بر كتاب منظوم اولديسه‌ده مؤلفنك اسمنه دسترس اولنه‌مامشدر .

بو كتاب اوچ شق اوزره مرتب اولوب برنجى شق اون التى فصلى، ايكنجى شق كذا اون التى فصلى وشق ثالثده مسائل شتى‌يى حاويدر .

∴

رياضيونه تعلق دولايسيله اسكى عثمانلى معمارلرندن بعضيلرينك اسملرى درج‌ايدلدى:

١) معمار سنان ترجمهٔ حالى اقدام كتابخانه‌سى ميانده نشر اولوندى .

٢) « الياس بن على بروسه‌ده چلبى سلطان محمد جامعنك معماريدر .

٣) « كمال‌الدين استانبولده سلطان بايزيد جامعنك معماريدر .

٤) « محمد اغا استانبولده سلطان احمد جامعنك معماريدر .

٥) « آياس استانبولده سلطان فاتح جامعنك معماريدر .

٦) « صاروجه استانبول فتحنده طوپ دوكن معماردر .

٧) « خيرالدين . . . . . .

٨) « محمد آغا استانبولده يكى‌جامعك واسكدارده چينيلى‌جامعنك معماريدر.

٩) « دالغيج محمدآغا داود آغادن صوكره معمار باشى نصب اولندى زماننده ترقى ايدن صدفكارلق صنعتى بونك اثرهمت وايجاديدر .

۱۰) « دلی محمد(محمدمجنون). بروسه‌ده چلبی بسلطان محمدك (یشیل‌جامع‌شریفی) ایله تربه‌سنده‌کی کاشی دینیلن مصنع چینی‌طاشلرینك عاملی اولان معمار صنعتکاردر .

۱۱) « قربان معمار نصوح. اسکدارده عتیق والده جامع شریفی معماری‌در . ۹۹۵ ده وفات ایتمشدر دباغخانه‌ده رفاعی درکاهنده مدفوندر .

*
* *

علم موسیقی‌یه دائر یازیلان آثار قدیمهٔ عثمانیه‌دن بعضیلری :

۱ — ادوار موسیقی : (سلطان مراد ثانی) نامنه ومشارالیهك امریله یازلمشدر. محرری (خضر بن عبدالله) در.

۲ — ترجمهٔ کتاب‌الادوار : مترجمی (شکرالله آماسیه‌وی) اولوب اصل اثر (صفی‌الدین عبدالمؤمن) کدر.

۳ — فتحیه : (لادیقلی اسرافیل زاده عبدالمجید)ك مخدومی (محمد چلبی) طرفندن بایزید ثانی نامنه یازلمشدر.

٤ — رسالهٔ موسیقی فی علم‌الادوار (اخی زاده) .

٥ — فارسی رسالهٔ موسیقیه : مولویه‌دن قیرشهری (یوسف بن‌نظام‌الدین) طرفندن ۸۱۳ تاریخنده یازلمشدر. بو اثر مؤخراً ترجمه اولونمشدر.

٦ — کوثری‌مصطفی افندی مجموعه‌سی: بومجموعه‌ده کندینه‌مخصوص‌برده نوطه‌واردر.

۷ — تدقیق وتحقیق : مشایخ مولویه‌دن عبدالباقی دده افندینك اولوب سلطان سلیم ثالث نامنه مؤلفدر .

۸ — تحریریه : کذا .

۹ — ادواره دائر رساله : مؤذن شهریاری هاشم بك مرحومك اثر مطبوعی اولوب موسیقی شناسلر بیننده هاشم بك مجموعه‌سی نامیله معروفدر .

۱۰ — زین‌الالحان فی علم‌التألیف والاوزان : (اسرافیل زاده محمد چلبی) .

۱۱ — رسالهٔ موسیقیه : منجم باشی درویش احمد افندی .

۱۲ — علم ادواردن (برکت) : (بایزید ثانی) معاصری آیدینلی‌شمس‌الدین نحیفی.

۱۳ — رسالهٔ موسیقی : (قاضی زاده تیره‌وی) .

*
* *

علم ازهار (چیچکجیلك) ه دائر عثمانلیلر طرفندن یازیلان آثار قدیمه‌دن بعضیلری:

۱ — (شکوفه‌نامه) : اون ایکنجی عصر هجری اوائلی رجالندن عالی‌افندی طرفندن.

۲ — (شکوفه‌نامه) : غلطه‌لی روزنامچه‌جی محمود افندی حنیدی عبدالله افندینك اثری اولوب اون اوچ باب اوزره مرتبدر .

۳ — (معیارالازهار) : ۱۱۹۳ ده وفات ایدن طبیب محمد عشقی افندی طرفندن یازیلوب وفا کتبخانه‌سنده واردر.

٤ — (نتایج‌الازهار) : شهرامینی‌جامعی خطیبی (حاجی‌محمد بن‌احمد‌العبیدی) افندی طرفندن تألیف ایدلمشدر .

٥ — (.میزان الازهـار) : لاله‌زاری شـیخ محمد افندی طرفندن تألیف ایدیلوب بر نسخه‌سی وفاده عاطف افندی کتبخانه‌سنده واردر .

٦ — (تذکرهٔ شکوفه‌جیان) : رشدی زاده رمزی افندی طرفندن مؤلفدر .

يدنجى فصل - جغرافيون فصلى [*]

جغرافيا تاريخك رهبريدر . هر عصرك تاريخى اونك جغرافياسيله اوقونور. معارفك صرف حال‌حاضريله اكتفا ايدنلر براستفاده‌يه وقف‌ذهن ايلينلردر . بونلره كوره تاريخك‌ده اهميتى اوله‌ماز . فقط انسانى ماديات و معنوياتدن مركب بيلنلر تاريخه هرشيئك تاريخنه اهميت ويررلرده بوندنده مادةً ومعناً هم كنديلرنى همده ابناى جنسلرنى مستفيد ايدرلر. بوندن طولايى‌ده عثمانلى آثار جغرافياسنه اهميت ويررلر .

اوروپا افاضل مستشرقيننجه وحكمت تاريخيه نقطهٔ‌نظرنجه عثمانلولر برطاقم بدخواهانك بزه اسناد ايلدكلرى جهالتدن برى اولمق شويله طورسون ، علمه ، معارفه جداً اهميت ويرمش فاضل بر قومدر . فى‌الواقع ايلروده صايه‌جغمز آثار جغرافيامز اوروپاليلرك كنه كوره براز آزجه كوريلورسه‌ده اوروپاده لاتينجه ايچون اولديغى كبى بزجه‌ده علمامز عربجه‌يه اهميت ويردكلرى وحالاً فضلامزدن بر طاقى او لسانله تأليف براقه‌مدقلرى واك مهم اثرلرى او لسانده يازدقلرى برده عثمانلولرك سائر ملل متمدنه كبى ديكر ملتلرك علومنه توارث ايده‌ميه‌رك هرنه وجوده كتيرديلرسه مجرد كندو سعيلريله حاصل ايلدكلرى وبوده تماميله تأسيس حكومت ايچون كچيريلن بربچق عصرلق برمدتدن صكره باشلايه‌رق بيله‌رك ايكى عصر قدر سورن دور انجلامز محصولاتى اولديغى حساب ايديليرسه ينه بونلر آز كورولمز . ذاتاً خبر ويره‌جكمز جغرافيا اوزون اوزادى‌يه بر تتبع نتيجه‌سى دكل ، بر ايكى ساعتلك برتحرى محصولى اولديغى نظردقته آلنور ودها آرانديغى صورتده‌بونلرك ايكى مثلى دها ميدانه چيقاريله‌جغى تأمل ايديلورسه او اعتراض درعقب كرو آلنور .

عثمانليلرك اجرا ايلدكلرى حركات حربيه نظر دقته آلنورسه جغرافياده وقوفلرى تسليم ايديلير . هله (استانبول) ك فتحندن صكره بوفن ايودن ايى‌به بزه معلوم اولمغه باشلامشدر . (سلطان سليم اول) حضرتلرينك مظفرانه بر صورتله سوق‌الجيش حركاتى جغرافياسز اوله‌مز . فقط او دورلرده يازلمش اولان براثره تصادف ايده‌مدك . المزه كچن

[*] مقصدمزى من وجهٍ تأمين ايتديكى ايچون بوفصلى آيروجه يازمغه حاجت كورميوب فضلاى عسكريه‌دن نجيب عاصم بك افنديك نسخهٔ فوق‌العاده ايله نشر ايتدكارى مقاله‌لرى عيناً نقل ايدلدى . فقط بعض ماده‌لرى طرف عاجزانه‌مدن علاوةً توضيح اولندى .

آثار جغرافیانك الك اسكی وحتی مهملری طقوز یوز تاریخندن صكره یازلمشدر . ذاتاً او تاریخلرده سلطنت عثمانیه اوج اقباله واصل اوله‌رق هردرلو علوم وفنونه رواج كلدیكی كبی جغرافیا وبونك الك مهم معاونی اولان ایستاتستیق علمنه‌ده اهمیت ویرلدیكی تاریخ شناسانه معلومدر. سلطان (سلیمان‌قانونی) حضرتلرینك عهد سلطنتلرنده ممالك‌عثمانیه‌ده تحریر نفوس اجرا ایله‌دیكی كبی جغرافیا كتابلری وسیاحتنامه یازیلمغه باشلاندی . عهد مشارالیهده هیئت و جغرافیا فنلرنده ابراز آثار مهارتله اشتهار ایدن ذواتدن بریسی سلطان (سلیم) جامع شریفی موقتی [١] (مصطفی بن‌علیدركه) ٩٣١ تاریخنده (اعلام‌العباد فی‌اخبارالبلاد) نامیله تألیف ایلدیكی اثرنده مركز خلافت عظمایه یوز بلده‌نك قاچر میل مسافه‌ده بولندقلرینی بیلدیریور . ٩٨٠ سنه‌سی [٢] (سپاهی زاده محمد بن علی) نامنده بر ذات دخی (اوضح‌المسالك الی معرفةالبلدان) و (اسامیٔ بلدان)ناملرنده ایكی اثر براقشدر. ٩٨٦ ده (محمد افندی) نامنده بر ذات‌ده بشیوز سكسان سكز صحیفه‌دن عبارت (جریدةالجدید) نامیله مفصل بر جغرافیا یازمشدر . شو ایكی اثردن صكره(عثمانلیلر) اسكی دنیادن ماعدا (آمریقایه) دائرده معلومات مكمله اكتسابنه موفق اولمشلردر . از جمله (كتابخانهٔ عمومی) ده بر نسخهٔ بی‌نظیری بولنان (كتاب اقلیم جدیدكه بعد ازنه صد سال شد بدید) عثمانلی بر اثراولوب (امریقا) حقنده برچوق معلوماتی جامع شایان تتبع برتألیف كزیندر .

(امیر محمد بن امیر حسن‌العودی) طرفندن ٩٩١ تاریخنده یعنی (آمریقا) نك كشفی اوزرندن ٩٠ ییل كچمه‌دن وجوده كتیریلان بو كتاب او زمانه (آمریقا) حقنده استحصال ایدیلان معلوماتك كافه‌سنی جامع جسیم ، مصور ، مذهب براثردر . [٣]

(عاشق لقبی) [٤] ایله شهرت بولان (محمد بن عمر) دخی ١٠٠٥ تاریخنده بر جغرافیا وجوده كتیرمشدر .

آثار جغرافیامزك الك مهمی محرر شهیر عثمانی (كاتب چلبی) [٥] یعنی (الحاج

---

[١] ترجمهٔ حالیله اسامیٔ آثاری ریاضیون فصلنده محرردر . ص. ٣٠١

[٢] مورخین فصلنده مذكوردر . ص. ٦٥

[٣] ٩٩١ تاریخنده یازیلان بواثر سلطان (مراد ثالثه) تقدم ایدلدیكی مقدمه‌سنده مذكوردر.

[٤] مورخین فصلنده ذكر ایدلدی. ص. ٩٤

[٥] مورخین فصلنده تفصیلات واردر . ص. ١٢٤

مصطفى) افندينك ١٠٥٨ تاريخنده وجوده كتوروب ١١٢٥ ده ايلك عثمانلى طابعى (ابراهيم متفرقه) [١] معرفتيله طبع ايديلان ٦٩٨ بيوك صحيفه‌دن عبارت متن ايله‌برخيلى خريطه واشكالى جامع (جهانما) نام اثر بى نظيرى‌در . وجوده كتيرديكى هر بر اثرنده اقتدار خارق‌العاده‌سى كوريلن (كاتب چلبى) جغرافيا علمنجه يالكز بو اثريله‌ده اكتفا ايده‌ميه‌رك لاتينجه‌دن (Atlas mineure اطلاس منيور) [٢] ناميله همان (جهانما) جسامتنده پك چوق معلومات جغرافيايى وخريطه‌لرى حاوى براثرده ترجمه ايلديكى كبى اموربحريه ودونمايه وممالك محروسه دكزلرينه دائرده (تحفة‌الكبار فى اسفارالبحار) ناميله‌ده براثر وجوده كتيرمشدر . آثار جغرافيامزك‌بيوكارندن بريسيده ١٠٨٦ تاريخنده (ابوبكر بن بهرام دمشقى) [٣] نامنده برذاتك (لاتينجه) دن نقل ايلديكى (ترجمهٔ جغرافياى كبير) نام اثريدر .

بش جلددن عبارت اولان بوكتابك برنجى‌جلدى ٥٥٤ وايكنجيسى ٥٥٩ اوچنجيسى ٢٣١ دردنجيسى ٦٧ بشنجيسى ٢٦٩ ياپراقدر. بوذاتك ينه جغرافيادن[٤] (نصرة‌الاسلام والسرور فى تحرير اطلس مايور) ناميله بر تأليفى دها واردر .

جغرافيايه دائر (آثار عثمانيه‌نك) الك مهملرندن بريسيده (پيرى رئيسك) [٥]

---

[١] مورخين فصلنده‌در . ص. ١٨

[٢] بر نسخه‌سى كتبخانهٔ عموميده موجوددر . يا [illegible]

[٣] شامده بعدالتحصيل درسعادته كلارك (كوپرولو زاده فاضل احمد پاشا) نك توجه قدر شناسانه‌سنه مظهريتله قطع مراتب علميه ايلمش برآرالق (حلب) قاضيلغنده بولنمشدر . ١١٠٢ ده ارتحال ايلدى . جغرافياسنك برنسخه‌سى كوپرولو وحكيم اوغلو كتبخانه‌لرنده موجوددر . (سلطان محمد بن ابراهيم) ك امريله آلتى جلد اوزره ترجمه ايده‌رك مؤخراً ايكى جلد اوزره تلخيص ايتمشدر . (الفتح‌الرحمانى فى طرز دولة‌العثمانى) اسمنده تاريخه متعلق براثرى دها واردر .

[٤] (نصرة‌الاسلام والسرور فى تحرير اطلس مايور) ناميله موسوم اولان بو ترجمه‌نك بر نسخه‌سى نورعثمانيه‌ده واردر .

[٥] (پيرى رئيس (احمد بن على الحاج محمدالقرامانى لارنده‌وى) در (قانونى سلطان‌سليمان) دورنده كسب شهرت ايدن (عثمانلى) قپودانلرندن اولوب مشهور كمال رئيسك برادر زاده‌سيدر سلطان مشار اليهك اراده‌سنه تبعاً (٩٣٣) ده مع اطلاس (كتاب بحريه) اسميله تأليف ايتديكى جغرافياى بحريسنك قسم اولنده آق دكز ايله آطه‌لر دكزينك كافهٔ سواحل و جزايرينك ليمان و اسكله‌لرينى و قسم ثانيسنده آدرياتيك دكزيله آق دكزك احوال طبيعيه و جويه‌سى غايت مدققانه بر صورتده تصوير اولنمشدر . كيجيلكه متعلق بعض منظومه‌لريده واردر بو قيمتدار اثرك (درسعادتده) (نورعثمانى وكوپرولو) كتبخانه‌لرنده موجود اولان نسخه‌سى صاحبنك بو بابده‌كى

(اشکال جزائر بحر سفید) نامنده‌کی اثر بهینیدرکه (نور عثمانیه کتبخانه‌سنده) بولنان نسخه‌سنه انسان باقمقله طویه‌مز .

شورایه قدر صایوب دوکدیکمز تألیفات جغرافیایه دائر آثار مهمه‌دن اولوب بونلردن ماعدا (استانبول) کتبخانه‌لرنده جغرافیایه دائر (ترجمهٔ خریدة العجائب)[۱] وعمادالدین اسماعیل بن علی الایوبینک (تقویم البلدان) ولی الرشادك (اقالیم سبعه) کال رئیسك [۲] ٤۰٦ صحیفه‌دن مرکب (تحفة السلاطین) سیاسیون عثمانیه‌دن (احمد رسمی)[۳] افندینك ۲۰۳ صحیفه‌لی (جغرافیای جدید) ی مؤلفی بیلنه‌مین (اجمال السفائن فی البحار) ابو راشد ابراهیم عاطف بن شیخ اسماعیل الاثارینك عربیدن ترجمه ایلدیکی (اوصاف نهر نیل)

معلوماتنه شاهد اولوب اودورده عثمانیلرك سیروسفائن وجغرافیاده‌کی معلومات مکمله و دقت فائقه‌لرینك درجه‌سنی کوستریور . (بصره) والیسی (قباد) پاشانك سعایتیله ۹٦۲ ده مصرده اجل قضایه اوغرادیغی یوسف آخسخه‌وی نك (تهذیب التواریخ) نده محرردر .

(کتاب بحریه) نك مؤلف خطیله (۹۳۲) تاریخنده محرر نسخه‌سی بر قاچ سنه اقدم (فرانسه) موزه‌سی طرفندن اشترا ایدلدیکی موثوقاً مرویدر . مسموعاته نظراً بو نسخه (پارشومن ـ تریشه) کاغد اوزرینه محرر اولوب (استانبول) ده بر ذاتده موجود ایکن سائقهٔ احتیاجله صاتیلمشدر . (تأسف)

(هند وچین) دکزلرینك احوال جغرافیاسنه دائر یاپدیغی خریطه‌لی اثرینی (مصرده) (یاوز سلطان سلیم خان)ه تقدیم ایده‌رك مظهر مکافات اولمش ایدی . علم فقهه‌ده انتسابی اولوب (وقایه) یی ترجمه ایله‌مشدر ینه بو اثر مقبولك بر نسخه‌سی (مکتب بحریهٔ شاهانه) کتبخانه‌سیله (براین)(واتیقان) (پولونیا)(درسد) کتبخانه‌لرنده موجود اولدیغی (اسفار بحریهٔ عثمانیه)ده محرردر . (کتاب بحریه) بری صغیر دیکری کبیر اولمق اوزره ایکی جلددن عبارت اولدیغی کبیرنده فن ملاحه متعلق برقاچ یوز بیت بولندیغی (جهانما) مقدمه‌سنده محرردر .

[۱] ۱۰٦۱ ده (صوفیه‌ده) وفات ایدن ارباب معارفدن (غنایی) افندی طرفندن توسیعا (طرفة الغرائب وتحفة العجائب) اسمیله توسیع ایدیلن بر اثر دها واردرکه جغرافیادن بشقه تاریخ طبیعی موادینی دخی بر درجه‌یه قدر صحته قریب بیان ایدر بر نسخه‌سی طرف عاجزیدن مناستر کتبخانه‌سنه اهدا ایدلمشدر . (خریدة العجائب وجریدة الغرائب) ۷٤۹ ده وفات ایدن (ابن وردی) شهرتیله بنام (سراج الدین ابو حفص عمر بن مظفر بن الوردی) نك آثار مشهوره‌سندن اولوب متن عربیسی اخیراً (مصرده) طبع ایدلمشدر . (محمود) نامنده معارفمندان عثمانیه‌دن بر ذات طرفندن ۹۷۰ تاریخنده (لسان عثمانیه) ترجمه اولونان نسخه‌لردن بریسی کتبخانهٔ عاجزیده محفوظدر بو اثرك موضوعی جغرافیا ایله موالیدثلثه (حیوانات نباتات معدنیات) در آنجق تاریخ تألیفی ایجابی اوله‌رق مندرجاتنده بعض نقلیات ضعیفه واردر .

[۲] (کال رئیسك) (تاریخ هند غربی) اسمنده بر اثری دها موجوددر .

[۳] مورخین فصلنده ذکر اولندی .

سلطان (سليم ثالث) حضرتلری دورنده (لوندره) سفارتنده بولنان رئيس الكتاب (رائف محمود)[١] افندينك (انكليزجه) قلمه آلوب (ويانه) سفارتخانه‌سی مصلحت كذاری اولان (يانوواكی) طرفندن ترجمه و ١٢١٩ ده طبع ايديلان ٥٥ لوحه‌دن عبارت (شرقيه مديرلری اطلسی) و ١٢٧٣ ده طبع اولنان اطلسلی جغرافيا النوری بی ده علاوه ايتمليدر. [٢] طباعتك بزده احداثندن اول وجوده كتوريلان آثار جغرافيامز

[١] (رائف محمود افندی) انبار امينی اسماعيل افندينك مخدوميدر مكتوبی صدر عالی قلمنه كيروب (لوندره) سركاتبی اولدی صكره دوننمای همايون مستشاری اوله‌رق عودتنده (قورفو) جزيره‌سنك خريطه و رسمنی آلوب عزيمتنده (بكلكجی) بعده (رئيس الكتاب) نصب اولندی بركزلق (اناطولی وروم ايلی) انشاآت ناظری تعيين ايدلديكی ١٢٢٢ ده بحرسياه بوغازی ترصين استحكاماته مأموريتی اثناسنده بيوكدره‌ده بوغاز محافظی اوله‌جق (يكيچری) خدله‌سی طرفندن شهيد ايدلدی (اسكدرده آيرلق چشمه‌سی) يانده مدفوندر لسان اجنبی يه آشنا جغرافيايه واقف موسيقی شناس و كاتب وطنبور چالمقده دخی ماهر ايدی. (مجالة الجغرافية) اسميله طرز جديد اوزره (انكليزجه) يزدی مكمل جغرافياسيله يكرمی آلتی پارچه‌دن مركب اطلاس (مورخ واصف احمد) و(مترجم يانوواكی) طرفلرندن ٧٩ بيوك صحيفه‌دن مركب (جديد اطلس ترجمه‌سی) ناميله ترجمه و ١٢١٨ تاريخنده (اسكداردده) طبعخانهٔ عامره‌ده طبع اولنمشدركه برنسخه‌سی (سيروز) كتبخانه‌سنده مطالعهٔ كذارم اولدی .

[٢] جغرافيايه دائر (آثار عثمانيه‌مزدن) اولوب ١١٨٦ تاريخنده يازلمش برنسخه‌سی كتبخانهٔ قوميده موجود اولان يازمه بر اثرده (استانبول) ايله بالخاصه (روم ايلی) ممالكنك تعريفات وخريطه‌لری محرردر .

بريسی‌ده (عثمان بن عبدالمنان) اسمنده‌كی ذاتك (١١٦٥) ده ترجمه ايتديكی اثری‌دركه (كوپرولی احمد پاشا) امريله آلمانجه‌دن مترجمدر . برنسخه‌سی (كوپرولو) كتبخانه‌سنده واردر . مترجمك (بلغراد) ده ديوان همايون ترجمانی اولديغی اثرك مقدمه‌سنده مذكوردر .

(اكری) فاتحی (سلطان محمد خان ثالث) دوری ارباب معارفندن (شريف) افندينك (احمد بن سهل بن بلخی) نك (مسالك الممالك) نی ترجمه ايتديكی اثری‌ده جغرافيايه دائر يازيلان آثار عثمانيه‌مزدندر .

جغرافيايه دائر يازلمش آثارك بری‌ده (بارطين) قراسندن (اندز) قريه‌لی (ابراهيم حمدی) افندی نامنده بر ذاتك (١١٦٣) تاريخنده يازديغی (اطلس) اسمنده اثريدركه اكثريتی اعتباريله (جهانما) يه تقليداً يازلمشدر . مؤلف (بارطين) مقدمه‌سنده ائمهٔ اثنی عشردن (امام زين العابدين) حضرتلرينه منتهی اولديغنی نقل ايدييوركه برمقداری بووجهله‌در :

(ابراهيم حمدی بن سيد بايرام بن سيد حسن بن سيد سليمان . . . . .)

اثر ، ساده برتورکجه ايله يازلمش ايكی جلددر . بتخصيص وطنی وجوارينه دائر تفصيلات واردر . ياپيلان تحقيقاته كوره بو اثرده مندرج (اندز) قريه‌سنك اليوم (نذير اوغلو) دينيلن قريه اولديغی آكلاشلميور .

خریطه وشکللی اولدیغی کبی ایلك دفعه آچیلان مطبعه‌نك برنجی دفعه طبع ایلدیکی جهانتمای‌ده خریطه‌لریله برلکده طبعه موفقیت کوستریشی عثمانلیلرك جداً معارفه قابلیتلری اثبات ایلین مواد مشکوره‌دندر .

حکمت بك (احمد حکمت بك)

مکتسبات علمیه‌سیله معروف ارباب قلمدن بر ذات اولوب ترجمهٔ حالی سبق ایدن کلنبوی دامادی شکری افندینك مخدومیدر ١٣٣٨ تاریخنده ارتحال ایده‌رك پدری یانـنه دفن ایدلدی آثار مطبوعه‌سی :

(١) جغرافیای عمرانی (ایلك دفعه یازیلان براثردر)

(٢) قواعد معاملات تجاریه

تأليف و ترجمه طريقلريله عصراخير عثمانلو جغرافيا منتسبلرى طرفلرندن ميدانه كتوريلن باشليجه آثار :

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد
قاموس الاعلام	شمس الدين سامى بك	١
جغرافياى عمومى	سليمان شوكت پاشا	٢
جغرافياى عمومى	عبدالرحمن شرف افندى	٣
جغرافياى عمومى	حسنى بك	٤
جغرافياى عمومى	جمال بك	٥
جغرافياى عمومى	على توفيق بك	٦
جغرافياى عثمانى	على توفيق بك	٧
مفصل جغرافياى عثمانى	على صائب افندى	٨
ممالك عثمانيه جغرافياسى	شوكت بك	٩
خريطه‌لى جغرافياى عثمانى	نصرالله افندى	١٠
جغرافياى عثمانى	على جواد بك	١١
فذلكهٔ جغرافياى عمومى	على جواد بك	١٢
جغرافياى طبيعى وپولتيق	فضلى نجيب بك	١٣
جغرافياى طبيعى وپولتيق	رفعت افندى	١٤
جغرافياى عسكرى	جمال بك	١٥
جغرافياى صناعى وتجارى	حسن فهمى افندى	١٦
آفريقا دليلى	محسن بك	١٧
يكى آفريقا	عزت بك	١٨
ژاپونيا	محمد ذكى بك	١٩
ممالك عثمانيه‌نك تاريخ وجغرافيالغتى	على جوادبك	٢٠
ممالك عثمانيه‌نك زراعت جغرافياسى	حسين بك	٢١
جغرافياى عمرانى (١٠٥/١)	حكمت بك	٢٢
جغرافياى زراعى وتجارى	حسن فهمى بك	٢٣

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد
جغرافیای عثمانی	جمال بك	٢٤
مدخل تاریخ و جغرافیا	احمد مدحت افندی	٢٥
جغرافیای حکمی	عمر صبحی بك	٢٦
جغرافیای کبیر	احمد حمدی افندی	٢٧
لغات تاریخیه وجغرافیا	احمد رفعت افندی	٢٨
جزیرة العرب	ایوب صبری پاشا	٢٩
ممالك عثمانیه نك مفصل جغرافیاسی	عمر صبحی بك	٣٠
معلومات الکافیه فی احوال ممالك عثمانیه	جواد پاشا	٣١
جغرافیای سوق الجیشی	وهبی بك	٣٢
جغرافیای عمومی	قائمقام کریدی ابراهیم ادهم بك	٣٣
ایستاتستیق وجغرافیای عمرانی	عبدالرحمن شرف افندی	٣٤
آفریقا سیاحتنامه‌سی	مصطفی حامی پاشا	٣٥
صحرای کبیر سیاحتنامه‌سی	صادق المؤید پاشا	٣٦
جغرافیای عمومی	جلال بك	٣٧
سیاحت ژورنالی	عالی بك	٣٨
هندستان وافغانستان سیاحتنامه‌سی	احمد حمدی افندی	٣٩
برەزیلیا سیاحتنامه‌سی	خواجه بکر افندی	٤٠
جغرافیای عثمانی	منمنلی زاده طاهر بك	٤١
ایستاتستیق عمومی	رجائی بك	٤٢
عسکری ایستاتستیق جدولی	رشدی بك	٤٣
ایران جغرافیاسی	محی الدین افندی	٤٤
مختصر ممالك عثمانیه جغرافیاسی	علی توفیق بك	٤٥
جغرافیای عثمانی	علی صبحی بك	٤٦
رهبر بحر احمر	جمال وتوفیق افندیلر	٤٧
جغرافیای عمومی	احمد راغب بك	٤٨

مصححك سوزی :

شو جلدك طبعنه باشلاندیغی زمان مؤلف محترم طاهر بك افندی راحتسز ایدی ؛ حقوقرزه وحسن ظننه بناءً فورمه‌لرك تصحیحنی عبدعاجزه حواله، معارف وکالت جلیله‌سی ده قبول بیوردی . بناءً علیه بو جلدك تصحیحاتی منحصراً طرفمدن یاپیلمشدر . دیکر ایکی جلدك تصحیحاتنه قسماً اشتراك ایتمشدم .

لله‌الحمد بوکون کسب عافیت ایتمش بولونیورلر. عافیتلرینك دوامنی، طول عمر ایله معمر اولمسنی ، بزه دها بویله برقاچ جلد اثر یازمسنی جناب حقدن دیلر واثرك طبعندن دولایی وکالت جلیله‌یه تشکرلر ایلرم .

دارالفنون عربی معلمی
کلیسلی معلم رفعت

تصحیحات

صحیفه

(۱۲۳) نجی صحیفه‌یه (۱۲۲) رقمی قونوله‌جق ، و (۱۲۲) نجی صحیفه‌یه (۱۲۳)
رقمی قونوله‌جقدر .

صحیفه

۱۲۸ صوکدن بشنجی سطرده‌کی ایکنجی کلمه (الوصول) اوله‌جقدر

۱٦٤ دن صوکره کلن (۱٦٥) نجی صحیفه‌نك رقمی سهواً (٦٦٥) اولمشدر

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد	
حلب طريقيله مراحل قسطنطينيه	فهمی افندی	٩٠	
قره‌طاغ واردوسی	اركان حرب قول اغاسی محمد صبحی بك	٩١	
آيدينده سياحت	مدللیلی م. خير الدين افندی	٩٢	
طربزون سياحتنامه‌سی		٩٣	
آسيای عثمانی‌ده برجولان	فريق احمد مختار پاشا	٩٤	
اجمال جغرافيا	حسنی بك	٩٥	
جغرافيای عمومی	نوری بك	٩٦	سليمان شوكت پاشانك
جغرافيای جديد	احمد مختار افندی	٩٧	پدری‌در
يكی ژاپونيا	محمد عارف بك	٩٨	
رسملی نمونهٔ جغرافيا	محمد رفيق بك	٩٩	
ژاپونياده سياحت	علی مظفر بك	١٠٠	
حبش سياحتنامه‌سی	صادق المؤيد پاشا	١٠١	
ايتاليا سياحتنامه‌سی	رفعت محمد پاشا	١٠٢	
جغرافيای عثمانی	رمزی بك	١٠٣	
آقصای شرق حكومتلری : (ژاپونيا، قوره، مانچوری)	خيره‌بوليلی جعفرزاده توفيق افندی	١٠٤	
تيبت طاغلرنده	مصطفی رفيق بك	١٠٥	
جغرافيای كبير (عمومی)	سامی پاشا زاده عبدالحليم بك	١٠٦	
كوچوك سياحت جزؤلرندن (افغانستان)	احمد احسان بك	١٠٧	ترجمه‌در .
كوچوك سياحت جزؤلرندن (چينه سياحت)	احمد احسان بك	١٠٨	ترجمه‌در .
كوچوك سياحت جزؤلرندن (بومبای شهری)	احمد احسان بك	١٠٩	ترجمه‌در .

اسامی آثار	اسامی مؤلفین	عدد	
کوچوك سیاحت جزؤلرندن (شیقاغو شهری)	احمد احسان بك	١١٠	ترجمه‌در .
بروسه‌یه سیاحت	احمد راسم بك	١١١	
کورجی کویلری	عارف بك	١١٢	
چین‌ده سیاحت	احمد احسان بك	١١٣	ترجمه‌در .
سکسان کونده دور عالم	» »	١١٤	»
جنوبی آمریقاده اوچ روس واوچ انکلیزك سیاحتلری	» »	١١٥	»
قپودان(هاتراسك)قطب شمالی‌یه سیاحتی	» »	١١٦	»
خداوندکار ولایتنده بش هفته سیاحت		١١٧	
چین‌ده دین مبین اسلام	عبدالعزیز افندی	١١٨	
آنتیل آطه‌لرینه سیاحت	احمد احسان بك	١١٩	
چین‌ده اسلامیت	حسن تحسین بك	١٢٠	
ژاپونیا صولرنده	بیره‌جکلی نامقا کرم افندی	١٢١	ترجمه‌در .
اصول جغرافیای صغیر	سلانیکلی علی صائب افندی	١٢٢	
مناقب سیاحین	مصطفی رفیق بك	١٢٣	سکز جزؤدر .
آسیا قومساللرنده	احمد راسم بك	١٢٤	ترجمه‌در .
ترجمهٔ رساله‌ٔ سودان	محمد بن علی	١٢٥	
ویانه سیاحتنامه‌سی	کاظم بك	١٢٦	
المانیا »	جواد بك	١٢٧	
فلمنك »	»	١٢٨	
مسقووا »	کاظم بك	١٢٩	
ارض فلسطین »	ارکان حرب رأفت پاشا	١٣٠	
سیاحتنامهٔ بحر محیط	سیاح مهندس فائق بك	١٣١	تألیفی ١٢٨٣

اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	عدد
عروسةالدنیا	محمد کامل افندی	١٣٢
یمن سیاحتنامه‌سی	عبدالسلام افندی	١٣٣
مرآت استانبول	رائف بك	١٣٤
مصور بلغارستان	راغب رفقی بك	١٣٥
بیوك جغرافیا	درویش ضیا پاشا	١٣٦
جغرافیای اقتصادی	برهان‌الدین بك	١٣٧
سودان سیاحتنامه‌سی	محمد مهری بك	١٣٨
مفصل جغرافیای عمومی	یوسف حفید بك	١٣٩
خلاصهٔ جغرافیای عمومی	عثمان‌زاده حسین وصاف بك	١٤٠
بروسه‌دن قونیه‌یه سیاحت	محمد ضیا بك	١٤١
مصور مصر خاطراتی	خالد ضیاءالدین بك	١٤٢
مفصل جغرافیای عمومی	رمزی بك	١٤٣
سیاحةالکبری	قارچین‌زاده سلیمان شکری بك	١٤٤
قره‌طاغ جغرافیاسی	احمد توفیق پاشا	١٤٥
جغرافیای طبی ـ یانیه ولایتنه عائد	طبیب مصطفی روحی افندی	١٤٦
ممالك عثمانیه جغرافیای اقتصادیسی	صفوت بك	١٤٧
سیاحتنامهٔ ابن بطوطه ترجمه‌سی	داماد شریف پاشا	١٤٨
استانبول وبوغاز ایچی	محمد ضیا بك	١٤٩
مدخل تاریخ وجغرافیا	احمد مدحت افندی	١٥٠
أدرنه رهنماسی	دوقتور رفعت عثمان بك	١٥١
جوغرافیاده ایلك آدیم	فائق صبری بك	١٥٢
جوغرافیا قرائتلری	« «	١٥٣
جوغرافیا تدریساتی	« «	١٥٤
مرآت بروسه	حسن تائب افندی	١٥٥
مصور هندستان سیاحتنامه‌سی	توفیق افندی	١٥٦
جوغرافیا	عزمی بك	١٥٧

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد
يمن وحياتى	حسن قدرى بك	١٥٨
سياحتلرم	على سعاد بك	١٥٩
مفصل ويكى جوغرافياى عمومى	ممدوح سليمان بك	١٦٠
مرآت اليمن	زهدى بك	١٦١
قطب مصاحبه‌لرى	جلال نورى بك	١٦٢
قره طاغ	بحريه‌دن كامل افندى	١٦٣
جوغرافياى تاريخى ملك روم	جلال نورى بك	١٦٤
مفتاح يمن	ممدوح پاشا	١٦٥
آناطولى‌ده طنين	شريف بك	١٦٦
وطن مقدس ممالك عثمانيه جوغرافياسى	بهرام منير بك	١٦٧
جوغرافيا درسلرى	عبدالرحمن بك	١٦٨
جوغرافياى عمومى	فضلى نجيب بك	١٦٩
خريطه‌لى ومصور جوغرافياى	ابن النزهت جواد بك	١٧٠
عمومى		١٧١
عثمانلى جوغرافياى اقتصاديسى	فائق صبرى بك	

نتايج الافكار والخبئآت فى جزاير البحار والبلاد الآمنات (فارس آل عثمان فتح الله قبطان) برطاقم خريطه‌لردن عبارتدر . بحريه موزه‌سنده

(بيتدى)

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد	
سودان مصری	عمر کامل پاشا	٤٩	
جغرافیای سیاحت عالم	خالد افندی	٥٠	
جغرافیای سوق‌الجیشی	اسماعیل حقی بك	٥١	
جغرافیای تجاری	خسرو بك	٥٢	
نمونهٔ جغرافیای عمومی	شاکر افندی	٥٣	
آوروپاده برجولان	احمد مدحت افندی	٥٤	
آوروپاده نه‌کوردم	احمداحسان بك	٥٥	
خداوندکار ولایتنده بر هفته سیاحت	عمر صبحی بك	٥٦	
طرابلس غرب وبنغازی ایله صحرای کبیر وسودان مراکزی		٥٨	
ژاپونیا سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی	صفوت بك	٥٨	
تسالیاده برجولان	سلیمان توفیق بك	٥٨	
کوچوك جغرافیا	مظهر بك	٦٠	
رهبر عمران	فریق احمدمختار پاشا	٦١	
سیاحت		٦٢	استانبولدن عزیمتله صامسون، دیاربکر، بغداد، حلب، اسکندرونعودتی
استانبولدن آسیای شرقی‌یه سیاحت	امین بك	٦٣	
برەزیلیا سیاحت نامه‌سی	بغدادی عبدالرحمن افندی	٦٤	
ابن بطوط سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی		٦٥	نقصاندر
مصور ترکستان سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی	بحریه‌قول آغاسی احمدافندی	٦٦	
زبدة‌الجغرافیا	حافظ عبداللطیف افندی	٦٧	
مدخل جغرافیا	حسین رفقی بك	٦٨	
عجائب عالم	احمد مدحت افندی	٦٩	

اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	عدد	
برساخته‌دوریشك سیاحتنامه‌سی			
ترجمه‌سی		۷۰	
آمریقا حدودی سیاحتنامه‌سی			
ترجمه‌سی		۷۱	
علاوه‌لی ملخص جغرافیا	بیکباشی عزت افندی	۷۲	
آناطولی وروم‌ایلی‌یه بر کوچوك			
سیاحت	خلیل سالم‌بك	۷۳	
مفصل جغرافیای عمومی	محی‌الدین‌افندی	۷٤	
جغرافیا خواجه‌سی	ابراهیم‌جلال‌الدین افندی	۷۵	
جغرافیا سوق‌الجیشی	احمدرفیق‌بك	۷٦	
خداوندکار ولایتی جغرافیا			
واحوال عمومیه‌سی	آصف‌بك	۷۷	
چین	علی مظفر بك	۷۸	
قطبه طوغری سیاح (نانس)ك			
سیاحتنامه‌سی	علیه ماهره‌خانم	۷۹	
نیل‌ساحلنده آلتی هفته‌سیاحت	احمداحسان بك	۸۰	
ژه‌اوغرافیا معلمی	عبدالخالق مدحت‌بك	۸۱	
بروسه‌یه سیاحت	ابن‌الجلال‌سزایی بك	۸۲	
امید برونی سیاحتنامه‌سی	عمر لطفی‌افندی	۸۳	
جغرافیای عمرانی	ابن‌الجوادافضل‌الدین بك	۸٤	
نواصول خلاصۀ جغرافیا	عثمان‌واصف بك	۸۵	
آسیای شرقیه سیاحت	کامی‌افندی	۸٦	
آلپ‌طاغلرنده‌تماشاوادوارارض	یکیشهرلی‌زاده‌خالدایوب‌بك	۸۷	
رهبر دریا	بحریه‌دن‌ذهنی‌بك	۸۸	بحرسیاه‌وسفیدبوغازلریله مرمره‌دکزینك تعریفاتی
مبادیٔ فن‌جغرافیا	ارکان‌حربیه یوزباشیلرندن	۸۹	

فهرست

مورخین فصلی

صحیفه نومروسی	
	آ
٤	آلهی منصور چلبی
٤	آلی حسین افندی
٥	آغا زاده عرفی محمود آغا
٦	آکاه پاشا
	ا
٦	ادریس بتلیسی
٨	ابوالفضل محمد افندی
٩	ایوبی
١٠	امام زاده احمدافندی
١٠	احمد بن ابراهیم توقادی
١١	احمد بن یوسف قرهمانی
١١	ابن محمد ادرنه‌وی
١٢	ابوبکر بك
١٢	اسکندر بن ابراهیم
١٢	ابراهیم ارضرومی
١٣	احمد افندی شارح المنار زاده
١٤	احمد صائب بك
١٥	اولیا چلبی
١٦	ابراهیم وحدی افندی
١٧	ابراهیم حسیب افندی
١٧	احمد بن رجب
١٨	اسیری حسن افندی
١٨	اسماعیل ضیائی بك
١٨	ابراهیم متفرقه
٢٢	امنی محمد بك
٢٢	انوری سعدالله افندی
٢٣	ادیب محمد امین افندی
٢٣	احمد وهبی افندی
٢٤	اسعد بك
٢٤	اسعد محمد افندی
٢٦	ایوب صبری پاشا
٣٧	احمد بك خوجه زاده
	ب
٢٨	بغدادی اسماعیل پاشا
٢٩	بیانی شیخ محمود افندی
٢٩	بختیار زاده حسین چلبی

صحیفه نومروسی	
۲۹	بهجتی حسین افندی
۳۰	بایقوش زاده
۳۰	بهاءالدین احمد افندی
۳۱	بکلی زاده محمود افندی
۳۱	باهر عبدالرزاق افندی
۳۱	بادی احمد افندی
	پ
۳۲	پچوی ابراهیم افندی
۳۳	پرتو محمد افندی
	ت
۳٤	تعلیق زاده محمد صبحی چلبی
۳٤	توفیق افندی کلنبوی زاده
۳۵	توفیق پاشا فاتحلی
	ث
۳۵	ثنایی
۳۵	ثریا پاشا
۳٦	ثریا محمد بك
	ج
۳۷	جلال زاده قوجه نشانجی
۳۹	جنابی
٤۱	جعفر عیانی بك
٤۲	جاوید احمد بك
٤۲	جمال الدین افندی قارصلی زاده
٤۳	جواد پاشا
	چ
٤۳	چلبی زاده اسماعیل عاصم افندی
٤۵	چشمی زاده مصطفی رشید افندی
	ح
٤۵	حدیدی
٤٦	حسن بك زاده
٤٦	حسین افندی بوسنه وی
٤۷	حاجی علی افندی
٤۷	حسن بن یوسف
٤۷	حسیب اسکداری
٤۸	حسین رامز افندی
٤۸	حافظ حسین افندی آیوانسرایی
٤۹	حسن عزت افندی
٤۹	حلمی افندی
	خ
۵۰	خسرو افندی
۵۰	خیالی زاده ابراهیم افندی
۵۰	خیرالله افندی
	د
۵۱	دولك زاده محمد بن علی
۵۱	درویش علی افندی
۵۲	درویش محمد
۵۲	دفتری محمد پاشا
۵۳	دایه زاده مصطفی افندی

صحيفه نومروسی	
	ذ
٥٣	ذهنی محمد افندی بربر زاده
	ر
٥٣	رمضان زاده نشانجی محمد بك
٥٤	روحی چلبی
٥٤	رازی عبداللطیف افندی
٥٥	راشد محمد افندی
٥٧	رحمی مصطفی افندی
٥٨	رضا افندی نقیب‌الاشراف
٥٨	رسمی احمد افندی
٥٩	رسمی مصطفی افندی
٦٠	راشد محمد علی افندی
٦٠	راشد احمد پاشا
٦١	رفعت احمدافندی یاغلقجی زاده
٦٢	رفعت احمد افندی بن اسماعیل
٦٢	رائف بك
	ز
٦٣	زنبیلی زاده جمال افندی
٦٣	زکریا زاده چلبی
٦٤	زعیم میر محمد کاتب
	س
٦٥	سپاهی زاده ---
٦٨	سلانیکلی مصطفی افندی
٦٨	سهیلی احمد بن همدم

صحیفه نومروسی	
٦٩	سلیم محمد افندی
٦٩	سلاحدار فندقلیلی محمد اغا
٧٠	سعید محمدافندی قره‌خلیل زاده
٧٠	سری افندی
٧٠	سلیمان فائق افندی
	ش
٦٤	شریف رشید پاشا
٦٦	شیخ‌الاسلام خوجه سعدالدین افندی
٧١	شمس‌الدین قره‌مانی
٧١	شوقی یوسف افندی
٧٢	شرف خان بتلیسی
٧٢	شکرئ بتلیسی
٧٢	شوقی افندی
٧٣	شرف‌الدین کردی
٧٣	شریف موسی افندی
٧٤	شیخی محمد افندی
٧٤	شیخ زاده محمد افندی
٧٥	شفیق محمد افندی مصرف‌زاده
٧٥	شهری زاده محمد سعید افندی
٧٦	شمعدانی زاده سلیمان بك
٧٦	شهری اسماعیل افندی
٧٧	شمعی محمد ملا
٧٧	شوکت مصطفی پاشا
٧٨	شمس‌الدین سامی بك
٧٩	شکری بك قپودان

صحیفه نومروسی	
٧٩	شاکر پاشا
	ص
٨٠	صفائی
٨٠	صافی مصطفی افندی
٨٠	صولاق زاده همدمی چلبی
٨١	صبحی عبداللطیف پاشا
٨١	صبحی عمر بك
٨٢	صفوت بك
	ط
٨٢	طورسون بك
٨٣	طاهر بك
٨٣	طاهر بك بوسنه‌لی
	ع
٨٤	عاشق پاشا زاده
٨٥	علی جوهری افندی
٨٥	عبدالرحمن افندی
٨٥	عالی مصطفی افندی
٨٦	عالی افندی
٩٤	عاشق محمد بن حافظ عمر
٩٥	عطائی نوعی زاده
٩٦	عثمان افندی
٩٧	علی بن محمد
٩٧	عبدالرحمن مغنیساوی
٩٧	عبدالرحمن حبری افندی
٩٨	عبدالرحمن عبدی پاشا

صحیفه نومروسی	
٩٩	عبدالله اسکداری رادوسی‌زاده
٩٩	عفوی میر محمد
٩٩	عبدالغفار قریمی
١٠٠	عبدالرحمن اشرف افندی
١٠٠	عبدالله افندی عیسی زاده
١٠١	علی عالی افندی
١٠١	عزی سلیمان افندی
١٠٢	عبدالله نائلی پاشا
١٠٣	عبدالرزاق افندی
١٠٣	عاکف محمد بك
١٠٣	عبدالله افندی
١٠٤	عزیز علی افندی کریدی
١٠٥	علوی
١٠٥	عارف افندی
١٠٦	عبدالرزاق باهر پاشا
١٠٦	عبدی افندی
١٠٦	عمر فائق افندی
١٠٧	عزت محمد بك
١٠٧	عبدالعزیز افندی مکتوبی‌زاده
١٠٧	عابدین افندی
١٠٨	عطا بك طیارزاده
١٠٩	عصمت افندی
١١٠	عاطف محمد افندی
١١٠	عطا بك
١١١	علی جواد بك
١١١	عارف بك
١١٢	علی راضی بك

صحیفه نومرولری	
	غ
١١٢	غباری
١١٤	غالب سعید محمد پاشا
١١٤	غالب بك
	ف
١١٦	فاضل احمد پاشا
١١٦	فتح‌الله عارف افندی
١١٧	فیضی سلیمان پاشا
١١٧	فرائضجی زاده محمد سعید افندی
١١٨	فوزی محمد مظهر افندی
	ق
١١٨	قاضی حسین دیاربکری
١١٩	قوچی بك
١٢٠	قره چلبی زاده
١٢١	قره باش زاده احمد افندی
١٢٢	قوشهانی عبیدالله افندی
	ك
١١٣	کمالی محمد چلبی
١٢٣	کشفی محمد چلبی
١٢٣	کمال احمد دده
١٢٢	کمال
١٢٤	کاتب چلبی
١٣١	کسبی مصطفی افندی
١٣٢	کتخدا سعید افندی

صحیفه نومرولری	
	ل
١٣٢	لطفی پاشا
١٣٤	لطیفی عبداللطیف افندی
١٣٥	لقمان بن سید حسین ارموی
١٣٦	لطفی افندی وقعه نویس
	م
١٣٧	مصطفی بن یوسف الضریر المولوی
١٣٨	محمد افندی آق شمس الدین زاده
١٣٨	محمد افندی توقادی
١٣٩	مجدی چلبی
١٣٩	محمد طاهر نجیبی
١٣٩	محمود شروانی
١٤٠	مصطفی بن حسن شاه
١٤٠	محمد بن محمد الرومی
١٤١	محمد افندی رمضان زاده
١٤١	محمد امین افندی آلای بکی زاده
١٤٢	محمد بن حسین افندی
١٤٢	محمد خلیفه
١٤٢	منجم باشی احمد افندی
١٤٤	منیب افندی
١٤٤	مؤمن زاده
١٤٥	محب عبدالرحیم افندی
١٤٥	مصطفی افندی آماسیه‌وی
١٤٥	ملك احمد بك

صحيفه نومروسى	
١٤٦	مصطفى نورى پاشا
١٤٦	محسن محمد بك
١٤٧	محمد منصور افندى
١٤٨	محمد بن يوسف الجركس
١٤٨	مراد بك

ن

١٥٠	نشرى محمد افندى
١٥٠	نصوح افندى مطراقجى
١٥١	نعيما
١٥٢	نهادى
١٥٢	نظمى زاده
١٥٥	نعمان افندى
١٥٥	نهالى
١٥٦	نورى بك وقعه نويس
١٥٧	نجيب مصطفى افندى
١٥٧	نديم محمود بك
١٥٨	نورى بك يوزباشى

و

١٥٨	وجودى افندى
١٥٩	وجيهى حسن افندى
١٥٩	واصف افندى وقعه‌نويس
١٦٠	وحيد پاشا كليسلى

هـ

١٦٢	هاشم افندى

صحيفه نومروسى	

ى

١٦٣	يوسف بن موسى
١٦٣	يخشى فقيه
١٦٣	يوسف بن عبداللطيف
١٦٤	يكرمى سكز محمد افندى
١٦٤	يوسف ميله‌وى
١٦٤	يوسف بك
١٦٥	يايلا امامى

تاريخ كتابلرى :

١٦٦-١٨٩

سفارتنامه‌لر :

١٨٩-١٩٠

تراجم احوال :

١٩١-١٩٩

اطبا فصلى :

آ

٢٠٢	آلتونجى زاده

ا

٢٠٣	اسحاق بن مراد
٢٠٣	اخى احمد چلبى
٢٠٣	احمد بن بالى فقيه
٢٠٤	ابن شريف
٢٠٤	امير چلبى
٢٠٤	احمد بن ابراهيم اعرج
٢٠٥	احمد ثانى

صحيفه نومروسی	
٢٠٥	امین احمد بك
٢٠٥	اسماعیل پاشا
٢٠٦	احمد علی پاشا
٢٠٦	ابراهیم بك بیطر
٢٠٦	ابراهیم لطفی پاشا
٢٠٧ـ٢٠٨	طبقات الارض ومعادن کتابلری
٢٠٨	ابراهیم شوقی بك
٢٠٩	احمد حلمی پاشا
	ب
٢٠٩	بکزاده محمد بن ابراهیم
٢٠٩	بهجت افندی حکیم باشی
	ت
٢١٠	توفیق بك بیکباشی
	ج
٢١٠	جیخون احمد افندی
	ح
٢١١	حاجی پاشا
٢١٣	حسن افندی
٢١٣	حافظ حسن افندی کورەك زاده
٢١٤	حسین رمزی بك میرآلای
٢١٥	مصطفی حامی پاشا
٢١٥	حاجی حسین صبری بك

صحيفه نومروسی	
	خ
٢١٦	خیرالله بن ابراهیم
٢١٦	خلقی حسین بك
٢١٦	خیرالدین پاشا
	د
٢١٧	دوائی
٢١٧	درویش سپاهی
	ر
٢١٨	رضا افندی
	ز
٢١٨	زین العابدین افندی
	س
٢١٩	سید محمد افندی
٢١٩	سلیمان افندی حیاتی زاده دامادی
٢١٩	سعید افندی
	ش
٢٢٠	شرف الدین صابونجی اوغلی
٢٢٠	شعبان شفائی افندی
٢٢١	شانی زاده
٢٢٣	شاکر پاشا
٢٢٣	شاکر ابراهیم بك
٢٢٤	شاکر پاشا

صحيفه نومروسى	
	ص
٢٢٤	صالح بن نصرالله
٢٢٤	صالح افندى حكيم باشى
	ط
٢٢٥	طاعتى چلبى
	ع
٢٢٥	على سيواسى
٢٢٦	عناقى
٢٢٦	عيسى افندى
٢٢٦	عبدالله كوتاهيه‌وى
٢٢٦	عمر بن سنان
٢٢٧	عمر شفائى
٢٢٨	على افندى
٢٢٨	عبدالعزيز افندى
٢٢٩	عزيز ادريس بك قريمى
٢٣٠	على رضا بك كيمياكر
٢٣٠	عادل بك بيطر
٢٣١	عثمان نورى پاشا
٢٣١	على پاشا حاجى
٢٣١	عونى بك
	غ
٢٣٢	غرس‌الدين زاده
	ف
٢٣٢	فيضى مصطفى افندى

صحيفه نومروسى	
٢٣٣	فضلى زاده محمد چلبى
٢٣٣	فيضى اسعد بك
٢٣٣	فؤاد بك قاضى زاده
٢٣٤	فائق محمد بك
	ق
٢٣٤	قهوه‌جى زاده احمد افندى
	ك
٢٣٤	كاتب‌زاده محمد رفيع افندى
	ل
٢٣٥	لوحى زاده
	م
٢٣٥	محمود شروانى
٢٣٥	مؤمن سينوبى
٢٣٦	محمد بن لطف‌الله
٢٣٦	محمد ادرنوى
٢٣٧	مصطفى افندى مترجم قانون
٢٣٧	مصطفى افندى طبيب
٢٣٧	محمد افندى
٢٣٨	مير مصطفى
٢٣٨	منير بك
٢٣٨	مظهر پاشا
	ن
٢٣٩	ندائى
٢٣٩	نوح افندى

صحيفه نومروسی	
٢٤٠	نصرت ابوبكر افندی
٢٤٠	نوری بك بركوی زاده
	و
٢٤٢	وسيم عباس افندی
٢٤٣	وحيد ابراهيم بك
	هـ
٢٤٣	هزارفن حسين افندی
٢٤٥-٢٤٨	طب كتابلری
٢٤٩-٢٥١	سر طبيبلر جدولی
	رياضيون فصلی
	آ
٢٥٢	آماجه حاجی
٢٥٢	آكاه پاشا
	ا
٢٥٢	افه زاده
٢٥٣	ابراهيم زاده
٢٥٣	ابراهيم بن محمد
٢٥٣	اسماعيل آمدی
٢٥٣	ابراهيم بك
٢٥٤	اسحاق افندی خوجه
٢٥٥	اشرف بك
٢٥٦	ابراهيم افندی جبرجی

صحيفه نومروسی	
	ب
٢٥٦	بدرالدين ماردينی
٢٥٧	بدرالدين استانبولی
٢٥٧	بهاءالدين پاشا
	پ
٢٥٧	پير محمود صدقی افندی
	ت
٢٥٨	توحيد افندی
٢٥٨	توفيق پاشا ويدينلی
	ث
٢٥٩	ثاقب محمد افندی
	چ
٢٥٩	چيناری اسماعيل افندی
	ح
٢٦٠	حسين بن حسن قونوی
٢٦٠	حسين حسنی افندی
٢٦١	حاجی محمود افندی
٢٦١	حسين رفقی افندی
٢٦٢	حسين افندی مصديه‌جی زاده
٢٦٢	حاجی حسين رفقی پاشا
٢٦٣	حاجی محمد آغا
٢٦٣	حسن فؤاد پاشا

صحيفه نومروسی	
	خ
٢٦٤	خليل فائض افندی
٢٦٦	خيری بك
٢٦٦	خضر خليفه
	د
٢٦٧	درويش حسام مولوی
٢٦٧	دری سليمان افندی
٢٦٧	دانش بك
٢٦٩	درويش محمد امين پاشا
	ر
٢٦٨	راسخ بك
٢٦٨	رفعت پاشا
٢٦٩	راغب پاشا
	ز
٢٧٠	زكی مصطفی افندی
	س
٢٧٠	سيدی علی رئيس
٢٧٢	سعدی بن خليل
٢٧٢	سويله‌مز زاده
٢٧٢	سعيد افندی موقت
٢١٢	سعدالله عزت افندی
٢٧٣	سكودلو سليمان رشدی افندی
٢٧٤	سليمان مقامی افندی
٢٧٤	سيد مصطفی
٢٧٥	سيد علی پاشا
٢٧٥	سليم پاشا
٢٧٥	سعيد پاشا
٢٧٦	سليمان سودی افندی
٢٧٦	سعيد بك
	ش
٢٧٦	شعبان بن حسين
٢٧٧	شوقی پاشا روسجقلی
٢٧٧	شرف‌الدين پاشا
٢٧٧	شكری پاشا لوا
٢٧٨	شكری پاشا احمد شكری پاشا
	ص
٢٧٨	صدقی مصطفی افندی
٢٧٩	صالح ذكی بك
٢٨١	صفوت پاشا
	ض
٢٨٢	ضيا پاشا
	ط
٢٧٨	طاهر پاشا
٢٨٢	طاهر افندی منجم باشی
٢٨٣	طيار افندی
	ع
٢٨٣	علی بن هبة‌الله

صحیفه نومروسی	
٢٨٤	علی بن ولی
٢٨٤	علی بك جن علی
٢٨٥	عبدالله شکری
٢٨٥	عبدالرحیم مرعشی
٢٨٦	عین علی افندی
٢٨٧	علی بن احمد
٢٨٧	عثمان افندی موقت
٢٨٧	علی افندی حافظ
٢٨٧	علی نظیف افندی
٢٨٨	عاطف افندی قویوجاقلی
٢٨٨	عزت بك
٢٨٨	عثمان صاحب افندی
	ف
٢٨٩	فرید بك
٢٩٠	فیضی افندی مهندس
٢٣٠	فوسفور مصطفی صدقی پاشا
	ق
٢٩١	قاضی زاده
٢٩٢	قیرلانغج زاده
	ك
٢٩٢	کاتب زاده مصطفی
٢٩٣	کلنبوی اسماعیل افندی
٢٩٧	کدوسی سلیمان مراد افندی

صحیفه نومروسی	
	م
٢٩٧	محمد افندی
٢٩٨	میرم چلبی
٢٩٩	مختار پاشا غازی
٣٠٠	مصطفی بن علی موقت
٣٠١	محمد بن کاتب سنان موقت
٣٠١	محمد چلبی منجم باشی
٣٠٢	مصطفی بن یوسف
٣٠٢	مصطفی بن محمد افندی
٣٠٢	محمد بن شیخ علی الحمیدی
٣٠٢	ملا محمد چلبی
٣٠٣	محمد بن سلیمان
٣٠٣	محمد بن خسرو
٣٠٣	محمد امین بن عثمان
٣٠٤	محمد منشی بك
٣٠٤	محمود مسعود پاشا
٣٠٥	مصطفی عاصم بك
	ن
٣٠٥	نصوح بن عبدالله مضراقجی
٣٠٦	نائلی احمد بن مصطفی
٣٠٦	نوری پاشا طاشچی زاده
	و
٣١٧	وحدت پاشا

صحيفه نومروسی	
	ی
٣٠٧	يازيجی صلاح الدين
٣٠٩	يوسف بن كمال بروسه‌وی
٣١٠	يوسف بن محمد كاتب مشاهره
٣١٠	يحيي بن نوح الوانی
٣١٠	اسكی عثمانلی معمارلری
٣١١	علم موسيقی‌يه دائر اثرلر

صحيفه نومروسی	
٣١٢	علم ازهار
	جغرافيون فصلی
٣١٣	نجيب عاصم بكك بر مقاله‌سی
٣١٨	حكمت بك
٣١٩-٣٢٦	جغرافيا كتابلری

بيتدی